

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
2268**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΕΥΡΩ ΕΚΔΕΤΕΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΛΑΜΠΡΟΥΔΑΚΗΣ

Η 6 ΝΕΙ
ΜΙΧ. Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Ε' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΡΡΕΝΩΝ

Η 6 ΝΕΙ και Κ. Τριφερί
46
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438 33

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΚ,

Ἀντίτυπα 40:

Ἀριθ. ἐγκρ. ἀποφ. 3494...

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΣ Α.Ε.

46 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 46

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΚΗΣ
ΣΤ2Β
2268

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ιδιόχειρον ὑπογραφὴν τοῦ
συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Μητρονόμος

ΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ

1. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Μίαν ἑσπέραν εἰς τινὰ πρόσκλησιν τοῦ Μηδίου, φίλου του Θεσσαλοῦ, ὅπου παρέμεινεν ἄρκετὰ ἄργά, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἡ ἀσθένεια, ἡ ὁποία τὸν κατεβίβασεν εἰς τὸν τάφον.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν μετὰ τὸ λουτρὸν ἐγεύθη πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν καὶ ἔμεινε πάλιν ἄργά τὴν νύκτα. Κατόπιν μετέβη νὰ ἡσυχάσῃ, διότι ὁ πυρετὸς δὲν τὸν ἄφηνε. Τὴν ἄλλην ἡμέραν (ἦτο ἡ 17ῃ τοῦ μακεδονικοῦ μηνὸς Δαισίου, περίπου Ἰουνίου) δὲν ἡμέλησε τὴν ὠρισμένην διὰ τοὺς θεοὺς θυσίαν, ἔνεκα τοῦ ἐπικειμένου ἀπόπλου τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Νέαρχον. Κατόπιν ἀνεπαύθη εἰς τὸ ἀνάκτορον. Ἀκόμῃ δὲ καὶ τὴν τετάρτην καὶ πέμπτην ἡμέραν συνεργάζεται με τοὺς ἀξιωματικούς τῆς ἐκστρατείας καὶ κατόπιν μεταφέρεται εἰς τοὺς ἀπέναντι τοῦ ποταμοῦ κήπους, ὅπου κάμνει λουτρὸν. Τὴν ἕκτην ἡμέραν λούεται πάλιν καὶ προσφέρει τὴν εἰς τοὺς θεοὺς θυσίαν, τὴν ἑσπέραν δὲ συνδιαλέγεται με τὸν φίλον του Μῆδιον, ὁπότε καὶ παραγγέλλει τοὺς ἀξιωματικούς του νὰ παρευρεθοῦν ἀπὸ πρωΐας διὰ νὰ λάβουν τὰς διαταγὰς του. Τὴν νύκτα ὁμως ἐκείνην ὁ πυρετὸς ἦτο συνεχής. Τὰς ἀκολουθούσας ἡμέρας ἐξηκολούθησε τὴν ἰδίαν ἐργασίαν, ἀλλὰ τὴν 23ην δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τοὺς συνηγμένους στρατηγοὺς καὶ χιλιάρχους. Ἀφοῦ μετεφέρθη πάλιν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ναβουχοδονόσορος,* ἡ θέσις τοῦ ἀσθενοῦς ἦτο ἀπελ-

πιστική, ἔνεκα τοῦ πυρετοῦ. Οἱ περὶ αὐτὸν δὲν δύνανται πλέον ν' ἀποκρύψουν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸν στρατόν, ὅστις ὁρμᾷ νὰ ἴδῃ τὸν ἀποθανόντα ἴσως βασιλέα του. Μόλις σηκώνων τὴν κεφαλὴν καὶ νεύων μὲ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀποτείνει ὁ ἀποθνήσκων ἥρως τὸν ὕστατον χαιρετισμὸν εἰς τοὺς στρατιώτας του, εἰς ὅσους ἐπέτρεψαν ν' ἀτενίσουν τελευταίαν φορὰν τὸν βασιλέα των. Τὴν 28ην τοῦ Δαισίου μηνὸς τοῦ 323, ἑσπέρας, ἐξέπνευσεν.

Τὸ ἀνέκφραστον πένθος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατελήφθησαν οἱ Μακεδόνες καὶ Ἀσιᾶται, στρατὸς καὶ λαός, ὅταν τὴν φοβερὰν ἐκείνην νύκτα ἠκούσθη εἰς τὴν ἀπέραντον Βαβυλῶνα, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε, συγκινεῖ τὴν καρδίαν καὶ σήμερον ἀκόμη διὰ τὸ πρόωρον τέλος τοῦ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δόξης καὶ τῆς νεότητος ἀποθανόντος Ἀλεξάνδρου. Μίαν ἡμέραν πρὶν ἀποθάνῃ, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνωτάτους ἀξιωματικούς του, ὁ Πευκέστας, ὁ Ἀρταλος, ὁ Δημοφῶν, ὁ Σέλευκος καὶ ἄλλοι, ἐζήτησαν τὴν συμβουλὴν τοῦ θεοῦ περὶ τοῦ βασιλέως των, κοιμηθέντες εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σεράπιδος. Ἠρώτησαν τὸν θεὸν ἰδιαιτέρως, ἂν θὰ ἦτο καλὸν νὰ μεταφερθῇ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ ἱερόν του καὶ νὰ κοιμηθῇ εἰς αὐτὸ πρὸς θεραπείαν. Καὶ ὁ θεὸς ἀπήντησεν ὅτι καλύτερον θὰ ἦτο, ἔὰν ἔμενε ἐκεῖ ὅπου ἦτο. Ταῦτα ἀνῆγγειλαν οἱ ἑταῖροι εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέπνευσεν.

Εἰς τὴν συγκινητικὴν αὐτὴν ἱστορίαν ποῖος δὲν θὰ ἐνθυμηθῇ τὴν εὐχὴν τῆς Ἑλληνίδος μητρός, ἡ ὁποία ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν θεὰν Ἥραν τὴν μεγίστην διὰ τοὺς εὐσεβεῖς υἱούς της εὐτυχίαν. Οἱ υἱοὶ της, ὁ Κλέοβις καὶ ὁ Βίτων, ἀπεκοιμήθησαν τὴν νύκτα καὶ δὲν ἐξύπνησαν πλέον. Τὸ τέλος των ἦτο ἡ τελευταία των εὐσεβῆς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ μακαριστικὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πράξις.

Καὶ τὸν Ἀλέξανδρον οἱ θεοὶ ἐκάλουν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δόξης καὶ τῆς νεότητος ἐν τῷ μέσῳ τῶν θριάμβων καὶ τῶν μεγάλων του κατορθωμάτων. Διότι τὰ ἀνθρώπινα δὲν εἶναι ποτὲ τέλεια καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο τέλειος καθ' ὅλα, ὅτε ἀπέθνησκε.

Τὸ ἔργον του δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ φέρῃ ὁ ἴδιος εἰς πέρας. Ἀλλ' ὅ,τι ἦτο πεπρωμένον ἀπὸ τὰς αἰωνίους βουλάς τοῦ Ὑψίστου νὰ πράξῃ, ὅπως κανεῖς ἄλλος θνητὸς δὲν ἠξιώθη μετ' αὐτόν, τοῦτο εἶχε φθάσει εἰς τὸ τέλος του. Ἡ ἀνθρωπότης δι' αὐτοῦ ἠτοιμάσθη πρὸς ὅλον της τὸ μέλλον. Ἐως σήμερα ὁ πο-

λιτισμὸς τοῦ κόσμου εἶναι μία ἀδιάκοπος συνέχεια τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου Μακεδόνας, καὶ τὸ μέλλον ἀκόμη ποῖος τάχα γνωρίζει, ἂν δὲν εἶναι ἡ τελείωσις αὐτοῦ;

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

2. Ο ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Εἰς τὸ Ζάππειον μᾶς ἐλκύουν τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς· καὶ πλησιάζομεν. Τί γίγαντες, τί κολοσσοὶ μᾶς φαίνονται αἱ δέκα ἔξ ἐκεῖναι στήλαι, αἱ ὁποῖαι μακρόθεν, ὅπως ἴστανται μεμονωμένοι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπεράντου χώρου, μᾶς κάμνουν ἐντύπωσιν κομψοτεχνήματος!

Ἀρχεῖ νὰ σταθῶμεν παρὰ τὴν βάσιν των καὶ νὰ ὑψώσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ἐπάνω, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν, ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ, ὅλην μας τὴν μικρότητα...

Τί θὰ ἦτο λοιπὸν ὁ ναὸς αὐτὸς ὁλόκληρος, ὅταν ὀλίγα του μόνον λείψανα μᾶς καταπλήττουν σήμερον μὲ τόσον μεγαλεῖον; Φαντασθῆτε, ὅτι σώζονται μόνον δέκα ἔξ κίονες, ἐνῷ τὸ οἰκοδόμημα εἶχεν ἐν ὅλῳ ἑκατὸν τέσσαρας. Κάμετε τώρα τὴν σύγκρισιν, καὶ συλλογισθῆτε τί ἔκτασιν κατεῖχεν ὁ κολοσσιαῖος αὐτὸς ναὸς, μεγαλύτερος τοῦ ὁποίου δὲν ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, παρὰ μόνον ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος.

Ἐκ τῶν δέκα ἔξ αὐτῶν κίωνων μόνον οἱ δεκαπέντε σώζονται ὄρθιοι. Ὁ δέκατος ἔκτος κατάκειται «μέγας μεγαλωστί», ὅπως λέγει ὁ Ὅμηρος, ριφθεὶς ὑπὸ σφοδροτάτου ἀνέμου τὴν νύκτα τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1852. Οἱ σπόνδυλοί του, τὰ τεμάχια δηλαδὴ ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται, εὐρίσκονται κατὰ γῆς, τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου κατὰ σειρὰν, ὅπως ὅταν ρίπτῃ κανεὶς στήλην νομισμάτων.

Αὕτῃ εἶναι ἡ τελευταία μεταβολή, ἡ ὁποία ἐπῆλθεν εἰς τὸ ἔνδοξον ἐρεῖπιον. Ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς, κατὰ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν αἰώνων, πόσαι ἄλλαι δὲν ἠλλοίωσαν τὴν ὄψιν του! Οἱ σεισμοὶ καὶ οἱ ἄνεμοι δὲν θὰ εἶχον τόσην ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ, ἂν τὸ ἔργον των δὲν συνεπλήρωναν αἱ καταστρεπτικαὶ χεῖρες τοῦ

ἀνθρώπου... Ποσάκις δὲν ἐκάη, δὲν ἐσυλήθη, δὲν ἐγυμνώθη, δὲν ἠκρωτηριάσθη! Εἶναι γνωστόν, ὅτι κάποιοι βοϊβόδας* τῶν Ἀθηνῶν ἔκαυσε καὶ μετεποίησεν εἰς ἄσβεστον ἓνα τῶν κιόνων, χάριν ἄλλης οἰκοδομῆς. Ἀλλὰ πόσαι δὲν εἶναι αἱ ἄγνωστοι βεβηλώσεις καὶ καταστροφαί, τὰς ὁποίας φαντάζεται τις μόνον βλέπων σήμερον ὀλίγα ἑρείπια εἰς τὴν θέσιν τοῦ παμμεγίστου ναοῦ!

Ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον περιπετειώδη οἰκοδομήματα, τὰ ὁποῖα γνωρίζει ἡ ἱστορία. Φαντασθῆτε, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐπὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν ἀκόμη, ἐτέθησαν τὰ θεμέλιά του ἐπὶ χώρου ἀνέκαθεν ἀφιερωμένου εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς—ἐδέησε νὰ παρέλθουν ἔξ αἰῶνες ὁλόκληροι διὰ νὰ τελειώσῃ! Μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἰππίου ἡ οἰκοδομὴ διεκόπη. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ὁ Ἀντίοχος* ἐπανήρchiσε τὸ ἔργον, ἀναθέσας αὐτὸ εἰς τὸν Ρωμαῖον ἀρχιτέκτονα Δέκιμον Κουσσοῦτιον.

Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιόχου τὰ χρήματα ἔλειψαν καὶ τὸ οἰκοδόμημα πάλιν ἐγκατελείφθη. Παρῆλθον σχεδὸν τρεῖς αἰῶνες ἀκόμη, καὶ τὸ ἔργον ἐσυνεχίσθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως ἐπερατώθη καὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 129 π. Χ. ἐτελέσθησαν πανηγυρικώτατα τὰ ἐγκαίνιά του, παρισταμένου τοῦ φιλαθηναίου καὶ μεγαλοδώρου αὐτοκράτορος, ἐκφωνήσαντος δὲ θαυμάσιον πανηγυρικὸν τοῦ ἐκ Σμύρνης ρήτορος Ἀντωνίου Πολέμωνος.

Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἦσαν πλέον οἱ Ἀθηναῖοι τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς ἀκμῆς. Ἦσαν οἱ ταπεινοί, οἱ κατακτημένοι ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Ἀθηναῖοι, οἱ κολακεύοντες τοὺς ἰσχυροὺς δεσπότας, διὰ νὰ λαμβάνουν χάριτας καὶ προνόμια. Καὶ ὁ ναὸς ἐκεῖνος ὁ προσωρισμένος ἀρχαίωθεν διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς, ἀποπερατωθεὶς τόσον ἀργά, ἐπέπρωτο νὰ γίνῃ καὶ ναὸς τοῦ Ἀδριανοῦ· οὕτω δέ, παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς, ἐστήθη καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ ἀποθεωθέντος αὐτοκράτορος, ὁ δὲ ἱερεὺς, ὁ προσφέρων θυσίαις καὶ ὕμνους εἰς τὸν ἄνακτα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν, ἔθυε συγχρόνως καὶ εἰς τὸν νέον θεὸν τῶν Ἀθηναίων!

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον καὶ πολὺν ἄδικον νὰ κολακευθοῦν καὶ νὰ κολακεύσουν τόσον. Ὁ Ρωμαῖος ἐκεῖνος Αὐτοκράτωρ ἠγάπησε καὶ εὐηργέτησε τὴν πόλιν των, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος. Μεγαλοπρεπής, φιλόκαλος, γενναιόδωρος,

ὁ Ἀδριανὸς μετέβαλε τὴν ὄψιν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν καὶ ἔδωκε νέαν αἵγλην καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἀθάνατον πόλιν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην αἱ Ἀθῆναι τοῦ Ἀδριανοῦ ἀνεδείχθησαν ἐφάμιλλοι τῶν ἐπὶ Περικλέους.

Δὲν ἐκοσμήθη δὲ μόνον διὰ νέων οἰκοδομῶν ἡ παλαιὰ πόλις, ἀλλὰ καὶ νέα ἰδρύθη παρ' αὐτὴν ὥς παράρτημα καὶ συνέχεια. Ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἔμελλε νὰ εἴναι τὸ κέντρον τῆς νέας ταύτης συνοικίας, ἢ μᾶλλον τῆς νέας πόλεως. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἔκτασις, ἡ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ ἔρημος σχεδὸν τέως καὶ μᾶλλον ἐξοχική, κατεκοσμήθη ἤδη διὰ περιστύλων καὶ δειδροφύτων περιπάτων, διὰ ρωμαϊκῶν λουτρῶν καὶ διὰ λαμπρῶν ἐπαύλεων. Τὸ ἀδριάνειον ὑδραγωγεῖον, ἄλλοτε μεγαλοπρεπὲς ἔργον, σωζόμενον ἀκόμη, ἤρδευε πλουσίως τὴν συνοικίαν ταύτην, τὴν τερπνὴν καὶ κατάφυτον. Τὸ παλαιὸν τεῖχος τοῦ Θεμιστοκλέους, τὸ περιβάλλον τὴν ἀρχαίαν πόλιν, κατερρίφθη εἰς ἓν μέρος διὰ νὰ ἐνωθῇ μετ' ἐκείνης καὶ ἡ νέα πόλις, παρ' αὐτὸ δὲ τὸ τεῖχος καὶ ἐκεῖ ὅπου κατέληγε μία μεγάλη ὁδός, ἀπὸ τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχομένη, ἀνιδρύθη ὁ ὄρος, ὁ κοινὸς λεγόμενος ἄψις ἢ πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ. Τὰ ἑρείπια τῆς πύλης ταύτης σώζονται παρὰ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπιείου. Εἶναι μία μεγάλη ἄψις, χαλκόχρους πλέον ἐκ τοῦ χρόνου, ἔχουσα ἀνοιγμα πλάτους ἕξ μέτρων. Ἄλλοτε ἐκοσμεῖτο διὰ κιόνων κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, τῶν ὁποίων οἱ στυλοβάται φαίνονται ἀκόμη. Ἀνωθεν τοῦ ἐπιστυλίου, διὰ κιονίσκων σχηματίζονται τρία ἀνοίγματα, ὅμοια μὲ θυρίδας—ἄλλοτε κλειστὰς διὰ λεπτῶν μαρμαρίνων πλακῶν—καὶ τὸ ὅλον ἐπιστέφετο δι' αἰτώματος. Τὸ ἐπιστύλιον τὸ ἄνωθεν τοῦ τόξου, φέρει ἀπὸ τὴν μίαν ὄψιν, τὴν ἐστραμμένην πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν :

Αἰδ' εἶσ' Ἀθῆναι, Θεσέως ἡ πρὶν πόλις,

δηλαδή: αὐταὶ ἔδω εἶναι αἱ Ἀθῆναι, ἡ ἀρχαία πόλις τοῦ Θεσέως· εἰς τὴν ἄλλην δὲ ὄψιν τὴν ἐστραμμένην πρὸς τὴν νέαν πόλιν, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

Αἰδ' εἶσ' Ἀδριανοῦ καὶ οὐχὶ Θεσέως πόλις,

δηλαδή: αὐταὶ ἔδω εἶναι αἱ Ἀθῆναι ὅχι τοῦ Θεσέως, ἀλλ' ἡ νέα πόλις τοῦ Ἀδριανοῦ.

Καὶ ὁ ἰστάμενος παρὰ τὸν ὄρον, παρὰ τὸ σύνορον τοῦτο, καὶ

ἔχων ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ ἐρείπια τοῦ Παρθενῶνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐρείπια τοῦ Ὀλυμπίου, ἀναπλάττει διὰ τῆς φαντασίας τὰς δύο πόλεις, τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν, ὥς ἦσαν ποτὲ ἐν ἀκμῇ, συναμιλλώμεναι. Πόλιν τόσον περικαλὴ καὶ τόσον ἔνδοξον εἰς ἀναμνήσεις ὥς ἦσαν αἱ Ἀθῆναι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μετὰ Χριστόν, δὲν εἶχεν ἄλλην ἢ ἀρχαιότης. Φαίνεται δέ, ὅτι τὸ θαῦμα τῆς συγκεντρώσεως τόσων ὠραίων οἰκοδομῶν καὶ καλλιτεχνημάτων μόνον μίαν φορὰν ἔγινεν εἰς τὸν κόσμον !

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

3. Ο ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ὁ Κωνσταντῖνος ἔζησεν ἔτη 63, 2 μῆνας καὶ 20 ἡμέρας, κυριαρχήσας ἔτη 30, 9 μῆνας καὶ 27 ἡμέρας. Ἐν τῷ διαστήματι τῆς μακροῦς ταύτης βασιλείας, ὁ ἀρχαῖος κόσμος μετέβαλεν ὄψιν καὶ πνεῦμα. Τὸ Κράτος ἀπαλλαγὲν τῶν ποικίλων ἐξωτερικῶν πολεμίων καὶ τῶν πολλῶν ἐμφυλίων στάσεων, ὑπὸ τῶν ὁποίων πρότερον σχεδὸν ἀδιαλείπτως κατετρώχετο, ἀπῆλυσεν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ στιβαροῦ ἐκείνου βραχίονος τὰ ἀγαθὰ εἰρήνης διαρκούς. Τὸ Χριστιανικὸν θρησκεῦμα, λυτρωθὲν τῶν ὀλεθρίων διωγμῶν, ὑφ' ὧν πρὸ τοσούτου χρόνου ἐβασανίζετο, ἐξησφαλίσθη, ἐρρυθμίσθη, ἐπροστατεύθη χωρὶς νὰ καταδιωχθῶσι παντάπασιν οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ἀρχαίου θρησκεύματος· ἡ δὲ νομοθεσία τοῦ Κράτους μετερρυθμίσθη εἰς πολλὰ κατὰ τὸ σωτήριον τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου πνεῦμα.

Εἶναι δυνατόν νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι μέγας ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ, ὅστις ἂν δὲν διέπραξε τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων καὶ πνευμάτων μεταβολήν, ὥς οὐδεὶς ἄλλος, τοῦλάχιστον συνετέλεσεν εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην, δι' ἧς ἐπὶ τοσούτον ἀνεμορφώθη ἡ κατάστασις ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου ;

Καὶ ὅμως εὐρέθησαν ἱστορικοὶ πολλοὶ καὶ ὀνομαστοί, οἵτινες ὄχι μόνον ἀπηξίωσαν νὰ ἀπονείμωσιν αὐτῷ τὴν δικαίαν ἐκείνην ἐπωνυμίαν, ἀλλὰ καὶ πολυειδῶς ἐμυκτήρισαν, ἐχλεύασαν, περιεφρόνησαν καὶ ὥς κακοῦργον ἐχαρακτήρισαν τὸν ἄνδρα.

Ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἡ τοσαύτας τοῦ παρελθόντος πλάνας καθ' ἑκάστην διορθοῦσα, διαλύει κατὰ μικρὸν καὶ τὴν ἀχλὺν τὴν ἐπὶ τοσοῦτον καλύψασαν τὴν μνήμην τοῦ Κωνσταντίνου καὶ παρέστησαν ἡμῖν τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ εἰκόνα, εἰκόνα φέρουσαν μὲν πάντοτε στίγματά τινα, ἀλλ' οὐδὲν ἤτιον μεγάλην καὶ σεβαστὴν. Ὁ Κωνσταντῖνος ἴσταιται εἰς τὰ μεθόρια δύο κόσμων, τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου, τοῦ ἐθνικοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ. Ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ἐντὸς τοῦ πρώτου, ἔπραξε καὶ ἀπέθανεν ἐντὸς τοῦ δευτέρου. Δὲν εἶναι ἄρα πρέπον νὰ κριθῇ ὑπὸ τὴν μονομερῆ καὶ ἀπόλυτον τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἔποψιν, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἑκάστοτε αὐτῶν περιστάσεις δέον νὰ κριθῶσιν, δέον νὰ ἐκτιμηθῶσιν αἱ ποικίλαι τοῦ βίου αὐτοῦ περιπέτειαι.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁμοιάζει τὰ ὀπωροφόρα ἐκεῖνα φυτά, εἰς τὰ ὁποῖα ἐκεντρίσθη ὁ χυμὸς φυτῶν ἐτέρων καὶ τῶν ὁποίων ὁ καρπὸς μετέχει ἀμφοτέρων τῶν οὐσιῶν καὶ ἀμφοτέρων τῶν φύσεων.

Τὸ δόγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ ἀπεδέξατο εἰς ἡλικίαν ὥριμον, δὲν ἴσχυσε νὰ μεταβάλλῃ παρ' αὐτῷ ὁλόκληρον τὸν ἀνθρώπον· ἂν ὁ νοῦς αὐτοῦ κατενόησε τὰς ὑψηλὰς τοῦ χριστιανισμοῦ ἀληθείας καὶ κατεμέτρησε τὰς εὐεργεσίας, ὅσας ἐπηγγέλλοντο εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὑπηγόρευεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιταχύνῃ τῶν εὐεργεσιῶν τούτων τὴν διάδοσιν, ἡ καρδιά αὐτοῦ, δὲν τὸ ἀρνούμεθα, παρέμεινεν ἐθνικὴ, οὔτε ἡδυνήθη ποτὲ νὰ ἀποβάλλῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀρχαίων ἔξεων καὶ παραδόσεων. Ἀλλ' αὕτη αὕτη ἡ μεταξὺ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας πάλη, καθ' ἣν ἐπὶ τέλους λαμπρῶς ὑπερίσχυεν ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις, μαρτυρεῖ τὸ μέγεθος τῆς προαιρέσεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνδρός.

Ὅθεν δικαίως ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἀπεκάλεσεν αὐτὸν ἱσάποστολον καὶ κατέταξε μεταξὺ τῶν πρωταγωνιστῶν, μεταξὺ τῶν ἁγίων τῆς πίστεως, παραβλέψασα μὲν τὰ ἁμαρτήματα, ὧν ἐθεώρησεν αὐτὸν ἀνεύθυνον, διότι ὑπῆρξαν προῖδὸν ἀλλοτριᾶς ἀνατροφῆς καὶ ἔξεως, ἀποβλέψασα δὲ εἰς μόνην τὴν ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ προαίρεσιν, ἣτις ὑπῆρξεν ἀναμφισβήτητος· δικαίως δὲ καὶ ἡ ἱστορία, ἑξαιρέτως ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία, ἀποκαλεῖ αὐτὸν μέγαν, διότι ὀλίγοι τῇ ἀληθείᾳ ἄνδρες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἔχοντες πρὸς τοσαύτας ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς, ἰδίας τε καὶ

κοινάς, νὰ παλαίωσι δυσχερείας, ἐπολιτεύθησαν μετὰ πλείονος δεξιότητος καὶ συνέδεσαν τὸ ὄνομα αὐτῶν μετὰ μείζονος πραγμάτων καὶ πνευμάτων μεταβολῆς· τοῦτο δὲ ἔστι τὸ ἀσφαλέστερον χαρακτηριστικὸν καὶ τὸ κάλλιστον τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς βραβεῖον.

ΓΕΩΡ. ΤΕΡΙΖΕΤΗ

4. ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Στὰ Σοῦσα γάμοι γίνονται, μύρια βαροῦν παιγνίδια,
παίζουσι φλογέρες τεχνητές, λύρες, χρυσὴ κιθάρα,
σμίγει καὶ ὁ τραγουδιστὴς τὴν εὐμορφὴν φωνήν του...
Μέτρα τοὺς εὐμορφους γαμπρούς! Περνοῦν τοὺς ἐνενήντα
ἀπὸ Μακεδονίτισσες μητέρες γεννημένοι...
Κάθονται εἰς θρόνους ἀργυροῦς οἱ νέοι μὲ τὴν ἀράδα
ψηλότερος καὶ ὀλόχρυσος τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ θρόνος.
Λάμπει κορώνα στὰ ξανθὰ μαλλιά τοῦ βασιλέως,
τὰ ῥόδα τῆς νεότητος ἀνθοῦν στὸ πρόσωπό του.
Οἱ φίλοι του νὰ τὸ θωροῦν χαίρονται καὶ οἱ ἐχθροί του.
Σιμὰ στοὺς θρόνους τῶν γαμβρῶν εἶναι καὶ ἄλλος θρόνος
πλησίον τοῦ νυμφίου τῆς ἡ νύφη νὰ καθίσῃ...
Φέρουν ποτήρια ὀλόχρυσά, γλυκὸ κρασί γεμάτα,
ὁ Βασιλεὺς καὶ οἱ στρατηγοὶ δέχηται γιὰ νὰ κάμουν,
νὰ εὐχρηθοῦν ἀπ' τοὺς Θεοὺς χαρὲς καὶ μεγαλεῖα.
Στεφανωμένα ἦταν μὲ ἄνθη τὰ ποτήρια.
Ὅρθος στέκει ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ λαμπροὶ ὀφθαλμοὶ του
τὸν οὐρανὸ κοιτάζοντας, Θεὸν παρακαλιέται.
Ἡ συνοδεία μὲ θαυμασμὸν στέκει ὀρθὴ ν' ἀκούσῃ.
«Θεέ μου παντοκράτορα, λέγει, καὶ καρδιογνώστη!
Μάρτυς μου νᾶσαι εἰς Θεοὺς καὶ εἰς θνητοὺς ἀνθρώπους,
παίρνω ἐγὼ συμβία μου τὴν κόρη τοῦ Δαρείου...
Δῶσε, Θεέ, παρακαλῶ τοῦ σκήπτρου κληρονόμους
καὶ δύο ἔθνη ἀφίλιωτα νὰ δέσω εἰς μίαν ἀγάπην,
φανὸς εἰρήνης εἰς τὴν γῆν τὰ τέκνα μου νὰ λάμψουν.
Πατέρα θάχουν Ἕλληνα καὶ μάνα ἀπ' τὴν Περσία.
Τῆς κορασιᾶς οἱ παλαιοὶ πρόγονοι ἀνδρειωμένοι

τὴν εὐμορφήν ἐβασάνισαν Ἑλλάδα μὲ πολέμους.
Καὶ καίουν τοὺς θεῖους τῆς ναοῦς, τὰ ἱερά τῆς δάσῃ,
τὴ Σμύρνη καὶ τὴν Ἐφεσο στὴν ἄλυσσιν κρατοῦνε.
Λόγῃ βαρβάρου ἐλόγχευσε τῆς Ἀθηνᾶς τὸ δέντρο,
ἢ ἴδια στὴν Ἀκρόπολιν ποὺ τῷ φυτόν φυτευμένο.
Χρόνοι διαβαίνουν καὶ καιροί, φέγγει μεγάλη μέρα,
ἐμένα Ἀρχιστράτηγον οἱ Ἕλληνες ψηφίζουν . . .
Μακεδονίτης βασιλῆα καὶ Ἕλληνας στρατάρχης.
. . . Εἰς βράχους καὶ εἰς ποταμούς καὶ εἰς ἀνοιχτὴ πεδιάδα
τὸ ἄνθος τῶν πολεμιστῶν νικοῦμεν τῆς Περσίας.
Μανίζει τὸ κοντάρι μας καὶ στὰ Ἰνδικὰ βασίλεια
μ' ἄγρια θηριὰ ἐπαλεύσαμεν καὶ μ' ἥρωας ἡγεμόνας . . .
Συντρόφοι μου ἂν μ' ἀκούατε, στὰ πέρατα τοῦ κόσμου
θὰ φτάναμε, τὴν ἄγνωστην γῆν ἐκεῖ νὰ δοῦμεν.
Τὰ ὅσα δὲν ἐκάμαμεν, νὰ κάμωμεν ἐλπίζω·
μοῖρα οὐρανόθεν φανερὴ βοηθάει τ' ἄρματα μας !
Εἰς πείνα, δίψα καὶ ἀγρυπνίᾳ πολεμικοὺς κινδύνους,
ἀπὸ τοὺς στρατιώτας μου μικρότερος δὲν εἶμαι.
Λαβωματιᾶς τὸ σῶμα τοῦ πατόκορφα ὅλο ἔχει,
ἀπὸ σαῖτες κοφτερὸς καὶ ἀνδρειωμένου λόγῃ·
τίς δόξες τίς μοιράζουμε ἴσα καὶ τοὺς κινδύνους.
Εἴμαστε ὅλοι ἐλεύθεροι καὶ νικηφόροι ὅλοι
εἴμαστε κόσμου νέα ἀρχὴ καὶ μυστικὴ ἡμέρα,
τέλος ἡ βασιλεία μας δὲν θᾶλλει στοὺς αἰῶνας.
Μαντεύσατε, γνωρίσατε, Θεοῦ ἡ Βουλὴ τί θέλει . . .
Θέλει μὲ τὴν ἀνδρεία μας, σ' ὅλην τὴν οἰκουμένην
τὸ κάλλος τῆς Ἑλληνικῆς ν' ἀπλώσωμεν σοφίας,
λαοὺς νὰ ἡμερώσωμεν καὶ βασιλείας βαρβάρων !».

5. ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ

Σκόρπιοι ναοί! Κατάλευκοι ρυθμοὶ καὶ χαλασμένοι,
 μιᾷς ἀπολλώνιας μουσικῆς στίχοι μαρμαρωμένοι,
 πού τὸ βουβὸ τραγούδι σας κρυφὰ ἢ ψυχὴ τ' ἀκούει
 ἢ Σιωπὴ στὴν ἄρπα * τῆς τὴν αὖλη νὰ τὸ κρούει,

Ναυάγια στὸν Ἀττικὸ τὸ βράχο συντριμμένα,
 σᾶς χαιρετῶ, μ' ἀπάνω σας δὲν γέρνω λυπημένα·
 ὁ ἴσκιος σας περήφανος κι ἀθρήνητος ἄς πέφτει
 μέσ' στὸν τερνὸ τοῦ Ἰδανικοῦ κι ἀθόλωτο καθρέφτη.

Ἀπὸ μακριὰ σᾶς χαιρετοῦν τῆς φοινικιάς τὰ τόξα,
 κλαδιὰ σεμνὰ ἀργοκίνητα πού τὰ σαλεύει ἡ δόξα,
 τὴ νίκη σὰ νὰ νοσταλγοῦν πού ἄνοιξε τὰ φτερά της
 ἔρμη τὴν γκρεμισμένη της ἀφήνοντας φωλιά της.

Ὁ Χρόνος τὴ σκληράδα σας στὸ διάβα του σκαλίζει,
 μὰ ἡ τεχνίτρα ἡ Ἀνοιξη τάχα πὼς ξαναχτίζει
 τὸ ραγισμένο τρίγλυφο καὶ τὴ νεκρὴ ὑδροορόη
 γεμίζει μὲ μιὰ ἀνώφελη τὶς χαρμαῖδες χλόη.

Τυλίγει μάταια γύρω σας τὴ νύχτα καὶ τὴ μέρα
 ὁ ἅγιος κύκλος τοῦ φωτὸς στὸ σιωπηλὸν ἀγέρα,
 ἔσεῖς μὲ τὰ μαρμάρινα, μὲ τ' ἄλιωτά σας χιόνια,
 σκεπάζετε τὴν κορυφὴ τῆς Ὀμορφιάς αἰώνια.

ὦ! μιὰν αὐγὴ—μιὰ ὄνειρου αὐγὴ—στὰ βάθη της χαράζει
 πού ὅλη τὴ λάμψη της, στερνὴ σπονδὴν ἀργοσταλιάζει,
 νὰ φέγγῃ μέσ' στὴ σκοτεινιά τῆς λήθης τὸ θεό σας,
 λὲς καὶ δὲν ἔσβησε γι' αὐτὸν ὁ λύχνος στὸ σηκό σας.

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΡΥΛΟΙ

ΑΝΔΡ. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

6. Η ΓΟΡΓΟΝΑ

Μὲ τὸ μπρίκι* τοῦ Καπετὰν Φαράση ἀρμένιζα μισοκάνανα ἐκείνη τὴ νύχτα. Σπάνια νύχτα! πρώτη καὶ τελευταία θαρρῶ στὴ ζωὴ μου. Τί εἶχαμε φορτωμένο; Τί ἄλλο παρὰ σιτάρι. Ποῦ πηγαίναμε; Ποῦ ἄλλοῦ ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ. Πράματα καὶ τὰ δύο ποὺ τὰ ἔκαμα τὸ λιγώτερο εἴκοσι φορές. Μὰ ἐκείνη τὴ βραδιά ἔνοιωθα τέτοιο πλάκωμα στὴν ψυχὴ, ποὺ κινδύνευα νὰ λιγοθυμήσω. Δὲν ξέρω τί μοῦ ἔφταιγε· θὲς ἡ γαληνεμένη θάλασσα, θὲς ὁ ἑάστερος οὐρινός, θὲς τὸ τσουχτερὸ λιοπύρι· δὲν μπορῶ νὰ εἰπῶ. Μὰ εἶχα τόσο βαριά τὴν ψυχὴ, ἥβρισκα τόσο σαχλοπλημυρισμένη τὴ ζωὴ, ποὺ ἂν μὲ ἄρπαζε κανεὶς νὰ μὲ ρίξῃ στὸ νερό, «Ὁχι!» δὲν θάλεγα.

✕ Ὁ ἥλιος ἦταν βασιλεμένος. Τὰ χρυσοπόρφυρα συννεφάκια ποὺ συντρόφευαν τὸ βασίλειμά του σκάλωσαν κάπου μαῦρα σὰν μεγάλες καπνιές. Ὁ ἀποσπερίτης ἔλαμψε κρυσταλλόχιονο μέσα στὰ σκοῦρα. Φάνηκαν ψηλὰ οἱ ἀστερισμοὶ ἕνας κι ἕνας. Τὰ νερὰ κάτω πῆραν ἐκεῖνο τὸ λευκοσκότεινο χρῶμα, τὸ κρῦο καὶ λαχταριστὸ τοῦ ἀτσαλιοῦ. ²Τὸ ναυτόπουλο ἄναψε τὰ φανάρια, ὁ καπετάνιος κατέβηκε νὰ κοιμηθῇ· ὁ Μούλπερης ἔκατσε στὸ τιμόνι. Ὁ Μπραχάμης, ὁ σκύλος μας, κουλουριάστηκε στὴ ρίζα τοῦ ἀργαῆ νὰ ἡσυχάσῃ καὶ κεῖνος.

✕ Ἐγὼ οὔτε νὰ ἡσυχάσω μποροῦσα, οὔτε ὕπνο οὔτε ξύπνο. Δοκίμασα νὰ πιάσω κουβέντα μὲ τὸν τιμονιέρη· μὰ εἶχε τόση ἀνοστιά, ποὺ ἔσβησε σὰν φωτιά ἀναμμένη μὲ χλωροξύλα. Πῆγα

νά παίζω με τὸν Μπραχάμη· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος τρύνωσε ἀκόμη περισσότερο τὸ μουσούδι στὰ πόδια του, βαριεστημένος γοίνιασε σὰν νὰ μοῦ ἔλεγε : "Αφῆσέ με, δὲν ἔχω τὴν ὄρεξή σου ! Τότε βαριεστημένος καὶ γὼ πῆγα καὶ ξαπλώθηκα προύμυτα καταμεσίς κι ἔκλεια στὴ χούφτα τὰ μάτια μου. "Ἦθela νὰ μὴ βλέπω τίποτα, νὰ μὴν αἰσθάνωμαι πὼς ζῶ. Καὶ λίγο - λίγο σχεδὸν τὸ κατώρθωσα. Κάτι ἐλάχιστο σὰν θαμπὸ καντηλάκι, ἔνοιωθα νὰ ζῇ μέσα μου καὶ γύρω τὸ κορμί μου νὰ σμίγῃ καὶ νὰ χωνεῖται μέσα μου στ' ἀναίσθητα σανίδια τῆς κοῦρβέρας. * ἔκλεισε

Πόσο ἔμεινα ἔτσι δὲν ξέρω. Τί μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ κι ἂν μοῦ ἤρθε τίποτα, δὲν θυμοῦμαι. * ἔκλεισε Ἀξαφνα ὅμως ἄρχισα ν' ἀνατριχιάζω, κάποιος μαγνήτης νὰ ἐρεθίζῃ τὰ νεῦρα μου, ὅπως ἡ ὕγρα-σία ἀναγκάζει τὰ πουλιὰ στὸ φλυάρισμα. Κι εὐθὺς πορφυρὸ κῦμα χύθηκε ἀπάνω μου. Πίστεψα πὼς κολυμποῦσα στὰ αἵματα. Καὶ ὅπως ὁ κοιμάμενος σὲ σκοτεινὸ δωμάτιο, αὐτόματα ξυπνᾷ στὸ λαμπρὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ γὼ ἄνοιγα τὰ μάτια μου. Τ' ἄνοιξα ἢ τ' ἔκλεισα δὲ θυμοῦμαι. Θυμοῦμαι μόνο πὼς ἔμεινα ἀκίνητος. Πρώτη μου σκέψη ἦταν πὼς ξύπνησα στὸ στομάχι κάποιου ψαριοῦ, πὺν ρούφηξε τὸ καράβι μας. Καὶ ὅπως δὲν ἦταν στομάχι ψαριοῦ. * Ἦταν ὁ οὐρανὸς ψηλὰ καὶ κάτω ἡ θάλασσα. Μὰ ὅλα, ψηλὰ καὶ χαμηλὰ, στρωμένα ἦταν μὲ ροῦχο κατακκόκινο, κυματιστὸ πὺν ἔβαφε μὲ ἄβρο φεγγοβόλημα ὥς καὶ τὸ σωιτροπὶ* τῆς σκάφης μας. Κάπου στὰ πέρατα τῆς γῆς πυρκαγιὰ τίναξε τὴ λαμπάδα τῆς ψηλὰ κι ἔρριχνε φοβεροὺς ἀπλοκαμoὺς περαδῶθε. Μὰ ποῦ τὸ χάμα καὶ ποῦ ἡ ἀθάλη* τῆς; Καὶ τὰ δυὸ ἔλειπαν.

Κάτω στὰ βάθη τοῦ βοριά, κάποιο μενεξεδένιο σύγνεφο ἄπλωσε καὶ τύλιξε γαλαζόχρωμα τ' ἀστέρια, τὰ ἔκρυψε κάτω ἀπὸ τὸ πυκνὸ μαγνάδι του. Καὶ παραπάνω τόξο ἀπλώθηκε λευκοκίτρινο κι ἔχυνε μεσοῦρανα ποτάμια σκοτεινὰ καὶ ποτάμια πράσινα, χρυσορόδινα καὶ γλαυκά, λὲς ἤθελε νὰ βάψῃ τὸ στερέωμα. Καὶ τὸ τόξο κινητὸ σὰν ἀνεμόδαρτο παραπέτασμα, κουνούσε τὰ χρόσσα* ἔμπρός, ἄπλωνε τὶς ἀραχνοῦφαντες δαντέλλες του καὶ πρόβαινε, ὅπως ἡ πλημμύρα προβαίνει καὶ σκεπάζει μὲ ἀφροὺς καὶ γλῶσσες τὴν ἀμμουδιά. Τ' αἰερίνα ποτάμια ἔτρεχαν καὶ φούσκωναν καὶ κυλοῦσαν πάντα σκοτεινὰ ἢ πράσινα, χρυσορόδινα ἢ γλαυκά, καὶ σκόρπιζαν ἀντιφεγγίσματα ὁλοῦθε σὰν ἡλεκτρικοῦ προβολὲς χοντρὲς καὶ ἀδαπάνητες. * Ἡ θάλασσα ἀκίνητη ἀντανακλοῦσε τὰ τόσα χρώματα καὶ φαίνονταν ὅλα ξαφνιασμένα μέσα στὴν τόση λάμψη.

Δὲν ἤξερα τὶ νὰ κάμω καὶ τὶ νὰ συλλογιστῶ. Ἐφτασε, εἶπα, τοῦ κόσμου ἡ συντέλεια. Τέτοια ὅμως συντέλεια μποροῦσε νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν καθένα. Ἡ γῆ βούλεται νὰ πεθάνῃ μέσα στὰ ροδοκύματα. *6*

Ἄξαφνα ἀνατρώμαξα. Κάτω βαθιὰ μέσ' ἀπὸ τὸ μενεξεδένιο σύγνεφο, εἶδα νὰ προβαίνει ἴσκιος πελώριος. Ἡ χονδρὴ κορμοστασιά, τὸ πυργογύριστο κεφάλι του φάνταζαν Ἀγιονόρος. Τὰ δυὸ μάτια του γύριζαν φωτεινοὺς κύκλους κι ἔβλεπαν περήφανα τὸν κόσμο πρὶν τὸν κλωστήσουν στὴν καταστροφή. Νάταν, εἶπα, ὁ θεόσταλτος ἄγγελος, ὁ χαλαστής καὶ σωτήρας! Τὸν ἔβλεπα κι εἶχα συγκροῦ* *ενεργεῖται* στὴν ψυχή. Ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή πρόσμενα σφυρὶ νὰ πέσῃ τὸ φρικτὸ κτύπημα. Πάει τώρα ἡ γῆ μὲ τοὺς καρπούς, πάει κι ἡ θάλασσα μὲ τὰ ξύλα της! Οὔτε τραγούδια πλιά, οὔτε ταξίδια!

Ἀλλὰ δὲν ἄκουσα τὸ κτύπημα. Ὁ ἴσκιος πρόβαινε στὰ νερὰ μὲ ἄλματα πύρινα. Κι ὅσο γρηγορώτερα πρόβαινε, τόσο μικραίνει ἡ κορμοστασιά του. Καὶ ἄξαφνα ὁ θεότρεμος ὄγκος, χιλιόμορφη κόρη, στάθηκε ἀντίκρου μου. Διαμαντοστολίστη κορώνα φοροῦσε στὸ κεφάλι της καὶ τὰ πλούσια μαλλιά, γαλάζια χήτη, ἄπλωναν στὶς πλάτες ὡς κάτω στὰ κύματα. Τὸ πλατὺ μέτωπο, τ' ἀμυγδαλωτὰ μάτια, τὰ χεῖλη της τὰ κοραλλένια ἔχυναν γύρω κάποια λάμψη ἀθανασίας καὶ κάποια περηφάνεια βασιλική. Ἀπὸ τὰ κρυσταλλένια λαιοτροάχηλα κατέβαινε κι ἔσφιγγε τὸ κορμὶ ὀλόχρυσος θώρακας λεπιδωτὸς καὶ πρόβαλε *αὐτοῦ* ~~αὐτοῦ~~ *αὐτοῦ* τὴν ἀσπίδα κι ἔπαιξε μὲ τὸ δεξιὸ τῇ Μακεδονικῇ σάρισσα.* *7*

Δὲν εἶχα συνέλθει ἀπὸ τὴν ἀπορία καὶ φωνὴ γλυκιὰ, ἡμερὴ καὶ μαλακὴ ἄκουσα νὰ μοῦ λέη.

✱ Ναύτη - καλεναύτη· ζῇ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος;

Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος! ψιθύρισα μὲ περισσότερην ἀπορία. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ζῇ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος; Δὲν ἤξερα τὶ ρώτημα ἦταν ἐκεῖνο καὶ τὶ νὰ τῆς ἀποκριθῶ, ὅταν ἡ φωνὴ ξαναδευτέρωσε:

— Ναύτη - καλεναύτη· ζῇ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος;

— Τώρα, κυρά! ἀπάντησα χωρὶς νὰ σκεφτῶ. Τώρα ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος! οὔτε τὸ χῶμα του δὲν βρίσκεται στὴ γῆ. ✱ *7*

Ὡμέ! κακὸ ποὺ τῷπαθα! Ἡ χιλιόμορφη κόρη ἔγινε μὲ μιᾶς φοβερὸ σύχαμα. Κύκλωπας βγῆκε ἀπὸ τὸ κῆμα κι ἔδειξε λεπτοντυμένο τὸ μισὸ κορμί. Ζωντανὰ φίδια τὰ μεταξόμαλλα ση-

κώθηκαν περαδῶθε, ἔβγαλαν γλῶσσες καὶ κεντριά φαρμακερά
κι ἔχυσαν φοβεριστικὸ ἀνεμοφύσημα. Τὸ θωρακωτὸ στῆθος καὶ
τὸ παρθενικὸ πρόσωπο ἄλλαξαν ἀμέσως.

Τώρα καλογνώρισα μὲ ποιὸ εἶχα νὰ κάμω! Δὲν ἦταν ὁ Χά-
ρος τῆς γῆς, ὁ χαλαστής καὶ σωτήρας ἄγγελος. Ἦταν ἡ Γοργόνα,
τ' Ἀλεξάνδρου ἡ ἀδελφή, ποὺ ἔκλειψε τὸ ἀθάνατο νερὸ καὶ γυρί-
ζει ζωντανὴ καὶ παντοδύναμη. Ἡ δόξα ἦταν τοῦ μεγάλου κοσμο-
κράτορα, ἀγέραστη κι αἰώνια σὲ στεριά καὶ θάλασσα. Καὶ μόνο
γιὰ κείνης τὸν ἐρχομὸ ἔχυσε ὁ Πόλος τὸ Σέλας του νὰ στρώσῃ
τὸν αἰθέρα μὲ τῆς πορφύρας τὸ χρῶμα. Δὲ ρωτοῦσε βέβαια γιὰ
τὸ φθαρτὸ σῶμα, ἀλλὰ γιὰ τὴ μνήμη τοῦ ἀφέντη της. Καὶ τώρα
στὴν ἀκριτὴ μου ἀπόκριση μανιασμένη ἔρριξε τὸ χέρι, ἓνα δασο-
τριχωμένο καὶ βαρὺ χέρι στὴν κουπαστή*, ἔπαιξε ζερβόδεξα τὴν
οὐρά της κι ἔδειξε Ὁκεανὸ τὸν μαλακὸ Πόντο. 8)

— "Οχι, Κυρά, ψέματα!... τρανοφώναξα μὲ λυμένα γόνατα.
Ἐκείνη μὲ κοίταξε αὐστηρὰ καὶ μὲ φωνὴν τρεμάμενη ξαναρώτησε:

— Ναύτη - καλεναύτη, ζῇ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος;

— Ζῇ καὶ βασιλεύει ἀπάντησα εὐθύς. Ζῇ καὶ βασιλεύει καὶ
τὸν κόσμον κυριεύει. 9)

Ἄκουσε τὰ λόγια μου καλὰ. Σὰν νὰ χύθηκε ἀθάνατο νερὸ ἡ
φωνή μου στὶς φλέβες της, ἄλλαξε ἀμέσως τὸ τέρας κι ἔλαμψε
παρθένα πάλι καὶ χιλιόμορφη. Σήκωσε τὸ κρινάτο χέρι της ἀπὸ
τὴν κουπαστή, χαμογέλασε ροδόφυλλα σκορπώντας ἀπὸ τὰ χεῖλη
της. Καὶ ἄξαφνα στὸν ὀλοπόρφυτον ἀέρα χύθηκε τραγούδι πο-
λεμικὸ, λὲς καὶ γύριζε τώρα ὁ Μακεδονικὸς στρατὸς ἀπὸ τὶς
χῶρες τοῦ Γάγγη καὶ τοῦ Εὐφράτη. 10)

Σήκωσα τὰ μάτια ψηλὰ καὶ εἶδα τ' ἀέρινα ποτάμια, τὰ σκο-
τεινὰ καὶ τὰ πράσινα, χρυσοδόρινα καὶ γλαυκὰ νὰ σμίγουν στὸν
οὐρανὸ καὶ νὰ κάνουν τὸ στέμμα γιγάντιο. Ἦταν κάμωμα τοῦ
καιροῦ ἢ μὴν ἦταν ἀπόκριση στὸ ρῶτημα τῆς ἀθάνατης; Ποιὸς
ξέρει. Μὰ σιγὰ σιγὰ οἱ ἀχτῖνες ἄρχισαν νὰ θαμπώνουν καὶ νὰ
σβήνουν μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, λὲς κι ἔπαιρνε τὰ κάλλη μαζί της ἡ
Γοργόνα στὴν ἄβυσσο. 10)

Τώρα οὔτε Στέμμα οὔτε Τόξο φαινόταν πουθενά. Κάπου κά-
που σκόρπια σύγνεφα ἔμεναν σταχτιά καὶ κάτωχρα καὶ μέσα
στὴν ψυχὴ μου θαμπὴ καὶ ξέθωρη ἡ πορφύρα τῆς πατρίδος μου.

Μὲ τὸ μπρίκι τοῦ καπετὰν Φαράση ἀρμένιζα μισοκάνανα
ἐκείνη τὴ νύχτα. 12)

‘Η ‘Ιστορία.

(Έργον Ν. Γύζη)

ΤΟ ΦΛΑΝΔΡΩ

— Παιδιά μου, κορίτσια μου, αρχίζει νὰ ὀμιλῇ ἡ γριὰ Συρραχίνα, παλαιὰ καπετάνισσα, μὲ τὸ ραβδάκι της καὶ μὲ τὸ καλαθάκι της στὸ χέρι, μὲ τὰ ὀγδόντα χρόνια στὴν πλάτη της, ποὺ μπόρεσε κι ἀνέβη στὸν ἀνήφορο διὰ νὰ καμαρώσῃ ἴσως διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ καράβι τοῦ γιοῦ της ποὺ ἔφευγε. Ξέρετε τί μεγάλη χάρη ἔχει καὶ πόσο καλὸ ἔκαμε στοὺς θαλασσινοὺς αὐτὸ τὸ ἐκκλησιδάκι της Μεγαλόχαρης.

— Πῶς δὲν τὸ ξέρουμε, εἶπαν αἱ ἄλλαι, ἃς ἔχη δόξα τ' ὄνομά της.

— Τὸ ἐξωκλήσι αὐτὸ ἀγίασε καὶ μέρωσε ὅλο τὸ ἄγριο κῦμα· πρωτύτερα εἶχε κατάρρα ὅλος αὐτὸς ὁ γιαλός.

— Γιατί;

— Βλέπετε κεῖνον τὸ βράχο, κάτω στὸ κῦμα, ποὺ ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ γιαλὸ; . . . ποὺ φαίνεται σὰν ἄνθρωπος μὲ τὸ κεφάλι καὶ μὲ στήθια . . . ποὺ μοιάζει σὰν γυναίκα; Ἐκείνη εἶναι τὸ Φλανδρῶ.

— Ναί, τὸ Φλανδρῶ, εἶπεν ἡ ὑπερεξηκοντοῦτις Χατζηγιάνναινα. Κάτι ἔχω ἀκουστά μου. Ἐσὺ θὰ τὸ ξέρης καλύτερα θειά-Φλωρού.

— Τὸ βλέπετε κι εἶναι ξέρα, εἶπεν ἡ Φλωρὸν ἡ Συρραχίνα. Μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἦταν ἄνθρωπος.

— Ἄνθρωπος;

— Ἄνθρωπος καθὼς ἐμεῖς. Γυναίκα.

Αἱ ἄλλαι ἤκουον μὲ ἀπορίαν. Ἡ γριὰ Συρραχίνα ἄρχισε νὰ διηγῇται. ✕

— Στὸν καιρὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἦτο μιὰ κόρη ἀρχοντοπούλα, ποὺ τὴν ἔλεγαν Φλάνδρα ἢ Φλανδρῶ. Ἡ Φλανδρῶ εἶχε νοματισθῇ ἔτσι—καθὼς μοῦπε ὁ πνευματικὸς ἀπάνω στὸν Ἀι-Χαράλαμπον· ὅσον τὸν θυμοῦμαι, μακαρία ἡ ψυχὴ του. Ἡμουν μικρὸ κορίτσι, δώδεκα χρονῶν, καὶ μ' ἐπῆγε ἡ μάνα μου νὰ ξαγορευτῶ τῇ Μεγάλῃ Τετάρτῃ . . . τί νὰ ξαγορευτῶ ἐγὼ, τίποτα δὲν ἤξερα, τὰ ξεράματά μου . . . τὸ τί μᾶλλε ὁ πνευματικὸς δὲν ἀγροικοῦσα, φωτιά ποὺ μ' ἔ! . . . Τὸ νόημά του δὲν τὸ καταλάβαινα, τὰ λόγια τὰ θυμόμουν κι ὕστερ' ἀπὸ χρόνια . . . τὸ κορίτσι πρέπει νάναί φρόνιμο καὶ ντροπαλό, νάναί ὑπάκοο, νὰ

ἀγαπᾷ τὸν κύρη του καὶ τὴν μανούλα του· καὶ σὰν μεγαλώσῃ καὶ δώσῃ ὁ Θεὸς καὶ παντρευτῇ μετὰ τὴν εὐχὴ τῶν γονιῶν της, ἄλλον νὰ μὴν ἀγαπᾷ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της. ✕

Μῶφερε τὸ παράδειγμα τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων . . . Οἱ παλιοὶ Ἕλληνες, ποὺ προσκυνοῦσαν τὰ εἰδῶλα . . . Κεῖνο τὸν καιρὸ ἦτον μιὰ ποὺ τὴν ἔλεγαν Φλάνδρα ἢ Φλανδρῶ. Φλανδρῶ θὰ πῇ Φιλανδρῶ. Φλανδρῶ θὰ πῇ μιὰ ποὺ ἀγαπᾷ τὸν ἄνδρα της. Φλανδρῶ τῆς εἶπαν, Φλανδρῶ βγῆκε. Ἀγάπησε δολόψυχα τὸν ἄνδρα της, ὅσο ποὺ ἔχασε τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, κι ἔγινε πέτρα γι' αὐτό. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦταν ἓνας καρραβοκύρης, ὁμορφο παλικάρι, κι ἀγάπησε τὸ Φλανδρῶ καὶ τὴν ἐγύρεψε καὶ τῆς ἔδωσε ἄρραβώνα. Σὰν τῆς ἔδωσε ἄρραβώνα, ἐσκάρωσε καινούργιο καράβι, ἔγινε κι ὁ γάμος· καὶ σὰν ἔγινε ὁ γάμος, ἔρριξε τὸ καράβι στὸ γιאלό, κι ἐμπαρκάρισε καὶ πῆγε νὰ ταξιδέψῃ.

Τότε τὸ Φλανδρῶ ἦλθε ν' ἀγναντέψῃ, σὰν καλὴ ὥρα σ' αὐτὸν τὸν ἔρημο τὸ γιאלό. Ξεκολλοῦσεν ἡ ψυχὴ της, ποὺ ἔφευγεν ὁ ἄνδρας της· δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βαστάξῃ, νὰ στηλώσῃ τὴν καρδιά της. Ἀγνάντεψε τὸ καράβι ποὺ ἔφευγε, κι ἔκλαψε πικρὰ κι ἔπεσαν τὰ δάκρυά της στὰ κύματα, καὶ τὰ κύματα ἐπικράθησαν κι ἐφαρμακώθηκαν κι ἐθύμωσαν κι ἀγρίεψαν κι ἐθέριεψαν . . . καὶ στὸ δρόμο τους, ποὺ ἦσαν τὸ καράβι, ἐπνίξαν τὸν ἄνδρα τῆς Φλανδρῶς, κι ἔγινε ἀγυρισιὰ του . . . Καὶ ἡ Φλανδρῶ ἦρθε καὶ ξαναῆρθε σ' αὐτὸν τὸν ἔρημο γιאלό κι ἐκοίταζε κι ἀγνάντεψε . . . κι ἐπερίμενε κι ἐκαρτεροῦσε κι ἀπάντεχε . . . ✕ Πέρασαν μῆνες, πέρασε χρόνος, πέρασαν δυὸ χρόνια, πέρασαν τρία . . . καὶ τὸ καράβι πουθενὰ δὲν φάνηκε . . . καὶ τὸ Φλανδρῶ ἔκλαψε καὶ καταράστηκε τὴ θάλασσα καὶ τὰ μάτια της ἐστέγνωσαν καὶ δὲν εἶχε πιά δάκρυ νὰ χύσῃ . . . Καὶ παρεκάλεσε τοὺς θεοὺς της, ποὺ ἦταν εἰδῶλα, πέτρες, νὰ τῆς κάμουν τὴ χάρη νὰ γίνῃ κι αὐτὴ εἰδῶλο, βράχος, πέτρα . . . Καὶ τὸ ζήτημά της ἔγινε καὶ τὴν ἔκαμαν βράχο, ξέρα . . . μετὰ τὸ σκῆμα τ' ἀνθρωπινό, ποὺ τρίβηκε κι ἐφθάρηκε ἀπ' τὰ κύματα ὕστερα ἀπὸ χιλιάδες χρόνια· καὶ τὸ ἀνθρώπινο σκῆμα φαίνεται ἀκόμα, καὶ νὰ ὁ βράχος ἐκεῖ, ἡ πέτρα ποὺ θαλασσοδέρνεται καὶ χτυπᾷ καὶ βογγᾷ ἀπάνω της τὸ κύμα . . . κι ἡ φωνὴ της, τὸ βογγητό της γίνεται ἓνα μετὰ τὸ βογγητό τῆς θάλασσας . . . Νὰ ἡ ξέρα ἐκεῖ. Αὐτὴ ναι ἡ Φλανδρῶ. ✕

Ὅστε μετὰ χρόνια πολλά, σὰν ἦρθε ὁ Χριστὸς ν' ἀγιάσῃ τὰ

νερά, γιὰ νὰ βαπτισθῇ ἡ πλάση, μιὰ χριστιανικὴ ἀρχόντισσα, ἡ Χατζηγιάνναινα, πὺν εἶχαν σκαρώσει τὰ παιδιὰ της δυὸ καράβια, ἔταξε στὴν Παναγία κι ἔχτισε αὐτὸ τὸ παρακλήσι, γιὰ τὸ καλὸ κατανόδιο τῶν παιδιῶν της . . . Ὕς δώσ᾽ ἡ Παναγιά καὶ σήμερα νᾶναι κατανόδιο στοὺς ἄνδρες, στ᾽ ἀδέρφια σας καὶ στοὺς γονιούς σας

— Φχαριστοῦμε ὁμοίως, καὶ στὰ παιδάκια σου, θειὰ Φλωρού! Χ

χαρὶς διασκέδασι

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

8. ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ

*« Ἀγιὰ-Βαρβάρα, φώναξε, Σάββας ἀπηλοήθη
κι Ἀϊ-Νικόλας ἔτρεξε νὰ πάη νὰ λειτουργήσῃ »*

Νὰ λειτουργήσῃ τρέχει ὁ λευκότετος Ὑγιος, κρατώντας στὸ χέρι του—ἔτσι τὸ θέλει ὁ λαὸς—« ἓνα ροῦ* μὲ λάδι ».

Ἄλλ᾽ ὅταν πρόκειται νὰ προστατεύσῃ τοὺς πιστοὺς, καὶ ἰδίως τὴν νεότητα, τότε ὁ καλοκάγαθος γέρον πετᾷ τὸ ροῦ μὲ τὸ λάδι του καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι γνωρίζει καλὰ νὰ χειρίζεται καὶ τὸν κεραυνόν. Ὁ Ζεὺς τὸν ἐνεπιστεύθη, φαίνεται, στὴ βιαστικὴ του φυγῇ.

Ἄν κανεῖς ἀποφασίσῃ νὰ σκαρφαλώσῃ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν κλιτὸν τοῦ Ὑμητοῦ, ἐκεῖ πὺν θὰ καμαρώνῃ ἀπὸ ψηλὰ τὰ χωριὰ τῆς Ἀττικῆς, ἃς κυττάξῃ καὶ γύρω του, ἴσως θὰ κατορθώσῃ νὰ εὔρῃ τότε τὴν εἴσοδον ἑνὸς σπηλαίου.

Εἶναι ἡ περίφημη « Σπηλιὰ τοῦ Λιονταριοῦ », πὺν μὲ τὸ βάθος πὺν ἔχει καὶ μὲ τὸν ὀπτασιασμόν πὺν παρουσιάζει, νομίζει κανεῖς, ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ μυστικοῦ κόσμου.

Εἶναι στολισμένη μὲ παραπετάσματα ἀπὸ πελωρίους καὶ ποικιλοσχήμους σταλακτίτας, οἱ ὅποιοι κάτασπροι, ὅπως εἶναι, λαμποκοποῦν εἰς τὸ φῶς τοῦ στρατοκόπου.

Τὸ φῶς αὐτὸ ξαφνιάζει τὶς νυχτερίδες, πὺν τρομαγμένες ἀφήνουν τὰ κρεμαστήριά των καὶ τριγυρίζουν ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι σου σὰν τρελλές. Αὐτὸ ὅμως θὰ σοῦ δείξῃ καὶ τὴν θέσιν, εἰς τὴν

ὁποῖαν ἐφώλιαζε καὶ ἐβρουχᾶτο τὸ θυλικὸν Λιοντάρι. Ἀπὸ κεῖ κατέβαινε καὶ ἐρήμαζε τὸν κάμπον, διότι ἤρνοι̇ντο νὰ τοῦ θυσιάσουν κάθε χρόνον ἀπὸ μίαν παρθένον: Τὴν ὠραιότεραν μὲ τὴν ἁβροτέραν σάρκα.

Ἐπὶ τέλους τὸ ἀπεφάσισαν, διὰ νὰ σταματήσουν αἱ καταστροφαί.

Εἶναι πολὺ ὠραία, ὀρφανὴ ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα, ἡ μονάκριβη ἐγγονὴ τῆς γριᾶς Κάτζαινας, ποὺ τὴν ὦρα ποὺ θὰ κατέβῃ αὐριον τὸ Λιοντάρι, θὰ τοῦ τὴν ἀφήσουν καὶ θὰ φύγουν.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ εἶναι τὸ ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἐκεῖ πῆγε καὶ ἐπροσπέρασε ἡ γριά, ζητοῦσα τὴν προστασίαν τοῦ Ἁγίου.

Ἐνῶ προσηύχeto, ἔκλαιε καὶ χτυποῦσε τὰ στήθη της, ὁ Αἰ-Νικόλας, γέρος, κοντὸς καὶ ἀσπρογένης, ποὺ ἄκουγεν ἀθέατος, παρουσιάζεται ἔξαφνα. Στέκεται γιὰ μιὰ στιγμή ἀκίνητος. Ὅστερα ἀνοίγοκλείνει τὰ μάτια του τρεῖς φορὲς κάτω ἀπὸ τὰ πυκνά του φρύδια, καὶ χάνεται.

Ἐτρεξεν εὐθὺς στὸ χωριὸ ἡ γριά, ἐφάνέρωσε τὸ ὄραμά της καὶ τὸ πρωῒ—ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Νικολάου—ὅλοι οἱ χωρικοὶ μαζεύτηκαν στὴν ἐκκλησίτσα καὶ ἄκουαν τὴν λειτουργίαν μὲ πολλὴν κατάνυξιν, ἐνῶ τὸ κορίτσι καθότανε στὸ πεζούλι τῆς ἐκκλησιᾶς, ὅπως τὸ ἠθέλε τὸ Λιοντάρι.

Ἐξαφνα ἀκοῦνε τὸ μουγκρητὸ τοῦ Λιονταριοῦ ποὺ κατέβαινε καὶ σὲ λίγο τὸ βλέπουν, ποὺ ἐρχότανε τρεχάτο καὶ θυμωμένο.

Ἐστημώχθησαν τότε ὅλοι τρομαγμένοι κοντὰ στὸν τοῖχο τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ ἄφησαν τὸ κορίτσι μονάχο του ἔξω.

Τὸ Λιοντάρι ἐξύγωσε. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή παρουσιάστη καὶ ἓνα συννεφάκι στὸν οὐρανό. Τὸ συννεφάκι ἔξαφνα ἔβγαλε μιὰ ἀστραπὴ καὶ ἄναψεν ὅλο, καὶ ἓνα χέρι φάνηκε μεσ' ἀπ' τὴ λάμψη τῆς ἀστραπῆς, ποὺ κρατοῦσε τὸν κεραυνό. *

Ὁ κεραυνὸς ἔπεσε. Ἐσείστηκε ὅλος ὁ τόπος καὶ τὸ Λιοντάρι σωριάστηκε στὸ χῶμα.

Ὅποιοι δὲν πιστεύει, ἄς ὑπάγῃ νὰ τὸ ἰδῇ ποὺ κοιτάται μαρμαρωμένον ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίτσα τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἀλλὰ καὶ μαρμαρωμένον ὅπως εἶναι, τὸ ἀπόβραδον, ἂν τύχῃ νὰ εἶσαι μόνος, σκέπτεσαι, ὅτι ὅπως κατήντησεν ἡ ἱστορία, τὰ παραμῦθια ἄρχισαν νὰ εἶναι βασιμώτερα.

Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ λοιπόν, ἅς φύγωμεν ἀπὸ τῆ σπηλιά
τοῦ Λιονταριοῦ καὶ ἅς καμαρώσωμε τὶς πράσινες πλαγιὲς ποὺ
τὶς ζωντανεύουν ἕνας βοσκὸς καὶ πολλὰ κουδούνια.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

9. ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ

Μάνα μὲ τοὺς ἐννιά σου γιουὺς καὶ μὲ τὴ μιά σου κόρη,
τὴν κόρη τὴ μονάκριβη τὴν πολυαγαπημένη,
τὴν εἶχες δώδεκα χρονῶν κι ἥλιος δὲ τὴν ἐθώρει!
Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουζες, στ' ἄφεγγα τὴ χτενίζεις,
στ' ἄστρι καὶ στὸν Αὐγερινὸ * ἐπλεκες τὰ μαλλιά της!
Προξενητάδες ἦρθανε ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα
νὰ πάρουνε τὴν Ἀρετὴ πολὺ μακριὰ στὰ ξένα.
Πραματευτὴς τὴ γύρεψε, πραματευτὴς τὴ θέλει,
ὁποῦχει πύργους τὸ φλώρι καὶ μόδια * τὸ λογάρι *
τὴν Ἀρετὴν ἐγύρεψε γυναῖκα γιὰ νὰ πάρη.
Οἱ ὀχτῶ ἀδελφοὶ δὲ θέλουνε, μὰ ὁ Κωνσταντῖνος θέλει.
Δῶς' τηνε, μάνα, δῶς' τηνε τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα,
στὰ ξένα 'κεῖ ποὺ περπατῶ, στὰ ξένα ποὺ πηγαίνω,
νᾶχω κι ἐγὼ μιὰ συντροφιά κονάκι νὰ κονεύω.
—Φρόνιμος εἶσαι, Κωνσταντή, μ' ἄσκημα ἀπηλογήθης.
Κι ἂν μοῦρθη, γιέ μου θάνατος, κι ἂν μοῦρθη γιέ μου, ἀρρώστια
κι ἂν τύχη πίκρα γῆ χαρὰ, ποιὸς πάει νὰ μοῦ τὴ φέρη;
—Βάλλω τὸν οὐρανὸ κριτὴ καὶ τοὺς ἁγίους μαρτύρους,
κι ἂν τύχη κι ἔρθη θάνατος κι ἂν τύχη κι ἔρθη ἀρρώστια
ἂν τύχη πίκρα γῆ χαρὰ καὶ τὴν ἀναζητήσης,
νεκρὸς ἂν εἶμαι ἢ ζωντανός, θὰ πάω νὰ σοῦ τὴ φέρω!
Καὶ σὰν τὴν ἐπαντρέψανε τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα
κι ἐμπῆχε χρόνος δίσεχτος καὶ μῆνες ὠργισμένοι
κι οἱ ὀχτῶ της γιοὶ πεθάνανε, τὸν Κωνσταντὴ σκοτῶσαν,
βρέθηκε ἡ μάνα μοναχὴ σὰν καλαμιὰ στὸν κάμπο. X
Σ' ὅλα τὰ μνήματα ἐκλαιγε, σ' ὅλα μοιρολογιόταν,

στοῦ Κωνσταντίνου τὸ μνημεῖο ἐσήκωνε τὴν πλάκα.
 — Σηκώσου, Κωνσταντίνε μου, τὴν Ἀρετὴ μου θέλω,
 ὅπου μοῦ τὴν ἐξώρισες πολὺ μακριὰ στὰ ξένα!
 Τὸ τάξιμο πὺν μοῦταξες, πότε θὰ μοῦ τὸ κάμης;
 Τὸν οὐρανὸ ὅραες κριτὴ καὶ τοὺς ἁγίους μαρτύρους,
 ἂν τύχη πίκρα γῆ χαρὰ καὶ τὴν ἀναζητήσω,
 νεκρὸς ἂν εἶσαι ἢ ζωντανός, νὰ πᾶς νὰ μοῦ τὴ φέρης.
 Ἡ γῆς ἀναταράχθηκε καὶ ὁ Κωνσταντῆς ἐβγῆκε!
 Ἡ πλάκα ἐγίνε ἄλογο, τὸ χῶμα χαλινάρι
 καὶ ὁ σκώληκας ἀπὸ τὴ γῆ ἐγίνε Κωνσταντῖνος!
 Παίρνει τὰ ὄρη πίσω του καὶ τὰ βουνὰ μπροστὰ του
 μὲ τὸ φεγγάρι συντροφιά, καὶ πάει νὰ τῆς τὴν φέρῃ.
 Ἐπῆγε καὶ τὴν εὔρηκε σ' ἐννιὰ χοροὺς πιασμένη,
 σ' ἐννιὰ χοροὺς ἐχόρευε, σ' ἐννιὰ χοροὺς κρατιόταν.
 Ἀπὸ μακριὰ τὴ χαιρετᾷ καὶ ἀπὸ κοντὰ τῆς λέγει:
 — Ἐλα ἀδελφή, νὰ φύγωμε καὶ ἡ μάνα μας σὲ θέλει.
 — Ἀλίμονο, ἀδελφάκι μου, καὶ τί εἶναι τούτῃ ἡ ὥρα;
 Ἄν ἴσως καὶ εἶναι γιὰ χαρὰ, νάρθῶ κατὰ πῶς εἶμαι,
 καὶ ἂν εἶναι πίκρα, πές μου το νὰ βγάλω τὰ καλὰ μου.
 — Ἐλα Ἀρετῇ, στὸ σπίτι μας, καὶ ἄς εἶσαι ὅπως καὶ ἂν
 [εἶσαι.

Κοντολογίζει τᾶλογο καὶ πίσω τὴν καθίζει.

Στὴ στράτα πὺν διαβαίνανε πουλάκια κελαηδοῦσαν,
 δὲν κελαηδοῦσαν σὰν πουλιά, μήτε σὰν χελιδόνια,
 μόν' κελαηδοῦσαν καὶ ἔλεγαν ἀνθρωπινὴ ὁμιλία·

«Θεὲ μεγαλοδύναμε, μεγάλω θᾶμα κάνεις,
 νὰ περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμένους!»

— Ἀκουσε Κωνσταντῖνε μου, τί λένε τὰ πουλάκια;

— Πουλάκια εἶναι καὶ ἄς κελαηδοῦν, πουλάκια εἶναι καὶ ἄς λένε.

Καὶ παρεκεῖ πὺν πηγαινάν καὶ ἄλλα πουλιά τοὺς λένε:

«Δὲν εἶναι κρῖμα καὶ ἄδικο, παρὰ ξένο μεγάλο,
 νὰ περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμένους;»

— Ἀκουσες, Κωνσταντῖνε μου, τί λένε τὰ πουλάκια;

πὼς περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμένους;

— Λωλὰ πουλιά καὶ ἄς κελαηδοῦν, λωλὰ πουλιά καὶ ἄς λένε:

«Γιὰ ἰδὲς θάμα καὶ ἀντίθαμα πὺν γίνεται στὸν κόσμον,
 τέτοια πανώρια λυγερὴ νὰ σέρνῃ πεθαμένος!»

Τ'άκουσε πάλι ἡ Ἀρετὴ κι ἐρράγισε ἡ καρδιά της.

— Ἀκουσες, Κωνσταντάκη μου, τί λένε τὰ πουλάκια ;

— Ἀσ' τα, ἀδελφή μου, τὰ πουλιά κι ἄς λένε ὅ,τι κι ἂν θέλουν,

— Μοῦ φαίνεται ἀδερφάκι μου, πὼς λιβανιάς μυρίζεις.

— Ἐχτὲς βραδὺς ἐπήγαμε πέρα στὸν Ἀἰ-Γιάννη

κι ἐθύμισέ μας ὁ παπάς μὲ περισσὸ λιβάνι.

— Πές μου, ποῦ εἶναι τὰ κάλλη σου καὶ ποῦ εἶν' ἡ λεβεντιά σου
καὶ τὰ ξανθὰ σου τὰ μαλλιά καὶ τὸ μορφο μουστάκι ;

— Ἐχω καιρὸ πὺν ἀρρώστησα κι ἔπεσα τοῦ θανάτου
καὶ πᾶνε τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ τὸ μορφο μουστάκι.

Αὐτοῦ σιμά, αὐτοῦ κοντά, στὴν ἐκκλησιὰ προφτάνουν.

Βαριά χτυπᾷ τ' ἀλόγου του κι ἀπ' ἐμπροστά της χάθη,
κι ἀκούει τὴν πλάκα νὰ βροντᾷ, τὸ χῶμα νὰ βοῖζῃ.

Κινάει καὶ πάει ἡ Ἀρετὴ στὸ σπίτι μοναχὴ της.

Βλέπει τὸ μπάλσαμο ξερό, τὸ ~~καρποφύλι~~ μαῦρο,
βλέπει μπροστὰ στὴν πόρτα της χορτάρια φυτρωμένα
καὶ τὰ σπιτοπαράθυρα σφικτὰ μανταλωμένα.

Χτυπᾷ τὴν πόρτα δυνατά, τὰ παραθύρια τρίζουν.

— Ἄν εἶσαι φίλος, διάβαινε κι ἂν εἶσαι ἐχθρὸς μου, φύγε,
κι ἂν εἶσαι ὁ Πικροχάροντας, ἄλλα παιδιὰ δὲν ἔχω
κι ἡ δόλια ἡ Ἀρετούσα μου λείπει μακριὰ στὰ ξένα.

— Σήκω, μανούλα μου, ἄνοιξε, σήκω γλυκιά μου μάνα.

— Ποιὸς εἶν' αὐτὸς πὺν μοῦ χτυπᾷ καὶ μὲ φωνάζει μάνα ;

— Ἀνοιξε, μάνα μου, ἄνοιξε κι ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀρετὴ σου,
ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀρετούλα σου ἡ μικροπαντρεμένη.

Κατέβηκε, ἀγκαλιάστηκαν κι ἀπέθαναν κι οἱ δύο !

10. Η ΓΟΡΓΟΝΑ

Μέσ' στὸ πλατὺ τὸ πέλαγος καράβι ταξιδεύει.
 τριγύρω νύχτ' ἀπλώνεται.
 Καὶ μὲ τ' ἄγέρι, πὺν ἄλαφρά τὰ κύματα χαϊδεύει,
 τὸ μπρίκι* τ' ἀσπροφόρετο κουνιέται, ἀργοσαλεύει,
 σὰ νύφη πὺν ὅλο καὶ λιγῶ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφνου, σὰν νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιάλι
 τὶς δυὸ του ἄγκυρες μαζί,
 τὸ μπρίκι στέκει, καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
 Γοργόνα θαλασσόβροχτη μ' ἀγριωπὸ κεφάλι.
 «Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ἀπέθανε, γιὰ ζῆ :

Βροντολογεῖ τὸ στόμα της καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει*
 μὲ τὴν ψαρίσια της οὐρά,
 καὶ τὸ γυναῖκειο της αὐτὴ ἀπόκριση γυρεύει !
 «Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμον βασιλεύει !»
 Ὁ ναύτης ἀποκρίνεται, «ζωὴ νᾶχης κυρά !»

Ἀλίμονο, ἂν τῆς ἔλεγε πὼς εἶναι πεθαμένος
 ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά !
 Εὐθὺς τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ὁ ναύτης ὁ καϋμένος
 μαζί μὲ τὸ καράβι του θὰ βούλιαζε πνιγμένος,
 καὶ ἡ Γοργόνα θᾶρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ βασιλιά !

Μὰ τώρα ποῦμαθε πὼς ζῆ, τὴν ὄψη της ἀλλάζει
 καὶ μ' ὁμορφιὲς στολίζεται·
 γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιαίνει,
 μὲ δυὸ ματάκια δλόγλυκα τριγύρω της κοιτάζει,
 κι ἀπὸ τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλιά τὸ πέλαγος φωτίζεται.

Τὸ μπρίκι πάλι ξεκινᾶ καὶ σιγανὰ ἀρμενίζει
 στὴ θάλασσα τὴ γαλανή.
 Καὶ ἡ γοργόνα στὸν ἀφρὸ σὰ γλᾶρος φτερουγίζει·
 λύρα κρατᾷ δλόχρυση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
 νὰ τραγουδῇ στὸ πέλαγος μ' οὐράνια φωνή.

11. ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ

Χήρας υἱὸς ἐγεύγετο σὲ μαρμαρένια τάβλα,
 χρυσὰ ἦταν τὰ πηρούνια του κι ὀλάργυρα τὰ πιάτα,
 κι ἡ κόρη ὅπου τονὲ κερνᾷ ἄσημοκουκλωμένη.

Ἡ μάνα του σὲ μιὰ μεριά φτάνει ξαγριεμένη.

— Γεύγεσαι, γιέ μου, γεύγεσαι, κι οἱ Φράγκοι ἐπλακῶσαν.

— Πρόβαλε, μάνα μου νὰ ἰδῇς πόσες χιλιάδες εἶναι
 κι ἂν εἶναι δυό, νὰ χαίρωμαι, κι ἂν εἶναι τρεῖς νὰ πίνω
 κι ἂν εἶναι περισσότερες σελώσετε τὸ Μαῦρο.

— Ἐβγῆκα, γιέ μου, καὶ εἶδα τσι, μὰ μετρημὸ δὲν ἔχουν.

Σελώσετε τὸ Μαῦρο μου, καλογιγλώσετέ* τον,
 καὶ δῶσ' μου, μάνα, τὸ σπαθὶ τ' ἁγιοκωνσταντῖνάτο,
 νὰ βγῶ νὰ ἰδῶ τὸν πόλεμο, ποὺ κάνουνε οἱ Φράγκοι...

— Μαῦρε μου, γοργογόνατε καὶ ἀνεμοκυκλοπόδη,*
 πολλὲς φορὲς μ' ἐγλύτωσες ἀπὸ βαριὲς φουρτοῦνες
 κι ἂν μὲ γλυτώσης κι ἀπ' αὐτή, θὰ σὲ μαλαματώσω,
 τὰ τέσσαρά σου πέταλα χρυσὰ θὰ σοῦ τὰ κάμω,
 τὰ δακτυλίδια τῆς ξανθῆς σκάλες καὶ χαλινάρια.

Στὸ ἔμπα χίλιους ἔκοψε, στὸ ἔβγα δυὸ χιλιάδες,
 κι εἰς τ' ἄλλο στριφογύρισμα δὲν ἤρρηκε νὰ κόψῃ
 Κι ὁ οὐρανὸς ἐσείστηκε, κι ἡ θάλασσα μουγκίστη.

12. Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ

«Γιάννη, γιατί ἔκοψες τὸ πεῦκο
γιατί; γιατί;»

— Ἀγέρας θᾶναι, λέγει ὁ Γιάννης
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάβει ἡ πέτρα τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά.

Νᾶβρισκε ὁ Γιάννης μιὰ βρουσούλα,
μιὰ ρεματιά!...

Μέσ' στὸ λιοπύρι, μέσ' στὸν κάμπο
νὰ ἓνα δενδρί!...

Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀπὸ κάτου;
δροσιὰ νὰ βοῇ.

Τὸ δένδρο παίρνει τὸ κλαδιά του
καὶ περπατεῖ!

«Δὲ θ' ἀνασάνω», λέει ὁ Γιάννης.
«Γιατί; Γιατί;»

— Γιάννη ποῦ κίνησες νὰ φτάσης;

— Στὰ δυὸ χωριά.

— Κι' ἀκόμα βρίσκεσαι ἐδῶ κάτου;

Πολὺ μακριά.

— Ἐγὼ πηγαίνω, ὅσο πηγαίνω

Τί ἔφταιξα ἐγώ;

Σκιάζεται ὁ λόγγος καὶ μὲ φεύγει.

Γι' αὐτὸ εἶμαι δῶ.

Πότε ξεκίνησα; Εἶναι μέρες...

γιὰ δυό, γιὰ τρεῖς...

Ὁ νοῦς μου σήμερα δὲν ἔξρω

τ' εἶναι βαρύν.

— Νὰ μιὰ βρουσούλα, πὶε νεράκι

νὰ δροσιστῇς.

Σκύβει νὰ πιῇ νερὸ στὴ βρύση . . .
στερεύει εὐθύς.

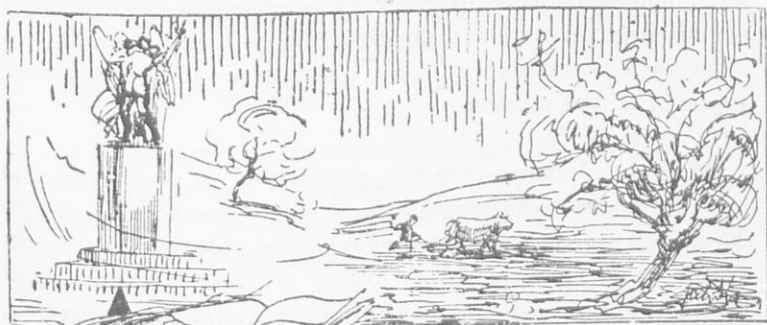
Οἱ μέρες πέρασαν κι οἱ μῆνες,
φεύγει ὁ καιρὸς.
Στὸν ἴδιο τόπο εἶν' ὁ Γιάννης
κι ἄς τρέχῃ ἐμπρός.
Νὰ τὸ χινόπωρο, νὰ οἱ μπόρες !
μὰ ποῦ κλαρί ;
Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,
μὲ τὴ βροχή.

«Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δένδρο
τὸ σπλαχνικό,
ποῦρριχνε ἴσκιο στὸ κοπάδι
καὶ στὸ βοσκό ;
Ὁ πεῦκος μίλαε στὸν ἄερα
—τ' ἀκοῦς ; τ' ἀκοῦς ;—
καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα
στοὺς μπιστικούς.
Φρύγανο καὶ κλαρὶ τοῦ πῆρες
καὶ τὶς δροσιές
καὶ τὸ ρετσίνι του ποτάμι
ἀπ' τὶς πληγές.
Σακάτης ἦτανε κι ὁλόρθος,
ὥς τὴ χρονιά
ποὺ τὸν ἐγκρέμισες γιὰ ξύλα,
Γιάννη φονιά !»

—Τὴ χάρη σου ἐρημοκλησάκι
τὴν προσκυνῶ.
Βόηθα νὰ φτάσω κάποιαν ὥρα
καὶ νὰ σταθῶ . . .
Ἡ μάνα μου θὰ περιμένη
κι ἔχω βοσκή
κι εἶχα καὶ τρύγο . . . Τί ὥρα νᾶναι
καὶ τί ἐποχή ;

Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι
— νὰ στοχαστῇς —
κι ἦρθε καὶ μ' ἠὔρεν ὁ χειμώνας
μεσοστρατίς.
Πάλι ἁλωνάρης καὶ λιοπύρι
πότε ἦρθε ; πῶς ;
Ἄγιε, σταμάτησε τὸ λόγγο,
ποὺ τρέχει ἐμπρός.
Ἄγιε, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω
— μὲ τί καρδιά —
Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω
ἐδῶ κοντά».

Πέφτει σὰ δένδρο ἀπ' τὸ πελέκι.
Βογγάει βαριά,
μακριά του στάθηκε τὸ δάσος
πολὺ μακριά.
Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χορτάρι,
φωνὴ καμιά.
Στὰ ἀγκάθια πέθανε, στὸν κάμπο
στὴν ἐρημιά.

ΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

13. ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ

(Τραγούδι τοῦ χερόμυλου)

Γύριζε, γύριζε...

Ἄλεθε τοῦ πόνου τὸ σιτάρι, τρίβε τοῦ στεναγμοῦ τὸ γέννημα. Βγάλε τ' ἀλεύρι πὺν θὰ δώση τὸ ζυμαρί, ζυμωμένο μὲ τοῦ σκλάβου τὸν ἰδρώτα τὸν πικρό. Κάμε τὸ ψωμί τοῦ ἀφέντη στὰ τραπεζοστρώσια του φαρμακερό.

Γύριζε, γύριζε...

Ἄλεθε τοὺς μῆνες τοὺς ἀργούς, καὶ κάμε νὰ γοργοπερνᾶνε. Λιῶσε τὰ χρόνια τὰ βαριά, βαρύτερα ἀπὸ τῆς καρδιᾶς τὴν πέτρα πὺν πλακώνει τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀξημέρωτη χαρά. Γύριζε γοργά. Τρίβε τὰ κατὰχρονα, χρόνια νὰ γίνουνε περαστικά, τὰ χρόνια μῆνες. Τρίβε τὸν ἀτελείωτο καιρό, καὶ κάμε ὅλο πὺν γρήγορα νὰ φεύγῃ κύλα τὸν ἀκοίμητο τροχό, ξεγέλα τὸν ἀγέλαστο τὸν ὠκεανό. Στερνὴ μιὰ δύση φέρε ὁ σκλάβος ν' ἀγναντέψῃ, καὶ ν' ἀκολουθήσῃ ἀνατολή. Κάμε ἡ ἐλπίδα νὰ ταχύνη τὸ ποδάρι, νὰ προφτάσῃ καὶ νὰ τὸν κερᾷσῃ τὴ χαρὰ σὲ μαγικὸ γυαλί.

Γύριζε, γύριζε...

Τρίβε τὰ σίδερα τὰ στοιχειωμένα, κάμε τα σκουριὰ νὰ πέσουν ἀπ' τὰ χέρια τὰ δεμένα. Λιῶσε τ' ἄλυσια τὰ λησμονημένα γύρω στὰ βαλαντωμένα τὰ κορμιά. Τρίβε τὰ κλειδιὰ τὰ διπλο-

σφραγισμένα, κάμε ν' ανοίξουν τὰ κατώγια* τὰ βαθιά. Σπάσε τὰ σύνεργα καὶ σπάσε τ' ἀργαλειά, τῆς κόλασης μαστορεμένα, τ' ἀργαστήρια, στομωμένα* ἀπὸ τῶν χρόνων τ' ἀργὸ πέρασμα, χορτασμένα ἀπὸ τὸ αἶμα.

Γύριζε, γύριζε...

Δούλευε τ' ἀκόνια ποὺ θὰ τροχιστοῦνε τὰ σπαθιά, σπαθιά μεσ' τῆς ψυχῆς τὰ βάθη φυλαγμένα, σὰν τ' ἀκριβὰ τὰ φυλαχτά. Δούλευε τ' ἀμόνια ποὺ θὰ πλάσουν ἀπ' τὰ μίση τὰ παλιὰ—κάθε χτυπιὰ σπίθα θὰ γένῃ, καὶ θὰ ἀνάψῃ μιὰ φωτιά τρανὴ, θεωριακωμένη—ποὺ θὰ πλάσουν τοῦ ξεδικημοῦ τ' ἀλύγιστα κοφτήρια, τῶν κορμιῶν ποὺ θρέφονται ἀπὸ τ' ἄδικα τὰ κλαδευτήρια, καὶ τ' ἀλέτρια ποὺ θὰ σκάψουν τὰ χωράφια τὰ παχιά, τὰ δρεπάνια ποὺ θὰ δώσουν τῶν κριμάτων τὴ σοδειά· σοδειὰ ποὺ οἱ ταπεινοὶ τῇ λαχταρᾷ, αἰῶνες πεινασμένοι. Γύριζε γοργά. Καὶ χάρισε τὸ λεύτερο καρπό, τὸ νιὸ σιτάρι, τῆς ἀνάστασης τὸν ἄρτο τὸ γλυκό, ποὺ ὁ σκλάβος περιμένει τὴ μεταλαβιά* νὰ πάρῃ.

Γύριζε, γύριζε...

Κάμε τῆς ἀπελπισιᾶς τὸ βογγητό· ποὺ ἀπὸ τὰ στήθια βγαίνει σὰν τοῦ λίβα* τὴν πνοή, σὰν τὸν δριμόχολο* γιὰ τὸν ὀχτρό. Πάρε τὸ δάκρυ καὶ ποτάμι κάμε τὸ κατεβατό, νὰ σαρώσῃ τοῦ κακοῦ τὰ χτήματα, τὰ ξένα ἀποκτημένα· τοῦ λυγμοῦ τὸν κόμπο, καὶ βουνὸ νὰ γένῃ νὰ πλακώσῃ τοῦ ἀφέντη τὴ χαρά. Κάμε τοῦ σκλάβου τὴν ἀβάσταχτη τὴν ἀνυπομονή, ἄλλο νὰ μὴν περιμένη. Κάμε τὴ νύχτα του τὴν ἀξημέρωτη, ἀπὸ τὴν κουφοδρομούσα φλόγα ποὺ τὴ βόσκει νὰ ἀνατιναχτῇ, καὶ νὰ χαρίσῃ τὴν ἀπίστευτην ἀνατολή.

14. ΕΤΣΙ ΗΤΑΝΕ

— Παππού, σήκου, παππούλη ! Σήμερα είναι μέρα επίσημη ! Τί φυλᾷς τὸ στρῶμα καὶ βογγᾷς ; ὅλο βογγᾷς, κι ὅλο μαλλῶνεις, σώνει πιά ! Ἔβγα νὰ ἰδῇς ! Ἔλα νὰ ἀλλάξης καὶ νὰ πᾶς στὴν ἀγορά ! Ὁ κόσμος ἔχει πανηγύρι σήμερα — Σάββατο Λαζάρου !

Τὸ μαθητούδι ζωηρό, καθὼς μπῆκε στὸ σπίτι ἔφυγε κιόλα. Τῷ ἔξερε ὁ παππούς, πὼς ἦταν ἡ τρανὴ παραμονή, τῆς Ἑξοδος ἡμέρα. Ἀχ, τέτοια μέρα δὲ θὰ ξαναφανῇ—μήτε ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ !

Τῷ ἔξερε ὁ παππούς, γι' αὐτὸ ἀπὸ μέρες κι ἀπὸ νύχτες συλλογιόταν. Καὶ τὴν ἐπερίμενε τὴ μέρα αὐτή, σὰ νᾶτανε νᾶρχόταν ἄλλη μιὰ φορά, πρώτη φορά—τοῦ κάκου.

Μὰ τοῦ μικροῦ τᾶγγόνου οἱ χαρωπὲς φωνὲς τοῦ ξάφνισαν τὸ νοῦ. Κι ἐκεῖ νὰ πάλι τὸ τρελλόπαιδο μπροστά του. Ἄφησε τὶς τρεχάλες γιὰ νὰ ξαναρθῇ καὶ νὰ τοῦ γίνη πειρασμὸς καὶ πάλι.

— Ἀκόμα κάθεσαι, παππούλη ! Λεχῶνα θὰ μοῦ γίνῃς αὐτοῦ πέρα ; Ἀπόλυσε κι ἡ ἐκκλησιά !

— Καλά, καλά, μωρὲ παιδί, μὴ μὲ μαλλώνῃς τόσο γέρος εἶμαι, δὲν μπορῶ νὰ σηκωθῶ. Ἐδῶ ἄσε με νὰ σήπωμαι...

— Τί εἶπες ; Δὲν ἀκοῦς ; Περνάει ἡ Ἑξοδο,

Αὐτὸς ὁ λόγος χύπησε τὸ γέρο ἀλλόκοτα. Τῆς λιτανείας ἡ βοή, ποὺ ἔφτανε ἀπὸ τὸν ἄλλο δρόμο, κρυφὴ τρεμούλα τοῦχυνε στὰ σωτικά· ὁ νοῦς του σάλειψε ἄξαφνα.

— Ἐφτασα ! Τ' ἄρματά μου !

Ὁρθὸς τινάχθηκε, σὰν παληκάρι. Ἀνάλλαγος, ἀνάμαλλος, ζώστηκε τὸ σπαθί. Καὶ βγῆκε.

Τὰ μάτια ἀγριωπὰ στυλώνει γύρω του. Κάτι σὰ νὰ ζητῇ. Τὸ κανόνι καὶ τὸ τουφέκι γεμίζει ὅλη τὴ χώρα μ' ἀμέτρητη βοή. Κόσμος πολὺς στὴν ἀγορά. Ὅλοι ντυμένοι τὰ καλά τους. Ὅλοι τ' ἄρματα κρατοῦν—καὶ ρίχνουν !

Ὁ λαὸς παίζει μὲ τὴ φαντασία του τὸ παιχνίδι αὐτό, στὸ χρόνο μιὰ φορά. Θέλει νὰ ξαναζωντανέψῃ τὴ μεγάλη εἰκόνα, ἔτσι γιὰ νὰ δῇ «πὼς ἦτανε»—κι ὁ γέρος πάει νὰ τὸ πιστέψῃ.

Βρίσκεται μὲ τᾶγγόνι στῆς λιτανείας τὴν οὐρά, κι ἀκολου-

θοῦν. Τέλος στοὺς Τάφους ἔφτασαν. Ἐκεῖ χιλιάδες συνταγμένοι στέκονται κι ἀκοῦν ἕναν ποὺ βγαίνει λόγος, μὰ ὁ λόγος εἶν' ἀτέλειωτος. Ὁ γέρος ἀκούει, καὶ δὲν καταλαβαίνει. Ἀκούει καὶ καρτερεῖ, σὰν κάτι φαίνεται νὰ καρτερῇ . . .

— Ὡρέ, δὲν ἦταν ἔτσι ! κράζει μὲ δυνατὴ φωνή.

Ἀφησε στὴ μέσῃ τὴ γιορτὴ καὶ πῆρε τὸ δρόμο πίσω γιὰ τὸ σπίτι. Θυμωμένος φαίνεται. Βογγάει, στ' ἄγγόνι δὲ μιλεῖ. Ἀξαφνα σταματάει. Ἐκεῖ κοντά του κάποιος τραγουδεῖ. Ἕνας τυφλός, χωριάτης διακονιάρης, στρωμένος κατὰ γῆς παίζει τὴ λύρα του καὶ τραγουδεῖ. Λέει τὸ τραγούδι τὸ θλιμμένο τὸ μοιρολόγι τοῦ Μεσολογγίου.

Ὁρθὸς ὁ γέρος, ἄσειστος, ἀκούει. Βούση πᾶνε τὰ μάτια του. Κλαίει ἡσυχα, καὶ δὲ μιλεῖ. Τέλος κόπηκε τὸ τραγούδι.

— Νά, ὦρέ, ἔτσι ἦτανε !

Αὐτὸ εἶπε μοναχά. Καὶ γύρισε στὸ σπίτι του καὶ στὸν καϋμό του.

ΝΙΚ. ΚΑΡΒΟΥΝΗ

15. Η ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

(26 Ἰουλίου 1913)

Ὁ διμοιρίτης λοχίας εἶχε φθάσει ἀσθμαίνων καὶ κάθιδρος εἰς τὸν λόχον του ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα τῆς 26 Ἰουλίου. Ἦτο ὁ ἀγγελιοφόρος Ἑρμῆς* τοῦ τάγματος.

Ἕνας στρατιώτης τοῦ λόχου εἶχεν ἀποσπασθῇ ἀπὸ δύο ἡμερῶν εἰς τὴν Μεραρχίαν ὡς τηλεγραφητὴς καί, ἐπειδὴ ὅλοι ἐπερίμεναν τὸ ἄγγελμα τῆς εἰρήνης, ὁ διμοιρίτης λοχίας ἔτρεχε κάθε πρωτὶ καὶ κάθε ἀπόγευμα τὸν ἀνήφορο διὰ μέσου δάσους βαλανιδιῶν καὶ φτελιῶν εἰς τὴν σκηνήν, ὅπου εἰς ἀπόστασιν μισῆς ὥρας ἀπὸ τοὺς καταυλισμοὺς τῶν συνταγμάτων, εὗρίσκετο ἡ σκηνὴ τοῦ Μεραρχικοῦ τηλεφώνου.

Μόλις τὸν εἶδον οἱ στρατιῶται, ἐνόησαν, ὅτι κάτι ἐξαιρετικὸν εἶχε συμβῇ. Τὸν περιεκύκλωσαν ἄφωνοι καὶ εἰς τὰ μάτια τῶν ἑλαμπόν χιλιάδες ἑρωτήσεις.

— Ζήτω παιδιά ! Ζήτω ! Πήραμε καὶ τὸ Νέστο καὶ πάρα πέρα ἄκόμα !

— Ὡστε ὑπεγράφη ;

Ὑπεγράφη . . Ἀὔριο θὰ γίνη ἡ τελετὴ. Εἶδα τὸ τηλεφώνημα.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἀπλώθη ἐπάνω εἰς τὰς κορυφὰς καὶ τὰ πρηνῇ* τοῦ Μάλες* τοῦ αἵματοπατισμένου ἑνας χαρμόσυνος σάλαγος. Ἀπὸ λόχον εἰς λόχον ἀπὸ τάγμα εἰς τάγμα, ἀπὸ σύνταγμα εἰς σύνταγμα, ἀπὸ τὰ πολυβόλα εἰς τοὺς τραυματιοφορεῖς καὶ τὰ μεταγωγικὰ μάχης εἶχε διαδοθῇ ἡ χαρμόνυκος εἴδησις.

Οἱ караβάνες ἐλησμονήθησαν γύρω ἀπ' τὶς φωτιεῖς, πὺν ἄναβαν κάθε βράδυ ἔξω ἀπὸ τ' ἀντίσκηνα, ἐμαζεύθησαν τὰ φανταράκια καὶ ἐξεστάθηκαν, περισσότερον ἀπ' ὅ,τι ἤμποροῦσε νὰ τὰ ζεστάνῃ ἡ φωτιά, ἀπὸ τὴν ιδέαν, ὅτι γρήγορα θὰ ξανάβλεπαν τὴν πατρικὴν ἐστίαν.

Ἔως ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκυριαρχοῦσεν ἡ ιδέα τοῦ πολέμου.

Ἡ ἀνακωχὴ εἶχε πνίξει κάθε ιδέα εἰσόδου στὴ Σόφια. Ἀλλὰ ἡ εἰρήνη ἡ ὀριστικὴ, ἡ δοξασμένη γιὰ τὰ ὅπλα μας, πὺν δέκα μῆνες τώρα ὑπηγόρευσαν τὸν σεβασμὸν εἰς τὰ δίκαια μιᾶς Νέας Ἑλλάδος, ἔκαμε νὰ λησμονηθῇ ἀμέσως ἡ λύπη διὰ τὴν χαθεῖσαν θριαμβευτικὴν εἰσόδον μας εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν, πὺν εἴχαμε συνηθίσει νὰ βλέπωμεν νὰ φεύγουν, νὰ φεύγουν, νὰ φεύγουν . . .

Ἐνα ἡμισυ σελήνης εἶχε σηκωθῇ πρὶν νυκτώσῃ μαζί μὲ μίαν ἀκολουθίαν ἀετῶν, πὺν μὲ κύκλους ἀργοὺς καὶ μεγαλοπρεπεῖς, δίχως νὰ ταράξουν τὰ φτερά των, ἀνέβαιναν πρὸς ἀχνόγλαυκον οὐρανόν, καὶ αἰωρεῖτο τώρα μελιχρὸν καὶ προστατευτικὸν ἐπάνω ἀπὸ τὴν φουντωμένην ράχιν τοῦ βουνοῦ. Οἱ γρύλλοι εἶχαν σωπάσει πλέον, κρυμμένοι μέσα εἰς τὰ δροσερὰ φυλλώματα τῆς φτέρης. Ἀλλ' ἐξωντάνευε τὸ στρατόπεδον ὁ χαρμόσυνος σάλαγος καὶ οἱ στρατιῶται ἐτραγουδοῦσαν καθ' ὁμίλους γύρω ἀπὸ τὰς πυρὰς τὰ τραγούδια μὲ τὸν ρυθμόν, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχαν ἐκπορθήσει ἀπὸ χαρακώματος εἰς χαράκωμα, ἀπὸ τὸ Ἀλμπάκιοι ὥς τὴν Τζουμαγιά, τὴν οἰκτρὰν ἀλαζονείαν τοῦ ἐχθροῦ.

16. Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

1

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποὺ μὲ βιά μετροᾶει τὴ γῆ.

158

2

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ ! χαῖρε Ἐλευθεριά !

3

Ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἐκαρτεροῦσες
«ἔλα πάλι», νὰ σοῦ πῇ.

4

Ἀργεῖε νᾶλθῃ ἐκείνη ἡ μέρα
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τᾷσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

5

Δυστυχής ! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε, νὰ λὲς
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

6

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκατέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα ἐκτύπαε τᾷλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

7

Κι ἔλεες : «πότε, ᾧ ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τ'ς ἐρμιές ;»

Καὶ ἀπεκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

8

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' στὰ κλάματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
πλῆθος αἷμα, ἑλληνικό.

9

Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα,
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια, δυνατά.

10

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἔξανάλθες μοναχή·
δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεία τὲς κουρταλῇ.

11

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια
ἄλλ' ἀνάσασε καμιά,
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
καὶ σὲ γέλασε φορκιά.

12

Ἄλλοι, ὦτίμέ! στὴ συφορά σου,
ὅπου ἐχαίροντο πολὺ,
«σύρε ναῦρης τὰ παιδιὰ σου,
σύρε», ἔλέγαν οἱ σκληροί.

13

Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδάρι
καὶ ὀλογλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα, ἢ τὸ χορτάρι,
ποὺ τὴ δόξα σου ἐνθυμεῖ.

14

Ταπεινότητα σοῦ γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλὴ,
σὰν φτωχοῦ, ποὺ θυροδέρνει
κι εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

Ναί, ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὁρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά.
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ! χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Δ. ΜΑΒΙΑΗ

17. ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Πατρίδα, σὰν τὸν ἥλιο σου ἥλιος ἄλλοῦ δὲ λάμπει.
Πῶς εἰς τὸ φῶς του λαχταροῦν ἡ θάλασσα κι οἱ κάμποι,
πῶς λουλουδίζουν τὰ βουνά, τὰ δάση, οἱ λαγκαδιές,
στέλνοντάς σου θυμίαμα μυριάδες μυρωδιές!
Ἀφρολογοῦν οἱ ρεματιές καὶ λαχταρίζει ἡ λίμνη,
χίλιες πουλιῶν λαλιές ἤχοῦν, τῆς ὁμορφιάς του ὕμνοι,
σ' ἄπειρ' ἀστράφτουν χρώματα παντοῦ λογῆς-λογῆς
τ' ἀγέρος τὰ πετούμενα, τὰ σερπετὰ τῆς γῆς.
Κι αὐτὸς σηκώνει τ' ἀλαφρὸ τῆς καταχνιάς μαγνάδι
κι ἡ κάθε στάλα ἀπὸ δροσιὰ γυαλίζει σὰν πετράδι,
ἡ κάθε ἀχτίδα του σκορπᾷ μὲ τὴν ἀναλαμπή
χαρά, ζωὴ καὶ δύναμη κι ἐλπίδα ὅπου κι ἂν μπῇ.

Φαντάζεις σὰν τὸν ἥλιο σου καὶ σύ, καλὴ πατρίδα,
καὶ μάγια σὰν τὰ μάγια σου στὸν κόσμον ἄλλοῦ δὲν εἶδα.
Ἡ γῆ σου εἶναι παράδεισος, κι αἰώνια γαλανός
γύρω σου καθρεφτίζεται στὸ πέλαγ' ὁ οὐρανός.
Κι οἱ νύχτες σου μὲ τ' ἄστρα τους, μὲ τὴ γαλάζια πάστρα
μὲ τ' ἀηδονολαλήματα, τρεμάμενα σὰν τ' ἄστρα,

μὲ τὸ φεγγάρι πὺν περνᾷ, σὰν ὄνειρο εὐτυχιᾶς,
οἱ νύχτες σου δροσοβολοῦν χιλιόπλουμα λουλούδια
καὶ στῶν παιδιῶν σου τὶς καρδιὲς ἀμάραντα τραγούδια,
σταλάζουν εἰς τὰ σπλάγχνα τοὺς θεράπειο * λησμονιᾶς,
ἐλευτεριᾶς ἀγάλλιαση καὶ μῖσος τυραννιᾶς.

3

Μάγεμα ἀσημοῦφαντο, φῶς μαργαριταρένιο,
λυώνονται σ' ἓνα χάραμα ξανθό, μαλαματένιο,
γιομάτο μόσχους καὶ δροσιές· ὁ Ζέφυρος * τερπνὰ
μεσ' ἀπ' ἀγάπες φαντασιὲς τὰ πλάσματα ξυπνᾷ.
Κι ἀνάμεσα στὰ χρώματ' ἀπὸ χίλια οὐράνια τόξα,
προβαίνει πάλ' ὁ ἥλιος σου εἰς ὅλη του τὴ δόξα.
Καί, σὰν τοῦ μεγαλείου σου σύμβολο φωτεινό,
ἕως τὸ χρυσὸ βασίλεμα λάμπει στὸν οὐρανό.
Ἑλλάς, τὸ μεγαλεῖο σου βασίλεμα δὲν ἔχει
καὶ δίχως γνέφια * τοὺς καιροὺς ἡ δόξα σου διατρέχει.
Ὅσες φορὲς ὁ ἥλιος σου νὰ σὲ φωτίσῃ ἐρῶν,
θὲ νὰ σ' εὐρῇ πεντάμορφη, στεφανωμένη, ὁρῶν!

18. Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

«Ἀνέβα, Μῆτρε*, στοῦ βουνοῦ κατάκορφα τῇ ῥάχη.
Πάρε τὸ μάτι ταῦτο καὶ τ' ἀλαφιοῦ τὸ πόδι
καὶ τὴν ἀγρύπνια τοῦ λαγοῦ, καὶ στήσε καραούλι.*
Κι ἂν δῆς χιλιάδες τὸν ἐχθρό, ἄλογο καὶ πεζούρι,
μὲ τὸν Κιοσὲ* Μεχμέτ πασᾶ, τὸν ὕπνο μὴ μοῦ κόψης
στάσου, πολέμα μοναχός. Κι ἂν δῆς μέσ' στὸ φυσάτο*
νὰ πιλαλάη τ' ἄλογο τοῦ Ὁμέρπασα* Βοιόνη,
πέτα, ροβόλα, κράξε με... Σύρε μὲ τὴν εὐχή μου!»

Ἄστραψε ἅπ' ἄγρια χαρὰ τὸ μέτωπο τοῦ κλέφτη,
ἐβρόντισαν τὰ χαιῖμαλιά, ἀνέμισε ἡ φλοκάτη,
ἐλαμψε ὁ Μῆτρος μιὰ στιγμή κι ἐσβήστηκε σὰν ἄστρο.

Ὁ Διάκος τὸν συντρόφειψε γιὰ λίγο μὲ τὸ μάτι
κι' ὕστερα πέφτει κατὰ γῆς γονατιστὸς στὴν πέτρα
«Ἀδέλφια, παλικάρια μου! Ἐλᾶτε ὁλόγυρά μου
καὶ γονατίσετε μ' ἐμέ. Ὁ κόσμος στὴ χαρὰ του
εἶν' ἀνθοστόλιστη ἐκκλησιά, κι ἐδῶ μᾶς παραστέκει
Ἐκεῖνος, ποὺ τὸν ἔχτισε, γιὰ νὰ τὸν προσκυνᾶμε».

Ἦτανε νύχτα. Τὰ βουνά, οἱ λαγκαδιές, τὰ δέντρα,
οἱ βρύσες, τ' ἀγριολούλουδα, ὁ οὐρανός, τ' ἀγέρι,
στέκουν βουβὰ ν' ἀκούσουνε τὴν προσευχὴ τοῦ Διάκου:

«Ὅταν ἡ μαύρη μάνα μου, ἐμπρὸς σὲ μιὰν εἰκόνα,
Πλάστη μου, μ' ἐγονάτιζε μὲ σταυρωτὰ τὰ χέρια
καὶ μᾶλεγε νὰ δεθῶ γιὰ κειούς, ποὺ τὸν χειμῶνα
σὰ λύκοι ἔτρεχαν στὰ βουνά, μὲ χιόνια, μ' ἀγριοκαίρια
γιὰ νὰ μὴ ζοῦνε στὸ ζυγὸ, ἐνωθῇ ἡ φωνή μου
νὰ ξεψυχάη στὰ χεῖλη μου, ἐσπάραζε ἡ καρδιά μου,
μοῦ ἔτρεμανε τὰ γόνατα, σὰν ν' ἄθελε ἡ ψυχὴ μου
νὰ φύγῃ μὲ τὴ δέηση ἀπὸ τὰ σωθικά μου.
Ὅστερα μᾶλεγε κρυφὰ νὰ σοῦ ζητῶ τὴ χάρη
νὰ μ' ἀξιώσῃς μιὰ φορὰ ἓνα σπαθὶ νὰ ζώσω

καὶ νὰ μὴν ἔρθη ὁ θάνατος νὰ μ' εὔρη νὰ μὲ πάρῃ,
πρὶν πολεμήσω ἐλεύθερος, γιὰ σὲ πρὶν τὸ ματατώσω.
Πατέρα παντοδύναμε! Ἀκουσες τὴν εὐχή μου,
μοῦ φύτεψες μεσ' στὴν καρδιά ἀγάπη, πίστη, ἐλπίδα,
ἔδωκες μιὰν ἀχτίδα σου, ἀθέρα στὸ σπαθί μου,
καὶ μοῦπες: τώρα πέθανε γιὰ μέ, γιὰ τὴν πατρίδα!

Ἔτοιμος εἶμαι πλάστη μου! Λίγες στιγμὲς ἀκόμα
καὶ σβηῶνται τ' ἄστρα σου γιὰ μέ. Γιὰ μέ θὰ σκοτιδιάσῃ
τὸ μορφο γλυκοχάραμα. Θὰ μοῦ κλειστῇ τὸ στόμα
ποὺ ἐκελαδοῦσε στὰ βουνά, στὴ ρεματιά, στὴ βρῦση.
Θὰ μαραθοῦν τὰ πεῦκα μου. Ἀραχνιασμένη * ἡ λύρα,
ποὺ μοῦταν ἀδερφοποιητὴ * κι ὅπου μ' ἔμε στὴ φτέρη
ἀγκαλιασμένη ἐπλάγιαζε, τώρα θὰ μείνῃ στεῖρα
καὶ στ' ἄψυχο κουφάρι της θὰ νὰ βογγάῃ τ' ἀγέρι.

Ὅλα τ' ἀφήνω μὲ χαρά, χωρὶς ν' ἀναστενάξω.
Καὶ τῷχῳ περιφάνεια μου, ποὺ ἐδιάλεξες ἔμένα
αὐτὴ τὴν ἔρμη τὴν πορὰ * μὲ τὸ κορμὶ νὰ φράξω.

Εὐχαριστῶ σε, Πλάστη μου! Δὲ θὰ καθοῦν σπαρμένα
καὶ δὲ θὰ μείνουν ἄκαρπα τ' ἄχαρά κόκκαλά μου.
Εὐλόγησέ τηνε τὴ γῆ, ὅπου θὰ μ' ἀγκαλιάσῃ,
καὶ στοίχειωσε κάθε κλωνὶ ἀπὸ τὰ χώματά μου,
νὰ γένῃ ἀδιάβατο βουνὸ τὸ μνήμα τοῦ Θανάση.

Θέ μου! Ξημέρωσέ τηνε τὴν αὐριανὴ τὴ μέρα!
Θὰ μᾶς θυμᾶτ' ἡ Ἀρβανιτιά καὶ θὰ τὴν τρώγ' ἡ ζήλια.
Θὰ χλιμιντρᾶνε τ' ἄλογα, θὰ καίνε τὸν ἀγέρα
μὲ τ' ἄγρια τὰ χνότα τοὺς γκέικα* καριοφίλλια,
θὰ γένουν πάλε τὰ Θερμιὰ* λαίμαργη καταβόθρα...

Χιλιάδες ἦρθαν θερισταὶ καὶ Χάρος ὀργοτόμος,
μουγκρίζουν, φοβερίζουνε πὼς δὲν θὰ μείνῃ λόθρα*
σ' αὐτὴ τὴ δύστυχη τὴ γῆ, φωτιά, δρεπάνι τρόμος...
Κι ἐμεῖς θὰ πᾶμε μὲ χαρὰ σ' αὐτὸν τὸν καταρράχτη.
Ἐπάνωθ' ἐμᾶς θάσῃ Σύ, καὶ τὰ πατήματά μας
θὰ νᾶχουνε γιὰ στήριγμα τὴ φοβερὴ τὴ στάχτη,
πῶμεινε σπὶθ' ἀκοίμητη βαθιὰ στὰ σωθικά μας.

Δυνάμωσέ μας, Πλάστη μου! Για ν' ἀκουστῇ στὴ Δύση
πὼς δὲν ἀπονεκρώθηκε καὶ πὼς θ' ἀνθοβολήσῃ
τόωρα μὲ τὰ Μαγιαπριλα ἡ δουλωμένη χώρα.

Εὐλογημέν' ἡ ὥρα!»

Ἔσκυψ' ὁ Δῆάκος ὥς τῇ γῇ, ἔσφιξε μὲ τὰ χεῖλη
κι ἐφίλησε γλυκὰ γλυκὰ τὸ πατρικὸ του χῶμα.
Ἔβραζε μέσα του ἡ καρδιά, καὶ στὰ ματόκλαδά του
καθάριο, φωτοστόλιστο, ξεφύτρωσε ἓνα δάκρυ...
Χαρὰ στὸ χόρτο πῶλαχε νὰ πιῇ σὲ τέτοια βρῦση!

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΛΒΟΥ

ΩΔΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΛΟΧΟΝ

1

Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ
τὸ σύννεφον, καὶ ὁ ἄνεμος
σκληρὸς ἅς μὴ σκορπίσῃ
τὸ χῶμα τὸ μακάριον
ποὺ σᾶς τὸ σκεπάζει.

2

Ἄς τὸ δροσίξῃ πάντοτε
μὲ τ' ἀργυρᾷ της δάκρυα*
ἢ ροδόπεπλος* κόρη,
καὶ αὐτοῦ ἅς ξεφυτρώνουν
αἰῶνια τ' ἄνθη.

3

ὦ γνήσια τῆς Ἑλλάδος
τέκνα, ψυχαὶ ποὺ ἐπέσατε
εἰς τὸν ἀγῶνα ἀνδρείως,
τάγμα ἐκλεκτῶν ἡρώων,
καύχημα νέον.

Σᾶς ἄρπαξεν ἡ τύχη
τὴν νικητήριον δάφνην
καὶ ἀπὸ τὴν μυρτιὰν σᾶς ἔπλεξε
καὶ πένθιμον κυπάρισσον
στέφανον ἄλλον.

Ἄλλ' ἂν τις ἀποθάνῃ
διὰ τὴν πατρίδα, ἡ μύρτος
εἶναι φύλλον ἀτίμητον
καὶ καλὰ τὰ κλαδία
τῆς κυπαρίσσου.

Ἕλληνες, τῆς πατρίδος
καὶ τῶν προγόνων ἄξιοι,
Ἕλληνες σεῖς, πῶς ἤθελεν
ἀπὸ σᾶς προκριθῆν*
ἄδοξος τάφος;

Ὁ Γέρων*, φθονερός
καὶ τῶν ἔργων ἐχθρός
καὶ πάσης μνήμης, ἔρχεται,
περιτρέχει τὴν θάλασσαν
καὶ τὴν γῆν ὅλην.

Ἀπὸ τὴν στάμναν χύνει
τὰ ρεύματα τῆς λήθης
καὶ πάντα ἀφανίζει
Χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται
βασίλεια καὶ ἔθνη.

Ἄλλ' ὅτε πλησιάζει
τὴν γῆν ὅπου σᾶς ἔχει,
θέλει ἀλλάξαι τὸν δρόμον του
ὁ Χρόνος, τὸ θαυμάσιον
χῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφοῦ τὴν ἀρχαίαν
πορφυρίδα καὶ σκῆπτρον
δώσωμεν τῆς Ἑλλάδος,
θέλει φέρειν τὰ τέκνα τῆς
πᾶσα μητέρα.

Καὶ δακρυχέουσα θέλει
τὴν ἱερὰν φιλήσειν
κόνιν καὶ εἰπεῖν· «τὸν ἔνδοξον
λόχον, τέκνα, μιμήσατε
λόχον ἡρώων».

Σ. ΣΚΙΠΗ

20. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΑΡΜΑΤΟΛΩΝ

Οἱ ἄρματολοι κι οἱ κλέφτες δὲν πέθαναν ποτές!
Δεχθῆτε μας βρουσοῦλες καὶ γάργαρα κρουονέρια,
κάτου ἀπὸ κοντοελάτια καὶ πράσινες ὀξίες,
Γειά σας, παλιές μας σκέπες κι αἰώνια μας λημέρια.

Γειά σας, χαρά σας, λόγγοι, παλιά μας συντροφιά!
Κι ἐσεῖς θολές ραχοῦλες, καὶ μαυρομαντηλοῦσες,
γειά σας, χαρά σας, δάσα ξανθὰ κι ἄγρια θεριά
ὁμορφες πέρδικές μας καὶ πετροκελαϊδοῦσες.

Ἐδῶ, βουνό, μᾶς εἶδες, γειά σου, ἰσκιερὸ βουνό!
νὰ στήνουμε κουβέντες, νὰ λέμε καὶ τραγούδια.
Μᾶς δροσίζε τὴν ὄψη τὸ ἀγέρι τὸ τερπνὸ
καὶ στὰ καλὰ ἄρματά μας κρεμονούσαμε λουλούδια.

Ἐδῶ, ἀπ' τὰ ὀνειράτά μας ἦρθε τὸ πιὸ χρυσὸ
μιὰν ἀνοιξη ἀνθισμένη κι ἓνα ὥριο καλοκαίρι.

νὰ χύσης στὴν καρδιά μας ἐλπίδων θησαυρὸ
κι ὑπόσχεση σὰν ἄνθη τοῦ Ἀπρίλη νὰ μᾶς φέρη.

Ἔδω τὰ γιαταγάνια καὶ τ' ἄργυρὰ σπαθιά
τροχίσαμε, βουνό μου. Καὶ τὰ ντουφέκια τ' ἅγια
αὐτὰ μᾶς ξεμουδιάσαν τὰ χέρια τὰ τραχιά.
ρίχνοντάς τα τὰ ἔρμα ν' ἀντιλαλοῦν στὰ πλάγια.

Καὶ τὸνειρο τὸ πλάνο πιάσαμ' ἐμεῖς ἔδω,
καὶ τ' ἄτρομα γιουρούσια * σύραμε ἀράδα-ἀράδα.
Στήσαμε ἀπ' ἄκρια σὲ ἄκρια τὸ μέγα σηκωμό
καὶ λευτεριᾶς ἀγέρι ἀνάπνευσε ἡ Ἑλλάδα.

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

18. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμανρη ράχη
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλικάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
γινόμενο ἀπὸ λίγα χορτάρια
ποὺ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

22. ΔΥΣΙΣ ΗΛΙΟΥ

Ἐκαθήμεθα ἐπὶ τοῦ ἐξώστου κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν ἐσπέραν. Τὴν προσοχὴν πάντων ἀπησχόλει ἡ πέριξ φύσις. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει μόλις, ὥς δύει συνήθως κατὰ τὰς φθινοπωρινὰς ἐσπέρας, οὐχὶ ἐντὸς ῥοδοβαφοῦς ἀγλῦος βυθισθεῖς, ἀλλ' ἐν σκιερᾷ καὶ πυκνῇ ὁμιχλώσει ἀποσβεσθεῖς, πρὶν ἔτι καταλίπη τὸν ὀρίζοντα.

Ἀπὸ τὴν μεσημβριάν ὁ καιρὸς εἶχε τραπῇ πρὸς τὴν βροχὴν. Μεγάλα ἀπέραντα σύννεφα εἶχον προβάλει τὰ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἠργυρωμένα ρύγχη αὐτῶν ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν βουνῶν, καὶ μετ' ὀλίγον πλανώμενα ἐν ἀγέλαις μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς ἐκηλίδουν διὰ τῶν μεγάλων σκιῶν τὰς κιτρίνας ἐκτάσεις τῶν ξηρῶν ἀγρῶν καὶ τῶν βουνῶν τὰς κλιτύας. Καὶ ἠκολούθησεν ἄνεμός τις ἐλαφρὸς καὶ ὑγρὸς, ὁ συνήθης τῆς βροχῆς ταχυδρόμος, καὶ ἀπεκρῦβησαν ἐν θολῇ σκέπῃ τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν πέρατα. Ἡμεῖς δὲ ἔφιπποι μεταβαίνοντες εἰς τὴν ἔπαυλιν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐταχύναμεν τὸ βῆμα τῶν ἵππων, ἵνα μὴ ὑποστῶμεν λουτρὸν ἐν μέσῳ δάσει. Καὶ ὅμως δὲν ἔβρεξεν. Ὅταν μάλιστα ὁ ἥλιος ὑπὲρ τὰ νέφη ἐτράπη πρὸς τὴν δύσιν, πνοὴ ἀνέμου βιαιοτέρα κατέσχισε τὰ πυκνότερον συνυφασμένα καὶ ἀπεφάνησάν που γλαυκὰ τμήματα οὐρανοῦ. Ὡς δὲ κατερρακώθησαν τῇδε κακείσε αἱ ἐναέριοι αὐταὶ σκέπαι ποικίλλουσαι τὴν ἀπόστασιν καὶ τὴν πυκνότητα, συστραφεῖσαι κατὰ παντοειδεῖς μορφὰς ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ νότου,

ἀπεδέχοντο ἐν γραφικωτάτῃ ποικιλίᾳ χρωμάτων τὰς ὑστάτας ἀκτῖνας τοῦ δύνοντος ἡλίου.

Καὶ ποῦ μὲν ἐξωγαυῶντο χαλκόχροα, ποῦ δὲ προέβαλλον χρυσεύοντα τὰς κορυφάς, ἀλλαχοῦ ἐξεχείλιζον βαθυκύανα, ὡς κύματα ὀργίλου πελάγους καὶ συνετρίβοντο ἐπὶ φαντασιωδῶν βράχων γρανίτου· παρέκει ἐπυκνοῦντο ὡς μαῦροι καπνοὶ ἐκρηγνυμένων ἡφαιστείων, διειλίσσοντο πέραν ὡς ἀραχνοῦφαντοι νυμφικοὶ πέπλοι καὶ ἐξητιμίζοντο ροδόχροα αἴφνης, ὡς ἂν ᾔσαν ἀτμοὶ ρόδων. Ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς ὀπτικὸν θαῦμα ἐτελεῖτο ἐν ἀπωτάτῃ βορειοδυτικῇ ἄκρᾳ τοῦ ὀρίζοντος μεταξὺ τῶν κορυφῶν δύο βουνῶν. Ἐκεῖ ἀνακατωπρίζοντο συμφυόμενα ἐν ἀπαραιμίλλῃ ἀσυναρτησίᾳ, ἐν τερατώδει ἀλληλουχίᾳ, τὰ ἰδιάζοντα ἐκεῖνα χρώματα, δι' ὧν ἡ φύσις ἐπροίκισε τὰ βασίλεια αὐτῆς· καὶ τὸ ὁποῖον δὲν λέγεται, δὲν πιστεύεται, δὲν δύναται νὰ συλληφθῇ ὑπὸ τῆς φαντασίας ζωγράφου, διότι εἶν' ἐναντίον πρὸς πάντα κανόνα καὶ τέχνης καὶ λογικῆς. Δύναται τις νὰ πλάσῃ ἐν ταυτῷ συμμιγνύμενα ποικιλοβαφῶν πτηνῶν πτίλα, μυριοχρόμων ἀνθέων πέταλα, παντοειδῶν μετάλλων ψήγματα; Δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ταῦτα ἐν τρομῶδει κυμάνσει ἐναλλάσσοντα ἀενάως θέσιν. Τότε μόνον θὰ ἀναπαραστήσῃ πῶς τὸ θαῦμα, ὅπερ ἐτέλει πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον τ' οὐρανοῦ ὁ μάγος αὐτὸς τῆς δημιουργίας, ὁ ἥλιος.

Ἄν ἡ ἰδέα δὲν ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον τολμηρά, θὰ ἐτόλμων νὰ εἶπω :

Τὴν ὥρα αὐτὴ τὴν ὑστερνή, πού χάνεται στὴ δύση
Ὁ ἥλιος, ὁ χρυσοφῶτος, θαρρεῖς πρὶν ξεψυχήσῃ
Μ' ἀγάπη καὶ μ' ἐπιθυμίᾳ ξαναθυμᾶται πάλι
Ὅλες τῆς γῆς τὶς ἔμορφιές καὶ τὰ περίσσια κάλλη.
Καὶ μὲς τὸ ψυχομάχημα, στὴν ὥρα τοῦ θανάτου,
Ἐκεῖ ψηλὰ στὸν οὐρανὸ περνοῦν ἀπὸ μπροστά του
Τῆς θάλασσας τὰ κύματα, τοῦ κάμπου τὰ λουλούδια,
Καὶ τὰ πουλιὰ πού κελαδοῦν χαρούμενα τραγούδια,
Καὶ κάθε τι πού φώτισε στὴ γῇ μας ἓνα - ἓνα,
Ἀπ' τὶς χρυσὲς ἀχτῖνες του στὰ σύννεφα γραμμένα.

Πρὸ τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου θεάματος, ἡ γῇ ἐθαμβοῦτο, ἡ πλάσις ὅλη διετελεῖ ἐν ἀγαλματώδει στάσει. Τὰ βουνὰ οἰοῦν

ἐκλινον τὰς φαλακρὰς κορυφάς, περιβεβλημένας ὑπὸ ἰριδοχρόων* ἀναθυμιάσεων, οἱ ἄγροὶ ἤπλοῦντο ἄλαλοι, ὥχροὶ καὶ ἀπὸ νότου ἄνεμος ἡρέμα ἐκπνεύσας· κατέλιπεν ἐν σταθερᾷ ἀκινήσιᾳ τὰς χλωροπρασίλους πεύκας καὶ τὰς πλατυφύλλους ἀμπέλους. Τὰ πτηνὰ τῆς ἡμέρας ἀπειληθέντα ὑπὸ τῆς βροχῆς ἐκρύβησαν προώρως ἐν ταῖς φωλεαῖς αὐτῶν καὶ τὰ νυκτόβια πτηνὰ θορυβούμενα ὑπὸ τῶν τελευταίων φώτων τῆς ἡμέρας δὲν ἐτόλμων ἔτι νὰ προβάλλωσιν εἰς θήραν τροφῆς. Φωνὴ ἀνθρωπίνῃ, κραυγὴ ζώου δὲν ἤκούοντο. Καὶ ὥς ἂν ἡ παγκόσμιος ἐκείνη γαλήνῃ ἐπεβλήθῃ καὶ ἐφ' ἡμᾶς, ἐσιγήσαμεν ὁρμεμφύτως καὶ παρέστημεν ἄφωνοι μάρτυρες τοῦ μυστηρίου. Ἐπὶ δὲ τῶν μορφῶν ἡμῶν ἐπεχύθη μελαγχολία τις, ὥσπερ συνεπενθοῦμεν μετὰ τῆς λοιπῆς φύσεως ἐπὶ τῇ ἐκπνοῇ τοῦ ἀληθοῦς βασιλέως αὐτῆς.

Ἄγνοῶ τί συμβαίνει ἐν ταῖς ψυχαῖς ἄλλων· τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὁμολογῶ, ὅτι ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ νῦν ἔτι, οὐδ' ἐν ὥρᾳ σκοτεινῆς καὶ θυελλώδους νυκτὸς καταλαμβάνομαι ὑπὸ τόσης ἀθυμίας, τόσου παραδόξου φόβου ἐνίοτε, ὅσον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ λυκόφωτος. Καὶ ὁσάκις ἀσθενῶν διῆλθον ἐν οἴκῳ κεκλεισμένος τοιαύτας ὥρας, καθ' ὅσον ἐθεώρουν περὶ ἐμὲ πυκνουμένην τὴν σκιὰν τοῦ δωματίου καὶ τὰ σκευὴ ἐξαφανιζόμενα ἐν αὐτῇ καὶ τὰς εἰκόνας μαύρας, ὥς τόσας ὁπὰς σκοτεινὰς ἐπὶ τῶν τοίχων, ῥίγημά τι μὲ κατελάμβανε, ὥς ἐπαφὴ θανάτου, καὶ ἀνεξήτουν προώρως φῶς, ἵνα συντάμω τὴν ἀμφίβολον, τὴν μυστηριώδη ταύτην φάσιν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ζωῆς.

Ἄλλ' ἡ μαγεία αἴφνης ἐλύθη... Πένθιμος, πυκνοτάτῃ σκέπῃ ἐκάλυψε τὴν ροδαλὴν τοῦ ἡλίου μορφήν κατὰ τὴν ὑστάτην ἐκπνοὴν καὶ βαρὺ πένθος ἠπλώθη ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ὅλου. Καὶ ἀποχρώσεις καὶ λάμψεις καὶ σκιαὶ ἐσβέσθησαν ἀπ' ὅκρου εἰς ἄκρον καὶ ἀπέμειναν διεσπαρμένα τὰ σύννεφα ὥς ἀσυνάρτητα σκιαγραφήματα νηπιακῆς χειρός.

Καὶ ὁ νυκτοκόραξ ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς ὀπῆς του καὶ ἡ νυκτερὶς ἀνεκίνησε τρίζουσα τὰ μεμβρανώδη πτερυγία της καὶ ὁ γκιώνης ἐκραξε γοερῶς ἀπὸ τῆς λεύκης, καὶ τῶν ποιμνίων οἱ κωδωνίσκοι ἐκωδόνισαν ἀπὸ τῶν ἄγρῶν καί, ὥσάν ἡ τελευταία τοῦ ἡλίου ἐκπνοὴ ἐπεχύθη ὥς φύσημα ἀνέμου ἐπὶ τὴν γῆν, χλιαρόν τι ρεῦμα ἀνεκίνησεν αἴφνης καὶ κλάδους καὶ φύλλα.

23. ΠΟΙΜΕΝΙΚΑ

Τὰ πράγματα μετεβλήθησαν αἴφνης ριζικῶς: Ὁ Ὑμηττὸς καὶ ὁ Πάρνης ἔγιναν τσελιγκάδες. Ἐφόρεσαν βαριές κάπες ἀπὸ καταχνιά. Ἐν μέσῳ δὲ αὐτῶν ἡ Πεντέλη, μὲ κάπαν ὁμοίως, παρίστανε νεαρὰν βλαχοπούλαν, ἡ ὁποία ἔκαμάρωνε μεταξὺ πατρὸς καὶ νυμφίου. . . Δὲν ἐπρόλαβα νὰ πληροφορηθῶ πάντα ταῦτα, ὁπότε εἶδον καὶ τοῦτο: Τὸ σπίτι μου εἶχε μεταφερθῇ διὰ νυκτὸς εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀλπεων. Καὶ εἰς τὴν κορνίζαν τοῦ παραθύρου, καθὼς τὸ ἀνοιξα—ὦ θαῦμα θαυμάτων!—ἐσφηνώθη ἓνα τοπίον τοῦ Σεγκαντίνι. Ἐπάνω εἰς τὸ πράσινο, βρεγμένο γρασίδι ὅπου ἡ δρόσος ἰρίδιζεν*, εἶχε σχεδιασθῇ ἓνα κοπάδι, μουσοῦδες, καμπύλαι τραχήλων εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ βοσκήματος, αὐτάκια, στριμμένα κέρατα κριῶν, ἔπειτα δάσος ἀπὸ λευκό, ἀναφουφουλιαστό, χιονῶδες μαλλί. Ἀλλὰ δὲν ὀφείλω ποσῶς νὰ παραλείψω τὰ λάγια*. Ταῦτα εἶχε πετάξει, ὡς μελανὰς κηλίδας, ἀπὸ τὴν παλέτα* του, ὁ ζωγράφος, ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου, σοφῶς διακόπτων τὴν μονοτονίαν τοῦ λευκοῦ. Εἰς τὸ βάθος ἓνας βράχος, ἀγνοῶ πῶς ἰσορροπῶν ἑπάνω εἰς τὴν λεπτὴν ἀγκλίτσαν, ὁ τσέλιγκας.

Εἰς τὸ τοπίον ὑπῆρχεν ἐπίσης καὶ μουσική. Τὰ ντρογκάνια*, τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦν μίαν ποιμενικὴν συμφωνίαν. Ἀρχίζουν ἄργα—γκλέν, γκλούν, γκλέν!—ἄρρηθμα μελαγχολικά, ἔπειτα πυκνώνουν—γκλέν, γκλέν, γκλούν, γκλέν, γκλέν, γκλούν!—καὶ κατόπιν συναρπάζονται, ὁρμοῦν ὅλα μαζί, σ' ἓνα χαρούμενον θριαμβευτικόν, μεγαλοπρεπὴ συναγερμόν, εἰς τὸν ὁποῖον προστίθενται καὶ τὰ μπάσσα, τὰ βαριά, τὰ χονδρὰ κουδούνια, ὡς λόγοι φρονήσεως, ὡς ἀντιρρήσεις γερόντων. Ἐκτὸς τοῦ τσοπάνου εἰς τὴν συναυλίαν, παρίστανται καὶ οἱ τρεῖς σκύλοι τῆς στάνης, καθιστοί, μὲ τὸ φοβερὸν ρύγχος εἰς τὸν ἄερα, σοβαροί, αὐστηροί.

Κατεβαίνω νὰ πληροφορηθῶ πῶς συνέβη νὰ γίνωμεν χειμαδιό. Ὁ τσέλιγκας ὅστις ὀνομάζεται Γιάννους κι ἐκρημνίσθη ἀπὸ τὸ Λιδωρίκι, ἔχει δυὸ τοῦφες ἀπὸ ἀγριάγκαθα στὰ μάτια καὶ λόγγον ἐκ τῶν ἰδίων εἰς τὸ σαγόνι, ἀπὸ τὸν ὁποῖον οὐδέποτε πέρασαν ὀδόντιες τσατσάρας. Συνοφρυοῦται:

—Χειμῶνας. Σ' Λειβαδιὰ χιόνια.

—Σᾶς βρῆκε στὸ δρόμο ;

—Σς ! . . . Τοῦ ξιπέρασα. Ἄλλ' τὸ πλάκουσι κὶ χάσαν
πρᾶμα* πουλί. Γιατί, γλιέπ'ς τοῦ πρᾶμα, σὰ δὴν ηὔρι χουρτάρ'
σὰν δὴν ηὔρι κλαρί. . .

—Μὰ κι' ἐδῶ τί βρίσκει ;

—Ἰδῶ ἀπαγγιάζ' γλιέπ'ς ! Κὶ πάλε κᾶτ' ψιφτουβουσκάει.
Κᾶτ' χουρτάρ', κανιὰ φλούδα λιμον' ! . . . Περρ ! Περρ . . . !

—Αὐτὸ τὸ «περρ» τί εἶναι, μπάρμπα ;

—Δὲν τοῦ λέω σένα· τοῦ λέω στοῦ κριάρ' ! . . .

—Μιλᾶς μὲ τὸ κριάρι ;

—Τ' κραίνω. Πάει νὰ ξικόψ' ἀπ' τοῦ κουπάδ' κὶ τ' κραίνω
νὰ γυρίσ' μὴ τᾶλλα.

—Κι' ἀκούει ;

—Ἀμ' τί, ἄνθρωπους εἶναι τοῦ ζουντανό, νὰ καν' τ' κιφα-
λιούτ τ' ;

Πραγματικῶς ἐπληροφορήθην πάραυτα περὶ τῆς πρωσοικῆς
πειθαρχίας τῆς ἀγέλης. Ἕνας κριός, ὁ ὁποῖος καταληφθεὶς αἶ-
φνης ἀπὸ ἐπιθυμίας ἐξερευνητοῦ, ἠθέλησε νὰ ριφθῇ πρὸς τὸν
κεντρικὸν δρόμον τῆς συνοικίας καὶ νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ ἄγνωστον,
ὑπακούων τώρα εἰς τὴν μυστηριώδη ἐπίπληξιν τοῦ Γιάννου—
περρρ ! περρ !—ἐπανήρχετο κατησχυμένος εἰς τὸ κοπάδι. Ἡ συν-
αυλία ὅμως τῶν ντροκανιῶν σβήνει σιγὰ-σιγὰ, ὅπως τὸ δεῖλι,
στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, ὅταν πίσω ἀπὸ τὸν φράκτην τοῦ μαν-
τριοῦ, χάνεται καὶ ἡ τελευταία λευκὴ σκιά. Ἡ ποίμνη ἔχει ἐν-
τελῶς ἡρεμήσει. Ἐχει πάρει ἐκείνην τὴν περίεργην, ἀλλὰ τόσον
συνειθισμένην ἀκινήσιάν τῶν κυπαδιῶν, ὅταν αἶφνης κουράζων-
ται ἀπὸ τὴν βροχὴν. Εἶναι ὥς νὰ ἔχετε ἀδειάσει ἐπάνω σὲ πρά-
σινη τσόχα ἓνα κουτὶ ἀγιοβασιλιάτικα πρόβατα. Στὸν ἀέρα, ἐν
τούτοις κᾶτι ἀκούεται ὥς ὁμαδικὸς βήχας.

—Τὰ πράματα εἶναι μπάρμπα ;

—Τὰ πράματα.

—Καὶ βήχουν ἔτσι τὰ καῦμένα, σὰν συνταξιούχοι μὲ χρονίαν
φαρυγγίτιδα ;

—Ξιπαγιασμένα.

—Ἀρπαξαν γρίπη. Δὲν τοὺς δίνεις ἀλτέα ;

—Τ' εἶν' ἐφτοῦνε ;

Δὲν προφθαίνω νὰ τοῦ ἐξηγήσω. Ἐπὶ πώλου ὄνου, ἐν μέσῳ
δύο ντενεκέδων, περνᾷ μὲ τὸ σκουφάκι στραβά, τὸ μουστάκι

τοιγγέλι, ἓνας γαλατάς, ὅστις προβαίνει ἀμέσως εἰς σπονδαιοτά-
τας ἀνακοινώσεις.

— Οὐ γιὸς τ' Καρακώστα, στοὺν Πιραία ἔχ' πινῆντα πρό-
βατα καὶ τὰ π' λάει. Τὰ παῖρ' ν' ; . . .

— Οὐ γιὸς τ' Καρακώστα ; Καὶ ποῦ τὰ βρῆκι ; Ἰφτούνους
τάχι μισακὰ καὶ ρουγάρ' κα ! . . . Κἄτ' δαριουργία (ἀνάγνωθι ρα-
διουργία) εἶναι στ' μέσ' ! . .

Ἄλλ' ἐνῶ οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐξιχνία-
σιν τῆς προελεύσεως τῶν προβάτων, εἰς τὸ κοπάδι τελεῖται τὸ
μέγιστον τῶν μυστηρίων. Ἀπὸ μέσα ἀπὸ ἓνα ζῶον, πλάφ ! πηδῶ
αἴφνης ἐν ἄλλο. Χωρὶς φωνές, μαμές, φασαρίες, εἰς τὸ κράσπε-
δον τῆς νέας χλόης, μία προβατίνα κενώνει τὸ μικρὸ τῆς. Ἡ
συζήτησις περὶ Καρακώστα παύει ἀμέσως. Ἡ προσοχὴ τοῦ τσέ-
λιγγα εἶναι ὅλη στὸ βρέφος. Ὡς ποὺ νὰ πλησιάσωμεν, ἔχει ση-
κωθῇ στὰ τέσσαρα ἓνα πραγματάκι τόσο δά, ἓνα χαριτωμένο σκί-
τσο προβάτου, μιὰ τούφα κάτασπρο, βρεγμένο μαλλί, τὸ ὁποῖον
ὅμως φρίσσει ἀπὸ ζωὴν. Ἐνῶ ἡ μητέρα του κάνει προχείρως,
μὲ τὴ γλῶσσα τῆς, τὴν τουαλέττα του, αὐτὸ προχωρεῖ κάτω ἀπὸ
τὰ πόδια τῆς καὶ μὲ τὴ μουσουδίτσα του ἀνιχνεύει τὰ σκέλη
τῆς. Σὲ μιὰ στιγμή τὸ βλέπουμε νὰ σφαδάζῃ ἀπὸ ἡδονήν. Ἡ
οὐρίτσα του ἐπῆγαινε καὶ ἤρχετο ἑκατὸ φορὲς στὸ λεπτό, σὰν νὰ
τῆς διωχέτευσαν ἠλεκτρικὸν ρεῦμα.

Εἶχεν ἀνακαλύψει τὸν μητρικὸν μαστόν.

ΕΜΜ. ΛΥΚΟΥΔΗ

24. ΟΙ ΦΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τ' ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω, ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον (καὶ ὅχι μόνον δι' ἐμέ)
διατί, ἐνῶ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ζοῦν καὶ
ν' ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν
περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισ-
σότερα πουλιά δὲν ἔμποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦν

κάθε χρόνο ἢ μᾶλλον δυὸ φορές τὸ χρόνο τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῶν χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα τὴν μέσσην καὶ ἄλλα τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὁποῖα—ὅπως ἡ πέρδικα, τ' ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσίληρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα—ἐκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλητρά τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα—ἐκτὸς ὀλίγων—τὰ πουλιά ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά ὅπου ἢ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, ποὺ τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα ψύχη διὰ νὰ ξεχειμωνιάζουν ἐδῶ ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπο μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν ἄνοιξιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἀλλὰ κανεῖς νὰ μὴ νομίση ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπετείας, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορές πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίδουν συνολικὸν θάνατον ἢ χάλαζα, οἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν, καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὰν πυκνὸ σύγνεφο, ἐξηντημένα ἀπάνω στὰ καράβια, στὶς κεραῖες των, στὶς κορφές, στὸ κατάστρωμα, στὰ ταμπούκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἤμπορῳ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου ὥς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμνιαί» ὥς ἀνακριτῆς διὰ τὴν καταδίωξιν ἐνὸς τρομεροῦ ἐγκλήματος πειρατείας. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρωτὶ τῆς 31 Αὐγούστου, ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυρα, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστὴν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καὶ ἀφοῦ ἐκοίταξε καλὰ μοῦ εἶπε:

— Περίεργο, ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκταση εἶναι κίτρινη, σὰν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρυκτὰ ὅπου ἔπλεαν. Ἐρριψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά.

Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψις των καὶ ἀνέδιδον τρομερὴ δυσσομία, ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην, ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὅλην τὴν νύχτα ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτελείωτη βροχή.

Ἀλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμὸ οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιωτὲς τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφὰς ὑπερόριοι, καὶ σχίζουν τὸν αἶρα ὑπερπόντιοι, ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅπου ἀπὸ τὸν Αὐγουστο ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπο μας, σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια, — ἢ ἄλλα, ὅχι μεγαλύτερα τὴν ἐποχὴ τοῦ χειμῶνος, ἔμψυχα, μικρὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις, ὅτι φθάνει ἡ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μιὰ ἀνασανιὰ ἐλαφρὴ ἀέρος διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἔξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρδί, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, ποὺ μυτιάζουν τὰ ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλιδίτσες μὲ πούπουλα, ἄβρὰ παιχιδάκια τῆς δημιουργίας;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτά, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πρασίνων κλαδιῶν ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφροφύσημα—λουλούδια καὶ αὐτά—διασχίζουν ἡπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια, καὶ ἀπὸ τὴ βοῇ μανιωμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὁλόμαυρο οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ λάμψη τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπου τοὺς δείχνει ἔμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, ματάκια σὰν ψιλὲς χαντρίτσες, τὸ ἔνστικτον!

25. ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Πίσω ἀπὸ μακρινὲς κορφές ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφές ἀλλάζουν,
πράσινες, κόκκινες, ξανθές, ὀλόχρυσες, γαλάζιες,
κι' ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς - λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίτης *

Τὴν πύρα τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβηεῖ γλυκὸ ἀγεράκι
ποὺ κατεβάζουν τὰ βουνά, ποὺ φέρνουν τ' ἀκρογιάλια.
Ἀνάγια τὰ κλωνάρια του κουνάει ὁ γρο - πεῦκος
καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κι' ἀχολογáει καὶ τριζει.
Ἡ βρύση ἡ χορταρόστρωτη δροσίζει τὰ λουλούδια
καὶ μ' ἀλαφρὸ μουρμουρητὸ γλυκὰ τὰ νανουρίζει.
Θολώνει πέρα ἡ θάλασσα, τὰ ριζοβούνια ἱσκιώνουν,
τὰ ζάλογκα * μαυρολογοῦν, σκύβουν τὰ φρύδια * οἱ βράχοι
κι οἱ κάμποι γύρω οἱ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλαο μοιάζουν.

Ἀπ' ὅξω ἀπ' τὰ ὀργώματα γυρνοῦνε οἱ ζευγολάτες,
ἡλιοκαμένοι, ξέκοποι, βουβοί, ἀποκαρωμένοι,
μὲ τοὺς ζυγούς, μὲ τὰ βαριά τ' ἀλέτρια φορτωμένοι
καὶ σαλαγοῦν * ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά τους,
τρανά, στεφανοκέρατα, κοιλάτα, τραηλάτα,
«ὁὦ!» φωνάζοντας, «ὁὦ, Μελισσινέ! * Λαμπίρη! *»
κι ἄργα τὰ βόδια περπατοῦν καὶ ποῦ καὶ ποῦ μουγκρίζουν.
Γυρνοῦνε ἀπὸ τὰ ἔργα τους οἱ λυγρές, γυρνοῦνε
μὲ τὰ ζαλίκια ὄχ τὴ λογγιά, μὲ τὰ σκουτιὰ ὄχ τὸ πλύμα,
μὲ τὶς πλατιές των τὶς ποδιές σπογγίζοντας τὸν ἴδρο
καὶ σ' ὅποιο δένδρο κι ἂν σταθοῦν, σ' ὅποιο κοντρὶ ἀκουμπίσουν
εἰς τὸ μουρμούρι τοῦ κλαριοῦ, εἰς τὴ θωριά τοῦ βράχου,
γλυκὸ γλυκὸ καὶ πρόσχαρο χαιρετισμὸ ξανοίγουν:
«Γειά καὶ χαρὰ στὸν κόσμο μας, τὸν ὁμορφὸ μας κόσμο!»

26. Ο ΤΡΥΓΟΣ

"Όταν ἀνθίζ᾽ ἡ ἀγράμπελη κι ἀπλώνει τὰ κλαδιά της
 στὸ σχοῖνο, στὸ χαμόδενδρο, τοῦ πεύκου τὰ κλωνάρια,
 στὰ ρέματα τοῦ ποταμοῦ, στὸν ἐγκρεμὸ τοῦ βράχου,
 κι ἀγέρα, κάμπους καὶ βουνά, στὴν πλάση πέρα ὡς πέρα
 γιομίζει ἀπὸ μοσκοβολιά μὲ τὸν ἀνασασμό της,
 πυκνὸ πυκνὸ κι ὁλόμαυρο μελισσολοῖ πετιέται
 μέσ' ἀπὸ βράχους καὶ κρινιά*, μέσ' ἀπὸ ἐρμιές καὶ κήπους
 καὶ τ' ἄνθη της βοσκολογᾷ καὶ παίρνει τὸν ἀχνό τους,
 καὶ διαλαλαίει μ' ἓνα βοητὸ τὸν ἀναγαλλιασμό του.
 Ἔτσι οἱ κοπέλες τοῦ χωριοῦ πετιοῦνται ἀπὸ τὰ σπίτια
 κι εἰς κάμπους κι εἰς βουνὰ σκορποῦν, κι ὅπ' εἶναι ἀμπέλια
 [τρέχουν

καὶ μὲ τραγούδια, μὲ χαρές, ὅταν ἀρχίζει ὁ τρύγος.
 Ἀναταράζονται οἱ ἐρμιές, ἀχολογοῦν τ' ἀμπέλια,
 λὲς κι ἀπὸ κάθε πέτρα ὀρθή, λὲς κι ἀπὸ κάθε βᾶτον,
 ὅπου στὸ χόρτο σέρνεται, κόρης κορμί φυτρώνει.
 Πράσινη ἀπλώνεται ἡ φυτιά κι οἱ ράγες μεστωμένες,
 μαῦρες καὶ κίτρινες, ξανθιές, μαυρολογοῦν, γιαιλίζουν
 στὴν πρώτη ἀχτίδα τοῦ ζεστοῦ τοῦ ἡλίου ὅπου ἀνατέλλει,
 σὰν μαῦρα μάτια, σὰν χοντρά κλωνιά μαργαριτάρια.
 Οἱ βέργες οἱ καμαρωτὲς λαμποκοποῦν κι ἐκεῖνες
 κι οἱ περογλιές ξαπλώνονται στὰ δίπλατα κρεββάτια
 καὶ στὴν πυκνή τους χλωρασιά καὶ τὸ βαθύ τους ἴσκιο
 τὴν ἰδρωμένη ἀργατιά δροσίζουν ἀνασαίνουν :
 τὴν ἀργατιά πὺν ὀλημερις ὅλο τρυγάει κι ἀπλώνει,
 τὴν ἀργατιά πὺν λαχταρᾷ πότε νὰ πέση ὁ ἥλιος,
 πότε νὰ ἰσκιώσουν τὰ ριζὰ νὰ δροσερέψη ὁ κάμπος.
 Νάτος ὁ ἥλιος πὺν ἔπесе καὶ πάει νὰ βασιλέψη,
 νάτα πὺν ἰσκιῶσαν τὰ ριζά, καὶ δροσερεύει ὁ κάμπος.
 Ὁ ἥλιος χάθη ὁλότελα καὶ τὰ βουνὰ σουρπῶσαν,
 θόλωσαν τ' ἀνοιχτὰ νερά καὶ πάνου βγῆκαν τ' ἄστρα.
 Διπλὰ ἀνασαίν' ἡ ἀργατιά κι ἀπαρατάει τὸ ἔργο,
 κι ἐκεῖ πὺν κληματόβεργες κι ἀπὸ παλιούρια* φράχτες
 καλύβι ὁλόρθο πλέκουνε, δεῖπνον ἀπλὸ κυκλώνουν,

καὶ τὸ ἅπλο τὸ δεῖπνο τοὺς φωτᾷει θαυπὸ λυχνάρι.
“Υστερα εἰς κάθε μιὰ φυτιά, κάθε ὄχτο*, κάθε ἀμπέλι,
τρανὲς ἀνάβονται φωτιᾷς μέσ’ στ’ ἅπλωτὸ σκοτάδι.
“Ολόυρα ὀλόυρ” ἀπ’ τὶς φωτιᾷς σταίνουν χορὸ οἱ κοπέλες,
στρώνονται χάμου οἱ γέροντες κι οἱ νιοί, κι ἀπ’ ὅλους ἕνας
τοὺς συνοδεύει τὸ χορὸ μ’ ἕνα ἅπαλὸ τραγοῦδι
καὶ μ’ ἕνα λάλημα γλυκὸ-γλυκὸ τοῦ ταμπουρά του,
ὥς πὺν τ’ ἀστέρια τ’ οὐρανοῦ τὸ μεσονύχτι δείχνουν.
Καὶ τότες οἱ χοροὶ χαλοῦν, σκορπᾶν οἱ δουλευτάδες.
Στρώνουν γιὰ στρώματα κλαδιὰ κι ἀποσταμένοι γέρουν
κι ἐκεῖ πὺν σβήνουν οἱ φωτιᾷς ἔρμες ἀνάρια-ἀνάρια,
τὸ νυχτοπούλι τ’ ἄγρυπνο γλυκὰ τοὺς νανουρίζει,
ὥς πὺν νὰ σκάσῃ ὁ Αὐγερινός*, πὺν θὰ ξυπνήσουν πάλι,
πάλι στὸ ἔργο τοὺς νὰ μποῦν, στὸ ζηλεμένο τρύγο.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

27. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ

Βουνὰ γιγάντια, παιδιὰ τῆς γῆς.
Βουνὰ ἀνυπόταχτα, βουνὰ αἰώνια.
“Οπῶχετε τὴ λάμψη τῆς αὐγῆς
Γιὰ χαμογέλιο, γιὰ στολὴ τὰ χιόνια.

“Οπῶχετε θυμὸ σας φλογερὸ
Τὴν ἀστραπή, τὸ μαῦρο νέφος θλίψη.
Καὶ μίλημά σας τὸ γοργὸ νερὸ
Πὺν μὲ βοή κατρακυλᾷ ἀπ’ τὰ ὕψη.

Πῶχετε χίλιες γνῶμες καὶ καρδιές,
Κι ἀγάπη καὶ χαρὰ καὶ περηφάνεια,
“Ωσὰν τοὺς ἴσκιους σας, τὶς εὐωδιές,
Σὰν τὰ πουλιά, τ’ ἀγρίμια, τὰ βοτάνια.

Πῶχετε τὴ δική μας τὴ ζωὴ
Καὶ τὰ δικά μας ἔχετε πρωτεῖα,

Κι ἓνα σᾶς λείπει, κι εἶσθε σὰ Θεοί,
Κι ἓνα δὲν ἔχετε: τὰ γηρατεῖα!

Βουνὰ τῶν ξένων τόπων σκοτεινά,
Ποὺ γλυκοχαιρετίζεσθε μὲ τ' ἄστρα,
Κρυφτὰ στὴν καταχνιά παντοτεινὰ
Ἄσειστα, ἀπάτητα καὶ ἄπαρτα κάστρα·

Βουνὰ τῆς γῆς αὐτῆς, ὦ πλαστικά,
Καθάρια, διάφανα, πελεκημένα
Ἀπὸ τεχνίτη χέρια γνωστικά,
Σὰ μετρημένα ἀγάλματα ἓνα-ἓνα·

Ποὺ κρύβετε τὰ μάρμαρα λευκά
Καὶ μοσχομυρισμένα τὰ λουλούδια,
Καὶ πιὸ γερὰ ἀπ' τὶς πέτρες, πιὸ γλυκὰ
Κι ἀπ' τοὺς ἀνθούς, τὰ κλέφτικα τραγούδια.

Βουνὰ ψηλά, βουνὰ ἰσκιερά, βουνὰ
Γεμάτα δύναμη, γεμάτα κάλλη,
Ὡ! δώστε μου ἀπ' τὴ χάρη σας ξανά,
Καὶ κάμετέ με ὅμοιον μὲ σᾶς καὶ πάλι!

Καθὼς ἡ πρώτη ἀκτίνα τοῦ οὐρανοῦ
Φωτίζει ἐσᾶς, πρὶν φωτισθοῦν οἱ κάμποι,
Θέλω κι ἐγὼ μέσ' στὸ δικό μου νοῦ
Τὸ φῶς τ' ἀληθινὸ νὰ πρωτολάμπῃ.

Ἀπὸ τὰ ὕψη θέλω μαγικὸ
Τὸν κόσμον οἱ ματιές μου ν' ἀντικρύζουν,
Τοῦ κόσμου τὴ ζωὴ νὰ μὴ γροικῶ,
Καὶ πάθῃ ἀνάξια νὰ μὴ μ' ἐγγίζουν.

Καὶ θέλω οἱ στοχασμοί μου καθαροὶ
Νὰ μένουν, σὰν τὰ χιόνια στὴν κορφὴ σας,
Καὶ νὰ θυμᾶται πάντα ἡ θλιβερὴ
Ψυχὴ μου, πὼς ἐπλάστηκε ἀδελφὴ σας.

Γιατί ἡ ψυχὴ μου ἐκλείσθη σὲ κορμὶ
Μισό, σκυφτό, σ' ἐν' ἄρρωστο κουφάρι
Κι' ἔχασε τὴν ἀκράτητην ὁρμὴ
Ὅπου τὴν εἶχε ἀπ' τὸ βοριά σας πάρει.

Καὶ σὰν αὐτὸς ποὺ τοῦκοψαν κακοὶ
Οἱ ἄνθρωποι τὰ δυὸ πλατεῖα φτερά του
Καὶ σέρονεται καὶ πέφτει ἐδῶ κι ἐκεῖ
Καὶ δείχνεται περίγελο ἄνω κάτω,

Ἔτσι πολλὰς φορὲς καὶ ἡ ἀνθρωπινὴ
Ψυχὴ, κι ἂν ζῇ κι' ἂν χάνεται ἐδῶ πέρα,
Ἀπραγῆ* καὶ δειλὴ καὶ ταπεινὴ,
Εἶναι, γιατί ἔχασε τὸν πρῶτο ἀέρα.

Εἶναι, γιατί λησμόνησε κι αὐτὴ
Ἀπὸ ποιο μέρος ἔφτασε, ποιο χέρι
Τὴν πρωτοδήγησεν εἶναι, γιατί
Ποῦ νὰ ξαναγυρίσῃ δὲν τὸ ξέρει.

ὦ καὶ ἐσεῖς, βουνὰ ψηλά, βουνὰ
Ποὺ μιὰ φορὰ τὸν ἥλιο ἐπρωτοεῖδα
Κάμετ' ἐσεῖς νὰ μὴ σᾶς λησμονᾶ.
Ποτὲ ἡ ψυχὴ μου, ὦ πρῶτῃ μου πατρίδα!

Καὶ κάμετε ἡ θωριά σας νὰ γεννᾷ
Αἰσθήματα μεγάλα, ταιριασμένα,
Σ' ἐμένα τὸ μικρό, ψηλὰ βουνά,
Μὲ γιούλια καὶ μὲ ρόδα πλουμισμένα.

Καὶ κάμετε νὰ ἐλπίζω πὼς θάρθῃ,
Μόλις ξεφύγω ἀπὸ τὴ φυλακὴ μου,
Στὰ ὕψη σας, νὰ ξανανταμωθῶ,
Μ' ἐσᾶς, πατρίδα ἀληθινὴ δική μου!

28. Η ΕΛΙΑ

Εὐλογημένο νᾶναι, ἑλιά, τὸ χῶμα ποὺ σὲ τρέφει
 κι εὐλογημένο τὸ νερὸ ποὺ πίνεις ἀπ' τὰ νέφη.
 Κι εὐλογημένος τρεῖς φορὲς Αὐτὸς ποὺ σ' ἔχει στείλει
 γιὰ τὸ λυχνάρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἁγίου τὸ καντήλι !
 Δὲν εἶσαι σὺ περήφανη σὰν τ' ἄλλα καρποφόρα
 ποὺ βιαστικά, ἀνυπόμονα δὲν βλέπουνε τὴν ὥρα,
 πότε μὲ τ' ἀνθολούλουδα τοὺς κλώνους νὰ σκεπάσουν
 καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιὰ τὰ μάτια νὰ ξιπάσουν.
 Ἐσὺ εἶσαι πάντα ταπεινή, πάντα δουλεύτρα σκύβεις
 μ' ὅλα τὰ πλούτη ποὺ κρατεῖς, μ' ὅλο τὸ βίος ποὺ κρύβεις.
 Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα νιάτα σου ποὺ τὰ φιλοῦν οἱ ἀνέμοι
 ὥς τὰ βαθειὰ γεράματα ποὺ τὸ κορμὶ σου τρέμει
 καὶ γέρνει κάθε σου κλαδὶ καὶ κάθε παρακλάδι
 μέσα στὸν κούφιο σου κορμὸ δὲν σοῦλειψε τὸ λάδι.

ΜΙΑΤ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

29. ΤΟ ΜΑΓΕΜΕΝΟ ΔΑΣΟΣ

1

Τὸ δάσος ποὺ λαχτάριζες
 Μονάχος νὰ περάσης,
 Τώρα νὰ τὸ ξεχάσης
 Διαβάτη ἀποσπερνέ.

2

Μιὰν αὐγινὴ τὸ κούρσειψαν*
 Ἀνίδρωτοι λατόμοι*
 Κι ἐκεῖ εἶναι τώρα δρόμοι,
 Διαβάτη ἀποσπερνέ.

Τὸ τρισβαθὸ ἀναστέναγμα
 Πᾶγγιζε τὴ καρδιά σου
 Κι ἔσπασε τὰ γόνατά σου
 Δὲν θὰ τὰ τ' ἀκούσης πλιά.

Τὰ πήρανε στὰ διάπλατα
 'Περίτρομα φτερά τους
 Καὶ τῶκαμαν λαλιά τους
 Τὰ νύχτια πουλιά !

Καὶ κάτι, πὺν βραχνόκραζε
 Μὲ μιὰν φωνὴν ἀνθρώπου
 Στὸ ἡμέρωμα τοῦ τόπου
 Βουβάθηκε κι αὐτό.

Κι ἔπεσε τὸ αἱματόβροχτο,
 Τ' ὀλόγυμνο μαχαίρι,
 Πῶβλεπες σ' ἓνα χέρι
 Σὰ σίδερο καφτό.

Τὸ λιγερό τραγούδιμα,
 Πὺν σ' ἔσερνε, διαβάτη,
 Σὲ μαγικὸ παλάτι
 Δίχως ἐλπίδα αὐγῆς

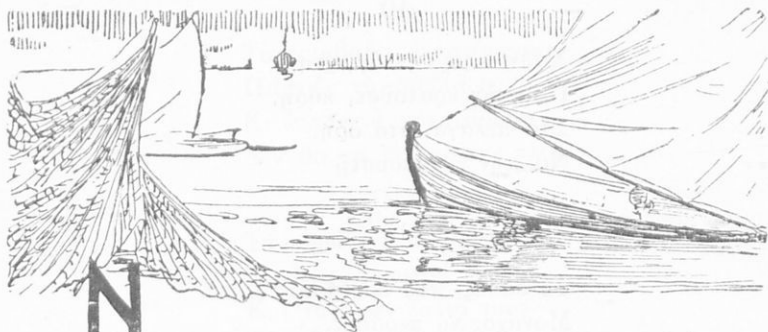
Τὸ πήρανε, γιὰ κοίταξε,
 Στερνὴν ἀνατριχίλα
 Τὰ πεθαμένα φύλλα
 Πὺν ἀπόμειναν στὴ γῆς !

Κι ἡ ἄρπα* μὲ τὸν ἦχο της
 Πὺν σὲ γλυκομεθοῦσε
 Μὰ χρύφια σοῦ χτυποῦσε
 Τὴν ὥρα τὴ φρικτὴ . . .

Χάθηκε μὲ τὴν ἄγγιχτη,
 Ποὺ τὴν κρατοῦσε, κόρη,
 Στὰ πέλαγα, στὰ ὄρη,
 Νὰ μὴν ξανακουσιῇ

Τὸ δάσος, ποὺ λαχτάριζες
 Μονάχος νὰ περάσης,
 Γιὰ πάντα νὰ ξεχάσης,
 Διαβάτη ἀποσπερνέ.

Γενῆκαν νεχροκρέββατα
 Τᾶγρια δεντρὰ του τώρα,
 Καὶ θὰ τὰ βρῆς στὴ χώρα,
 Διαβάτη ἀποσπερνέ.

ΝΑΥΤΙΚΑ - ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ

ΑΝΔΡ. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

30. ΝΑΥΑΓΙΑ

Μόλις ἀράξαμε στὴ Στένη, ὁ καπετὰν Εὐρίχης πῆρε τὴ βάρκα κι ἔτρεξε στὸ τηλεγραφεῖο. Δυὸ ἡμέρες τώρα δὲν ἔβρισκε ἡσυχία. Τριάντα μίλια ἔξω ἀπὸ τὸ μπουγάζι ἀντάμωσε τὸν «Ἀρχάγγελο», τὸ μπάρκο του, ποῦ ἦταν μέσα κυβερνήτης καὶ γραμματικὸς τὰ δυὸ του ἀδελφία. Δὲν πρόφθασαν νὰ καλοχαιρετηθοῦν, νὰ εἰποῦν γιὰ τὸ φορτίο καὶ τὸ ναῦλο τους καὶ τοὺς χῶρισε ὁ χιονάς. Κατῶρθωσε τέλος νὰ ὀρθοπλωρίση τὸ δικό μας καὶ ὁλάκερο ἡμερονύχτι θαλασσοδαρθήκαμε στ' ἀνοιχτά. Μὰ ὅταν μπῆκε στὸ Βόσπορο, ρώτησε ὅλους τοὺς βαρκάρηδες, τοὺς πιλότους, ἀκόμη καὶ τοὺς κουμπάρους καὶ τίς κουμπάρες· ἀλλὰ τίποτα δὲν ἔμαθε γιὰ τὸν «Ἀρχάγγελο». Τί νὰ ἔγινε; Φυλάχτηκε πουνθενά; Πρόφθασε νὰ ὀρθοπλωρίση κι ἐκεῖνος ἢ ἔπεσε ἀπάνω στοὺς βράχους; Κι' ἂν τσακίσθηκε τὸ μπάρκο, σώθηκαν τοῦλάχιστον τ' ἀδέρφια του; Ὅλο τέτοια συλλογίζεται κι ἔχει συγνεφωμένο τὸ μέτωπο, τρέμουλο ἔχει στὴν καρδιά.

Ὅταν ἔφτασε στὸ τηλεγραφεῖο, ξέχασε μιὰ στιγμή τὸν πόνο του ἐμπρὸς στὸν πόνο τῶν ἄλλων. Κάτω στὴν αὐλή, ἀπάνω στὶς σαρακωμένες σκάλες καὶ παραπάνω στ' ἀσάρωτα πατώματα, κόσμος σὰν αὐτὸν ἀνήσυχος· γυναῖκες, ἄντρες, παιδιά πρόσμεναν νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ σύρμα τὴν τύχη τῶν δικῶν τους. Καὶ κεῖνο σώριαζε μὲ τὴν ταρταριστὴ φωνή του, ἀκατάπαυστα θλίψη. Ὠνόμαζε πνιγμούς, μετροῦσε θανάτους, ἔλεγε ναυάγια, περιουσίας χαμούς, συνέπαιρνε χαρὲς κι ἐλπίδες σὰν δροσάλας.* Καὶ κάθε

λίγο πάνω στὰ πατώματα, στὶς σκάλες κάτω καὶ παρακάτω στὴν αὐλὴ, θρῆνοι ἀκουόνταν, κορμιὰ ἔπεφταν λιπόθυμα, φωτιὰ κυλοῦσε τὸ δάκρυ. 2)

Ὁ καπετὰν Ευρίχης δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρει περισσότερο τὸ βάσανο. Βιαζότανε νὰ μάθῃ τὴ δική του μοῖρα. Ἐσπρωξε τὸν κόσμο ξεροβόδεξα, ἀνέβηκε δυὸ - δυὸ τὰ σκαλιά, μὲ κόπο ἔφτασε στὴ θυρίδα καὶ ρώτησε μὲ δλόθερμη φωνή:

— Γιὰ τὸν Ἀρχάγγελο. . . τὸ μπάγκο. . . μὴν ἀκούσατε τίποτα;

— Τίποτα, ἀπαντᾷ ὁ τηλεγραφητής.

— Τίποτα! πῶς εἶναι δυνατόν; Ξαναρωτάει..

— Ἀρχάγγελο τὸ λέν' ἔχει φηγούρα δέλφινά. . . ἔχει στὸ μεσανὸ κατάρτι κόφα. Σπεταιώτικο χτίσιμο.

Καὶ κολλάει περίεργα τὰ μάτια στοῦ ὑπαλλήλου τὸ πρόσωπο, αὐτιάζεται τοὺς κρότους ποὺ βγάζει ξερούς, συγκρατητικούς σὰν δοντοχτύπημα κρυωμένου ἢ μηχανῆ. Τὰ σωθικά του λαχταροῦν, φεύγουν τὰ σανίδια ἀπὸ τὰ πόδια του· ἔτοιμος νὰ λιποθυμήσῃ. Μὰ δὲν τὴν παρατᾷ τὴ θέση του. Τέλος σηκώνει ἐκεῖνος τὰ μάτια, τὸν καλοκοιτάζει μιὰ στιγμή καὶ λέει μὲ φωνὴ ἀδιάφορη:

— Ναί. . . Ἀρχάγγελος. Χάθηκε στὸ τάδε μέρος τῆς Ρούμελης· κόπηκε στὰ δυό. Ἡ πρύμνη του χώθηκε στοὺς βράχους μὲ δυὸ παιδιὰ μέσα. Τὰ παιδιὰ εἶναι ζωντανά.

Ζωντανά! Ἀναστηλώνεται ὁ καπετάνιος στὰ πόδια του.

— Τὰ ὀνόματα; λέει ἡ φωνὴ σὰν χάδι δὲν μπορούμε τάχα νὰ μάθουμε τὰ ὀνόματα;

— Πέτρος καὶ Γιάννης.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! Πέτρος καὶ Γιάννης εἶναι τ' ἀδέρφια του. Ζωντανὰ λοιπὸν καὶ τὰ δυό. Ζωντανὰ ἐκεῖνα· θυρύμματα τὸ ὀλοκαίνουργο σκαφίδι! Πάλι δόξα σοι ὁ Θεός! Φτιάνουν ἄλλο μεγαλύτερο κι ὁμορφότερο. ^{τοῖμα} Φιλεῦει ἀνοιχτόκαρδος πέντε ποῦρα τὸν ὑπάλληλο· δίνει ἓνα μετρίτι* κέρασμα στὸν ὑπηρέτη, παρηγορεῖ γλυκομίλητος θλιμμένα πρόσωπα.

— Δὲν εἶναι τίποτα· ὅλοι καλὰ εἶναι· ὅλα καλὰ! 3)

— Ποιᾶς ἡλικίας τάχα νὰ εἶναι τὰ παιδιὰ; ρωτάει πάλι.

Ὁ ὑπάλληλος σκουντουφλιάζει. Μὰ τὸν παρασκότισε! Γύρω ἀκούονται φωνὲς ἀνυπόμονες, σπρώχνει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον· θέλουν νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὴ θύρα.

Ἐμαθε πὼς ζοῦν τ' ἀδέρφια του· δὲν τὸν φτάνει; Εἶναι

κι ἄλλοι πὺν λαχταροῦν γιὰ τοὺς δικούς των. Ἄς μάθουν κι ἐ-
κεῖνοι κάτι τί! Μὰ ἐκεῖνος δὲν ἀφήνει τὴ θέσῃ του.

— Ποιᾶς ἡλικίας τάχα; Ξαναρωτᾷ.

— Δέκα· δώδεκα χρονῶν.

Πάλι ἀπελπισία. Τ' ἀδέρφια του δὲν εἶναι τόσο μικρά. Εἶ-
ναι ἀπὸ εἰκοσιπέντε κι ἀπάνω. Σκουντούφλης κατεβαίνει τὶς
σκάλες, βγαίνει ἀπὸ τὴν αὐλή, παίρνει τὸ βαποράκι καὶ φτάνει
στὰ Θεραπεῖα. Ἀπὸ κεῖ μ' ἓνα ἄλογο φτάνει στὸν Ἀἰ-Γιώργη,
παίρνει τὴν ἀκρογιαλιά. Τὰ μάτια του ^{καὶ τὸν} ὁμπρὶζουν*. Ὁ ἥλιος
παιγνιδίζει ἀκόμα σὲ ζαφειρένιο οὐρανό. Ἡ θάλασσα λίμνη
ἀπλώνεται ὡς τὰ οὐρανοθεμέλια. Ἡ γῆ ἀνθοσπαρμένη μοσχο-
βολᾷ. Μὰ ἡ ἀκρογιαλιά μοιάζει μὲ νεκροταφεῖο. Καράβια κομμα-
τιασμένα, βαρκοῦλες μισοσπασμένες, σχοινιά, κατάρτια, φιγοῦ-
ρες, πανιά, εἰκονίσματα, παδέλες, πιάτα, λιβανιστήρια, χρυσόξυλα.

Ἕνα τρεχαντηράκι ὁμορφοφτιασμένο, ἄγγελος, πρόβαινε μὲ
πανιά καὶ ξάρτια, λὲς κι ἀρμένιζε ἀνέρα. Καὶ ὅμως ἦταν καρ-
φωμένο στὸ βράχο, σφαλισμένο τόσο καλὰ στὴν πέτρα, πὺν
οὐδὲ νερὸ οὐδ' ἄνεμος μπορούσε νὰ περάσῃ. Καὶ ἓνα σκυλὶ στὴν
πρύμνη δεμένο, γύριζε μάτια φωτιές, δάγκωνε τὴν ἄλυσίδα, καὶ
τὸ νερὸ κοιτάζοντας, ἀλύχταγε, κι ἀλύχταγε, σὰν νὰ τὸ ἐβριζε
πὺν χάλασε τ' ὁμορφοκάραβο.

Ἐκανε ἀκόμη μερικά βήματα ὁ καπετὰν Ξυρίχης καὶ ἄξαφνα
βρέθηκε πρὸς τὸ μάρκο του. Ἐπρεπε νὰ εἶναι δικό του ξύλο
γιὰ νὰ τὸ γνωρίσῃ. Οὔτε κατάρτια, οὔτε πανιά, οὔτε σκαφίδι
ἀπόμενε πιά. Μονάχα ἡ πρύμνη του κι ἐκεῖνη ἔσκλησμένη κρα-
τιότανε σὲ δυὸ χάλαρα. Καὶ γύρωθὲ της πικρὴ νεκροπομπή,
ἄλλες καρίνες φαγωμένες, ἄλλα ποδόσταμα καὶ σωτρόπια* καὶ
σταύρωσες. Κι ἀκόμη γύρωθὲ της ἄλλη πικρότερη συνοδεία!
Βλέπει τὸ ναύκληρο νερὸ στὸ πλάϊ, βλέπει τοὺς ναῦτες περαδῶθε
σκορπισμένους, ἄλλους μισοσκεπασμένους μὲ τὸν ἄμμο, ἄλλους
παιχνίδι τοῦ νεροῦ, δαρμὸς καὶ φτύμα του. Κι ἀπάνω στὰ
τουμπανιασμένα κουφάρια, στὰ πρόσωπα τὰ χασκογέλαστα, τὰ
ὄρνια καλοκαθισμένα, βύθιζαν τὸ ράμφος στὴ νεκρὴ σάρκα καὶ
στὸν κρότο του πέταγαν κρᾶζοντας σὰν νὰ διαμαρτύρονταν πὺν
τὰ ἐνόχλησε στὸ πλούσιο φαγοπότι.

Ἀρχίζει τώρα φριχτότερο τοῦ καπετάνιου τὸ βάσανο. Ἐκεῖνα
τὰ κουφάρια δείχνουν πὼς κοντὰ βρίσκονται καὶ τὰ δικά του.
Θέλει νὰ δράμῃ, νὰ ψᾶξῃ ὅλοῦθε, μὰ δὲν τολμᾷ. Κάτι μέσα τὸν

κρατεῖ· τὰ πόδια καρφώνει στ' ἀχνάρια τους. Τέλος πάει κα-
ψαχουλεύει, βρίσκει ἀσούσουμα* καὶ τ' ἀδέρφια του. Τὸ ἓνα κοι-
τεται μὲ τὸ κεφάλι συψαλισμένο, τὸ ἄλλο ἔχει καὶ τὰ δυὸ πόδια
κομμένα στὰ γόνατα. Ἄν δὲν τοῦ τῶλεγε ἡ ψυχὴ, βέβαια δὲ θὰ
τὰ γνώριζαν τὰ μάτια του, ὅπως καὶ τὸ μπάρο. Ἀλλὰ τοῦ τὸ
εἶπε καὶ τὰ καλογνώρισε. Καὶ τότε τὰ μάτια του στέρεψαν· οὔτε
δάκρυα βγάζουν οὔτε σπαρταροῦν. Τῇ θάλασσα μόνον κοιτάζουν
πειστωμένα. Ἀξαφνα ὁ γρόθος του σηκώνεται καὶ πέφτει μὲ
ὀρμὴ, πὺ λὲς τρώμαξε καὶ πισωπάτησε κείνη φοβισμένη.

Ἐπειτα σκύφτει καὶ γλυκοφιλεῖ τ' ἀδέρφια του. Χαϊδεύει
τους τὰ χτυπημένα κορμιά, ἀνάλαφρα, σὰ νὰ φοβᾶται μὴν τὰ
ξυπνήσῃ· κάτι τοὺς ψιθυρίζει μυστικά στ' αὐτί, θὲς παρηγοριά,
θὲς μακρυνὴν ὑπόσχεση. Ἐπειτα μὲ τὸ λάζο* ἀρχίζει καὶ σκάφτει
τὸν τάφο τους. Παιδεύτηκε κάπου μιὰ ὥρα στὸν ἄμμο. Τὸν
ἄνοιξε καλὰ· ἀπίθωσε πρῶτα τ' ἀδέρφια, ἔπειτα τὸν ναύκληρο,
κατόπιν τοὺς ναῦτες, κύλησε ἐπάνω πέτρες καὶ χάλαρα. Ἐπειτα
ἔπιασε πάλι τὴ στροάτα του κι ἔφτασε στὰ Θεραπειά. Βρίσκει τὸ
βαπόρι· ἔφτασε πάλι στὸ μπάρο του.

—Ἔτοιμα; ρωτᾷ τὸ γραμματικό.

—Ἔτοιμα.

—Βίρα ἄγκουρα!

Ὁ καπετὰν Ξυρίχης ἀμίλητος ἔπιασε τὴ θέση του στὸ κά-
σαρο* κι ἐξακολουθήσαμε τὸ ταξίδι.

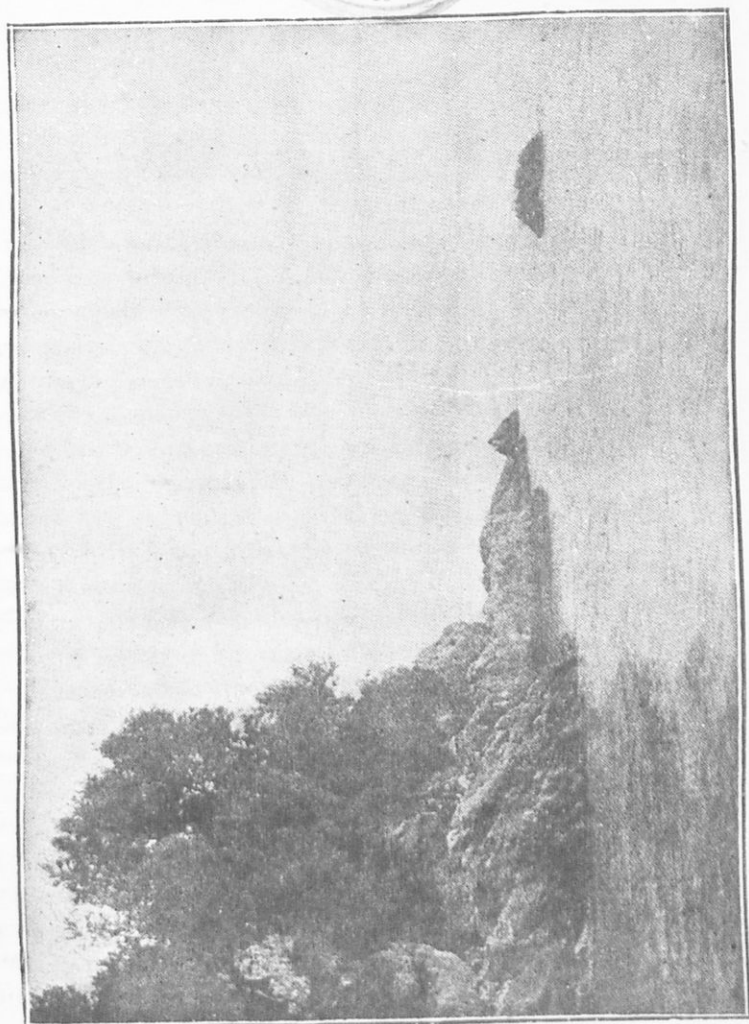
31. ΠΙΑΣΤΗΚΕ

Καὶ κεῖ πού καθόμαστε ὅλοι μας χολοσκασμένοι,

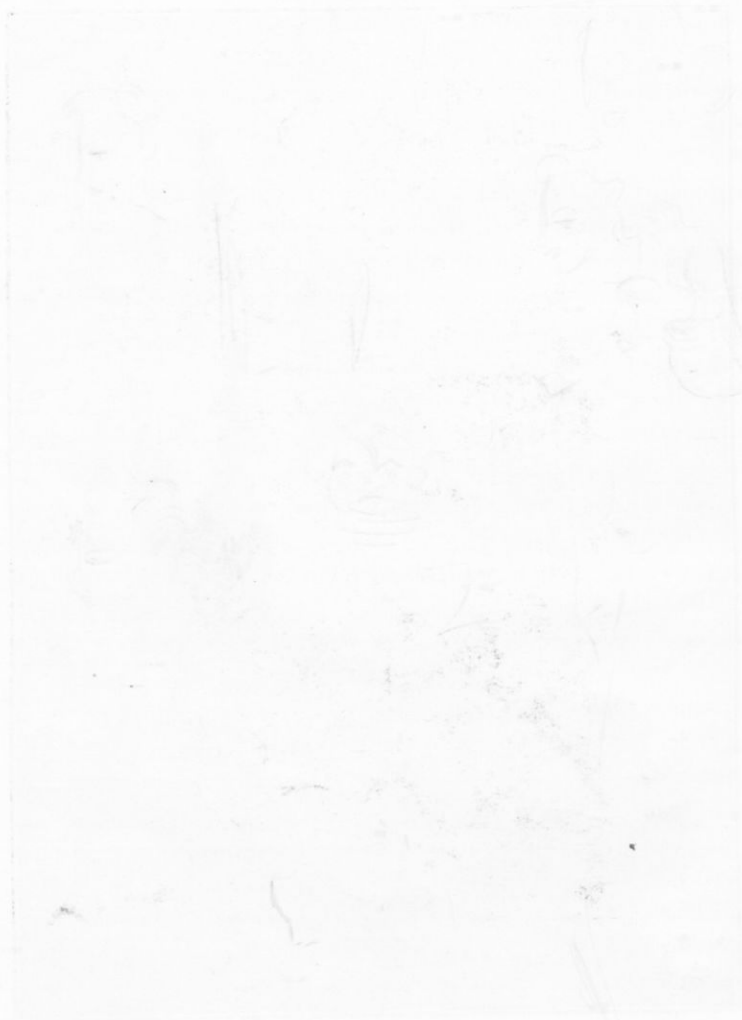
— Αἰ, φωνάζει ὁ Ἀγγελάκος. Τρέχα, γερο-Βασίλη, καὶ πιάστηκε!

Ὅλοι γυρίζουμε ἀμέσως κατὰ τὴν ἀπετονιά*, μερικὰ βήματα μακριὰ μας. Τὸ σημάδι στὰ χαλίκια ἦτανε πεσμένο, τὸ σκοινὶ τεντωμένο, καὶ στὴν ἄλλη ἄκρη, ὡς εἴκοσι ὀργυιὲς μέσ' στὸ νερό, ξετινάζονταν κάθε λίγο μεγάλη οὐρὰ καὶ χτυποῦσε τὰ κύματα.

Ξεχνοῦμε τὶς πίκρες τῶν σεφεριῶν* καὶ σηκωνόμαστε στὸ ποδάρι. Πρῶτος ὁ γέρος ἔτρεξε καὶ πῆρε τὸ σπάγγο στὰ χέρια. Κι ἀρχινάει καὶ τραβάει κι ἀφήνει πάλι τὴν καλούμα, σὰν τεχνίτης θαλασσινός. Οἱ ἄλλοι κοιτάζαν καὶ δίνανε γνῶμες καὶ συμβουλές, πότε ἀπὸ δῶ νὰ τραβᾷ πότε ἀπ' ἐκεῖ, νὰ μὴν τὸ φευγατίση τὸ ψάρι. Σιγὰ-σιγὰ ἄρχισε καὶ φαινότανε στὸ γιαλὸ μέσα. Ἄστραφτε σὰν τ' ἀσήμι καὶ χυνότανε σὰ σαῖτα ἀπ' τὴ μιὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη, καθὼς τραβοῦσ' ὁ γέρος καὶ τὸ μισοπόφησε μὲ τὴν καλούμα. Κι ἔτσι σὰν ἦρθε στὰ ριχὰ δὲν εἶχε πιά δύναμη τὸ δύστιχο νὰ ξετιναχτῇ καὶ νὰ ξεκόψη. Ἦτανε μιὰ χαρὰ νὰ τὴ βλέπης σπαρταριστὴ στὰ χαλίκια ἀπάνω τὴ συναγρίδα κείνη. Ἐπρεπε νὰ χάσῃ τὴ ζωὴ του αὐτὸ τὸ ψάρι νὰ μᾶς τὴ δώσῃ ἐμᾶς. Ἐλεγεσ καὶ γυρίζαμε ἀπὸ τὸ γιουρούσι* σὰν ἀνεβαίναμε. Ἐκεῖ κάτω στὴ μεγάλη τὴν καρυδιά, σιμὰ στὴ βρύση, ἐκεῖ πηγαίνω ἀκόμα καὶ καθίζω κάποτεσ καὶ ρωτῶ τὶς πέτρες καὶ τὰ δέντρα, ἂν τὸ θυμοῦνται τὸ φαγοπότι ἐκεῖνο... Ποιὸς δὲν τραγοῦδησε ἐκείνη τὴ βραδυνή!... Πῆγε νὰ βασιλέψῃ ἡ πούλια, κι ἀκόμα γλέντιζαν κοπέλλες, ἀγόρια κι ἀντρώγυνα. Ὡς κι ὁ καυμένος ὁ γέρο Βασίλης σὰ νὰ μὴν ἦταν ἐκεῖνος πού μᾶς διηγοῦνταν τὰ πάθια του στὴν ἀκρογιαλιά, ὡς καὶ κείνος ἔβγαλε τὸ μαντήλι καὶ χόρευε, μὲ λουλούδι στ' ἄσπρο του κατσαρό. Ὡς κι ἡ μακαρίτισσα ἡ γριά μου, πού μήτε νὰ χαμογελάῃ δὲν πολυσυνήθιζε, σηκώθηκε στὸ χορὸ τὴ βραδιά ἐκείνη.

Ἑλληνικὴ παραλία.

32. ΤΟΥ ΚΥΡ ΒΟΡΙΑ

Ὁ κύρ Βοριάς παράγγειλεν οὕλῳ τῶν καραβιῶν:
 «Καράβια π' ἀρμενίζετε, κάτεργα* πὺν κινᾶτε,
 ἐμπᾶτε στὰ λιμάνια σας, γιατί θὲ νὰ φυσήξω,
 ν' ἀσπρίσω κάμπους καὶ βουνά, νὰ κρυώσω κρύες βρουσοῦλες
 καὶ ὅσα βρω μισοπέλαγος, στεριᾶς θὲ νὰ τὰ ρίξω».

Κι ὅσα καράβια τ' ἄκουσαν ὅλα λιμάνι πιάνουν.
 Τοῦ κύρ Ἀντριᾶ τὸ κάτεργο μέσα βαθιὰ ἀρμενίζει.

«Δὲν σὲ φοβοῦμαι, κύρ Βοριά, φυσήσης δὲ φυσήσης·
 τί ἔχω καράβι ἀπὸ καρυὰ καὶ τὰ κουπιὰ πυξάρι*,
 ἔχω καὶ ἀντένες* μπρούντζινες καὶ ἀτσάλινα κατάρτια,
 ἔχω πανιά μεταξωτά, τῆς Προῦσας τὸ μεταξι,
 ἔχω καὶ καραβόσκοινα ἀπὸ ξανθῆς μαλλακία,
 καὶ ἔχω καὶ ναῦτες διαλεχτούς, ὅλο ἄντρες τοῦ πολέμου,
 καὶ ἔχω καὶ ἓνα ναυτόπουλο, πὺν τοὺς καιροὺς γνωρίζει,
 καὶ ἐκεῖ πὺν στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη, δὲ γυρίζω».

— Ἀνέβα, βρὲ ναυτόπουλο, στὸ μεσιανὸ κατάρτι
 γιὰ νὰ διαλέξης τὸν καιρό, νὰ ἰδῆς γιὰ τὸν ἄερα.

Παιζογελῶντα ἀνέβαινε, κλαίοντας κατεβαίνει.

— Τὸ τί εἶδες, βρὲ ναυτόπουλο, αὐτοῦ ψηλὰ πὺν πῆγες;

— Εἶδα τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τ' ἄστρα ματωμένα.
 εἶδα τὴν μόρα πὺν ἄστραφτε καὶ τὸ φεγγάρι ἐχάθη,
 καὶ στῆς Ἀτάλειας* τὰ βουνὰ ἀσπροχαλάζι πέφτει.

Ὡστε νὰ εἰπῇ καὶ καλοεἰπῇ, νὰ καλοκουβεντιάσῃ,
 βαριά φουρτούνα πλάκωσε καὶ τὸ τιμόνι τρίζει·
 ἀσπρογυαλίζει ἡ θάλασσα, σφουρίζουν τὰ κατάρτια,
 σκῶνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι,
 σπηλιάδα τοῦρθεν ἀπ' τὴ μιὰ, σπηλιάδα ἀπὸ τὴν ἄλλη,
 σπαλιάδα ἀπὸ τὰ πλάγια του καὶ ἔξεσανίδωσε τὸ.

Γιόμισε ἡ θάλασσα πανιά, τὸ κῦμα παλικάρια,
 καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο σαράντα μίλια πάγει.

Ὅλες οἱ μάνες κλαίγανε καὶ ὅλες παρηγοριοῦνται,
 μὰ μιὰ μάνα ἐνοῦ παιδιοῦ παρηγοριά δὲν ἔχει.

Βάνει τὶς πέτρες στὴν ποδιά, τὰ τρόχαλα στὸν κόρφο,
 πετροβολάει τὴ θάλασσα καὶ τροχαλαίει τὸ κῦμα.

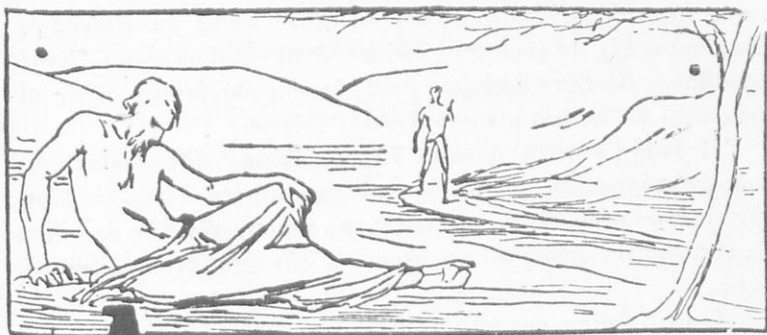
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

—Θάλασσα, πικροθάλασσα καὶ πικροκυματούσα,
τὸ πνιξες τὸ παιδάκι μου, π' ἄλλο παιδί δὲν ἔχω.

--Δὲ φταίω ἢ δόλια ἢ θάλασσα, δὲ φταίω ἐγὼ τὸ κῦμα,
μόν' φταίει ὁ πρωτομάστορας πὺν φτιάνει τὰ καράβια,
καὶ τὰ πελέκαγε φτενὰ καὶ τὰ γυρίζει ὁ ἀέρας,
καὶ χάνω τὰ καράβια μου πὺν εἶναι δικά μ' στολίδια,
χάνω τὰ παλικάρια μου, ὅπου μὲ τραγουδοῦνε.

Χ
μυρο
Central
idea
unknown
words
recitation

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ

33. Η ΑΓΑΠΗ

Ἡ θαυμαστή καὶ μεγάλη ἀρετὴ τῆς ἀγάπης ἀπὸ ἐκείνων τὸν ὑψιστον καὶ ὑπερέτελειον Θεόν, τὸν ὁποῖον λατρεύομεν, ἔχει τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς. Πόσον εὐτυχεῖς ἤθελαν εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἐὰν εὐρίσκετο τοῦτο τὸ οὐράνιον μύρον μέσα εἰς τὶς καρδιές τους ! Δὲν θὰ ἦτο πλέον εἰς τὸν κόσμον ὁ ἕνας πλούσιος καὶ ὁ ἄλλος πένης· δὲν θὰ ἦτο πλέον ὁ ἕνας γυμνὸς καὶ ὁ ἄλλος μὲ χρυσᾶ φορέματα ἐνδεδυμένος· δὲν θὰ ἔβλεπες πλέον τὸν ἕναν νὰ πεινᾷ καὶ τὸν ἄλλον νὰ ἔχη τὴν τράπεζάν του πάντοτε γεμάτην· ἡ ἀγάπη ποῦ θὰ εἶχαμεν μέσα εἰς τὶς καρδιές μας δὲν θὰ ὑπέφερε τόσην ἀδικίαν καὶ ἀνισότητά· δὲν θὰ μᾶς ἄφηνε νὰ βλέπωμεν τοὺς ἀδελφούς μας εἰς κατάστασιν κατωτέραν ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας· ἂν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκατοῖκα μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας, ποῦ πλέον ἐριδες καὶ μάχες ; Ποῦ νὰ εὖρης πλέον φθόνον καὶ μῖσος ; Ποῦ ν' ἀκούσης ἀδικίαν καὶ καταδυναστείαν ; Οὐδὲ δόλος, οὐδὲ ὑπόκρισις, οὐδὲ ψεῦδος, οὐδὲ ἀπάτη, ἥθελε φαίνεται ποτὲ εἰς τὸν κόσμον. Ἡ συκοφαντία, ἡ κατάκρισις, ἡ ἀρπαγὴ, ἡ πλεονεξία, ὁ φθόνος θὰ ἔφευγαν τόσον μακρὰν ἀπὸ τὸν κόσμον, ὅσον μακρὰν εἶναι τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς τὰ καταχθόνια. Δὲν θὰ ἦτο πλέον ἔχω καὶ ἔχεις· ἰδικόν μου καὶ ἰδικόν σου. Ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς κοινὰ θὰ ἦταν εἰς ὅλους· ὅλοι θὰ τὰ ἀπολάμβαναν μὲ εἰρήνην· ὅλοι θὰ τὰ ἐχαίροντο μὲ ἡσυχίαν,

χωρίς καὶ φόβον. Φθονερός δὲν θὰ ἦτον· ποῖος νὰ φθονήσῃ ; Ἐπίβουλος δὲν θὰ εὐρίσκετο· ποῖος νὰ τὰ ἐπιβουλεύσῃ ; Ἐνας παρὰδεισος θὰ ἦταν ὁ κόσμος· ἓνας οὐρανὸς θὰ ἐγίνετο ἡ γῆ· οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐκατασταίνοντο ἄγγελοι ἐπίγειοι.

Ἡ ἀγάπη μοναχῇ δύναται νὰ ξεριζώσῃ κάθε κακίαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ παύσῃ ὅλα τὰ ἀναριθμητὰ κακά, νὰ φέρῃ τὴν εἰρήνην μέσα εἰς τὶς πολιτεῖες, νὰ γεμίσῃ τὴν γῆν ἀπὸ ὅλες τὶς εὐτυχίες τοῦ οὐρανοῦ, νὰ πλουτίσῃ τὸν κάθε ἕναν μὲ ὅλα τὰ καλά.

Ὅταν ἡ ἀγάπη φυτευθῇ μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας, εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνῃ ἀτελεσφόρητος καὶ ἄκαρπος. Εὐθὺς βλαστάνει τοὺς οὐρανίους καὶ εὐθαλεῖς κλάδους τῆς, εὐθὺς παρηγοιάζει τοὺς ὠραίους καὶ γλυκεῖς καρπούς τῆς. Οἱ ξένοι εὐρίσκουν ὑποδοχὴν, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἀγάπη· οἱ ἀσθενεῖς ἔχουν ἐπίσκεψιν, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἡ ἀγάπη· ἡ ἀγάπη δίδει ἔνδυμα εἰς τοὺς γυμνοὺς, τροφὴν εἰς τοὺς πεινασμένους, εἰς τοὺς ὀρφανοὺς ἀντίληψιν, εἰς τὶς χῆρες προστασίαν, παρηγορίαν εἰς τοὺς λυπημένους. Ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἡ ἀγάπη, εὐρίσκουν καταφύγιον οἱ ἀηληπισμένοι. Ποῖοι ταράττονται καὶ δὲν τρέχει ἐκεῖνος ὅπου ἔχει ἀγάπην, νὰ τοὺς ἡσυχάσῃ ; Παιὸς ἁμαρτάνει καὶ δὲν προφθάνει ἐκεῖνος ὅπου ἔχει τὴν ἀγάπην, διὰ νὰ τὸν διορθώσῃ ; Ποῖος ἀσθενεῖ καὶ δὲν συμπάσχει ἐκεῖνος ὅπου ἔχει ἀγάπην ;

Ἡ ἀγάπη εἶναι τόσον ἀναγκαία διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὅσον ἀναγκαία εἶναι ἡ τροφή διὰ τὴν ζωὴν μας. Χριστιανοί, μίαν ἀρετὴν τόσον ἀναγκαίαν καὶ τόσῃν εὐκόλῃν, μίαν ἀρετὴν ὅπου μᾶς πλουτίζει ἀπὸ κάθε εὐτυχίαν, διατὶ τόσον πολλὰ τὴν ἀμελοῦμεν ; Διατὶ ἐσβήσθη ἡ ἀγάπη, ἡμεῖς δοκιμάζομεν τόσα πάθη εἰς τὸν κόσμον.

Ἐπαυσεν ἡ ἀγάπη καὶ διὰ τοῦτο δὲν εὐρίσκομεν προστάτην εἰς τὴν ἀνάγκην μας, δὲν ἔχομεν σύμβουλον, δὲν ἔχομεν κανένα νὰ μᾶς παρηγορήσῃ εἰς τὰς θλίψεις μας...

Ὡ ἀγάπη, ἀρετὴ θεία, ἥλιε λαμπρότατε τῶν ψυχῶν μας, ἐσὺ δύνασαι νὰ ἐξορίσῃς ὅλα τὰ κακὰ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ φέρῃς ὅλες τὶς εὐτυχίες εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν δὲν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος νὰ θερμάνῃ τὴν γῆν, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀπολαύσωμεν τῆς γῆς τὰ ἀγαθὰ. Ἐσὺ ἂν δὲν ἔλθῃς εἰς τὰς ψυχὰς μας, εἶναι ἀδύνατον νὰ χαροῦμεν τὰ κάλλη τοῦ οὐρανοῦ.

34. Ο ΛΥΣΣΑΣΜΕΝΟΣ

‘Ο λόγος ἦτο περὶ σκύλων.

Τὸ δεῖπνον εἶχε τελειώσει. Αἱ κυραὶ εἰς τὸν ἐξώστην ἐθαύμαζαν τὰ φλογοφανῆ νέφη τῆς δύσεως, ἡμεῖς δὲ εἰς τὴν τράπεζαν ἐπίνομεν τὸν καφὲ καπνίζοντες. ‘Ο Ἀνδρέας μόνος, ὁ ἀνεψιός μου, ὅστις δὲν καπνίζει ἀκόμη, ἔπαιζεν εἰς μίαν γωνίαν μετὰ τὸν σκύλον του. Ἀλλ’ ἡ θορυβώδης ἐκδήλωσις τῆς ἀμοιβαίας τῶν δύο τούτων ἀγάπης δὲν συνετέλει οὔτε πρὸς διασκέδασιν, οὔτε πρὸς καλὴν χώνευσιν ἡμῶν τῶν περὶ τὴν τράπεζαν πρεσβυτέρων. Οὐδεὶς παρεπονεῖτο, διότι ὁ μὲν Ἀνδρέας ἦτο τοῦ οἰκοδεσπότου ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ δὲ σκύλος ἦτο ἀγαπητὸς τοῦ Ἀνδρέα σύντροφος· δὲν ἐχρειάζετο ὅμως μεγάλη εὐφυΐας, δόσις διὰ τὴν ἐννοήσῃ τις, ὅτι οἱ πλεῖστοι ἠθέλομεν εὐχαριστηθῇ ἐπὶ τῇ ἀπομπῇ τοῦ ζωηροῦ τούτου τετραπόδου. ‘Ο γαμβρός μου, ὅστις δὲν ἐννοεῖ δυσκόλως, ἔσπευσε νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς παρουσίας του πρὸς προφανῇ τοῦ υἱοῦ του δυσαρέσκειαν. /)

Ἐπελθούσης τῆς ἡσυχίας, ἐπανελήφθη ζωηροτέρα περὶ τὴν τράπεζαν ἡ συνομιλία, φυσικῶς δὲ τῷ λόγῳ ἠρξίσαμεν λαλοῦντες περὶ τοῦ ἀποπεμφθέντος, περὶ τῶν ποικίλων ἀρετῶν του, περὶ τῆς καταγωγῆς του καὶ ἐν γένει περὶ σκύλων. Προκειμένου περὶ σκύλων, κατηντήσαμεν ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο, εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς λύσεως. ‘Ο δὲ Ἀνδρέας, ὅστις ἐφαίνετο πλέον παντὸς ἄλλου ἐνδιαφερόμενος εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἠρώτησε τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχομεν συνδειπνήσει, ἂν ἦτο συνήθης ἡ λύσσα εἰς χωρίον.

— Συνήθης ὄχι, ἀλλ’ ὄχι καὶ ἄγνωστος, ἀπεκρίθη ὁ Παπα-Σεραφίμ. Καὶ μᾶς διηγήθη μεταξὺ ἄλλων τὰ τῆς ἀσθενείας ἐνὸς καλοῦ σκύλου του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναγκασθῇ πρό τινων ἐτῶν νὰ φονεύσῃ, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ ἀσθενεία του ἦτο λύσσα.

Τὴν διήγησιν τοῦ ἱερέως διέκοπτεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν ὁ Ἀνδρέας μετὰ τὰς ἐρωτήσεις του: Πῶς ἐννόησεν ὁ Παπα-Σεραφίμ ὅτι ὁ σκύλος ἦτο λυσσασμένος; τί τὸν ἔκαμε, ποῦ τὸν ἔδεσε, πῶς τὸν ἐφόνευσεν, ‘Ο ἱερεὺς ἀπεκρίνεται λεπτομερῶς, ἐκ δὲ τῶν ἐρωταποκρίσεων ἐκείνων ὁμολογῶ, ὅτι ἔμαθα οὐκ ὀλίγα περὶ λύσεως τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. X 2)

—Ὁμιλοῦμεν περὶ σκύλων, εἶπεν ὁ γαμβρός μου, ἀδικόψας τελευταίαν τινὰ τοῦ υἱοῦ του ἐρώτησιν. Ἀλλὰ τί θὰ ἔλεγες, Ἀνδρέα, ἐὰν ἤκουες τὸν Παπα-Σεραφὶμ νὰ σοῦ διηγηθῇ ὅτι εἶδε καὶ ἄνθρωπον λυσσασμένον;

—Ἀνθρωπον λυσσασμένον! ἀνεφώνησεν ὁ Ἀνδρέας. Ὅλοι δὲ μετ' αὐτοῦ ἤρχισαν ἀπευθύνοντες ἐρωτήσεις πρὸς τὸν ἱερέα. Πῶς, ποῦ, πότε, τί συνέβη; τί ἀπέγινε;

Αἱ δασεῖαι ὁφρύνες τοῦ Παπα-Σεραφὶμ εἶχον συσταλῇ, ἅμα ἤκουσε τὰς τελευταίας τοῦ γαμβροῦ μου λέξεις. Δὲν ἀπεκρίθη εἰς οὐδεμίαν τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεων μας· ἡ σιωπὴ καὶ ἡ κατῆφειά του ἐμαρτύρουν, ὅτι ἀναμνήσεις θλιβεραὶ ἐπίεζον τὴν καρδίαν του, ὅτι δὲν τῷ ἦτο ἀρετὸν νὰ τὰς ἀναξαίῃ. Ἀλλὰ βλέπων ὅλους περιέργους καὶ ἀνυπομόνους νὰ τὸν ἀκούσωμεν, ἐνίκησεν τὸν δισταγμὸν του, ἀνεκάθησεν ἐπὶ τῆς καθέκλας του, ἐσήκωσεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ καλυμμαύχιόν του, τὸ ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔτριψε δις ἢ τρίς τὸ μέτωπον μὲ τὴν δεξιὰν παλάμην του καὶ ρίψας τὸ ἥρεμον βλέμμα του κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅλων ἡμῶν ἤρχισεν ὡς ἐξῆς τὴν διήγησίν του:

— Γνωρίζετε ὅλοι τὰ Παλαιὰ Ἀλώνια ἐδῶ ἔξω πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου. Τὸ νεκροταφεῖον μας, καθὼς ἐνθυμεῖσθε, κεῖται ὀλίγον μακρότερον πρὸς δυσμάς. Ἀμπέλια δεξιὰ, τὸ βουνὸ ἀριστερὰ καὶ ἀνάμεσα ὁ δρόμος ἀπ' τ' Ἀλώνια εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ δρόμου, πρὸς τοῦ βουνοῦ τὸ μέρος ἴσως παρετηρήσατε ἓνα μεγάλο πεῦκον· τὰ γηρασμένα του κλωνάρια σχηματίζουν μικρὰν ὅσιν σκιᾶς, ὅταν ὁ ἥλιος φλογίξῃ τὴν ἄδενδρον ἐκείνην ἔκτασιν. Ὅποτε διαβαίνω ἐκεῖθεν, ἡ καρδιά μου σφίγγεται εἰς τὴν θεάν τοῦ πεύκου καὶ ὁ ἦχος τοῦ μου φαίνεται ὥσάν νὰ συλλαβίξῃ τὸ ὄνομα τοῦ δυστυχοῦς Χριστοῦ. Δέκα τρία ἔτη ἐπέρασαν ἔκτοτε. Ἦτο περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου. Πρὶν τινων ἡμερῶν εἶχεν ἀκουσθῇ, ὅτι ἐφάνη λύκος· γύρω τοῦ χωρίου. Ὁ Γερομῆτρος, ὁ ὁποῖος εἶχε κτίσει κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος τὴν καλύβην του πλησίον στ' Ἀλώνια, διηγεῖτο, ὅτι αἰφωναί τοῦ σκύλου του τὸν ἐξύπνησαν μίαν νύκτα, ὅτι ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ εἶδεν ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχον τοῦ αὐλογύρου του ἓνα φοβερὸν λύκον, ὅτι ἤρπασεν τὸ ὄπλον του καὶ ἐτουφέκισεν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπέτυχε, καὶ τὸν εἶδεν εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀποσυρόμενον μὲν τὴν οὐρὰν χαμηλὰ καὶ μὲ βήματα ὥσάν μεθυσμένου ἀνθρώπου καὶ ὅτι τόσον ἐτρόμαξεν, ὥστε δὲν ἐσχέ-

φθῆ νὰ γεμίσῃ καὶ πάλιν τὸ μονόκαννον ὄπλον του διὰ νὰ πυροβολήσῃ ἐκ δευτέρου. Καὶ ἀπὸ ποιμένας ἠκούσθησαν ἄλλα παραπλήσια, ὥστε διέτρεχε φήμῃ εἰς τὸ χωρίον, ὅτι λύκος ἐπικίνδυνος ἦτο πλησίον μας, οἱ δὲ χωρικοὶ τὴν νύκτα ἐκοιμῶντο μὲ τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν ἀνοιχτόν, ἔχοντες τὸν νοῦν εἰς τὰ ζῶα των.

Ὁ κίνδυνος ἦτο μεγαλύτερος παρ' ὅσον ἐφαντάζοντο, διότι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἦτο λύκος πεινασμένος, ἀλλὰ λυσσασμένη λύκαινα.

Ἐν ἀπόγευμα—ἦτο Δευτέρα—ὁ Χρῖστος ἔβασκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς του πλησίον εἰς τὸ πεῦκον, περὶ τοῦ ὁποίου σᾶς ἔλεγα. Ἐκάθητο εἰς τὴν σκιὰν καὶ διώρθωνε μίαν παλαιὰν καρδάραν, * ὅτε ἔξαφνα βλέπει τὰ πρόβατά του καὶ ἔφευγον καταφοβισμένα τὸ ἐν ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο. Στρέφει πρὸς τὸ νεκροταφεῖον καὶ τί νὰ ἰδῇ! Εἰς εἴκοσι βημάτων ἀπόστασιν ἡ λύκαινα ἀγριεμένη, ἐτοίμη εἰς ἐπίθεσιν ἐδείκνυε τοὺς φοβεροὺς ὀδόντας της. Σηκώνεται ἀμέσως ὁ Χρῖστος καὶ ἀρπάζει μίαν πέτραν. Ὁ λύκος συνήθως φοβεῖται τὸν ἄνθρωπον. Ἄλλ' ὁ θεὸς νὰ φυλάγῃ ἀπὸ λυσσασμένον ζῶον.

Ὁ Παπα-Σεραφὶμ ἐπῆρε μηχανικῶς ἀπὸ τὴν τράπεζαν τὸ καλυμμαύχιόν του καὶ τὸ ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Μετὰ τινων στιγμῶν σιωπὴν ἐπανέλαβε:

—Συγχωρήσατέ με, φίλοι μου, νὰ σᾶς δώσω μίαν συμβουλήν, τῆς ὁποίας εὐχομαι ποτὲ νὰ μὴ λάβετε ἀνάγκην. Λύκον λυσσασμένον δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ ἰδῇτε ποτέ. Ἄλλ' ἔάν, ὃ μὴ γένοιτο, τύχῃ νὰ ὀρμήσῃ ἐπάνω σας σκύλος λυσσασμένος, καὶ δὲν κρατεῖτε ἢ ὄπλον ἢ ξύλον ἀρκετὰ δυνατόν διὰ νὰ τοῦ σπάσῃ τὸ καύκαλον, προσέχετε πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ προφυλάσσετε τὰς χεῖρας σας. Ἄν ζητήσετε μὲ τὰς χεῖρας νὰ παλαίσετε πρὸς τὸ ζῶον, θὰ σᾶς δαγκάσῃ. Σεῖς οἱ φραγκοφορεμένοι ἔχετε τὸ καπέλον, ἐγὼ τὸ καλυμμαύχιόν μου, ὃ φουστανελάς τὸ φέσι του. Ὅπωςδὴποτε ἔχετε τὸν νοῦν σας πῶς νὰ ὑπερασπισθῇτε τὰς γυμνὰς χεῖρας σας, μεταχειριζόμενοι τὸ προφύλαγμά των ὡς ἀσπίδα κατὰ τοῦ ζῶου.

Ὁ Χρῖστος δὲν ἦτο οὔτε εἰς θέσιν οὔτε εἰς καιρὸν νὰ προφυλαχθῇ. Ἀντὶ νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα ἡ λύκαινα καὶ νὰ φύγῃ, ἐξεναντίας, αἶμα εἶδε τὸν νέον ἐγειρόμενον, χύνεται ἐπάνω του, καὶ πρὶν καὶ προφθάσῃ ὁ Χρῖστος νὰ ρίψῃ τὴν πέτραν, οἱ ἐμπρόσθιοι πόδες τοῦ θηρίου ἔσφιγγον τὸ δεξιὸν πλευρόν του καὶ οἱ ὀδόντες του ἐξέσχιζον τὸ στήθος του.

Ἡ πέτρα ἔπεσεν ἀπὸ τὰ δάκτυλά του, ἀλλ' ἔμειναν καὶ αἱ δύο του χεῖρες ἐλεύθεραι.

Ὁ Χρῖστος ἦτο ὁ ὑψηλότερος νέος τοῦ χωρίου μας, εὐρωστος καὶ γενναῖος, σωστὸν παλικάρι. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος κάμνει καὶ τὸν δειλὸν γενναῖον. Κατεβάζει διὰ μιᾶς τὸν δεξιόν του βραχίοντα καὶ σφίγγει κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην τὸν λαιμὸν τῆς λυκαίνης, ἀρπάζει μὲ τὴν ἀριστερὰν τὴν κεφαλὴν της καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν πνίξῃ. Τότε ἄρχισε πάλι φοβερά. Οἱ ὄνυχες καὶ οἱ ὀδόντες τοῦ λυσσασμένου θηρίου κατεξέσχισαν ὅλον τὸν δεξιὸν πλευρὸν τοῦ δυστυχοῦς νέου. Δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὴν μάχαιράν του, διότι διὰ νὰ τὴν ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν ζώνην του ἔπρεπε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς λυκαίνης, τὴν ὁποίαν ἐκράτει πάντοτε μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα του. Δὲν ἠδύνατο νὰ κινήσῃ τὴν δεξιὰν καὶ νὰ χαλαρώσῃ τὴν λωρίδα, ὅπου ἔμενε σφιγμένος ὁ λαιμὸς τοῦ ζώου. Νὰ φωνάξῃ δὲν ἔτόλμα. Ἀλίμονον εἰς ὅποιον παλαίῃ, ἐὰν ἀρχίσῃ νὰ ἐξοδεύῃ τὰς δυνάμεις του φωνάζων. Ἐπὶ τέλους πίπτουν κατὰ γῆς οἱ δύο χωρὶς νὰ διασπασθῇ ὁ φριχτὸς ἐκεῖνος ἐναγκαλισμός. Ὁ Χρῖστος ἀπ' ἐπάνω, ἡ λύκαινα ἀπὸ κάτω ἄλλ' ἢ κεφαλὴ της ἀπλάκωτος, ἀντικρὺ τοῦ στήθους τοῦ Χρίστου, τὸ ὁποῖον κατεσπάρασσε πάντοτε ἀγωνιζομένη ν' ἀπαλλαγῇ.

Ὁ Χρῖστος ἠσθάνετο τὰς δυνάμεις του ἐκλειπούσας καὶ ἤρχιζε ν' ἀπελπίζεται, ὅτε ἔξαφνα ἀκούει μακρόθεν μίαν φωνήν, τὴν φωνὴν τοῦ Γερομήτρου.

—Βάστα Χρῖστε, ἔφθασα!

Τὰ πρόβατα τοῦ Χρίστου φεύγοντα εἶχον φθάσει μέχρι τῆς καλύβης τοῦ Γερομήτρου. Ἐκπλαγεῖς εἰς τὴν θέαν τῶν ὁ γέρων ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ εἶδε μακρόθεν τὸν Χρῖστον παλαίοντα μὲ τὸ θηρίον. Ἀρπάζει ἀμέσως τὸ ὄπλον του ἀπὸ τὸν τοῖχον καὶ τρέχει δρομαῖος ὅσον τὸ ἐσυγχώρουν οἱ γεροντικοὶ πόδες του.

Ὅτε ἐπὶ τέλους ἔφθασεν ὑπὸ τὸν πεῦκον καὶ ἑστάθη ἄνω τοῦ συμπλέγματος ἐκεῖνου, εὐρέθη εἰς ἀμηχανίαν: Πῶς νὰ πυροβολήσῃ τὸ ζῶον, χωρὶς νὰ βλάβῃ τὸν ἄνθρωπον; Ὁ Χρῖστος νέας λαβὼν δυνάμεις ἐκ τῆς ἐπικουρίας, ἣτις τῷ παρουσιάσθη, σφίγγει τὴν κεφαλὴν τῆς λυκαίνης, τὴν κρατεῖ ὅσον ἠδύνατο μακρὰν τοῦ στήθους του καὶ φωνάζει: Φωτιά! Ὁ γέρων, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν, στηρίζει τὴν κάννην εἰς τὸ αὐτίον τοῦ ζώου καὶ πυροβολεῖ. Ἡ λύκαινα ἔμεινεν εἰς τὸν τόπον. 10)

Ὁ Παπα-Σεραφὶμ ἐσιώπησε ἐπ' ὀλίγον. Οὐδεὶς ἡμῶν διε-

τάραξε τὴν σιωπὴν του. Ἐβλέπομεν, ὅτι εἶχε καὶ ἄλλα νὰ μᾶς εἰπῇ καὶ ἐπεριμένομεν.

Ὁ ἥλιος ἐν τούτοις εἶχε δύσει· ἐντὸς τοῦ θαλάμου αἱ γωνίαι ἤρχισαν νὰ μαυρίζωσιν, αἱ κυρίαι ἔμμενον εἰσέτι εἰς τὸν ἑξώστην καὶ ἠκούσαμεν τὰς ζωηρὰς ὁμιλίας καὶ τὸν εὐθυμον γέλωτά των.

— Ἡξεύρετε, φίλοι μου, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεὺς, τί ἐσκεπτόμην τώρα καὶ τί συγνάκεις σκέπτομαι; Ἐσκέφθην πόσον ἡ ἀμάθεια μᾶς ζημιώνει, πόσα δεινὰ ἠθέλομεν ἀποφεύγει ἡ μετριάξει, ἐὰν ἐγνωρίζαμεν πλειότερα πράγματα; Ἀλλὰ ποῖος νὰ μᾶς τὰ διδάξῃ; Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι καλυτερεύομεν βαθμηδὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀλλ' εἴμεθα πολὺ ὀπίσω. Ἡξεύρετε, ὅτι εἰς ὅλα ἐδῶ τὰ χωρία τῆς περιφερείας μας οὔτε ἱατρὸς ὑπάρχει οὔτε φαρμακεῖον. Δὲν γνωρίζω, ἂν ἐτυπώθῃ ποτὲ εἰς Ἀθήνας, ἕως ἐδῶ ὅμως δὲν ἔφθασε ποτέ, οὔτε βιβλίον οὔτε φυλλάδιον μὲ ὁδηγίας περὶ τοῦ πῶς ν' ἀποφεύγωμεν ἢ νὰ θεραπεύωμεν τὰς κοινοτέρας νόσους, δὲν λέγω τὴν λύσσαν, ἀλλὰ τὰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι θερίζουν ἀδίκως τὰ τέκνα μας! Θὰ γίνουν ὅλα μὲ τὸν καιρόν. (12)

Ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον ὁ Χριστὸς στηριζόμενος εἰς τὸν ὄμον τοῦ Γερομήτρου, αἱματωμένος, πληγωμένος, μὲ τὰ φορέματα σχισμένα, τὸ χωρίον ὁλόκληρον κατεταράχθη. Τὸ ἔμαθα ἀμέσως καὶ ἔτρεξα νὰ τὸν ἰδῶ. Ἐζῆ εἰς τοῦ πατρός του, εἰς ἐκείνην τὴν δίπατον οἰκίαν, παρέχει ἀπὸ τὸ καφενεῖον, εἰς τὸν δρόμον τῆς ἐκκλησίας. Κάτω ἀποθήκη καὶ ἐλαιοτριβεῖα, ἐπάνω δύο μικρὰ δωμάτια, ἡ δὲ εἰσοδὸς τῶν ἀπὸ μίαν ἐξωτερικὴν κλίμακα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς οἰκίας ἐπὶ τοῦ δρόμου. *reading*

— Ἐκεῖ ὅπου κατοικεῖ τώρα ὁ δημοδιδάσκαλος; ἠρώτησεν ὁ Ἀνδρέας. *recited*

— Ἐκεῖ. Ὅτε ἀνέβην, μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσα νὰ φθάσω μεχρὶ τοῦ Χριστοῦ. Αἱ γειτόνισσαι εἶχον πλημμυρίσει τὰ δύο δωμάτια καὶ περιεκύκλωναν τὸν νέον, συμπαθεῖς, ἀλλὰ ἄχρηστοι, φέρουσιν σύγχυσιν. Ἡ πρώτη ἀνάγκη δὲν ἦτο νὰ πλυθῶσι τὰ αἵματα ἢ νὰ διορθωθῶσι τὰ φορέματα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ νὰ καυτηριασθῶσιν αἱ πληγαὶ του. Οὐδεὶς ὅμως ἐκεῖ ἐσκέπτετο περὶ τούτου. Ἡ σκέψις καὶ ἡ συλλογὴ ἦτο πῶς νὰ προμηθευθῶσι λυσσόχορτον. *id*

Τί δὲν εἶπα διὰ νὰ τοὺς πείσω νὰ τὸν στείλωσιν ἀμέσως εἰς Ἀθήνας, εἰς τὸ νοσοκομεῖον! Δὲν ἠθέλαν νὰ τὸ ἀκούσωσι. Λυσ-

σόχορτον καὶ πάλιν λυσσόχορτον. Αὐτὴ ἦτο ἡ ἐπιθυμητὴ πανά-
κεια, ἀλλὰ κανεὶς εἰς τὸ χωρίον δὲν εἶχε λυσσόχορτον.

— Τί χόρτον εἶναι τοῦτο; ἠρώτησα διακόψας τὸν ἱερέα.

Οἱ ὀφθαλμοὶ ὅλων τῶν περὶ τὴν τράπεζαν ἐστράφησαν διὰ
μιας πρὸς ἐμὲ καὶ ἠσθάνθη, ὅτι ἐρυθρίασα ὑπὸ τὰ βλέμματα
των. Εἶδα, ὅτι ἡ διακοπὴ μου δυσηρέστησε τὸ ἀκροατήριον καὶ
μετενόησα διὰ τὴν ἄκαιρον ἐρώτησίν μου. Δὲν ἦτο κατάλληλος
ἡ στιγμή διὰ βοτανικὰς ἐρεῦνας, ἀλλ' ἀργὰ τὸ ἐννόησα.

— Δὲν ἤξεύρω πῶς νὰ τὸ περιγράψω, διότι δὲν τὸ γνωρίζω,
μοὶ ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς. Ὑποθέτω, ὅτι βλαστάνει εἰς Σαλαμίνα,
εἶναι μυστικὸν καὶ εἰσόδημα τῶν καλογήρων τῆς Φανερωμένης.

Δὲν ἐζήτησα πλειότερας διασαφήσεις, ἀλλ' ἔκνυσα σιωπηλῶς
τὴν κεφαλὴν. Ὁ Παπα - Σεραφὶμ ἐννόησε τὴν στενοχωρίαν μου
καὶ ἐξηκολούθησεν ὥς ἐξῆς:

— Ἐπὶ τέλους καὶ μετὰ πολλὰ ἔπεισα καὶ τὸν Χριστὸν καὶ
τοὺς—ἢ μᾶλλον τὰς—περὶ αὐτόν, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ὑπάγῃ εἰς
Ἀθήνας. Ἦθελε ν' ἀναχωρήσῃ τὴν ἐπαύριον. Ἐπέμεινα καὶ ἐπὶ
τέλους κατώρθωσα νὰ φύγῃ ἀμέσως ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν συνο-
δεύσω. Ἀνέβημεν εἰς τὰ ζῶα μας καὶ ἐξεκινήσαμεν. Αἱ γειτό-
νισσαι μᾶς ἔδιδον εὐχὰς ἐν ἀφθονίᾳ, χωρὶς ὅμως νὰ φαίνωνται
πεπεισμένοι, ὅτι τὸ νοσοκομεῖον θ' ἀντικαταστήσῃ τοῦ λυσο-
χόρτου τὴν ἔλλειψιν. Ἐφθάσαμεν εἰς Ἀθήνας πολὺ ἀργά· ἀφῆκα
τὸν Χριστὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ ἐπέστρεψα νύκτα βαθεῖαν
εἰς τὸ κελλίον μου.

Ταῦτα συνέβησαν, καθὼς σὰς εἶπον, τὴν Δευτέραν. Τὴν Πέμ-
πτην ὁ Χριστὸς ἐπέστρεψεν. Ὑπέφερεν ἀκόμη ἀπὸ τῆς καυτη-
ριάσεως τοὺς πόνους, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα ἐφαίνετο καλῶς ἔχων.
Μετ' ὀλίγας ἡμέρας αἱ πληγαὶ τοῦ ἐπουλώθησαν ἐντελῶς. Ἀλλ'
οἱ χωρικοὶ δὲν εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ νοσο-
κομεῖου. Ἡ ὑποψία των δὲν προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ἐβράδυνεν ἡ
καυτηρίασις, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἔλειψε τὸ λυσσόχορτον. Πῶς ἦτο
δυνατὸν νὰ προληφθῇ ἡ λύσσα χωρὶς λυσσόχορτον; Ὅταν λοιπὸν
ἐφαίνετο ὁ Χριστὸς, ἐξεδηλοῦτο γύρω του μυστηριώδης φόβος.

Αἱ μητέρες ἐφρόντιζον ἀμέσως νὰ συμμαζεῦσιν τὰ τέκνα
των, διὰ νὰ μὴ εὐρίσκωνται πλησίον του. Οἱ ἄνδρες ἐφέροντο πε-
ριποιητικῶς, ὥσάν νὰ ἐπροφυλάττοντο μὴ τυχὸν λάβῃ ἀφορμὴν
νὰ θυμώσῃ ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ χωρίον ὅλον ἦτο εἰς προσοχήν.
Συνεμερίζετο ἄρα γε αὐτοὺς τοὺς φόβους τῶν συγχωρικῶν του

περὶ τῆς θεραπείας του; Ἡ συστολή μὲ τὴν ὁποίαν μοὶ ἀπεκρίνετο, ὁπότεν συνέβαινε νὰ τὸν συναντήσω, τὸ λοξὸν βλέμμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐκοίταζε τοὺς διαβαίνοντας, ἐνῶ συνωμίλουν μετ' αὐτοῦ, ταῦτα καὶ ἄλλα μοὶ ἐφαίνοντο σημεῖα μαρτυροῦντα, ὅτι ὁ δυστυχὴς εἶχε τὰς ὑποψίας του. Τὸν ἔλυπούμην κατάκαρδα. Φαντασθῆτε, φίλοι μου, ὁποία βάσανος, ὁποία ἀγωνία νὰ φοβηταί τις, ὅτι κρύπτει ἐντὸς αὐτοῦ τοιαύτην ἀσθένειαν καὶ νὰ περιμένῃ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν ἔκρηξίν της! (14)

— Τὸ χειρότερον εἶναι, ὑπέλαβεν ὁ γαμβρός μου, ὅτι τοιοῦτος φόβος ὑποτρέφει τὴν ἀσθένειαν. Ἀνεγίγνωσκα ἐσχάτως τοιοῦτόν τι εἰς ἓν ἐπιστημονικὸν περιοδικόν. Ὁ φόβος, ὅστις κατακυριεύει πολλούς, ὅταν τοὺς δαγκάσῃ σκύλος, φόβος, τὸν ὁποῖον κρύπτουσιν εἴτε ἀπὸ ἐντροπὴν εἴτε διὰ νὰ μὴ τὸν μεταδώσουν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἀποτελεῖ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀσθένειαν. Ἡ δὲ τοιαύτη παθολογικὴ κατάστασις ἐπιβαρύνει τὰς συνεπείας τῆς πληγῆς καὶ τῆς καυτηριάσεως. Ταῦτα καὶ μόνον δύνανται νὰ προξενήσωσι τέτανον. Ἡ δὲ ὑδροφοβία καὶ ὁ τέτανος ὁμοιάζουν εἰς πολλά. Αὐτὰ λέγουν οἱ ἰατροί. Πρὸς τὶ ὅμως μᾶς τὰ λέγουν, ἐνόςφω δὲν μᾶς διδάσκουν καὶ τὸ μυστικὸν πῶς νὰ κυριεύωμεν καὶ νὰ ἐκριζώνωμεν τοὺς μυστικούς φόβους μας; Ἐδῶ τοὺς θέλω. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖτε, σᾶς διέκοψα. (15)

— Χωρὶς ν' ἀναγνώσω τι περὶ τούτου, μοῦ ἤρχοντο ὑποψίασι τοιαῦται, ἐπανέλαβεν ὁ ἱερεὺς. Ἐν τούτοις αἱ ἑβδομάδες παρήρχοντο καὶ ἤρχιζον οἱ χωρικοὶ νὰ λησμονῶσι τὴν ἱστορίαν αὐτὴν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῆς, ὅτε ἔξαφνα περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου ἔρχεται μίαν αὐγὴν ὁ πατὴρ τοῦ Χριστοῦ καὶ μοῦ λέγει, ὅτι ὁ υἱὸς του δὲν εἶναι καλά. Τί ἔχει; Δὲν ἤξεύρω. Ἐχει θερμὴν, δὲν ἔχει ὄρεξιν. Ἐπῆγα ἀμέσως νὰ τὸν ἰδῶ. Τὸν ἤϋρα ξαπλωμένον κατὰ γῆς, εἰς τὴν κάππαν του ἐπάνω. Ἦτο ἥσυχος, ἀλλ' ὠχρὸς καὶ φοβισμένος. Μοῦ εἶπεν, ὅτι δὲν ἤμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοήν του, ὅτι τοῦ ἔρχεται κάποτε ὥσάν πνίξιμον εἰς τὸν λαιμόν, ὅτι στενοχωρεῖται ὑπερβολικά. Τῷ ἔδωκα ὀλίγον γάλα καὶ τὸν παρεκίνησα νὰ τὸ πῇ. Ἀνεσηκώθη, ἐπῆρε τὸ ἄγγειον ἀπὸ τὰς χεῖρας μου καὶ ἤτοιμάσθη νὰ τὸ γευθῇ. Ἀλλ' ἄμα τὸ ἐπλησίασεν εἰς τὰ χεῖλη του, κατελήφθη ὑπὸ ῥίγους καὶ ἀηδίας. Τὸν κατέλαβον σπασμοὶ φοβεροί. Ἐνόμιζα, ὅτι τελειώνει. Μετ' ὀλίγον συνῆλθεν. X

— Ἀχ, μοῦ εἶπεν, ὁ γέρος μου τὰ πταίει. Ἄν ἐφρόντιζε νὰ

μοῦ φέρῃ τὸ λυσοσόχορον, δὲν θ' ἀπέθνησκα λυσσασμένος!
✕ Ἐπροσπάθησα νὰ τὸν πείσω, ὅτι ἡ ἀσθένειά του ἦτο ἀπλῆ τοῦ
στομάχου ταραχῇ, τῷ εἶπα ὅσα ἡδυνάμην, χωρὶς δυστυχῶς νὰ τὰ
πιστεύω, καὶ τὸν ἄφηκα, ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ πάλιν τὸ
ἑσπέρας, διότι εἶχα τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ τελέσω γάμον εἰς τὸ
πλέον ἀπόκεντρον χωρίον τῆς περιφερείας. Τοιαύτη ἡ ζωὴ τοῦ
ἱερέως. Ἀπὸ τὴν λύπην εἰς τὴν χαράν, ἀπὸ τὰ στεφανώματα εἰς
τὴν κηδεΐαν! Ἀλλ' ὅς εἶναι. 16

Τὸ ἑσπέρας, πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὸ χωρίον, ἔμαθα, ὅτι ὁ Χρῆ-
στος ἦτο μανιώδης. Ὁ πατήρ του μ' ἐπερίμενε εἰς τὸ κελλίον
μου. Ἦθελε τὴν βοήθειάν μου διὰ νὰ μεταφέρωμεν τὸν πά-
σχοντα εἰς ἄλλο οἶκημα ἰσόγειον. Τὸ ἀπῆτουν οἱ γείτονες. Ἐφο-
βοῦντο μὴν ἐξέλθῃ εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἀρχίσῃ νὰ δαγκάνῃ δε-
ξιὰ καὶ ἀριστερά. Εἰς τὸ ἀνώγειον, ὅπου εὗρίσκετο, δὲν ἦτο δυ-
νατὸν νὰ ἐμποδισθῇ, ἐὰν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ. Ἡδύνατο νὰ πηδήσῃ
ἀπὸ τὰ παράθυρα. Οἱ χωρικοὶ ἦσαν φοβισμένοι, ὁ δὲ φόβος
εἶναι ἄγριος καὶ σκληρὸς καὶ ἐννόησα, ὅτι ἐὰν ὁ δυστυχὴς Χρῆ-
στος ἐγένετο ἀπειλητικὸς καὶ ἐπικίνδυνος, θὰ ἐτουφεκίζετο. 17

Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν, μετέβην εἰς τὸ ἀνώγειον. Εὐτυχῶς
ἤυρα τὸν ἀσθενῆ εἰς περιόδον ἡσυχίας. Ἐκάθητο κατὰ γῆς με-
τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χει-
ρῶν του. Τὰ ὀλίγα ἔπιπλα τοῦ δωματίου ἦσαν ἄνω κάτω, καὶ
σπαρμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ τρίμματα πηλίνων ἀγγείων. Σὰς ἐξομο-
λογοῦμαι, ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην μὲ κατέλαβεν αἴσθημα φόβου.
Ἐσκέφθην, ὅτι ἦτο ἀνοησία μου νὰ ὑπάγῃ μόνος ἐκεῖ. Ἀλλὰ
δὲν ἡδυνάμην πλέον, ἂν τὸ ἤθελα, νὰ ὀπισθοχωρήσω. Ἐπλη-
σίασα, ἔθεσα τὴν χεῖρα μου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ εἶπα μίαν
εὐχὴν μεγαλοφώνως.

Ὅτε ἐτελείωσα, ἔκαμε τὸν σταυρὸν του καὶ μοῦ ἐφίλησε τὴν
χεῖρα.

— Δὲν εἶσαι καλὰ ἐδῶ, Χρῆστε μου, τοῦ εἶπα. Ἐλα νὰ ὑπά-
γωμεν εἰς τοῦ θείου σου. Δὲν κατοικεῖ κανεὶς ἐκεῖ καὶ θὰ εἶσαι
καλύτερα καὶ ἡσυχώτερος.

Ἦγέρθη ἐν σιωπῇ.

— Δὲν θέλω νὰ μὲ ἰδῇ κανεὶς, εἶπεν ἡσύχως. Εἰπέ τοὺς
ὅλους νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν δρόμον μας.

Ἦνοιξε τὴν θύραν καί, μολοντί δὲν ἦτο κανεὶς ἔξω ἐκεῖ,
ἐφώνασε δυνατά: Φύγετε ὅλοι, πηγαίνετε εἰς τὰ σπίτια σας.

— Δὲν ἔμεινε κανεὶς ἔξω, Χρῖστε, πηγαίνομεν.

Δὲν ἤμπορῶ νὰ βλέπω τὸ φῶς, πάτερ, μὲ πειράζει.

Ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν δύσιν του καὶ αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ ἔχυνοντο διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας ἑνὸς πενιχροῦ δωματίου. Ἐπῆρεν ὁ Χρῆστος τὴν κάππαν του, τὴν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὴν ἐχαμήλωσεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ μοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα. Ἐγὼ ἐμπρός, ἐκεῖνος κατόπιν, μετέβημεν ἀπὸ τὸ ἐν οἶκημα εἰς τὸ ἄλλο. Ἐκεῖ ἔμεινα ἀρκετὴν ὥραν πλησίον του, ἐπροσπάθισα, ὅπως ἡδυνάμην, νὰ τὸν παρηγορήσω καὶ ἀνεχώρησα, ἀφοῦ ἐνύκτωσεν. Ὅτε ἤνοιξα τὴν θύραν διὰ νὰ ἐξέλθω, μοῦ ἐφάνη, ὅτι εἶδα εἰς τὸ σκότος ἀνθρώπους ὠπλισμένους.

Ἐκλείσα τὴν θύραν. Ἡ κλεῖς ἦτο ἔξωθεν. Τὴν ἐκλείδωσα καὶ ἐπροχώρησα.

Οἱ χωρικοὶ μὲ περιεκύκλωσαν ἀμέσως ἐρωτῶντες περὶ τοῦ ἀσθενοῦς. Τοὺς εἶπον, ὅτι ἀποθνήσκει καὶ τοὺς παρεκάλεσα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἐλέους νὰ τὸν ἀφήσωσι ν' ἀποθάνῃ ἐν εἰρήνῃ. Οἱ δυστυχεῖς δὲν ἦσαν ἀναίσθητοι. Ἐλυποῦντο ἐξ ὅλης καρδίας τὸν φίλον, τὸν σύντροφόν των. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἐλέους, ὁ δὲ φόβος ἐξεγείρει εἰς τοῦ ἀμαθοῦς τὴν καρδίαν τοῦ θηρίου τὰς ὁρμὰς.

Ἐκεῖ μᾶς διέκοψαν αἱ Κυρίαί. Ἡ ἐσπερινὴ δροσὸς τὰς ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν ἐξώστην.

— Ἀκόμῃ εἰς τὰ σκοτεινὰ κάθεσθε; ἀνέκραξεν ἡ ἀδελφὴ μου. Ὁ Παπα-Σεραφὶμ θὰ σᾶς λέγῃ κανὲν νόστιμον παραμῦθι. Δὲν μᾶς τὸ λέγετε καὶ ἡμᾶς νὰ διασκεδάσωμεν;

Καὶ διέταξε τὴν ὑπηρέτριαν νὰ φέρῃ φῶτα.

— Τί ἀπένεινεν ὁ Χρῖστος, ἠρώτησε σιγὰ ὁ Ἀνδρέας.

Ὁ ἱερεὺς ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκίνησεν ὀριζοντίως τὴν χεῖρα.

Δὲν ἐννόησα, καὶ οὔτε ἠθέλησα πλέον νὰ ἐξετάσω, τί ἐσημαινεν ἡ χειρονομία ἐκείνη. Ἀπέθανε; τὸν ἐφόνευσαν;...

Ἡ ὑπηρέτρια εἰσῆλθε μὲ τὰ κηρία ἀνημμένα καὶ ἠλλάξαμεν ὁμιλίαν.

35. ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΟΠΑΙΔΟΥ

Κατὰ τὸ 1896 εἶδα νὰ βαδίζῃ εἰς τὴν Προκυμαίαν τοῦ Πειραιῶς ἓνα Κρητικόπουλο τριῶν πιθαμῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐνδεδυμένον μὲ δύο πήχεις ὕφασμα. Ἀνυπόδητον καὶ ξεσκούφωτον, ἐφόρει μόνον ὑποκάμισον καὶ βράκαν, τῆς ὁποίας τὸ κάτω ἄκρον ἐσεῖετο ὥς οὐρὰ πετειναρίου. Τὸ Κρητικόπουλον παρετήρει μὲ περιέργειαν μεγάλην τὰ πάντα, τὰ πλοῖα ἔξ ἑνός, τὰ μαγαζιά ἔξ ἄλλου, τὰ σπίτια, τὰ ὀχήματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἐφαίνετο ἔκθαμβον ἀπὸ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν πρωτοφανῶν πραγμάτων καὶ προσώπων.

Ἐπλησίασα καὶ τὸ ἤγγισα εἰς τὴν κεφαλὴν.

— Πῶς σὲ λένε ; τοῦ εἶπα.

Τὸ παιδίον ἔστρεψε πρὸς ἐμὲ ἀνήσυχον τὰ μάτια του, δυὸ μαῦρα μάτια γεμᾶτα φῶς.

— Μανῶλη, μοῦ ἀπήντησε.

— Κι ἀπὸ ποιὸ μέρος τῆς Κρήτης εἶσαι ;

— Ἀπὸ τὸν Ταράτσο.

Μοῦ ἦλθε μιὰ ἰδέα. Τὸ εἶλκυσα εἰς τὸ ἀπέναντι μανάβικο καὶ τοῦ εἶπα :

— Θέλεις νὰ σοῦ δώσω ἓνα πρᾶμα ;

Ὁ μικρὸς οὔτε ναὶ εἶπεν, οὔτε ὄχι, ἀλλ' ἐπερίμενε νὰ ἰδῇ τὸ πρᾶγμα ποὺ θὰ τοῦ ἔδιδα.

— Δῶσε μου ἓνα κανατάκι, εἶπα πρὸς τὸν μανάβην.

Καὶ ἀφοῦ ἐπλήρωσα, ἔδωσα τὸ κανάτι τοῦ μικροῦ Κρητικοῦ.

— Χαρίζεις μού το ; μοῦ εἶπε.

— Χαρίζω σοῦ το.

Ἡ χαρὰ ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μικροῦ, ὃ ὁποῖος ἔφυγε μὲ τὸ κανάτι καὶ ἀπομακρυνόμενος τὸ παρετήρει καὶ τὸ ἐκαμάρωνεν ὥς πολύτιμον ἀπόκτημα.

Ἐγὼ ἔσταμάτησα πρὸ τοῦ μανάβικου καὶ παρετήρουν τὸ παιδίον. Ὁ δὲ μανάβης, ἀφοῦ μὲ παρετήρησε μὲ ἀπορίαν διὰ τὴν δωρεάν μου, ἦλθε πλησίον καὶ εἶπε :

— Εἶναι γυναικόπαιδο, τὸ κακόμοιρο !

Καὶ ἔπειτα ἐπρόσθεσε :

— Τί τραβοῦν κι αὐτοὶ οἱ Κρητικοί !

Ἦρχισε δὲ νὰ μ' ἐρωτᾷ, ἂν ὑπῆρχεν ἐλπίς αὐτὴν τὴν φορὰν νὰ τελειώσουν καὶ τὰ βάσανα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ δὲν τοῦ ἀπήντησα.

Ἡ προσοχή μου ὅλη ἦτο συγκεντρωμένη εἰς τὸ παιδίον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐζωντάνευε μίαν μακρυνήν μου ἀνάμνησιν. Καὶ ἐπανέβλεπα τὸν ἑαυτόν μου, ὅπως ἦτο, ὅτε πρὸ τριάκοντα τῶν, ὡς γυναικοπαίδον καὶ ἐγώ, εὐρέθην εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπλανήθην ἔκθαμβος εἰς τὴν προκυμαίαν ἐκείνην μ' ἓνα κανάτι αἰγινήτικον εἰς τὸ χέρι.

Θὰ ἤμουν καὶ ἐγὼ τότε πέντε ἐτῶν. Ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι τὰς πρώτας ἀνησυχίας καὶ τοὺς φόβους τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 66. Ὁ πατέρας μου ἀπουσίαζεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐγύριζε δὲ κρυφὰ εἰς τὸ Καστέλλι, καὶ ἐκοιμᾶτο σὲ ξένο σπίτι. Μόλις τὸν ἐβλέπαμε. Ἦτο ἀπὸ τοὺς συνωμότας καὶ ἐφοβεῖτο μὴ συλληφθῇ.

Ἐπειτα, μίαν νύκτα μᾶς ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ Καστέλλι καὶ μᾶς μετέφερε ὅλην τὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν ὅπου μὲ ἄλλα γυναικόπαιδα ἐπεριμέναμεν πλοῖον νὰ ἔλθῃ νὰ μᾶς πάρῃ. Ὁ πατέρας μου πάλιν ἀπουσίαζεν· ἦτο εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἤρχετο καὶ μᾶς ἔβλεπε.

Δὲν γνωρίζω πόσον καιρὸν ἐκάμαμε εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀλλὰ βεβαίως μῆνες θὰ πέρασαν. Ἄλλο πλοῖον δὲν ἤρχετο, οἱ Τοῦρκοι ἐπλησίαζαν καὶ αἱ τροφαί μας ἐξηντλοῦντο. Τότε ὁ πατέρας εὐρῆκε τὸν Μεσογειανὸν Κρουβίδην καὶ ἐσυμφώνησε νὰ τοῦ δώσῃ δέκα λίρες διὰ νὰ μᾶς περάσῃ μὲ τὸ καΐκι του εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἦμεθα δέκα, παιδιὰ καὶ γυναῖκες, καὶ τὸ καΐκι τοῦ Κρουβίδου ἦτο μιὰ ἐλεεινὴ ψαρόβαρκα. Ὁ πατέρας τὸν εἶχε συμφωνήσει νὰ μὴν πάρῃ ἄλλους. Ἀλλ' αὐτὸς πλεονέκτης ἄνθρωπος, ἀφοῦ μᾶς παρέλαβεν ἀπὸ τὸ Σφινάρι, ἔκαμε προσέγγισιν εἰς τὴν Ἀκτὴν καὶ ἐπῆρε καὶ ἄλλους γέρους καὶ γυναῖκες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἓνα πληγωμένον εἰς τὸ μάτι. Κατὰ τὰς ὁκτὼ ἑννιά εἶχαμε ἀφήσει τὴν Κρήτη καὶ κατὰ τὴν αὐγὴν εὐρισκόμεθα μεταξὺ τοῦ ξερονήσου Ποντικοῦ καὶ τῶν Ἀντικυθήρων. Ὀλίγον ἀκόμη καὶ εἴμεθα ἀσφαλεῖς. Ἀλλ' ὅταν ἤρχισε νὰ διαφωτίζῃ, ὁ Κρουβίδης διέκρινε ἓνα πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἤρχετο κατ' ἐπάνω μας.

— Χαθήκαμε, μᾶς λέει. Εἶναι Τούρκικο καὶ θὰ μᾶς λιάσῃ. Οἱ γυναῖκες ἐξεφώνησαν καὶ ἐπεκαλοῦντο Χριστοὺς καὶ Πα-

ναγίες καὶ ὁ πληγωμένος πὺν εἶχε ἐπάνω του τριάντα λίρες, τὶς ἔρριξε στὴ θάλασσα γιὰ νὰ μὴ τὶς πάρουν οἱ Τοῦρκοι.

— Θέλετε νὰ μᾶς πιάσουν οἱ Τοῦρκοι; ἠρώτησεν ὁ Κρουβίδης.

— Καλλιὰ νὰ μᾶσε φάη ἢ μαύρη θάλασσα! ἀπήντησε μιὰ ἀπὸ τὶς γυναῖκες.

Καὶ αὐτὴ ἦτο ἡ γενικὴ γνώμη τῶν γυναικῶν.

— Αἶ, ἐλάτε ἀπὸ παέ, εἶπεν ὁ πλοίαρχός μας, καὶ ἤρχισε νὰ μᾶς τοποθετῇ εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τῆς βάρκας διὰ νὰ τὴν ἀνατρέψῃ εὐκολώτερα. ✱ ✱

Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην διατηρῶ μίαν φρικιαστικὴν ἀνάμνησιν τῆς θαλάσσης, ὅπως τὴν εἶδα ν' ἀπλώνεται μπροστὰ μου μαύρη πίσσα. Ἀλλὰ δὲν εἶχα συνείδησιν σαφῇ τοῦ κινδύνου καὶ ἐφοβούμεν μὲ τοὺς φόβους τῶν ἄλλων.

Οἱ ἄνδρες ὅμως ἠμποδίσαν τὸν Κρουβίδην νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιόν του. Ἦλπιζαν, φαίνεται, εἰς τὴν θείαν ἐπέμβασιν ἢ εἰς ἄλλο τι ἀπροσδόκητον. Ἴσως κι ἐπρωτίμων νὰ σφαγοῦν παρὰ νὰ πνιγοῦν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ μαῦρος ὄγκος τοῦ πλοίου ὅλο καὶ ἐπλησίαζε καὶ τώρα ἐφαίνεται ὀγκωδέστατος εἰς τὴν διαφάνειαν τοῦ ὄρθρου. Τότε μία κόρη ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς τὰ χέρια τῶν Τούρκων, ἀλλ' οἱ ἄνδρες τὴν ἀνέσυραν.

— Ἀφοῦ δὲ θέλετε νὰ βουλιάξωμε, εἶπεν ὁ Κρουβίδης, τότε νὰ ρίξετε στὴ θάλασσα ὅσα ἄρματα ἔχετε οἱ ἄνδρες, γιατί, ἂν βροῦν οἱ Τοῦρκοι ἄρματα στὸ καῖκι, θὰ μᾶσε δώσουνε ἄσκημο θάνατο. Χωρὶς ἄρματα θὰ περάσωμε γιὰ ἀπόλεμοι καὶ μπέηδες.

Οἱ ἄνδρες ἐπείσθησαν καὶ ἔρριψαν ὅσα ὅπλα εἶχαν στὴ θάλασσα. Ἀλλ' ὁ πλοίαρχός μας εἶχε ἄλλον σκοπόν. Ἦθελε νὰ φύγῃ καὶ ἐφοβεῖτο μήπως τὸν ἐμποδίσουν ἢ τὸν σκοτώσουν οἱ ἄνδρες. Ἀφοῦ λοιπὸν τοὺς ἔπεισε καὶ ἔρριψαν κατὰ παλιοπιστόλες καὶ μαχαίρια πὺν εἶχαν στὴ θάλασσα, ἐφούσκωσε ἑνὸς τοῦ λούμια συνδεδεμένα καὶ μ' αὐτὰ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Καὶ ἔγινεν ἄφαντος εἰς τὸ σκότος. Ἐμεῖς δ' ἐμείναμεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ κανεὶς δὲν ἤξερε νὰ κρατήσῃ τιμόνι, τὸ καῖκι ἔμεινεν ἀκυβέρνητον. ✱

Ὡς τὸσον τὸ πλοῖον ἤρχετο κατ' ἐπάνω μας καὶ τώρα ἠκούετο ὁ θόρυβος τῶν μηχανῶν του. Ἀρά γε μᾶς εἶχεν ἰδεῖ ἢ θὰ ἔπεφτεν ἐπάνω μας ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος ὄγκος νὰ μᾶς κάμῃ θρύψαλλα; Ἀλλὰ δὲν ἦτο προτιμότερον αὐτό, παρὰ νὰ μᾶς πιάσουν οἱ Τοῦρκοι;

Ἄλλὰ δὲν ἦσαν Τοῦρκοι. Ἡ ἀπελπισία μας μετεβλήθη εἰς χαρὰν ἀπερίγραπτην, ὅταν ἀκούσαμε νὰ μᾶς φωνάζουν ἀπὸ τὸ πλοῖον ἑλληνικά :

— Τὸ νοῦ σας! . . . Τραβηχθῆτε λιγάκι μὴ σᾶς τρακάρῃ τὸ βαπόρι.

Εἶχε πιά φωτίσει πὺν διεκρίναμεν ἀνθρώπους μὲ κασκέτα πάνω στὸ πλοῖον. Σὲ λίγο βλέπομεν καὶ μιὰ φελούκα * νᾶρχεται. Τὸ πλοῖον ἦτο ρωσικὸν καὶ εἶχεν ἔλθει διὰ νὰ πάρῃ τὰ γυναικόπαιδα, νὰ τὰ σώσῃ ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ τὴν πείναν. Ἦτο τρόντι γεμάτο ἀπὸ γυναῖκες καὶ παιδιά.

Μᾶς ἐπῆραν ἐπάνω, μᾶς ἐπεριποιήθησαν πολὺ οἱ Ρῶσοι καὶ τὰ βράδυ ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Τὴν ἄλλην ἡμέρα ἐσυρ-γιανοῦσα εἰς τὴν παραλίαν ἔκθαμβος δι' ὅσα ἔβλεπα, ὅπως τὸ προσφυγόπουλο πὺν εἶδα στὸ ἴδιο μέρος. Καὶ δὲν ἔλησμόνησα ἀκόμη τὴν χαρὰν πὺν μοῦ ἔκαμεν ἓνας καλὸς ἄνθρωπος, μανάβης εἰς τὴν προκυμαίαν, ὃ ὁποῖος μοῦ χάρισε ἓνα κανάτι αἰγινήτικο.

Εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐμείναμε ὀλίγον καιρὸν. Ὅταν δὲ μετὰ ἔτη ἐπανῆλθα μέγας, δὲν εὗρῃκα τίποτε ἀπὸ τὴν εἰκόνα πὺν εἶχε διατηρήσει ἡ παιδική μου μνήμη καὶ ἡ ὁποία ἦτο ὡς ἀνάμνησις παλαιοῦ ὀνείρου μισοσβησμένη.

Καὶ ὃ Κρουβίδης, θὰ ρωτήσετε τί ἀπέγινε; Δυὸ ἡμέρες ἐπάλευε τὸ θηρίον μὲ τὴν θάλασσα καὶ κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἀκτὴν τῆς Κισάμου μισοπεθαμένος. Εὗρῃκε δὲ τὸν πατέρα καὶ τοῦ εἶπεν, ὅτι μᾶς ἔπιασε ἓνα Τούρκικο καὶ ὅτι μόνον αὐτὸς ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος. Ὁ πατέρας εὗρε τὸν τρόπο νὰ γράψῃ στὰ Χανιά, ἀλλ' εἰς τὰ Χανιά δὲν ἐγνώριζον τίποτε γιὰ τὴν τύχη μας. Εἶχε δὲ τελείως ἀπελπισθῇ καὶ ἐθεώρει ὅλην του τὴν οἰκογένειαν χαμένην, ὅτε μετὰ ἓνα ἢ δύο μῆνας ἐπληροφορήθη, ὅτι εἶχαμε διασωθῇ εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ὅτι ἐμέναμεν εἰς Ἀθήνας.

Ὁ Κρουβίδης ἐξηκολούθησε τὰ ταξίδια του μετὰ Κρήτης καὶ Ἑλλάδος. Ἀλλὰ μιὰ φορὰ ἐπῆγε καὶ δὲν ἐγύρισε. Ἐχάθη μὲ καμιὰ εἰκοσαριά ἄτομα πὺν εἶχε πάρει στὸ καῖκι του ἀπὸ τὰ Ρεθεμιώτικα. Τοὺς εἶχαν πιάσει Τοῦρκοι καὶ τοὺς ἔσφαξαν, ἀλλ' ἴσως καὶ νὰ ἐπνίγησαν.

36. Η ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

Θεὰ τοῦ πόνου, ταπεινὴ περνᾷς τὰ μανοπάτια
 πὺν φέρουν σὲ ἄχαρὰ λημέρια,
 καὶ ἔχεις πλούσια τὴν καρδιὰ καὶ πρόθυμα τὰ χέρια
 καὶ ἀγγέλου ἀγαθότητα στὰ σπλαχνικά σου μάτια.

Εἶσαι ἢ πλουσιώτερη τῆς γῆς, Ἐλεημοσύνη,
 καὶ ὅταν ἀκόμα φτωχικά τὸ χέρι σου χαρίζῃ.
 Δὲν εἶναι πλούσιος κανεὶς γιὰ ὅσα θησαυρίζει,
 ἀλλὰ γιὰ ὅσα μὲ χαρὰ καὶ μὲ ἀγάπη δίνει.

Διαβαίνεις καὶ ὁ ἀγέρας σου παρηγοριὰ σκορπίζει·
 Λουλούδια ὀλόγυρά σου σπέρνεις,
 δίνεις χαρὰ καὶ ἀνάστασι, καὶ γιὰ μισθὸ σου παίρνεις
 δάκρυ πὺν σὰν ἀγίασμα τὰ χέρια σου ραντίζει.

Λάμπει ἢ ἐλπίδα ἅμα φανῆς μὲ μάτι ἀπελπισμένο,
 τὸ κλάμα γίνεται τραγούδι,
 καὶ ἡ ζωὴ, πὺν κοίτεται σὰ δένδρο μαραμένο,
 νοιώθει κοντὰ σου ἀνοιξη, πετᾷ γιὰ σὲ λουλούδι.

Μέσ' στὴν καλύβη τοῦ φτωχοῦ τὴν πρὸ σκοτεινιασμένη
 τὸ φωτεινὸ σου θρόνο στήνεις,
 καὶ ἡ ὄψη σου φεγγοβολᾷ σὰν ἄστρο τῆς γαλήνης,
 λαμπρότερη μέσ' στὴν καρδιὰ τὴν πρὸ δυστυχισμένη.

Κρύβεσαι, ἀλλ' ἡ χάρη σου σὲ μύριες ὄψεις λάμπει,
 σ' ἀμέτρητες καρδιὲς μυρίζει,
 σὰν λούλουδο πὺν ταπεινὸ βαθιὰ στὰ χόρτα ἀνθίζει,
 μὲ τὸ γλυκό σου ἀνάσασμα μυροβολοῦν οἱ κάμποι.

Τὴ δύναμή σου, ὦ θεά, τὴ μαγεμένη, οὐράνια,
 δὲν κτίζεις σὺ μὲ περιφάνεια
 ἀπάνω εἰς τὰ μάταια τοῦ κόσμου μεγαλεῖα.
 Τὴ θεμελιώνεις στὴν εὐχὴ καὶ εἰς τὴν εὐλογία.

Οἱ πρὸ ἀδύνατοι τῆς γῆς, ἰδοὺ ἡ δύναμή σου!
 Χῆρες παιδάκια ὀρφανεμένα,

ποὺ τὰ γλυκαίνει, ὥσάν τὸ φῶς, ἡ μητρικὴ στοργή σου,
σηκώνουνε τὸ θρόνο σου σὲ χέρια εὐλογημένα.

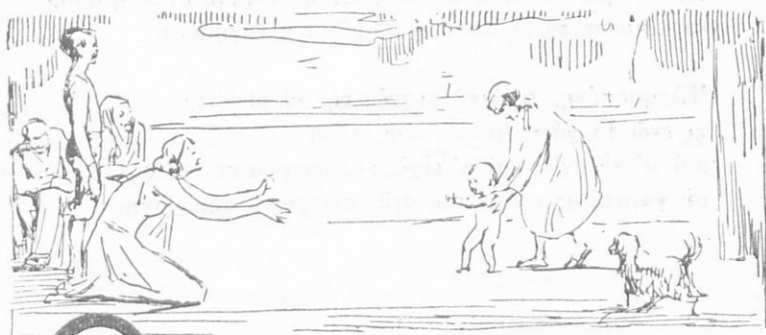
Ἐλεημοσύνη, ταπεινὴ περνᾷ τὴν οἰκουμένη·
κι ἐνῶ τὸ γόνυ ἐμπρός σου κλίνει
καὶ μ' εὐλογίες καὶ μ' εὐχὲς καὶ δάκρυα σὲ ραίνει,
σὺ γονατίζεις σπλαχνικὴ στῆς συμφορᾷ τὴν κλίνη.

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

X 37. Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἦλιον ἐμπρομηνοῦσε
τῆς αὐγῆς τὸ δροσάτο ὕστερον ἀστέρι.
Σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἀπερνοῦσε,
Τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσσοῦσε
Τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' αἶρι,
Ποὺ λὲς καὶ λέει μεσ' στῆς καρδιᾷ τὰ φύλλα :
Γλυκιὰ ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα.

Χριστὸς Ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
Ὅλοι μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμασθῆτε.
Μέσα στὶς ἐκκλησιὰς τὶς δαφνοφόρες
Μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾷς συμμαζωχτῆτε.
Ἀνοίξετε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρες
Ὅμπροστὰ στοὺς Ἀγίους φιληθῆτε,
Φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη.
Πέστε « Χ ρ ι σ τ ὸ ς Ἀ ν έ σ τ η ! » ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

38. ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΣΤΟ ΛΙΒΑΔΙ

Ἦτο ὥρα δειλινού καὶ ἀπὸ πρωΐας ὁ αἰθὴρ ἦτο θολωμένος καὶ σκότος ἐπεκρέματο καὶ συννεφιά μεγάλη. Τέλος οἱ καταρράχται τοῦ οὐρανοῦ ἠνοιγήσαν καὶ ἔγινε βροχή, θάλασσα, καταποντισμός. Τὸ κατώγειον τῆς Γριὰ-Ραγιαδάινας ἐγέμισε ὥς δυὸ πήχεις. Τὸ ἐλαιοτριβεῖον τοῦ Λαυκιώτῃ ἐπατήθη μέχρις ἀναστήματος καὶ πλέον ἀπὸ τὸ νερόν, καὶ οἱ κοπάνες ἐγέμισαν, αἱ ἐλαῖαι παρεσύρθησαν ἀπὸ τὸν χαμηλὸν σοφάν, τὸ ἄλογο ἐσταμάτησε καὶ ὁ Γιάννης ὁ Ἀρμένιος ἔμεινε μὲ τὸ πτυάριον εἰς τὴν χεῖρα. Ἡ θεια-Μαρώ, ἡ Κατσικάκινα, ἐβγῆκεν ἔξω εἰς τὸ χαγιάτι καὶ συνέπλεκε τὰς χεῖρας εἰς προσευχὴν ἀγωνίας.

Ὁ σταῦλος τοῦ γερο-Κουμενῇ εἶχε πλημμυρίσει καὶ τὸ γαῖδουρι ἔπλεεν εἰς τὸ νερόν. Ὁ κύριός του ἄλλο μέσον δὲν εὔρε, παρὰ νὰ τραβήξῃ τὴν τριχιὰν ἀπὸ τὴν κλαβανὴν ἐπάνω εἰς τὸ πάτωμα, ὥστε τὸ ζῶον νὰ πλῆ, τὸ σῶμα κάτω καὶ τὴν κεφαλὴν ν' ἀνατείνῃ ἐπάνω, μὲ κίνδυνον νὰ πνιγῇ ἀπὸ τὸ σχοινίον, πρὶν γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ νερόν. Πέραν, εἰς τὸν κῆπον τοῦ Σαραφانوῦ, ἡ πλημμύρα εἶχε ρίξει κάτω τοὺς τοίχους καὶ τὸ νερόν ἐξέσπασε μέσα εἰς τὸν κῆπον παρασῦρον καλύβας, σταύλους, φυτείας καὶ δένδρα. Ὁ Σαραφιανὸς μὲ τὸν κηρωτὸν ἐπενδύτην, μὲ τὰ ὑποδήματα μέχρι τῶν μηρῶν, ἐπροσπάθει νὰ ἐμβαλῶσῃ ἐκ τῶν ἐνόν-

των τὸ ρῆγμα τοῦ τοίχου, κονβαλῶν χοντρά ξύλα καὶ κούτσουρα καὶ σωρεύων ταῦτα διὰ νὰ φράξῃ τὴν ὁρμὴν. Ἡ γρια - Χιόνω ἀπὸ τὸ παράθυρον ἐφώναζε :

— Κάψε τα, γιέ μου ! κάψε τα !

Ἦσως ἐφαντάζετο, ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἐσώρευσε τὰ ξύλα διὰ νὰ ἀνάψῃ φωτιάν,

Κάτω εἰς τὸ ποτόκι* ὅλα ἦσαν θάλασσα.

Τὰ κατώγεια τῶν οἰκιῶν εἶχον πλημμυρίσει ὅλα. Τὸ βαρελά-
δικο τοῦ μαστρο - Στεφανῆ εἶχε γεμίσει νερὸ ὥς δύο μπόγια, ὁ
βρόχινος ποταμὸς εἶχε ρίψει κάτω πρῶτον τὸ τσαρδάκι* ἢ τὸ
μικρὸν παράλληγμα τοῦ Στεφανῆ, εἶτα παρέσυρε τὰ βαρέλια εἰς
χορὸν ὅλα, ὅσα ἦσαν ἀπὸ κάτω εἰς τὸ τσαρδάκι, εἶτα εἰσώρμησεν
εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ καλοῦ χειρώνακτος καὶ τὸ ἔκαμε νὰ πλέῃ.
Ἄλλ' ἢ πλημμύρα ἦτο εἰς ὅλα τὰ ἰσόγεια καί, ὅπου τὰ πατώ-
ματα ἦσαν χαμηλά, ἐκινδύνευε νὰ τὰ φθάσῃ. Ἡ γρια - Ραγιά-
δαινα, ἐφώναζεν ἀπ' ἀντικρὺ νὰ πάγουν νὰ τὴν γλυτώσουν.

Θὰ ἐχρειάζετο βάρκα, διὰ νὰ τῆς κάμουν τὴν χάριν. Ἀλλὰ
βάρκα δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη, εἰμὴ τὰ βαρέλια τοῦ μαστρο - Στεφανῆ,
ὅπου ἔπλεαν ὅλα εἰς τὴν σειρὰν μὲ γραφικὴν νωθρότητα. Ὁ υἱὸς
τοῦ βαρελά, ὁ μικρός, εἶχε καβαλλικεύσει τὸ ἐν τούτων, καὶ εὔρε
μεγάλην διασκέδασιν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε ν' ἀνακαλύψῃ τὸ πη-
δάλιον τοῦ αὐτοσχεδίου πλοιαρίου. Ἐκλινε πότε μὲ τὸν ἕνα
πόδα καὶ πότε μὲ τὸν ἄλλον κατὰ τὸ ρεῦμα καὶ ἦτο ἕτοιμος κάθε
στιγμὴν νὰ δώσῃ βουτιάν. X

Ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς συνοικίας, τὸ ἀνατολι-
κόν, δὲν ἦτο φόβος νὰ φθάσῃ τὸ νερὸν εἰς τὰς οἰκίας. Ἐκεῖ ἦσαν
τὰ Κοτρώνια, ὑψηλοὶ βράχοι, καμωμένοι ἐπίτηδες διὰ νὰ κτίζουν
φωλεὰς τὰ νυκτοπούλια καὶ νὰ ἀναβαίνουν τὰ παιδιὰ διὰ νὰ
παίζουν μὲ τοὺς χαρτίνους ἀετοὺς, διὰ νὰ κάμουν τρέλλας καὶ νὰ
φωνάζουν. Ἡ γρια - Σακαβάραϊνα εἶχεν ἐξέλθει εἰς τὸν ἐξώστην
καὶ ἐτραβοῦσε τὰ μαλλιά τῆς καὶ ἐφώναζε :

— Τ' εἶν' αὐτό, Θεέ μου. τ' εἶν' αὐτό ! Ἀμαρτωλοὶ εἶναι καὶ
θὰ τοὺς βουλιάξῃ.

Καὶ ἡ θειὰ Καρπέταινα, σύζυγος πλοιάρχου, ἐνθυμουμένη
τὸν ἄνδρα τῆς καὶ τοὺς υἱούς τῆς ὅπου ἐταξίδευαν μὲ τὸ καράβι,
ἔκραζε :

— Παναγιά μου, στὸ πέλαγο ! Παναγιά μου, στὸ πέλαγο !

Ὁ γέρων πατήρ, ὁ καλὸς οἰκογενειάρχης μιᾶς πτωχῆς οἰκίας

δίπλα εἰς τὸ βαρελάδικο, εἶχεν ὀπλισθῆ προχείρως μὲ σκαπάνην καὶ μὲ κουβάν καὶ εἶχε κατεβῆ εἰς τὸ ἰσόγειον. Ἐπροσπάθει νὰ ἀδειάσῃ τὸ νερὸν ἀπὸ τὸ κατώγι, ἐπαιδεύετο νὰ φράξῃ ἕως δύο πιθαμάς τὸ κατώφλιον καὶ ἐπάσχιζε νὰ δέσῃ τὸ πιθάριον τοῦ ἐλαίου εἰς ἓνα κρίκον ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἡμην καὶ ἐγὼ ἐκεῖ ἰστάμεν εἰς τὸ παράθυρον, ἐβλεπα καὶ ἐπροσπαθοῦσα νὰ διώξω τὸν φόβον, νὰ διασκεδάσω. Γυναῖκες ἀνασκουμπωμέναι μέχρι γονάτων, πατοῦσαι εἰς τὰ νερά, ὁ βαρελὰς κοπιᾶζων νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἐργαστήριόν του, νὰ μαζώξῃ νὰ βαρέλῃα του, νὰ βάλῃ στὴν ἄκρην τὰ κλαδιὰ καὶ τὰ ξύλα ἀπὸ τὸ χαλασμένο παράπηγμά του ὅλα ἀπετέλουν παιδικὸν θέαμα. Ἡ φουρνάρισσα ἐφώναζεν ἀπ' ἀντικρὺ νὰ πάγουν νὰ γλυτώσουν τὶς κλάρες τῆς, ὅπου τὰς εἶχε παρασύρει τὸ ρεῖμα, δύο ἢ τρεῖς γέροντες τῆς γειτονιάς ἦσαν μέχρι βουβῶνων εἰς τὸ νερόν, διὰ νὰ γλυτώσουν ὀλίγες κουτσοῦρες καὶ κανσόξυλα, ὅπου ἔπλεαν εἰς τὸν ποταμόν. Ἡ γρια - Μεσεγκλίνα, ἀπὸ τὸ στενὸν μέσα, ἐφώναζε νὰ τῆς γλυτώσουν τὴν σκαφίδα τῆς, ὅπου τὴν εἶχε πάρει τὸ ρεῖμα καὶ τὴν ἔσπρωχνε κάτω πρὸς τὴν θάλασσαν.

Τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ σχολεῖον εἶχαν κάμει γενικὴν ἔξοδον, καθὼς ἐκόπασεν ἡ βροχὴ καὶ τὸ ρεῖμα τὰς πλημμύρας ἐφούσκωνεν ἀκόμῃ. Ἐξῆλθον δρομαίως μὲ ἀτάκτους φωνὰς καὶ ἔτρεχαν εἰς τὴν μεγάλην λίμνην τοῦ νεροῦ κάτω πρὸς τὸν αἰγιαλόν, διὰ νὰ προφθάσουν νὰ χορτάσουν καράβισμα καὶ παιγνίδια εἰς τὰ νερά μίαν φορὰν, νὰ βραχοῦν, νὰ παίξουν μὲ τὸ ρεῖμα. Καὶ δύο κοπάδια πάπες, ὅπου ἔπесαν εἰς τὰ νερά ἅμα ἐσταμάτησεν ἡ βροχὴ καὶ ἐβουτοῦσαν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἐντρομα. ✕ 2)

Πτωχὴ χήρα, ἡ Μαριὼ Λιβαδάκαινα μαζὶ μὲ τὴν κόρη τῆς τὴν Ματῶ, εὐρίσκοντο εἰς τὸν μεμονωμένον οἰκίσκον των, εἰς τὸ χαμηλότερον μέρος τοῦ Λιβαδιοῦ, πρὸς τὴν ἐσοχὴν, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ χωρίου. Ἀμα ἤρχισεν ἡ καταιγὶς, καὶ τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας ταχέως κατεπλημμύρισαν. Ἀλλ' ἡ Μαριὼ δὲν ἐπρόσεχε κατ' ἀρχὰς εἰς τοῦτο. Εἶχε τὸ μάτι ὑψηλὰ κατὰ τὸ βουνόν. Ἦτο ἀφηρημένη.

— Μάνα, θὰ πλημμάρουμε, ἐφώναζεν ἡ κόρη τῆς.

Ἡ μήτηρ ἐξηκολούθει νὰ κοιτάζῃ ὑψηλὰ εἰς τὸ βουνόν.

— Ἀς πᾶ νὰ πλημμάρουμε, ἐπιθύρισε.

— Μάνα, πλημμάραμε! Ἐπανελάβε μετ' ὀλίγον ἡ Ματῶ.

Ἡ χήρα ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὰ παρὰ πόδας. Ὅλη ἡ στεφάνη τοῦ ἐδάφους ὁλόγυρα εἶχε πλημμυρίσει καὶ τὸ ἰσόγειον τῆς οἰκίας ἦτο γεμάτον νερόν. Τὸ χαμηλὸν πάτωμα ἐκινδύνευεν νὰ τὸ φθάσῃ. Θάλασσα, ποταμός, πέλαγος.

—Πῶ, πῶ, πῶ! ἔκαμεν ἡ μήτηρ συμπλέκουσα τὰς χεῖρας. Ἀπὸ τὴν στέγην τῆς οἰκίας εἶχαν ἀνοίξει δέκα ἕως δώδεκα σταλαγμοί. Τὰ φορέματα, ἡ «τέμπλα» μὲ τὰ στρώματα καὶ τὰ σινδόνια, τὰ πενιχρὰ ἔπιπλα, ὅλα ἦσαν καταβρεγμένα.

Ἡ κόρη τὰ μετέφερε καὶ τὰ ἐσώρευεν ὅλα μαζί, πότε εἰς τὴν μίαν γωνίαν καὶ πότε εἰς τὴν ἄλλην· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἤνοιγε σταλαγμός. Τέλος τὰ ἐκουβάλησε εἰς τὴν μέσσην, ἀλλ' ἐκεῖ ἤνοιξε μεγας σταλαγμός εἰς τὸν «καβαλλάρην τῆς στέγης».

Τὴν προηγουμένην ἑβδομάδα εἶχαν ξανασύρει τὴν σκεπὴν. Νὰ τὸ ἤξεραν νὰ μὴ βάλουν μάστορην!

Ἀλλὰ καὶ τί τὸν ἤθελαν τὸν μάστορην; Μήπως ἦτο ἰδικὸν τοὺς τὸ σπίτι; Ὁ κύρ Ἀργυρὸς Ξυγκοχέρης, ὁ πιστωτὴς των, τοὺς φοβέριζε καθημερινῶς νὰ τοὺς βγάλῃ ἀπὸ τὸ σπίτι. Πρὸ δύο ἡμερῶν ἀκόμη εἶχε περάσει ἀπὸ κεῖ καὶ τοὺς εἶπε, ὅτι θὰ τοὺς πάρῃ τὸ ποτάμι... Ἄς χαρῇ τώρα...

—Πῶ, πῶ! θὰ πνιγοῦμε, μάνα! ὠλόλυζεν ἡ κόρη συμπλέκουσα τὰς χεῖρας, κοιτάζουσα διὰ τοῦ παραθύρου κάτω καὶ βλέπουσα ὅλο τὸ Λιβადί θάλασσαν. Δὲν ἐφαίνετο πουθενὰ πάτημα διὰ νὰ πατήσῃ τις. Καὶ ἡ βροχὴ ἐξακολούθει ἀκόμη.

—Θὰ πνιγοῦμε! ἐθρήνησεν ἡ μήτηρ τραβοῦσα τὰ μαλλιά της, καὶ ὁ ἀδελφός σου ποὺ λείπει ἀπ' τὸ πρῶι στὸ χωράφι, δὲν θὰ πνιγῇ;

Σπαρακτικὴ ἦτο ἡ φωνὴ τῆς μητρός.

Ἀπέναντι πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος, πεντακόσια βήματα μακρὰν ἐκατοικοῦσεν ἡ Μαργαρὼ ἡ Μποστανού, ἐντὸς τοῦ λαχανοκήπου, τὸν ὁποῖον ἐκαλλιέργει ὁ σύζυγός της. Ὁ οἰκίσκος των ὑψηλὰ, ἐπὶ λοφίσκου, ἀψηφοῦσε τὴν πλημμύραν. Ἡ γυνὴ εἶχε ἀνοίξει τὸ παράθυρον καὶ ἐφώναξε πρὸς τὴ Μαριὼ τὴ Λιβαδάκινα.

—Θὰ πνιγῇτε, χριστιανές!

Ἡ Μαριὼ ἦταν ἀφωσιωμένη ὅλη εἰς τὸν στοχασμὸν τοῦ υἱοῦ της, ἦταν παραδομένη εἰς τὴν ἀνησυχίαν της. Ἐχοίταζε τὸ βουνὸν μὲ ὄμμα ἀπλανές, ὥς νὰ ἐβλεπεν ὀπτασίαν. Ὁ υἱός της ποῦ εἶναι μὲ αὐτὸν τὸν κατακλυσμὸν;

—Πνιγῆκατε, χριστιανές, ἐφώναξε πάλιν ἡ Μαργαρώ ἡ Μποστανού.

Ὅλον τὸ λιβάδι πέλαγος. Καὶ ἂν ἐπροθυμεῖτο τῆς νὰ ὑπάγῃ εἰς βοήθειαν τῶν ἀγωνιῶντων, δὲν θὰ ἠδύνατο πλέον.

Ὁ σύζυγος τῆς Μαργαρώς ἦτο κάτω εἰς τὸ ἰσόγειον καὶ διώρθωνε τσαπιά, καὶ ἐτροχίζε μὲ ὄξυν τριγμὸν μικρὸν προῖονιον, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐχρησίμευε διὰ κλάδευμα τῶν δένδρων. Τὸ νερὸ ἔπρεπε ν' ἀνέβῃ δυὸ μπόγια ἀκόμη διὰ νὰ τοὺς φθάσῃ. Διὰ τῆς μικρᾶς θυρίδος ἔβλεπε καὶ αὐτὸς τὴν τεφράν, χρωματόχρουν, κυματώδη θάλασσαν, τὴν κατακλύζουσαν ὅλα τὰ ἀλώνια καὶ τοὺς κάμπους.

—Καλέ, δὲν ἀκοῦς τί γίνεται, δὲν βλέπεις! ἐφώναξεν ἄνωθεν διὰ τῆς καταπακτῆς ἡ σύζυγός του. Θὰ χαλάσῃ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον.

Ὁ κηπουρὸς κάτωθεν ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν δι' ἄσματος ψάλλων μὲ τὴν βραχνὴν φωνὴν του :

*Βρέχει ὁ οὐρανὸς καὶ βρέχουμαι,
ξενάκ' εἶμαι καὶ ντρέπουμαι.*

Ἡ θέσις τῶν δύο γυναικῶν εἰς τὸ μοναχικὸν σπιτάκι τοῦ Λιβαδιοῦ ἤρχισε νὰ γίνεται ἀπελπιστική. Ἡ κόρη ἔκφρων ὠλόλυzen. Ἐκοίταζε βλοσυρὰ τὸ παρὰθυρον, τὸν ἐξώστην, τὴν ξυλίνην σκάλαν, ὅλα ἀπειλούμενα καὶ σαλευόμενα ἀπὸ τὴν πλημμύραν. Ἡ μήτηρ εἶχε παύσει ἄρτίως νὰ τραβᾷ τὰ μαλλιά της. Ἐσχίζε τὰς παρειάς, ἐκόπτετο κι ἐμοιρολογοῦσε. Δὲν ἔκλαιε τὸ σπίτι, δὲν ἔκλαιε τὴν κόρην της οὔτε τὸν ἑαυτὸν της. Ἐκλαιε τὸν υἱὸν της, ὅστις ἦτο μακράν. Ἐκοίταζε κατὰ τὸ βουνόν, ἀλλὰ δὲν τὸν διέκρινε πλέον. Ὁ πελώριος σίφων, στῦλος φοβερός ἐνῶντων τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν γῆν, ὅπου διὰ πενθίμου ἀνταυγείας ἐφώτιζεν ἐκ διαλειμμάτων τὰ πέριξ καὶ ἔκαμε τὸ βουνὸν νὰ ξεχωρίζῃ, ἐσχίσθη ἤδη, διερράγη καὶ διελύθη, καὶ τὸ βουνόν, μαῦρος ἀτμός, ἔγινεν ἐν μὲ τὸν αἰθέρα.

Ἐφαντάζετο ἤδη πνιγμένον τὸν υἱὸν της, πτώμα ἐλεεινόν, φοβερὸν τὴν θεάν, παρασυρόμενον ἀπὸ τὸ ρεῦμα, κτυπῶντα τὴν κεφαλὴν ἀπὸ βράχου εἰς βράχον, ἀγκιστρούμενον καὶ σφηνούμενον εἰς τοὺς βάτους καὶ τοὺς θαμνῶνας, ἀπὸ αἱμασιὰν εἰς αἱμασιὰν, Αὐτοσχεδίαζεν ἀκουσίως τὰ μοιρολόγια: Πῶς θὰ σὲ φέρουν, γιόκα μου, πνιγμένον μέσ' στὸ ρέμα! Πῶς θὰ σὲ ἰδῶ! ...

Ἡ βροχή εἶχε παύσει καὶ ἡ πλημμύρα δὲν εἶχε καταπέσει. Εἶχαν κατέλθει ὅλα τὰ ἀνώνυμα ρεύματα τοῦ ποταμοῦ, ὅλα τῶν κοιλάδων τὰ θολὰ ποτάμια, ὅλα τὰ χειμέρεια κατακαθίσματα τῶν ὑπωρειῶν.

Τὸ μικρὸ σπιτάκι στὸ Λιβάδι ἔτριζεν, ἔτριζε, κατέρρεεν. Ἡ βοή τοῦ καταποντισμοῦ ἀνήρχετο εἰς τὸν αἰθέρα, καὶ εἰς τὴν βοήν αὐτὴν δὲν ἔχανετο ὁ στεναγμὸς τῶν πενήτων διὰ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ.

Τὸ σπιτάκι τῆς πτωχῆς χήρας εἶχε καθήσει ἀπὸ τὸ ἓν μέρος καὶ εἶχε λάβει στάσιν χωλοῦ, κλίνοντος πρὸς τὸν ἕναν ὄμον, πτωχοῦ γέροντος στηριζομένου ἐπὶ τῆς ράβδου του. Δὲν ὑπῆρχεν ὁρατὸν στήριγμα δι' αὐτό. Πλήν, ὁράτος χεὶρ ἐφαίνετο νὰ τὸ κρατῇ ἀπὸ τὸ ἓν μέρος διὰ νὰ μὴ καταρρεῦσῃ ὅλον.

Ὅταν ἐκόπασεν ἡ βροχή, οἱ χωρικοὶ κατέβαινον τρέχοντες μὲ τὰ ὑποζύγια των. Ἐπανήρχοντο ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς μισοπνιγμένοι, ὡς τὸ κόκκαλον. Διήρχοντο εἰς ἀπόστασιν ἑκατοντάδων βημάτων. Ἡ Μαριὼ ἴστατο εἰς τὸ παράθυρον, παρακαλοῦσα ἐκθύμως τὴν Παναγίαν, καὶ ἐρωτῶσα μεγαλοφώνως τοὺς διαβαίνοντας μακράν.

— Μὴν εἶδατε τὸν Μανώλη, τὸν γιό μου;

Οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόασις. Ὁ καθεὶς ἔσπευδε διὰ νὰ ἴδῃ τί ἔγινε τὸ σπίτι του, ἡ φαμίλια του, καὶ δὲν ἤκουε τί τὸν ἠρώτα ἡ χήρα τοῦ Λιβαδιοῦ.

Ἄλλ' αὐτὴ δὲν ἀπέκαμε νὰ ἐρωτᾷ ἐνόςῳφ διέβλεπεν εἰς τὸ σκότος. Ἡ Δεκεμβριανὴ ἡμέρα εἶχε δύσει, ἡ πλημμύρα κατέπιπτε, καὶ σκότος ἀπειλητικὸν ἐπεκρέματο εἰς τὰ φωσφορίζοντα νερά.

— Μὴν εἶδατε πουθενὰ τὸν γιό μου τὸν Μανώλη;

— Δὲν τὸν εἶδαμεν... τῆς ἐφάνη ὅτι ἤκουσεν ἅπαξ, καὶ ἡ ἀπάντησις ἦτο σπαραγμὸς δι' αὐτήν. ὦ Παναγία μου!

— Μάνα, ἀφοῦ γλυτώσαμε ὡς τώρα, πᾶμε νὰ κατεβοῦμε κι ἄς πλέψουμε στὸ ποτάμι. Τὸ σπίτι θὰ πέσῃ, μπορεῖ νὰ γλυτώσουμε!

— Πᾶμε νὰ δοῦμε τί γίνηκε ὁ Μανώλης.

Ἡ κόρη ἐμπρός, ἡ μήτηρ πίσω, ἐδοκίμασαν νὰ καταβῶσι τὴν σαλευομένην καὶ σειομένην σκάλαν.

Εἶχαν κατέλθει δύο σκαλοπάτια καὶ πλατάγισμα ἠκούσθη μέσα εἰς τὸ νερόν. Ἐφάνη κάτι τὸ μεγαλόσωμον, διπλοῦν τὸ

σχῆμα, τεράστιον, κενταυρικόν, κατὰ τὸ ἥμισυ πλέον, κατὰ τὸ ἥμισυ πατοῦν, πηδῶν καὶ παραδέρονον, μέσα εἰς τὸ ρεῦμα.

— Μάνα, εἴστε καλά; Γλυτώσατε;

Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ Μανώλη.

— Ὡ γιέ μου! Ὡ παιδί μου! Εἶσαι καλά! Ἡρθες;

Ἦταν ὁ Μανώλης, καβάλλα εἰς τὸ ἄλογόν του. Ἐπήδησε κάτω ἕως τὴν μέσην εἰς τὸ νερὸν καὶ ἠγκαλίσθη τὴν μητέρα του.

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἡ πτωχὴ οἰκογένεια ἐπῆγε καὶ διενυκτέρευσε εἰς τῆς Μαργαῶς τῆς Μποστаноῦς. Ὁ κηπουρὸς ἐσυμβούλευσε τὸν Μανώλην.

— Νὰ κάμης νόμο - τρόπο, λέω ἔγω, ν' ἀγοράσῃς ἓνα σπιτότοπο ἀπάνω στὰ Κοιτρώνια ἢ στὰ Γελαδάδικα ἢ στὸν Ἀπάνω Μαχαλά, νὰ χτίσετε κανένα σπιτάκι, νὰ μὴ σᾶς πατῇ τὸ νερό.

Ἡ χήρα ἔλαβε τὸν λόγον.

— Καλὰ τὸ λές, γείτονα, μὰ κεῖνος ὁ νταβατζῆς* μας ὁ Ξυγκάκας, τοῦ χωστοῦμε, λέει, δὲν ξέρω πόσα γίνονται, τρακόσιες δραχμές, ὅλο τὸ διάφορο κεφάλι, τὸ διάφορο κεφάλι . . . κι ἂς τοῦ πληρώναμε ταχτικὰ τὸ διάφορο, μόνο δυὸ χρονιὲς δὲν τοῦ πληρώσαμε . . . Θὰ μᾶς ἔχει πάρει ἄλλα τόσα, κι ἀκόμη δὸς του τὸ διάφορο κεφάλι του . . . κι ἐφοβέριζε νὰ μᾶς βγάλῃ ἀπὸ τὸ σπίτι, νὰ μᾶς τὸ πουλήσῃ στὴ δημοπρασία . . . καὶ μᾶς εἶπε τὶς προάλλες θὰ πέσῃ, μᾶς εἶπε, τὸ σπίτι νὰ μὴς πλακώσῃ . . . Νὰ ποὺ ἔπεσε, τώρα ἂς τὸ χαρῇ . . . Δὲν ἔστειλε δὰ σήμερα κανένα κλήτορα ἢ κανένα ταχτικό* νὰ μᾶς βγάλῃ ἀπ' τὸ σπίτι, μεγάλη χάρη θὰ μᾶς ἔκανε . . . ὅλοι μας δυὸ πῆχες τόπο θὰ χρειαστοῦμε γιὰ νὰ μᾶς θάψουν . . .

Ὁ κηπουρὸς ἔσεισε τοὺς ὤμους, ἔπινε μίαν εἰς ὑγείαν τῆς χήρας καὶ τῶν τέκνων τῆς, καὶ ἔψαλεν εὐθύμως τὸ βραχνὸν ᾄσμα του:

*Ἐλα βαριά, σιμὰ καὶ ταπεινά,
μὴν πάρουν τ' ἄρματα φωτιά
καὶ κάψουμε τὴ γειτονιά.*

*Ἐρχομαι, καλέ, δὲν ἔρχομαι,
ὄξω στὴν πόρτα στέκουμαι,
ξενάκ' εἶμαι καὶ ντρέπομαι.*

Καὶ ἡ Μαργαρώ, ἡ γυναῖκα του, εἶπε:

—Ἐγλύτωσεν ὁ κοσμάκης καὶ τὴ φορὰ αὐτῇ, δόξα νᾶχη ὁ Θεός!

ΠΑΥΛΟΥ NIPBANA

39. ΤΟ ΞΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

Ὅταν ὁ πατέρας μου ἔχασε τὴν περιουσία του ἀπὸ μιὰ ὥρα σὲ ἄλλη, ὅπως χάνονται τόσα πράγματα στὸν κόσμον, τὰ κτήματά μας ἐπουλήθηκαν ἓνα ἓνα στὴ δημοπρασία. Τελευταία ἦρθε καὶ ἡ σειρὰ τοῦ σπιτιοῦ μας. Μιὰ Κυριακὴ πρωτὶ, πρὶν πᾶμε στὴν ἐκκλησία, τὸ σπίτι ἦτο ἀκόμη δικό μας. Ὅταν γυρίσαμε, μάθαμε πῶς καθόμαστε σὲ ξένο σπίτι. Καὶ σὲ λίγες μέρες ἔπρεπε νὰ ξεσπιτωθοῦμε ἀπὸ τὸ ξένο σπίτι, πού εἶχε κτίσει ὁ ἴδιος ὁ πατέρας μου, πετρα πρὸς πέτρα, μηχανικὸς καὶ ἐπιστάτης ὁ ἴδιος, ἀκολουθώντας νὰ ψηλώνῃ σιγὰ σιγὰ γιὰ μῆνες ὁλόκληρους ἀπὸ τὰ θεμέλια ὡς τὴ στέγη. Μιὰ μέρα ἐπὶ τέλους ἐκουβαλήσαμε τὰ πράγματά μας. Ὁ πατέρας μου, μὲ ὅλη του τὴν ἀρρώστια, πού τὸν εἶχε καρφωμένο γιὰ χρόνια σὲ μιὰ πολυθρόνα, ἦτανε γενναῖος ἄνθρωπος. Καὶ μολονότι εἶχε δέκα χρόνια νὰ βγῇ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι του, ὅταν ἔβγαινε τώρα γιὰ νὰ μὴν ξαναγυρίσῃ, δὲν ἐδείλιασε καθόλου. Ἐβάσταξε τὸν ἀποχαιρετισμό, σὰν παλι-κάρι. Θυμοῦμαι μόνο, πῶς σὰν τὸν ἐπιάσαμε ἀπὸ τὰ χέρια καὶ τὸν βάλαμε στὸ ἅμαξι, δὲν ἐγύρισε καθόλου τὰ μάτια του πίσω, νὰ ἰδῇ τὸ σπίτι του, πού ἄφηνε. Ἦτανε μάλιστα βιαστικὸς καὶ ἀνυπόμονος νὰ φύγῃ μιὰ ὥρα ἀρχύτερα.

Ἐμπρὸς ἅμαξά, τράβα.

Ἐφώναξε μὲ φωνὴ ἀποφασιστικὴ. Καὶ τὸ ἅμαξι ἐκύλησε. Ἡ μητέρα μου δὲν ἔλεγε λέξη. Ἐγώ, καθισμένος στὸ ἀντικρυνὸ скаμνί, ἐκοίταζα τὸ περιβόλι μας πού χανότανε πίσω μας καὶ μέσα στὸ δροσερὸ πρωινὸ φῶς, οἱ ἀνθισμένες ἀκακίες καὶ οἱ γαζίες μας πού σκαρφάλωνε ἀπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο κι ἐδειχνε τὰ κίτρινα λουλούδια της στὸ δρόμο, θαρροῦσα πῶς μοῦ μιλοῦσαν

μιὰ γλῶσσα πὺν τὴν ἑκαταλάβαινα. Ἔπειτα δὲν ἔβλεπα παρὰ τὶς κορφές τῶν δύο ψηλῶν κυπαρισσιῶν, στὴν ἄκρῃ τοῦ περιβολιοῦ, πίσω ἀπὸ τὶς μάνδρες καὶ τὰ χαμηλὰ σπίτια. Ὁ πατέρας μου μιλοῦσε γιὰ τὸν ὥραϊο καιρὸ καὶ κοίταξε τὰ νεόχτιστα σπίτια, πὺν εἶχαν φυτρώσει ὁλοτρῶγυρα, ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺν εἶχε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὅταν εἶχαμε κτίσει τὸ σπίτι μας, ἦταν ἔρημιὰ τριγύρω. Μιὰ ἔκτασις ἀπὸ χωράφια καὶ μανδρότοιχους. Καὶ τὸ σπίτι μας ὁλομόναχο, μὲ τὸ μεγάλο του περιβόλι, ἐφάνταξε σὰν παλατάκι πάνω ἀπὸ τὸ ἥσυχο λιμάνι. Οἱ σπάνιοι διαβάτες, πὺν ἔξεπεφταν ὡς ἐκεῖ, ἔστεκαν καὶ τὸ καμάρωναν. Τώρα ὅλα τὰ οἰκόπεδα καὶ οἱ μάνδρες εἶχαν γεμίσει σπίτια, καὶ τὰ χωράφια εἶχανε γίνει δρόμοι μὲ πλατιά πεζοδρόμια. Ὁ κόσμος εἶχε πλουτίσει. Ἐνα μπακαλόπουλο, πὺν μᾶς ἔφερνε τὰ ψώνια στὸ σπίτι, εἶχε γίνει ἀφέντης καὶ εἶχε κτίσει ἀπὸ τὸν ἐπάνω δρόμο ἕνα παλατάκι. Ὁ πατέρας μου, πὺν τᾶβλεπε γιὰ πρώτη φορά, ὕστερα ἀπὸ δέκα χρόνια, πὺν εἶχε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σπίτι του, τὰ κοίταξε προσεκτικὰ καὶ εἶχεν ἕνα χαμόγελο τόσο γλυκό, σὰν νὰ τὰ καμάρωνε. . .

Ὅταν ἐφθάσαμε στὸ καινούργιο σπίτι, ἕνα σπίτι μὲ τὸ νοίκι, χαμηλὸ καὶ μελαγχολικόν, μέσα σ' ἕνα στενὸ δρόμο, ἐβοήθησα τὸν πατέρα μου νὰ κατεβῇ ἀπὸ τ' ἀμάξι. Καθὼς τὰ πόδια του ἦσαν μισοπαραλυτικά, ἐκοπίασε πολὺ ν' ἀνεβῇ τὰ δύο τρίτα σκαλοπάτια τοῦ καινούργιου σπιτιοῦ. Ἐπέρασε μὲ κόπο τὴ στενὴ χαμηλὴ θύρα. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ καταλάβῃ κανεῖς, ἂν ἦτανε λυπημένος ἢ πονοῦσε. Τὸν ἐκαθίσσαμε ἐπάνω σὲ μιὰ καρέκλα καὶ τὸν ἀνεβάσαμε στὴ σκάλα. Ποιὸς ξέρει πότε θὰ ξανάβγαινε πάλι ἀπὸ τὴ στενὴ, χαμηλὴ θύρα ὁ καϋμένος ὁ πατέρας.

Ἐγὼ ξαναγύρισα πάλι στὸ σπίτι νὰ φροντίσω γιὰ τὴ μετακόμιση τῶν ἄλλων ἐπιπλῶν. Τὰ παλαιὰ μας ἐπιπλά ἔβγαιναν μὲ κόπο ἀπὸ τὴ θέση τους. Τόσα χρόνια ἀκίνητα καὶ ἥσυχα, τὰ βαριά ἐπιπλά, εἶχαν κολλήσει ἐπάνω στὰ χρώματα τοῦ πατώματος, σὰν νὰ εἶχαν γίνει ἕνα πρᾶγμα μὲ τὸ σπίτι. Ἐνόμιζε κανένας πὼς δὲν ἠθελαν νὰ ξεκολλήσουν. Καθὼς τὰ τραβοῦσαν βάνουσα οἱ χαμᾶληδες, ἔτριζαν καὶ βογγοῦσαν πονετικά.

Σιγὰ σιγὰ, μὲ πολὺ κόπο τὰ ξεκόλλησαν οἱ βαστάζοι καὶ τὰ κατέβαζαν ἀπὸ τὴ μεγάλη, μαρμαρένια σκάλα. Ἐνα ἕνα κατέβαιναν τὰ βαριά ἐπιπλά . . . ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πατέρα μου μὲ τ' ἀδειανά τὰ ράφια της, πὺν ἔκρυσαν τὰ μεγάλα χρυσὰ βιβλία,

μή τις ώραῖες ζωγραφίες, πού μοῦ ἄρεξε τόσο νά φυλλομετρῶ, πρὶν μάθω ἀκόμη τὸ ἀλφάβητο, τὸ μεγάλο τραπέζι τῆς τραπεζαρίας μας μὲ κρεμασμένα τὰ φύλλα του, σὰν φτερὰ μεγάλου πεθαμένου πουλιοῦ, οἱ παλαιοὶ βενετσάνικοι καθρέφτες, πού ἑκαθρέφτιζαν τώρα τὰ πρόστυχα, ἰδρωμένα πρόσωπα τῶν βασιτάζων, τὰ παλαιὰ κάδρα, ἐλαιογραφίες παλαιῶν συγγενῶν, μὲ παρᾶξενά ροῦχα λυπημένα πρόσωπα, καὶ στὸ τέλος τὸ σιδερένιο χρηματοκιβώτιο τοῦ πατέρα μου, βαρὺ ἀκόμα καὶ δυσκολοκίνητο, συνοδευόμενο ἀπὸ ἓνα πρόστυχον ἄνθρωπον πού τὸ εἶχε ἀγοράσει γιὰ νὰ τὸ καναγεμίση, γιατί ἐμᾶς δὲν μᾶς χρησίμευε πιά στὸ καινούργιο σπίτι. Σὲ λίγο ἄδειασε τὸ σπίτι. Ποῦ καὶ ποῦ στὶς γωνιές τῶν δωματίων ἦταν ἀκούη ριγμένα παλιόχαρτα καὶ σκουπίδια, κομμάτια ἀπὸ ἐφημερίδες, φάκελοι ἀπὸ γράμματα, ἓνα σωρὸ περιττὰ μικροπράγματα, ὅλα γνωριὰ μου, ὥς τὸ μικρότερο κουρέλι. Τὰ μάζεψα ὅλα μὲ εὐλάβεια καὶ τὰ πέταξα ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ὁ ἄνεμος τὰ πῆρε, τὰ σκόρπισε καὶ τὰ στριφογύρισεν, ὥς πού χάθηκαν ἀπὸ προστά μου.

Τὰ δωμάτια ἦσαν ἄδεια τώρα καὶ ἔρημα. Ἐκαμα ἓνα γῦρο μέσα στὴν ἐρημία του καὶ τὰ βήματά μου ἀντηχοῦσαν μέσα στὸ ἄδειο διάστημα, μ' ἓναν ἦχον ἐνοχλητικὸν πού μὲ πείραζε. Μοῦ ἦρθε νὰ σφυρίζω κι ἐγὼ δὲν ξέρω γιατί. Ἐσφύριζα ἓνα παλαιὸ σκοπό. Τὸ σφύριγμά μου ἀντήχησε μέσα στὰ γυμνὰ δωμάτια, μὲ μιὰ εὐθυμία μοναδική, πού μοῦ θύμιζε μιὰ παλιὰ ἐποχή, τὸν καιρὸ πού οἱ ἐργάτες ἐπάνω στὶς ψηλές σκαλωσιές τραβοῦσαν τὶς τελευταῖες πινελιές ἐπάνω στὰ ταβάνια τοῦ ἄδειου σπιτιοῦ κι ἐσφύριζαν εὐθυμους σκοπούς, μέσα στὸ νεόχτιστο σπίτι. Ἔτσι καὶ τότε ἀντηχοῦσε τὸ σφύριγμά τους μέσα στὸ ἄδειο διάστημα, πού ὁ πατέρας μου κι ἐγὼ καμαρώναμε τὰ ὥραϊα σχέδια ἐπάνω στοὺς νεοχρωματισμένους τοίχους.

Ἐπειτα ἔκαμα ἓνα γῦρο ἀκόμα, στάθηκα στὰ θεθάνοντα παράθυρα, κοίταξα τὸ περιβόλι μας, καταπράσινο καὶ ἀνθισμένο μέσα στὸ δροσερὸ φῶς ἀπὸ τὴν κρεβατοκάμαρα τῆς μητέρας μου, καὶ τὸ πέλαγος ἀπλωμένο ἡσυχο καὶ ἀκίνητο, μὲ χουσὰ σπινθοβολήματα, κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸ δικό μου. Μοῦ ἦλθε πάλι νὰ καθίσω κοντὰ στὸ παράθυρο πού περνοῦνα ὥρες ὁλόκληρες, σὰν χάος τὴν ὥρα πού μ' ἐστελναν νὰ διαβάσω. Τί εἶχε νὰ κάνη, σὰν δὲν ἤξερα αὐτὸ τὸ μάθημά μου; Δὲν ἦτανε ἡ πρώτη φορὰ, Δυὸ λευκὰ πανάκια ἐχάνοντο στὸ πέλαγος μα-

κρια, ἔσβησαν σιγὰ μέσα στὰ τελευταῖα σύγνεφα τοῦ ὀρίζοντος, "Ἐκανα νὰ πάρω τὴν καρτέκλα μου. Δὲν εὐρῆκα τίποτε τριγύρω μου ἀπὸ τέσσαρες τοίχους. Ἡ ἔρημία αὐτὴ μ' ἐτρόμαξεν. "Ἐφυγα μὲ τὴν ἰδέα νὰ μὴν ξαναγουρίσω πίσω. Πῶς ἤθελα νὰ ἤμουν μαζί με τὰ λευκὰ πανάκια ποὺ ἔφευγαν στὴν ἄκρη τοῦ πελάγου.

"Ἀπὸ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο δὲν ξαναγύρισα. "Ἀπέφευγα μάλιστα νὰ περάσω ἀπὸ τὸν παλιό μου δρόμο. Συχνὰ εὐρέθηκα σὲ ἀνάγκη νὰ τὸ κάνω, μὰ πάντα ἄλλαζα δρόμο, ἔκανα ἕναν ἀλλόγουρο καὶ τραβοῦσα στὴ δουλιὰ μου. "Ὅχι ἔτσι, μόνο καὶ μόνο γιατί μοῦ ἔκανε λύπη νὰ ξαναβλέπω τὸ σπίτι ποὺ δὲν ἦτανε πιά δικό μας, ἔξεναντίας ἡ λύπη αὐτὴ μοῦ ἔκανε κατὰ βάθος μιὰ εὐχαρίστηση καὶ πολλές φορές, ὅταν ἀπὸ μακριὰ ξεχώριζα τὶς δυὸ κορυφές τῶν κυπαρισσιῶν, πίσω ἀπὸ τοὺς μανδρότοιχους καὶ τὰ χαμηλόσπιτα, μοῦ ἄρξε νὰ στέκω καὶ νὰ τὰ κοιτάζω σὰν παλιοὺς γνωρίμους. Μὰ δὲν ξέρω, ἕνα περιστασιὸ μ' ἔκανε νὰ κρυώσω μὲ τὸ παλιό μας σπίτι καὶ ν' ἀποφεύγω περισσότερο νὰ τ' ἀντικρύζω.

Μιὰ φορὰ ποῦ περνοῦσα ξενιασμένος ἀπὸ κάτω, κάτι τὶ μὲ ξάφνισεν. "Ἐνα τραγούδι δυνατό, ἄγριο καὶ πρόστυχο, συνωδευμένο ἀπὸ παράχορδα ὄργανα, μοῦ χτύπησε στ' αὐτιά. Γύρισα καὶ εἶδα τὰ παράθυρά του φωτισμένα, ἀνοιχτὰ πέρα πέρα, μὲ μιὰ βάνανυση χαρά. Τὸ τραγούδι ἔβγαίνει ἀπὸ κεῖ μέσα κι ἔξακολουθοῦσε δυνατό, μὲ διακοπές, ἀπὸ γέλια καὶ ξεφωνήματα. Μέσα ἀπὸ ἕνα ἀνοιχτὸ παράθυρο εἶδα στὸν τοῖχο ἀπάνω νὰ γιαλίζουν ἐπιδεικτικὰ ἀραδιασμένα ἐπάνω σ' ἕνα ἐπιπλο, διάφορα γιαλικά καὶ ἀσημικά. "Ἦταν στὸν ἴδιο τοῖχο ποὺ ἀκουμποῦσε ἄλλοτε ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πατέρα μου, μὲ τὰ σοβαρά, χονδρὰ βιβλία. Καὶ τὸ τραγούδι ἔξακολουθοῦσε ὀλοένα δυνατώτερο, ὀλοένα βραχνότερο. . .

"Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνη τὸ σπίτι μας μοῦ εἶχε γίνει ξένο. Μιὰ ἀηδία μάλιστα εἶχε γεννηθῇ βαθειὰ μέσα μου. Τὰ βάνανυσα τραγούδια καὶ οἱ χαρὲς τοῦ ταίριαζαν τόσο λίγο, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμὴ δὲν ἤξερα, ἂν πρέπει νὰ τὸ συχαθῶ ἢ νὰ τὸ λυπηθῶ. Θαρροῦσα πὼς κι αὐτὸ μέσα στὰ θεμέλιά του ἔπασχεν ἀπὸ τὴν εὐθυμία αὐτῇ. "Ἦταν ἕνα σπίτι μελαγχολικὸ καὶ λυπημένο ἀπὸ τὰ νιάτα του. Ἡ χαρὰ ποτὲ δὲν ἀντήχησε μέσα του μὲ βιολιά καὶ τραγούδια. "Ἦταν οἱ χαρὲς του σιγαλὲς καὶ μετρημένες σὰν τὶς λύπες του. Μιὰ ἡσυχη μελαγχολία τὸ σκέπαζε πάντα, κι ἕνας

πόνος κρυφὸς κατοικοῦσε κάτω ἀπὸ τὴν στέγη του. Ὁ πατέρας μου μπῆκε ἄρρωστος καὶ βασανισμένος ἐκεῖ μέσα, ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέρα καρφωμένος σὲ μιὰ πολυθρόνα. Ἡ μητέρα μου νοσοκόμος στὸ πλάι του πιστὴ κι ἀφοσιωμένη. Κι ἐγώ, ὅταν ἐκοίταζα τὴ θάλασσα μὲ τὰ λευκὰ πανάκια, ἀπὸ τὸ παράθυρό μου, καθισμένος δίπλα του, νὰ τοῦ διαβάζω ἀπὸ τὰ μεγάλα παλαιῖκα βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του, ποὺ δὲν τὰ καταλάβαινα, μὰ τ' ἀγαποῦσα. Καὶ ἡ ὑπηρέτριά μας, μιὰ γριὰ, χαροκαμένη, φορτωμένη λύπες, μὲ τὰ μάτια πάντα κόκκινα ἀπὸ τὰ παλαιὰ κλάματα, ποὺ εἶχαν στερέψει τώρα. Καὶ ὅλοι περπατούσαμε σιγὰ καὶ διακριτικὰ μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. Ὡς καὶ τὰ πουλιά, μέσα στὰ κλαδιὰ τῶν ἀκακιῶν καὶ τῆς γαζίας μας, τραγουδοῦσαν κι αὐτὰ μὲ σβησμένες φωνοῦλες. Κι ὅμως ἦταν μιὰ ὥραία καὶ εὐγενεῖα θλίψη ἢ θλίψη τοῦ σπιτιοῦ αὐτοῦ. Δὲν ἔμοιαζε μὲ τὶς λύπες τὶς ἄσχημες ποὺ σὲ πιάνουν ἀπὸ τὸ λαιμό, μέσα στὰ ἀκάθαρτα καταγώγια, μέσα στὴ σκιά καὶ τὴν ὑγρασία. Τὸ φῶς ἔμπαινε ἄφθονο καὶ ὥραϊο ἀπὸ τὰ μεγάλα παράθυρα, ὁ λαμπρὸς ἥλιος ἀγκάλιαζε πρόσωπα καὶ πράγματα, ὁ μπάτης βαλσάμωνε μὲ τὶς θαλάσσιες μυρωδιὲς τῆ μελαγχολία μας καὶ ἡ εὐωδιασμένη ἀναπνοὴ τοῦ κήπου μᾶς ἔκανε πάντα συντροφιά. Ὡς καὶ τὰ παλαιά, θλιβερά πρόσωπα ἀπάνω στοὺς τοίχους, ἐφαίνοντο σὰν νὰ ἤθελαν νὰ ξαναζήσουν κι αὐτὰ σὲ μιὰ νέα ζωὴ μαζί μας. Ὡ! χωρὶς ἄλλο τώρα, μὲ τὴν νέα του ζωὴ καὶ τὴν καινούργια του χαρά, τὸ δυστυχημένο τὸ σπίτι θὰ ἔνοιωθε μιὰ βαθιὰ λύπη καὶ μιὰ παραξενὴ ἀποστροφή μέσα στὰ θεμέλιά του. Τὸ λυπήθηκα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου κι ἔφυγα μακριὰ καὶ δὲν ἠθέλησα νὰ ξαναπεράσω πιά σιμὰ του.

Καὶ ὅμως πῶς μοῦτυχε νὰ ξαναγυρίσω ἐκείνη τὴ βραδιά, καὶ ἐγὼ δὲν τὸ καταλαβαίνω. Ὅσοι ἄκουσαν τὸ πάθημά μου, ἓνα ἄστεϊο πάθημα, γελοῦν ἀκόμη μὲ τὴν ἀφηρημάδα μου. Γελῶ καὶ ἐγὼ μὲ τὰ χεῖλια μου. Μόνο μὲ τὰ χεῖλια μου.

Εἶχαν περάσει τέσσερες μῆνες ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἄφησα γιὰ πάντα τὸ παλαιό μας σπίτι. Στὸ καινούργιο σπίτι εἶχαμε φέρει μαζί μας τὴ μελαγχολία μας, χωρὶς τὰ θαλάσσια δροσερὰ βάλσαμα τοῦ μπάτη, χωρὶς τὶς εὐωδιὲς τῶν ἀκακιῶν καὶ τῆς γαζίας μας. Ὁ πατέρας μας δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξῃ τὴν καινούργια ζωὴ. Τώρα καταλαβαίνω πῶς ἡ ὁμορφιὰ τὸν κρατοῦσε στὸν κόσμο. Ἡ σκοτεινὴ λύπη τοῦ νέου σπιτιοῦ τὸν ἔπνιξε. Καὶ

μιάν ημέρα πέρασε πάλι για τελευταία φορά κάτω από τὴ στενή, χαμηλὴ θύρα. Καὶ τὸ πρόσωπό του ἦτανε πιὸ χαρούμενο καὶ πιὸ ἡμερο, τώρα ποὺ ἔφευγεν, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἐρχότανε.

Τέσσερες μῆνες, ναί σωστοὶ τέσσερες μῆνες εἶχαν περάσει ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἀφήσαμε τὸ παλαιό μας σπίτι. Ἐνα βράδυ γύριζα νὰ κοιμηθῶ, μὲ μιὰ παράξενη εὐθυμία. Ὁ νοῦς μου ἔτρεχε στὰ πιὸ εὐθυμα πράγματα τῆς ζωῆς. Καὶ τὰ πόδια μου μ' ἔφερναν ἑλαφρὰ χωρὶς νὰ καταλαβαίνω ποῦ πηγαίνω. Ἐφθασα στὴ θύρα τοῦ παλιοῦ μας σπιτιοῦ καὶ κτύπησα τὸ κουδούνι. Ὁ ἥχος ἦταν γνωστός καὶ εὐχάριστος. Δυὸ χτυπήματα σὰν πάντα. Καὶ περίμενα νὰ μοῦ ἀνοίξουν. Μιὰ ἑλαφρὰ μυρωδιά ἀπὸ νυχτολούλουδα μὲ χαιρετοῦσε ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ κήπου. Ἐξαφνα ἀνοίγει ἓνα παράθυρο. Ὁ κρότος του μοῦ φάνηκε πὼς μ' ἐξύπνησε ἀπὸ ἓνα ὥραϊο ὄνειρο σὲ μιάν ἀσχημὴ ζωὴ. Εἶχα καταλάβει πᾶ τὴν πλάνη μου. Στὸ σπίτι μας δὲν ἀνοίγαν ποτὲ ἔτσι τὰ παράθυρα σὰν χτυποῦσε ἡ θύρα. Μὰ δὲν ἦταν πᾶ καιρὸς νὰ διορθωθῇ τὸ λάθος μου. Μιὰ στιγμὴ ἐσκέφθηκα νὰ τρέξω καὶ νὰ χαθῶ σὰν κλέφτης. Ἐμεινα ὥς τόσο καρφωμένος ἐκεῖ μπροστὰ στὴν ξένη θύρα. Μιὰ φωνὴ ἄγρια μοῦ χτύπησε στ' αὐτιά.

— Ποιὸς εἶναι;

Ἐμεινα βουβός.

Δεύτερη φωνὴ ἀγριώτερη:

— Ποιὸς εἶναι;

— Ἐδῶ κάθεται σᾶς παρακαλῶ, ὁ κύριος...

Καὶ εἶπα μὲ ντροπὴ τὸ οἰκογενειακό μας ὄνομα, κρύβοντας τὸ πρόσωπό μου στὴ σκιά.

Τὸ παράθυρο ἔκλεισε δυνατὰ μὲ λίγα μασημένα ἄγρια λόγια ποὺ δὲν τὰ κατάλαβα. Τὸ λάθος ἦτανε δικό μου. Εἶχα χαλάσει τὸ βαρὺ ὕπνο ἑνὸς εὐτυχισμένου ἀνθρώπου.

Ἐτραβήξα τὸ δρόμο μου μὲ μιὰ τρεμούλα στὰ γόνατα μακριὰ ἀπὸ τὴν ξένη θύρα. Στὸ χαμηλὸ ταρατσάκι δίπλα στὴ μάνδρα, ἓνα ταρατσάκι ποὺ σκέπαζε τὰ δωμάτια τοῦ κηπουροῦ μας, ἓνα μαῦρο κουλουριασμένο πρᾶγμα κοντὰ στὸν καπνοδόχο, μ' ἔκανε νὰ σηκώσω τὰ μάτια μου. Ἦτανε ἡ χαϊδεμένη μας ἡ γάτα. Πάντα στὴν ἴδια τῆς θέσῃ κοντὰ στὸν καπνοδόχο. Αὐτὴ μονάχα δὲ θέλησε νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ. Ἐμεινε πιστὴ στὸ δικό της σπίτι. Καμιὰ δύναμη δὲν μποροῦσε νὰ ξεκολλήσῃ τὸ ἀδύνατο

αὐτὸ πλάσμα, ἀπὸ τῆ στιγμῇ ποὺ γεννήθηκε. Καὶ δὲν ἤξεύρω πῶς τὸ ἀσθενικὸ αὐτὸ πλάσμα μοῦ γέννησε κάποιο σεβασμὸ μὲ τῇ δύνامي τῆς ἀγάπης του. Ἔκαμα νὰ τῇ φωνάξω ν' ἀκούσω τὸ παραπονετικὸ μισούρισμά της, νὰ τῆς πῶ ἀκόμα, πὼς πέθανε ὁ πατέρας. Μὰ ὁ ἥσυχος, εὐτυχισμένος ὕπνος της, μοῦ φάνηκε σὰν κάτι ἱερό, ὑπὸ τὴν ὥραιαν ἀστροφεγγιά. Τὴν ἄφηκα νὰ κοιμηθῇ. Ἐγὼ μονάχα ἔπρεπε νὰ φύγω μακριὰ ἀπὸ τὸ ξένο σπίτι. Καὶ τραβήξα τὸ δρόμο μου μὲ βιαστικὰ βήματα, σὰν κλέφτης.

ΔΗΜ. ΒΟΥΤΥΡΑ

40. ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΓΕΡΟ-ΛΕΒΑΝΤΗ

Καθισμένοι στὸ ἰδιαίτερο τοῦ μαγαζιοῦ τοῦ κυρ Ἡλία, μέναμε ἀπὸ ὥρα σιωπηλοί. Μιὰ στενοχώρια μᾶς βάρυνε. Πρὶν, εἴχαμε πεῖ πολλὰ γι' αὐτὴ τὴ στενοχώρια, καὶ ἀφοῦ εἴπαμε ὅ ἓνας στὸν ἄλλο πάλι γι' αὐτήν, ἀρχίσαμε νὰ λέμε καὶ μὲ τὸν ἑαυτό μας.

Πάνω σ' αὐτὸ ἡ πόρτα ἀνοιξε καὶ φάνηκε ὁ γερο-Λεβαντής. Ἦρθε καὶ κάθησε κι αὐτὸς στὸ τραπέζι μας. Ἡ συζήτηση μὲ τὸν ἑαυτό μας ἔπαψε στὴν ἐμφάνισή του. Ἀλλ' αὐτὸς ἀντὶ νὰ μιλήσῃ, νὰ πῇ, ὅπως πάντα, γιατί εἶχε εὐθυμία νεανικὴ μ' ὅλα του τὰ ὀγδόντα τέσσαρα χρόνια, τὸν εἶδαμε νὰ μένῃ σκεπτικὸς κι αὐτὸς καὶ στενοχωρημένος σὰν καὶ μᾶς.

— ὦ! ὦ! ἔκανα, ἄλλος μὲ στενοχώρια μᾶς ἦρθε. Μὴν ἔχουμε συνέδριο στενοχωρημένων;

— Μὰ τὸν ἅγιο, εἶπε αὐτός, ἔχεις δίκιο, εἶμαι στενοχωρημένος! Δὲν ἔχω ὄρεξη ἀπόψε, μοῦ κόπηκε.

— Μὰ πῶς ἔγινε αὐτὸ τὸ θαῦμα; ρώτησε ἓνας ἀπ' τὴν παρέα μας!

— Θὰ σᾶς τὸ πῶ, μωρὲ παιδιά, γιατί εἶναι ἀλήθεια, περίεργο! Ἀλλὰ πῶς ν' ἀρχίσω; Πρέπει πρῶτα-πρῶτα, νὰ σᾶς πῶ μιὰ παλιά μου ἱστορία, ἓνα μυστικὸ μου! Τώρα πάλιωσε πιά!...

“Ολων τὰ μάτια λάμπανε, μιὰ πνοὴ φύσηξε ζωῆς στὴν παρέα μας καὶ οἱ καρτέκλες κινήθηκαν πὶδ κοντά !

— Γιὰ λέγε μας !

— “Ακοῦστε καλά ! . . . Εἶχα κι ἐγώ, ἄρχισε αὐτός, μιὰ φορὰ κι ἓνα καιρό, μάνα ! Δὲν πιστεύω κανεῖς σας ν’ ἀμφιβάλλῃ πὼς δὲν εἶχα μάνα κι ἐγὼ καὶ δὲν ἤμουν μιὰ φορὰ κι ἓνα καιρὸ παιδί, καὶ φώναζα : Μαμά, μάνα. Ναὶ εἶχα κι ἐγὼ μαμά, μάνα . . . Μάνα ! “Ας εἶναι. “Ετσι εἶναι ὁ κόσμος ! . . . Ποὺ λέτε ὅπως καὶ τώρα ἐδῶ, μιὰ ἀσθένεια εἶχε πέσει στὴν πατρίδα μου, μεγάλη ὅμως πολὺ αὐτὴ, καὶ θέριζε κόσμο καὶ κοσμάκη . . . “Άλλοι εἶχαν φύγει, πῆραν τὰ βουνά, ὅπως λένε, γιὰ νὰ σωθοῦν, κι ἄλλοι εἶχαν κλειστῇ στὰ σπίτια τους. Οἱ δρόμοι ἦταν ἔρημοι, ἄκουγα νὰ λήῃ ὁ πατέρας μου ἔπειτα καὶ κάποτε ξεφωνητὰ ἀκούγονταν . . . Φόβος καὶ τρόμος ! . . . “Ενα ἁμάξι μακρὺ, λέγανε, γύριζε κι ἔπερνε τὰ πτώματα καί, χωρὶς παπὰ καὶ διάκο, τὰ πήγαιναν ! . . . “Εμεῖς καθόμαστε ἔξω ἀπ’ τὴν πόλη. “Εκεῖ δὲν εἶχε γίνει κανένα κρούσμα. Μέσα στὸ περιβόλι μας καὶ στὴν ἀποθήκη μας εἶχαμε ὅ,τι μᾶς ἀναγκαιοῦσε κι ἔτσι δὲν τρέχαμε νὰ ζητοῦμε δῶ καὶ κεῖ . . . Καὶ δὲν βγαίναμε διόλου ἔξω ἀπ’ τὴ μάντρα τοῦ περιβολιοῦ, μέναμε κεῖ κλεισμένοι. “Ο πατέρας μου καὶ ἡ μάνα μου μᾶς φοβέριζαν. “Άλλ’ ἐγὼ ἔβγαινα κρυφά. Δὲν πήγαινα πρὸς τὴν πόλη, ἀλλὰ γύριζα κι εὗρισκα κάτι φίλους μου καὶ παίζανε. Παιδιά, παιδιά ! . . . Πεντάρα δὲν δίναμε γιὰ τὴν ἀρρώστια, κοιτάζαμε τὸ παιγνίδι μας.

“Άλλὰ μιὰ μέρα ἓνα ἀπ’ αὐτὰ τὰ παιδιά, ἓνα πολὺ φτωχὸ παιδί, μᾶς εἶπε κάτι. Μᾶς εἶπε, σ’ ἓνα σπίτι ποὺ τὸ ξέραμε καλὸ, κοντὰ σὲ μιὰ ἔρημη ἐκκλησίτσα, μισὴ ὥρα ἀπὸ μᾶς κι ἔξω σχεδὸν ἀπ’ τὴν πόλη, ὅλοι μέσα κεῖ εἶχανε πεθάνει ἀπ’ τὴν ἀρρώστια ! “Ισαμε τὸν τελευταῖο ! Καὶ τὸ σπίτι ἔμεινε ἄδειο ἀπ’ ἄνθρωπο, μὲ τὰ πουλερικά . . .

“Η ἰδέα τῆς ἀρπαγῆς κίνησε τοὺς συντρόφους μου νὰ πᾶνε. Καὶ πῆγα κι ἐγὼ μαζί. Καὶ μπήκαμε στὸ σπίτι ἐκεῖνο τὸ ἔρημο . . . “Αστε τα ! . . . “Εγὼ δὲν ἐπῆρα τίποτα, γιὰτὶ πὼς θὰ τὸ πήγαινα στοὺς γονιούς μου ; Οἱ ἄλλοι πῆραν. Τώρα πὼς θὰ τὰ παρουσιάζανε, δὲν ξέρω. Μετὰ δύο ὅμως μέρες, νὰ ἡ μάνα μου καὶ ἀρρωσταίνει ἀπ’ αὐτὴν τὴν ἀσθένεια ! Καὶ τὴ χάσαμε ! . . . “Αρρώστησε καὶ ὁ πατέρας μου καὶ μιὰ ἀδελφή μου, ἀλλὰ σωθῆκανε.

Ὁ πατέρας μου δὲν ξαναπαντρεύτηκε, ἔμεινε ἔτσι, καὶ μόνος μᾶς περιποιότανε. Καὶ ἤμαστε τρία κορίτσια καὶ δυὸ ἀγόρια. Κάποτε ἄκουγα τ' ἀδελφία μου νὰ λένε :

— Εἶδα ἀπόψε τὴ μανούλα μας !

Καὶ ὁ πατέρας μου πάλι :

— Εἶδα ἀπόψε τὴ μάνα σας !...

Ὅλοι τὴ βλέπανε στὸν ὕπνο τους, σὲ ὅλους πῆγαινε, καὶ μόνο σὲ μένα, σὲ μένα ποὺ τὴν ἐπιθυμοῦσα τόσο κι ἔκλαιγα νὰ τὴν δῶ, δὲν ἐρχότανε !...

Πέρασαν λίγα χρόνια. Ἡ μάνα μου σὲ μένα δὲν εἶχε φανῇ ! Μιὰ μέρα, μεγάλος πιά καὶ γραμματισμένος, μοῦ ἤρθε ἡ ἰδέα πὼς ἐγὼ τῆς πῆγα τῆς μάνας μου τὸ θάνατο. Καὶ τότε σὰν νὰ βρῆκα καὶ τὴν αἰτία ποὺ δὲ φανερωνότανε σὲ μένα !... Τί μαρτύριο τράβηξα !... Χρόνια καὶ χρόνια μοῦκοβε αὐτὸ τὴν κάθε χαρά ! Καὶ μοῦ παρουσιαζόταν αὐτό, ἴσα-ἴσα τὶς στιγμὲς ποῦχα κάποια εὐθυμία. Ἀλλὰ σιγὰ-σιγὰ ἔπαψε νὰ μ' ἐνοχλῇ. Καὶ μήπως ἔφταιγα γώ, ἓνα παιδὶ ἀνόητο ; Ἀλλὰ καὶ μεγάλος πιά, ἄνδρας, ἡ μάνα μου ποτὲ δὲν μοῦ εἶχε παρουσιαστῇ στὰ ὄνειρά μου. Ὅταν πῆγαινα νὰ δῶ τὶς ἀδελφές μου, παντρεμένες μὲ παιδιὰ, τὸν ἀδελφό μου, ἄκουγα πὼς εἶχανε δεῖ τὴ μάνα μας στὸν ὕπνο τους. Καὶ γὼ τί νὰ τοὺς πῶ ; Τοὺς ἔλεγα πὼς κι ἐγὼ τὴν εἶχα δεῖ. Κρατοῦσα καὶ τῶνα μυστικὸ καὶ τᾶλλο.

Περάσανε χρόνια καὶ χρόνια. Ἀλλὰ ἀπ' τ' ἀδελφία μου στὴν πατρίδα πεθάνανε, κι ἄλλα ζοῦν ἀκόμα μὲ παιδιὰ κι ἐγγόνια. Κάποτε, ἀργὰ καὶ ποῦ, ποὺ βάζουν καὶ μοῦ γράφουνε, μοῦ λένε ὅτι βλέπουν, εἶδαν τὴ μάνα μας ἢ τὸν πατέρα μας στὸν ὕπνο τους. Καὶ αὐτὸ ἴσα-ἴσα τοὺς παρακινεῖ καὶ μοῦ γράφουν. Ἐγὼ τὸν πατέρα μου κάπου κάπου τὸν βλέπω καὶ τὸν ἔβλεπα πάντα, ἀλλὰ τὴ μάνα μου ποτέ ! ποῦ νὰ φανῇ σὲ μένα ! Σὰ νὰ μοῦ βασιτῇ κάκια γιὰ κεῖνο ποὺ τῆς ἔκανα !... Καὶ αὐτὸ εἶναι, αὐτό !...

Λοιπὸν σήμερα, νά, αὐτὸ τὸ ἀπόγευμα, πῆγα στὸ σπίτι καὶ πλάγιασα λίγο, ὅπως συνηθίζω. Καὶ τί εἶδα στὸν ὕπνο μου, νομίζετε ; Τὴ μάνα μου... ναί, ναί, τὴ μάνα μου ! Ὅστερα ἀπὸ τόσα χρόνια μὲ θυμήθηκε ! Καὶ νὰ δῆτε ! Ἦμουν, λέει, μικρὸς καὶ καθόμαστε κεῖ, στὸ σπίτι τὸ παλιὸ μὲ τὸ περιβόλι στὴν πατρίδα . . .

— Ν' ἀλλάξης, μοῦ εἶπε, σοῦ τᾶπλυνα τὰ ροῦχα καὶ στεγνώσανε . . .

Κι εὐθὺς ἐξύπνησα...

Ὁ γερο - Λεβαντὴς ἔπαψε καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι. Ἐμεῖς μείναμε ἄφωνοι. Αὐτὸς πάλι μίλησε μὲ κάποιο πικρὸ χαμόγελο, ὑψώνοντας τὸ κεφάλι :

— Παιδιά, νὰ τὸ ξέρετε, μὲ συγχώρεσε ἡ μάνα μου, ἀλλά... τώρα μὲ θέλει μαζί της !..

Τοῦ δώσαμε θάρρος, τὸν περγελάσαμε, ἔπειτα φάνηκε ὁ γερο - Λεβαντὴς νὰ λησμονήσει. Τὴν ἄλλη ὅμως βραδιά μάταια τὸν περιμέναμε νὰ ἔλθῃ. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα, πού τὸν ζητήσαμε στὸ σπίτι του, μάθαμε πὼς ἦταν ἀρρωστος βαριά ἀπ' τὴν ἀρρώστια πού ἔδερνε τὴν πόλη μας...

*αναπν.
δίνε μου.*

ΑΡΓ. ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ

41. ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΚΟΣΜΟΥ

Παραῖξενο τὸ βράδυ ἐκείνης τῆς Κυριακῆς, πού ἐξετάστηκα. Ἡ θάλασσα φαινόταν σὰν λιποθυμισμένη. Τὰ βουνὰ γύρω καθρεφτιζόντανε μέσα της πέρα καὶ πέρα μὲ τὴν ἀστροφεγγιά. Φύλλο δὲν σάλευε. Βγήκαμε στὸν ἡλιακὸ* ν' ἀνασάνουμε, οἱ τρεῖς μας κι ὁ γέρος. Τώρα πού πήγαινε καλὰ τὸ χτήμα καὶ τότε βοηθοῦσε ὁ παραγιός, τότε βλέπαμε συχνότερα σπίτι τὸ γέρο. Καθίσαμε καί, σὰ μιλήσαμε γιὰ τὴν ἐξέταση, γύρισε ὁ λόγος καὶ στὶς δουλιές, στὰ στερνά μας. Ἦταν ὅλοι τῆς γνώμης νὰ μείνω σχολειὸ καὶ νὰ μάθω. Ἡ Ἀννούλα δὲν εἶχε πιά τὴν ἀνάγκη μου. Ἡ προίκα της ἦταν ἔτοιμη καὶ χάρες στὸ γέρο, δὲν ἔλειπε μήτ' ὁ γαμπρός. Ὁ γιὸς τοῦ Καπλάνη μελετοῦσε νὰ γυρίσῃ ἀπ' τὴν ξενιτιά σ' ἕνα χρόνο. Τὰ βόλεψε ὅλα ὁ γέρος μὲ τὴν Καπλάνενα. Ὁ σκοπὸς ἦταν νὰ στεριώσῃ τὴ νύφη στὸ χτήμα μαζί μὲ τὸ γαμπρὸ καὶ νὰ κλείσῃ τὰ μάτια του ἀναπαυμένος. Ἐλεγε λοιπόν, κι ἡ μακαρίτισσα συμφωνοῦσε, νὰ μάθω ἐγὼ καλὰ γράμματα, νὰ βγῶ ὕστερα πραγματευτῆς, καὶ σὰ γυρίσω, ν' ἀγοράσω ἄλλα δυὸ χτήματα πού ἦτανε φόβος νὰ περάσουνε σὲ τούρκικα χέρια. Κι ἔτσι νὰ ριζώσω κι ἐγὼ στὸ Με-

σοβούνι νὰ καμαρώνη κι ἡ γριὰ τὰ δυὸ της παιδιὰ νοικοκυρεμένα.

Ὁλη αὐτὴ τὴν ὥρα ἡ Ἀννούλα πότιζε γλάστρες καὶ τραγουδοῦσε. Ἐκεῖ ἀπάνω ἀκοῦμε μεγάλο βουητό. Δὲν μποροῦσε νὰ βροντή, γιατί σύννεφο δὲν εἶχε στὸν οὐρανό. Δὲν προφτάξαμε νὰ ρωτήξουμε ἓνας τὸν ἄλλο τι εἶναι. Βλεπιούμαστε ἀμίλητοι καὶ χλωμοί. Ὅτι σάλεψε τὰ χεῖλη του ὁ γέρος νὰ μᾶς πῇ καῖτι, κι ἄρχισε νὰ τραντάζῃ ὅλο τὸ σπίτι, ἀρχίσανε νὰ τρίζουν ὅλοι οἱ τοῖχοι!

— Σεισμός! κρυφοφώναζαν οἱ γυναῖκες.

Σὰν τρελλοὶ σηκωθήκαμε καὶ τρέξαμε κατὰ τὴ θύρα τοῦ ἡλιακοῦ. Ὁ γερο - Βασίλης τότε φωνάζει καὶ μᾶς λέει νὰ σταθοῦμε. Σταθήκαμε μιὰ στιγμή. Σταμάτησ' ὁ σεισμός.

Κάμαμε τὸ σταυρό μας.

— Τώρα τρεχάτε, κι ἴσα στὸ περβόλι, μᾶς λέει ὁ γέρος, τρομαγμένοι καὶ βιαστικά.

Μπαίνουμε στὸ σπίτι, κατεβαίνουμε τὴ σκάλα, ἐρχόμαστε στὴν πισόπορτα καὶ βγαίνουμ' ἔξω. Τὶ φωνές, τὶ τσιριχτὰ σ' ὅλη τὴ γειτονιά!

— Δόξα νᾶχῃ ὁ Θεὸς ποὺ δὲ βάσταξε πιότερο! μουρμουζίζε ἡ μακαρίτισσα καὶ κεῖ ποὺ τῷλεγε, ξανάρχεται μεγαλύτερο βουητὸ ἀπ' τὰ βάθια τῆς γῆς· κι ὕστερα ἀπ' τὸ βουητὸ μεγαλύτερο τράνταγμα. Ἀκούγαμε τοὺς τοίχους ποὺ κατρακυλούσαν ἀπὸ παντοῦ. Τὰ χάσαμε καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ σαλέψουμε ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὸν τοῖχο μας. Ἀξαφνα γκρεμίζεται καὶ αὐτὸς καὶ κατρακυλοῦνται ἀμέτρητες πέτρες τριγύρω μας, κι ἓνα σύννεφο σκόνῃ.

Τίποτις ἄλλο δὲν θυμοῦμαι τῆς τρομερῆς ἐκείνης βραδιᾶς παρὰ ποὺ ἦρθαν κατόπιν μ' ἀναμμένα δαδιὰ καὶ σήκωναν πέτρες καὶ φώναζαν καὶ ἀναστέναζαν κι ἔκλαιαν. Μοῦ φαινόταν σὰν νὰ ἤμουν αἰσπεθαμένος. Δὲν πονοῦσα πονθενά, μὰ θαρροῦσα πὼς σὲ δυὸ κομμάτια χωρίστηκα. Ἔτσι κι ὁ νοῦς μου ἦτανε χωρισμένος. Δὲν καλόνοιωθα τί ἔτρεξε, μὰ ἔβλεπα, ἔβλεπα τὶς πέτρες ποὺ σήκωναν, τὰ ξύλα ποὺ τραβοῦσαν σιγανά, τὴ σκόνῃ ποὺ μ' ἔπνιγε. Ἐβλεπα τὸ γερο - Βασίλη ξεσκισμένο, λαβωμένο, χωματιασμένο, νὰ τοὺς φωνάζῃ ὅλους μὲ βραχνὴ φωνή: «Προσέξτε ἀπὸ δῶ, παιδιὰ, τραβᾶτ' ἀπὸ κεῖ». Ὑστερα ἔνοιωσα πὼς δὲν ἤμουν πιά πεθαμένος, πὼς μὲ σήκωναν. Κατόπιν βρέθηκα

στρωμένος σὲ μέρος ποὺ μὲ τὸ φῶς ἑνὸς φαναριοῦ μὲ κοιτάζανε,
μὲ ψάχνανε, μ' ἔδεχναν, κι ὕστερα-ὕστερα βυθίστηκα καὶ πιά
δὲν ἔβλεπα τίποτις, δὲν ἄκουγα τίποτις . . .

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

42. ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΑ

Τὸ σπίτι, ποὺ γεννήθηκα,
κι ἄς τὸ πατοῦν οἱ ξένοι,
στοιχειὸ ἔναι καὶ μὲ προσκαλεῖ,
ψυχή, καὶ μὲ προσμένει.

Τὸ σπίτι, ποὺ γεννήθηκα,
ἴδιο στήν ἴδια στράτα,
στὰ μάτια μου ὅλο ὑψώνεται
καὶ μ' ὅλα μου τὰ νιάτα.

Τὸ σπίτι—ἄς τοῦ νοθέψανε
τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα—
καὶ ἀνόθευτο καὶ ἀχάλαστο,
καὶ μὲ προσμένει ἀκόμα.

Τῆς πόρτας του ἡ παλαιϊκὴ κορώνα,
ὦ! νὰ ἦ καμάρα!
μόνο οἱ χορδὲς τῆς λείπουνε
γιὰ νὰ γενῇ κιθάρα,

νὰ συνοδέψῃ τοῦ σπιτιοῦ
τ' ὀλόχαρο τραγούδι.
Πρὸς τὸ παιδὶ γυρίζω ἀνθός,
δροσιά, ξεπεταρούδι,

πάω στὴ φωλιά, στὴ γλάστρα μου,
στὸ πρωῒ μου, στὸ μαγνήτη,
στὴ ζέστη τῆς μητέρας μου,
στὸ πατρικὸ ἅγιο σπίτι.

Ἄς ἦρθαν τὰ γεράματα
κι ἄς κύλησαν οἱ χρόνοι,
κι ἅπ' τὸ ψιμύθι τοῦ ἀλλαγμοῦ
κι ἅπ' τοῦ χαμοῦ τῇ σκόνῃ

κι ἀπείραχτο κι ἀνέγγιχτο
στὴ Μοῖρα ἀγνάντια στέκει
κι ἅπ' τὸν κῆπο του γιὰ μὲ
χλωρὰ στεφάνια πλέκει.

Τοῦ κάκου οἱ ἔγνιες, οἱ καιροί,
πληγὲς καρδιῶν καὶ τόπων·
τὰ μάτια μου ἄλλα κι ἄλλα ν'ναι
τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τὴν ἰσκιερὴ ἔμπατὴ
στὴ φωτισμένη σάλα
μὲ τ' ἀκριβὸ ρολοῖ χρυσὸ
στὴν χρυσταλλένια γυάλα,

ὅλα βαλμένα ρυθμικά,
γιορτιάτικα ντυμένα
προσώπατα, ἀντικείμενα,
μὲ καρτεροῦν ἔμένα.

Στὸ πλάϊ τῆς δούλας τῆς πιστῆς
ἡ ἀρχόντισσα γιαγιά μου
καὶ ἡ ρήγισα τῆς προκοπῆς—
ἡ μάνα μου, ὦ! χαρά μου!

Τὸ στερνογέννητο καρπὸ
| ἀγκαλιά, καὶ πέρα,
μπρὸς σὲ χαρτιά, τὸ φάντασμα
γνοιασμένο τοῦ πατέρα.

Καὶ μέσ' ἀπ' τοὺς ἀνασσασμοὺς
τοῦ ρόδου καὶ τοῦ δυόσμου
καὶ δουλευτῆς καὶ φυτευτῆς
τοῦ κήπου ὁ ἀδερφός μου !

Τὸ σπίτι πὺν γεννήθηκα—
—κι ἄς τὸ πατοῦν οἱ ξένοι—
στοιχειό, καὶ σὰν ἀπάτητο,
μὲ ζῇ καὶ μὲ προσμένει.

ΓΕΩΡΓ. ΣΤΡΑΤΗΓΗ

43. ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Σύ, τῆς καρδιάς κρυφὸ μαργαριτάρι
καὶ τῆς ζωῆς σεμνὸ προσκυνητάρι,
ὅπου ἔχτισεν ὁ ἄνθρωπος στὴ γῇ,
ὅταν σ' αὐτὴ τὴν ἔρμη ἤθελε πλάσῃ
ἀντὶ γιὰ τὴν Ἑδέμ, ὅπου εἶχε χάσει,
τὴ θεϊκὴ νὰ μαλακώσῃ ὁργή·

ἄπαρτο κάστρο, πὺν ποτὲ δὲν μπαίνει
καὶ πάντα ἀπὸ τὴ θύρα σου ἔξω μένει
ἔχθρα, κακία καὶ προδοσία κρυφῇ·
πὺν αἰώνια τῆς ἀγάπης τὴ λαμπάδα
κρατεῖ ἀναμμένην ἄγρυπη Τριάδα
Πατέρας καὶ Μητέρα κι Ἀδελφοί·

ὦ σπίτι μας καλὸ καὶ τιμημένο,
χίλιες φορὲς ἄς εἶσαι εὐλογημένο
καὶ τοῦ Θεοῦ μας πάντοτε ἡ ματιὰ
τ' ἀδέρφια μου νὰ ραίνει μ' εὐλογία,
καὶ νὰ μυρώνῃ ἀδιάκοπα μὲ ὑγεία
τὰ τίμια τῶν γονιῶν μου γερατειά.

Σὺ μ' ἔμαθες τὸν Πλάστη νὰ πιστεύω
καὶ τὴ γλυκιὰ Πατρίδα νὰ λατρεύω
ἔσὺ καὶ τὴ Φιλία νὰ λαχταρῶ·

σὺ κρύβεις, μέσ' στὸ λατρευτὸ σου χτίριο
τὸ φῶς καὶ τῆς ἀγάπης τὸ μυστήριον
ποὺν μὲ κερνᾷ τῆς Λήθης τὸ νερό.

Πόσες φορὲς μὲς στῆς καρδιᾶς τὰ βάθη,
σὰν ἔνοιωσα τοῦ κόσμου τ' ἄγρια πάθη,
ποὺν οἱ τρικυμίες μᾶς φέρνουν τῆς ζωῆς,
σὰν ἔμπαινα μέσ' στὴν καλή σου θύρα,
μ' ἐγιάτρευες ἀμέσως μὲ τὰ μῦρα,
μιᾶς τρισευλογημένης σου πνοῆς!

Πόσες φορὲς μέσ' στὴ θερμὴ σου ἀγκάλη,
ὕστερ ἀπ' τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πάλη
γαλήνη εὗρηκα καὶ παρηγοριά,
γιατὶ στὸ στήθος μέσα μὲ φωτίζεις
καὶ κάλλιον τὴν ψυχὴ μου ἐσὺ γνωρίζεις
ἀπὸ τῆς γῆς τ' ἀνθρώπινα θεριά!

Ἡ κάθε σου γωνιά κι ἡ κάθε σου ἄκρη
ἀντιλαλεῖ τὸ γέλιο μου ἢ τὸ δάκρυ,
χαρὰ τῶν τραγουδιῶν μου ἢ στεναγμό·
στὶς κάμαρές σου μέσα καὶ τοὺς τοίχους
θωρῶ ὅλα τὰ ὄνειρά μου καὶ στοὺς στίχους
τὸν πόνο, τὴν ἐλπίδα, τὸν καῦμό.

Καὶ τ' ἄψυχα ἀκόμα μὲ γνωρίζουν,
κι ἀγάπης λόγια γύρω ψιθυρίζουν,
τραπέζι, εἰκονοστάσι καὶ σκαμνί·
χαμόγελο τοῦ δείχνει κάθε εἰκόνα,
τὴν ἀγκαλιὰ μοῦ ἀνοίγει ἢ πολυθρόνα,
ποὺν κάθονται οἱ γονεῖς μου οἱ σεμνοί.

Χαῖρε, ὦ ! χαῖρε, σπῖτι τιμημένο,
χίλιες φορὲς ἄς εἶσαι εὐλογημένο,
καὶ τοῦ Θεοῦ μας πάντοτε ἡ ματιὰ
τ' ἀδέλφια μου νὰ ραίνει μ' εὐλογία,
καὶ νὰ μυρώνη πάντοτε μ' ὑγεία
τὰ τίμια τῶν γονιῶν μου γερατειά.

44. Η ΜΑΝΑ ΞΑΓΡΥΠΝΑΕΙ

Ἐσβήσανε σιγὰ σιγὰ
 Τὰ λίγα φῶτα τοῦ χωριοῦ
 Καὶ δὲν ἀκοῦς στὴν ἐρημιὰ
 Παρ' ἓνα γαύγισμα σκυλιοῦ.

Κοιμᾶται τὸ χωριὸ βαθιά,
 Καὶ μέσ' στὴ νύχτα τὸ βουνὸ
 Σὰν φάντασμα ἀποπάνω του
 Τὸ παραστέκει σκοτεινό.

Καὶ λάμπει, λάμπει ὁ οὐρανὸς
 Καὶ κάποιο ἀστέρι σβήνει.
 Σὰν ποιὰ ψυχούλα νᾶσβησε
 Στῆς νύχτας τῇ γαλήνῃ;

Ἕνα σπιτάκι τοῦ χωριοῦ
 Μονάχα δὲν κοιμᾶται.
 Ἐκεῖ στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
 Ποιὸς ἴσκιος νὰ πλανᾶται

Κι ὅλο πηγαίνει κι ἔρχεται;
 Μὴν κάνει ἐκεῖ νυχτέρι
 Καὶ ράβει ἡ κόρη τὰ προικιά
 Γιὰ τὸ χρυσό της ταίρι;

Ὁ γεωργὸς μὴν ξύπνησε
 Νὰ δῇ τὰ ζωντανά του,
 Ποὺ ἀναχαράζουν καθιστά
 Στὴ δρόνα του ἀποκάτου;

Δὲν εἶν' ἡ κόρη οὐδ' ὁ ζευγάς,
 Στὰ ζωντανὰ ποὺ πάει,
 Κοίτεται ὁ γιὸς μονάκριβος
 Κι ἡ μάνα ξαγρυπνάει!

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

45. ΝΟΣΤΙΜΟΝ ΗΜΑΡ

3 ^ο Ιουνίου 1906

Ἐφυγα σχεδὸν παιδὶ καὶ ξαναγουρίζω σχεδὸν γέρος. Δεκατέσσερα ὀλάκαιρα χρόνια ἢ κακὴ μου μοῖρα μ' ἐκράτησε δεμένον στὴν ξενιτιά, πότε μὲ δυστυχίες ἀφάνταστες, πότε καὶ μ' εὐτυχίες πλανερές . . . Εὐτυχίες καὶ δυστυχίες τὸ ἴδιο μ' ἀλυσόδεναν καὶ μ' ἐστεροῦσαν τὴ μεγάλη εὐτυχία τῆς Πατρίδας, πού δεκατέσσερα ὀλάκαιρα χρόνια τὴν ὄνειρευόμουν στὸν ὕπνο καὶ στὸ ξύπνο.

Μιά μέρα μοῦ χαμογέλασε ἄξαφνα ἡ Μοῖρα καὶ μοῦ εἶπε: Πήγαινε! Εἶσαι ἐλεύθερος.

— Θὰ πάω! . .

Νά, μπῆκα στὸ πλοῖο μὲ τὸ καλὸ, καὶ τὸ πλοῖο ξεκίνησε μὲ τὴν πλώρη πρὸς τ' ὄνειρό μου . . . Ἡ θάλασσα λάδι . . . Αὖριο τὸ πρωτὶ θὰ προβάλουν μπροστά μου τ' ἅγια χώματα.

Ἀξαφνα σηκώθηκε τρικυμία, καὶ σιγὰ - σιγὰ ἡ τρικυμία μεγάλωνε. Τὸ μικρὸ πλοῖο παραδέρνε καὶ χοροπηδοῦσε ἐπάνω στὰ μανιασμένα κύματα. Μὲ δυσκολία ἡ πλώρη κρατιόταν ἀκόμη πρὸς τ' ὄνειρό μου. Τὰ πλευρὰ δερνόταν ἀλύπητα καὶ τὸ θαλάσσιο ξύλο ἀναστέναζε σὰν ἄνθρωπος καὶ τριζομανοῦσε νὰ σπάσῃ.

Στὸ θυμὸ ἐκεῖνο τῆς θάλασσας, τὸν ἀνέλπιστο, πού εἶχε σατίσει καὶ τὸν καπετάνιο τὸν ἴδιο, ἔβλεπα μὲ τρόμο τὸ θυμὸ τῆς

Μοίρας μου. Τὸ μετάνιωσε λοιπὸν ἡ φθονερή, πού γιὰ μιὰ στιγμή μ' ἄφησε ἐλεύθερο κι ἤθελε τώρα νὰ μὲ βουλιάξει;

Ἔτσι θὰ ἦταν ἡ Μοῖρα δὲν θ' ἄθελε νὰ ξαναἰδῶ τὴν πατρίδα μου. Διαφορετικά, πῶς θὰ μὲ κρατοῦσε τόσω χρονῶν ἡμέρες ἄλυσοδεμένο; Ἐκοίταξα τὸν οὐρανὸ ἀπελπισμένος.

Τόσος ἦταν ὁ πόνος μου κι ὁ σπαραγμὸς μου, πού κι ἡ Μοῖρα ἡ ἴδια πρέπει νὰ μὲ λυπήθηκε. Εἶδεμή, πῶς κόπηκε ἄξαφνα ὁ ἄνεμος καὶ πῶς κατέβηκε τὸ κύμα καὶ πῶς ξανάγινε ἡ θάλασσα γιαντὶ;

Ὡς τὸ βράδυ εἶχαν τελειώσει ὅλα. Ἡ νύχτα πέρασε ἡσυχῇ καὶ μὲ τὸ γλυκοχάραμα, σηκώθηκα ἀπὸ τὸ κρεβάτι κι ἀνέβηκα στὸ κατάστρωμα.

Ἡ θάλασσα ἦταν μολυβένια. Πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀνατολῆς λίγα σύννεφα μαῦρα μὲ στριφώματ' ἀσημένια. Καὶ μπροστά, μέσα στὴν αὐγινὴ ὁμίχλη, οἱ κορυφὲς μακρουσμένων ἀέρινων βουνῶν.

Ὁ ἔλικας ἐδούλευε δραστήριος, βιαστικός. Ὁ αὐλακας πού ἄφηνε πίσω του τὸ γρήγορο πλοῖο μεγάλωνε σταθερά. Κι ἡ πλώρη ἴσια πρὸς τ' ὄνειρό μου . . .

Λίγο ἀκόμη, μιὰ-δυὸ ὥρες, καὶ τ' ὄνειρο γίνεται πρᾶγμα.

— Ὁ ἥλιος!

Καὶ μαζί του ἡ Ζάκυνθο προβάλλει ἀπὸ τὸ γαλανὸ καὶ χρυσαφένιο πέλαγος.

Μιὰ λουρίδα γῆς κίτρινης, χωρὶς χάρη καὶ χωρὶς σχῆμα, καὶ κάτι βουνὰ ἀπὸ πίσω, πού μόλις ξεχωρίζουν, χωμένα μεσ' στὰ σύννεφα. Τὸ πράσινο, τὸ ὄνειρευτό, τὸ πολυῦμνητο ζακυνθινὸ πράσινο, δὲν [ἐπρόβαλε ἀκόμα. Καμιὰ μυρωδιά, οὔτε κίτρων, οὔτε μπουγαριῶν*, οὔτε ρόδων, δὲν φέρνει ἀκόμα ὡς τὸ κατάστρωμα ὁ πρωϊνὸς ἀέρας. Καμιὰ ὁμορφιά . . .

Ἄ! τὴν κακὴ Μοῖρα! Μοῦ μάγεψε τὴν πατρίδα καὶ μοῦ τὴν ἔκανε ἄσχημη! Κι ὅμως, δεκατέσσερα χρόνια ζοῦσα μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν ξαναἰδῶ. Τὰ μάτια μου δακρῦζουν ἀπὸ χαρὰ κι ἀπὸ λύπη. Μιὰ βαθιά, μυστικὴ ἀπογοήτευση κρατεῖ τὴν καρδιά πού σπαρταρᾷ . . .

* Ἀλλὰ γιὰτί τόσο βιαστικός κι ἀνυπόμονος;

Νά, ἡ κίτρινη λουρίδα ἄρχισε σιγὰ-σιγὰ νὰ στολίζεται μὲ στίγματα πράσινα, βαθυπράσινα... Ἡ ὄψη της παίρνει λίγο λίγο γραμμὲς μαλακές, καμπύλες μὲ χάρη καὶ μ' ὁμορφιά. Ἀγαπητὰ

μου χρώματα καὶ σχήματα, ἄρχισα νὰ σᾶς ἀναγνωρίζω. Ναί, εἶστε ὥραϊα, ὅπως σᾶς ἤξερα κι ὅπως σᾶς ἄφησα!... Στὴ μακροῦλὴ κιτρινάδα, καταμεσίς, διακρίνεται ἓνα ζωηρὸ κόκκινο σημάδι. Λὲς καὶ κάποιος ἄγριος θεὸς ἔχωσε τὴ ρομφαία του σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος κι ἐτρύπησε τὴ γῆ, κι ἀπὸ τὰ σπλάχνα της ἔβγαλε αἷμα. Ἡ πληγὴ εἶναι μεγάλη, βαθιά. Τὸ αἷμα τρέχει ἀπὸ πάνω ὡς κάτω στὴ θάλασσα. Κι ἡ κοκκινάδα ἐκείνη μοῦ τραβᾷ τὸ μάτι καὶ τὸ λογισμό, καὶ μοῦ τὰ καρφώνει ἐκεῖ.

Εἶναι ὁ Κόκκινος Βράχος, ποὺ φαίνεται ἀπὸ μακρυνὰ σὰν πληγὴ ματωμένη.

Εἶναι ἡ τοποθεσία ποὺ μ' ἐμάγειρε νὰ γράψω τὸ ἀγαπημένο μου ἐκεῖνο διήγημα. Εἶναι τὸ ἀπέραντο κοκκινόχωμα ποὺ γεννᾷ τ' ἀγριόφυλλα λιοστάσια καὶ τὰ ὥραϊα ξανθόμαλλα κορίτσια.

Ὅλ' ἡ Πατρίδα σὲ μιὰ Γυναίκα:

Ἡ μάνα μου μὲ περιέμενε στὴν ἀποβάθρα.

Σὲ λίγο πατῶ τ' ἅγια χώματα καὶ βρίσκομαι στὴν ἱερὴ ἀγκαλιά...

Ὅταν τὴν εἶδα ἐκεῖ, — ἀναλλοίωτη, ἀγέραστη, σὰν τὴν ἐλπίδα ὅπου ἔτρεφε καὶ τὴν ζωογονοῦσε, — νὰ στηρίξῃ τὸ λιγνὸ μαυροφόρο κορμὶ στὸ κάγκελο τῆς σκάλας καὶ νὰ κοιτάξῃ πρὸς τὸ πλοῖο, μοῦ φάνηκε πῶς δεκατέσσαρα χρόνια, νύχτα καὶ μέρα, μ' ἐπερίμενε ἐκεῖ, στὴν ἴδια θέση...

Μὴν κλαῖς, μανούλα μου γλυκειά! Τῆς χαρᾶς σου τὸ δάκρυ μου σπαράζει τὴν ψυχὴ. Ἀλήθεια σ' ἔκαμα νὰ περιμένῃς πολὺ... Μὴ μοῦ τὸ λές, τὸ ξέρω... Μὰ δὲ φταίω ἐγώ, μάνα, καὶ μὴ μὲ μαλώνῃς. Φταίει ἡ Μοῖρα. Ἐκείνη μὲ κράτησε ἀλυσοδεμένο ὡς τώρα, πότε μὲ δυστυχίεις ἀφάνταστες καὶ πότε μ' εὐτυχίεις πλανερές. Γιατὶ ἡ ἀληθινὴ εὐτυχία, ἡ μόνη, ναί, εἶν' αὐτὴ ποὺ αἰσθάνομαι τώρα στὴν ἀγκαλιά σου. Ὅπως ἡ ἀληθινὴ δυστυχία δὲν εἶν' ἄλλη ἀπὸ κείνη ποὺ θὰ σ' ἐμπόδιζε ν' ἀκολουθήσῃς τὸ δρόμο σου καὶ τὸν προορισμό σου. Εἶσαι μεγάλη ψυχὴ ἐσὺ καὶ τὰ καταλαβαίνεις... Δὲν ἐστάθηκα στὴ ζωὴ μου εὐτυχισμένος, μὰ μπόρεσα ν' ἀκολουθήσω τὸ δρόμο μου καὶ τὸν προορισμό μου. Ἴσως ἡ εὐτυχία μου ὅλη νὰ εἶν' αὐτή. Πικρὴ εὐτυχία, ποὺ μοῦ στοιχίζει τὸ χωρισμὸ τῆς Μάνας καὶ τῆς Πατρίδας. Μὰ ὅλα δὲν μπορεῖ νὰ τᾶχῃ κανεῖς!...

Στὸ πλοῖο πάλι γιὰ τὴν ξενιτιά. Καὶ ποιὸς ξέρει γιὰ πόσα χρόνια πάλι!...

Θεέ μου, μαλάκωσε τὴ σκληρή μου Μοῖρα, νὰ μὲ ξαναφήσῃ τοῦλάχιστο γιὰ νὰ πεθάνω... Ἄχ, ἄς μὴ μοῦ δώσῃ εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον! Ἀλήθεια Κάλβε*. *Εἶναι γλυκὺς ὁ θάνατος, μόνον ὅταν κοιμώμεθα εἰς τὴν πατρίδα...*

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗ

46. ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο μικροὶ ἴστανται. Ἡλιοκαῖ εἶναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμμένα. Ἀσχε-
πεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των ἄτακτος καὶ ἀκτένιστος,
μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστή-
ματος καὶ μὲ ὁμοιόμορφον περίπου τὴν πενιχρὰν περιβολήν, ἦν
συμπληρῶνει καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων
μικρὰ ποδιά. Ὁ εἰς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμήμα χαρτίου, κατερρα-
κωμένον, κατεσπιλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνοντ' ἐξίτηλα
ἀποτυπώματα πληθύος δακτύλων, ἐφ' ὧν διῆλθε. Καὶ ὁ ἄλλος
προστριβόμενος εἰς αὐτόν, ^{ἄνω} μυρὸν πρὸς μυρὸν, ἀγκῶνα πρὸς
ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ
ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γραμματος. Διότι
εἶναι γράμμα καὶ ὁ φάκελλος αὐτοῦ ἐρριμμένος κεῖται πρὸ πο-
δῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, καὶ τὸ εἰκοσάλεπτον αὐτοῦ σῆμα ἔξω-
θεν, γράμμα δι' ἐπιτηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γε-
γραμμένων μετ' ἐπιμελείας, μ' εὐθείας τὰς σειράς, ὥς διὰ χάρα-
κος τεθέντος ὑποκάτωθεν ἴσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειοῖ.
Καὶ ἀπενθύνεται, φαίνεται, πρὸς ἓνα τῶν μικρῶν, ἐκείνον, ὅστις
παρατηρεῖ πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὥς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ
κάλλιον ἀντιλαμβανόμενος αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνω-
στον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χαρτοῦ σημείων, ἅτινα τῷ
ἀπαγγέλλει ὁ σύντροφός του πλέον γραμματισμένος, καθ' ὅλα τὰ

διδόμεν' ἀπ' αὐτόν καὶ εἰς ὃν, ὅπως ἐξάγεται, κατέφυγεν, ἵνα τοῦ τ' ἀναγνώσῃ. 2)

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ μικρὸς διερμηνεὺς πράγματι :

Καλαμάτα, 27 Μαρτίου 1888. Παιδί μου Γιώργη. Πρῶτον ἔρχομαι νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν καλὴν σας ὑγείαν καὶ δεύτερον, ἂν ρωτᾷς καὶ δι' ἡμᾶς, καλῶς ὑγιαίνομεν. Παιδί μου, σοῦ γράφω καὶ σοῦ λέω πὼς ἀφότου ἔφυγες εἶμαι εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ λαχταρίζω νύκτα καὶ ἡμέραν, κάθε ὥρα καὶ στιγμή, πὼς νὰ βρίσκεσαι μοναχό σου, σὲ τόσο μεγάλη πολιτεία, πὺν χάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὅχι ἐσὺ δέκα χρόνων παιδί, καὶ τί νὰ γίνεσαι. Τὸ γράμμα σου τὸ ἔλαβα ὁποῦ μοῦ ἔγραφες πὼς ὁ μπάρμπας σου ὁ Ἀντώνης ἐφρόντισε καὶ σ' ἔβαλε σ' ἓνα μαγαζὶ μὲ τριάντα δραχμὲς τὸ μῆνα. Ἐκαμα παιδάκι μου, τὸ σταυρό μου κι ἐπα-
ρακάλεσα τὸ Θεό, μέρες νὰ μοῦ κόβῃ καὶ χρόνους νὰ σοῦ τίς δίνη.

Ἐλαβα καὶ τὰ δύο τάλληρα, πὺν μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ μισθό σου μὲ τὸν Παναγιώτη, καὶ σὲ εὐχήθηκα, ἡ δυστυχισμένη. Πέτρα νὰ πιάνης καὶ μάλαμα νὰ γίνεται. Τώρα, ἀπὸ τότε ἔχω νὰ μάθω γιὰ σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι δὲν ξέρω. Ξημερώνει, βραδιάζει, μὲ τὴν ἔννοια σου ξυπνῶ. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει : «Μὰ μὴ στενοχωριέσαι, τί κάνεις ἔτσι, θ' ἀρρωστήσης καὶ ὑμένη μητέρα!», μὰ ἐμένα ὕπνος δὲν μὲ πάει νὰ συλλογίζωμαι ὁλοένα ποῦ νὰ εἶσαι καὶ πὼς νὰ περνᾷς. Ὅσους ἔρχονται ἀπ' αὐτοῦ πηγαίνω καὶ τοὺς ρωτῶ γιὰ σένα, μὰ ἀριὰ καὶ ποῦ νὰ βρῶ κανένα νὰ μοῦ πῇ πὼς σὲ εἶδεν. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει πάλι : «Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἰδοῦνε, μάνα, τόσος κόσμος ἐκεῖ πέρα . . .», μὰ ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰ νὰ σ' ἔχω χαμένο ἐσένα καὶ τὸν πατέρα σου. 3)

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐξακολουθεῖ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ δι' ἀναλόγων φράσεων, ἀνησυχίαν καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐκδηλοῦσα. Προδῆλως, μητρὸς εἶναι τὸ κατεροσκαμμένον γράμμα, μητρὸς ἀγραμμάτου καὶ πτωχῆς—διὰ ξένης βέβαια χειρὸς γραφέν—μη-
τρὸς, ἣτις θὰ κατέφυγε βέβαια καὶ αὐτὴ εἰς κανένα γραμματι-
σμένον διὰ νὰ τῆς τὸ γράψῃ, ὑπαγορεύουσα αὐτῷ, ὅπως ὁ υἱὸς
τώρα εἰς τὸν μικρὸν φίλον του διὰ νὰ τοῦ τ' ἀναγνώσῃ. Καὶ ἡ
ἀγωνία, ἣν ἐκφράζει, εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς χωρισμένης ἀπὸ τὸν
υἱὸν τῆς αὐτόν, ὃν ἔστειλε, φαίνεται μακράν, εἰς τὴν μεγάλην
αὐτὴν πολιτείαν, περὶ ἧς ὁμιλεῖ, εἰς τὴν Ἀθήνα, εἰς τὴν προ-
τεύουσαν, ἀναγκασθεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διὰ νὰ εὕρῃ

πόρον ζωῆς, καὶ ἀγνοεῖ ἔκτοτε τί γίνεται καὶ πονεῖ διὰ τὸν χωρισμόν του. Ὁ μικρὸς ἀναγινώσκει ἀργὰ-ἀργά, πιστῶς, εὐσυνειδήτως, συλλαβιστά, ἀπομονῶν τὰς λέξεις, διαιρῶν αὐτὰς μίαν πρὸς μίαν ὡς νὰ ταῖς ἀποδίδῃ ὑπέροχον ἔννοιαν. Καὶ ὁ ἄλλος ἀκούει ἐν σοβαρότητι, συγκινημένος κάπως, παρακολουθῶν τὸ βλέμμα τοῦ φίλου του φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἴσως καθ' ἑαυτόν, πῶς τ' ἄψυχα αὐτὰ στοιχεῖα, τὰ κεχαρσμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου, νὰ ἠμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν φωνὴν τῆς μάνας του, νὰ τῷ φανερώσουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδίδουν πληροφορίας, νὰ τῷ διαβιβάζουν ἐρωτήσεις, ὡς νὰ τὴν ἔχῃ μπροστά μου καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν. Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀφῆκεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν πατρίδα των τὴν Καλαμάταν, κι ἔφυγε, κι ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας πλησίον τοῦ θείου του Ἀντώνη, διὰ νὰ τὸν βάλλῃ εἰς κανένα μαγαζὶ ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμίαν τέχνην. Καὶ ἔκτοτε πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ θείου του παντοτε, ἀλλ' ἀφημένον εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις, ἐργαζόμενον ὅπως ζήσῃ, καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμόν του, ὑπηρέτης εἰς ἓνα μαγαζὶ, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔβαλε, μικροσκοπικὸς παλαιστῆς τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ὅπου ἡ πτωχὴ μητέρα του, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν, ὅταν ἔφευγεν, ὅτι τὴν ἔχανε διὰ παντός, ἡ ἀπομείνασα ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον των, χήρα, μὲ τ' ἄλλα δύο της μικρά, ἡ ἀποφασίσασα νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ ὡς εἰς ἄλλην μητέρα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὴν Ἀθήνα, ὡς τὴν ὀνομάζει—ἰδοὺ ὅπου τοῦ γράφει τώρα—περιέργον! ὡς νὰ τοῦ ὁμιλῇ ἀπὸ τὴν ἄκραν ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί κάνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται . . . 4)

— Παιδί μου, λέγει, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχὴ μου, ν' ἀκοῦς τὸν μπάρμπα σου τὸν Ἀντώνη σὲ ὅ,τι κι ἂν σοῦ λήῃ, σὰ νὰ εἶμαι ἐγὼ ἡ ἴδια. Νὰ κάνῃς τὴ δουλειά σου ἄξια καὶ τίμια καὶ νὰ γίνῃς καλὸς ἄνθρωπος καὶ νὰ ἰδῶ κι ἐγὼ καὶ τ' ἀδέρφια σου καλὸ ἀπὸ σένα, μιὰ καὶ θέλησε ὁ Θεὸς καὶ μᾶς πῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μᾶς ἄφησε στοὺς πέντε δρόμους. Ν' ἀκοῦς τὸν ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνῃς ὅ,τι θελήματα σοῦ λέει. Τὰ λεπτὰ νὰ τὰ φυλάῃς καὶ νὰ μὴν τὰ σκορπᾷς ἐδῶ κι ἐκεῖ, καί, ἅμα σοῦ περισσεύουν, νὰ τὰ δίνῃς τοῦ μπάρμπα σου νὰ σοῦ τὰ φυλάῃ ἢ νὰ βρίσκης ἄνθρωπον πιστὸν ἀπὸ τοὺς πατριώτας μας καὶ νὰ μοῦ τὰ στέλνῃς . . . Μοῦ εἶπαν πὼς αὐτοῦ εἶναι καὶ ἓνα σχολεῖο

για τὰ φτωχὰ τὰ παιδιὰ τῶν Ἀπόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μπάρμπα σου νὰ σὲ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νὰ πηγαίνῃς γιὰ νὰ μάθῃς καὶ λίγα γράμματα, γιατί σήμερα ὅποιος δὲν ξέρει γράμματα, χάνεται . . .».

Τὸν συμβουλεύει δὲ οὕτω ἐπὶ μακρόν, ἐν ἀφελείᾳ μετὰ πόνου ψυχῆς, κοινοτάτων ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητί των, ἐκφράσεων μητρὸς ποθούσης νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ γινόμενον ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον, καὶ αὐτὸν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐν εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων, καὶ τὸν νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἢ καλὴ ἐπαρχιωτὶς, πῶς πρέπει νὰ βαδίσῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαρραλλάκτως, νομίζεις, ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγέται, ὅταν ἦτο βρέφος καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε, πῶς νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ των οἰκίσκου. Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδῆλως ἐπὶ μᾶλλον ἐφ' ὅσον προβαίνει ἢ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυποῦται ἐκφρασις ἐνδομύχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἣτις τελεῖται, φαίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ γράμματος καὶ τὸ ὄμμα του πλέει ἐνίοτε διὰ μιᾶς ὑγρὸν εἰς αἰφνίδιον δάκρυ.

Ὅμως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδίου τὴν μορφήν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα καὶ λευκαίνονται τὰ χεῖλη του τρέμοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του μεγενθύνονται ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν. 5)

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολή :

«Παίδι μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἦρθε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πὼς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τακτικὰ εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μερμπάντες στὰ σοκάκια καὶ ξοδεύεις τὰ λεπτὰ σου, ὅπου τύχη. Ἐγώ, παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ κοίταξε καλὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατί δὲ θέλω πιά νὰ σὲ ξέρω γιὰ παιδί μου . . .».

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακoinωθεῖσα αὐτῇ ἡ εἶδησις ἢ εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νὰ δοκιμάσῃ τὸν χαρακτήρα τοῦ παιδίου ; Ἄδελφον. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἢ ἀνάγνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ συνεχόμενον πλέον :

— Ψέματα, ἀνακράζει αἰφνης ἐν ὀργῇ, εἶναι ψεύτης

— Ποιὸς νᾶν' αὐτὸς τάχα ; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.

— Τὸν ξέρω κι ἐγὼ τὸν ψεύτη ; ἀπαντᾷ, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.

— Σὲ φιλῶ. Ἡ μετέρα σου Ἀγγελικὴ, ἐπανέλαβεν ὁ ἄλλος. Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δύο μικροὶ ἀποχωρίζονται.

— Πότε θᾶρθης νὰ κάμωμε τὸ γράμμα πὺν θὰ στείλω ; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.

— Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς στὸ μαγαζί.

Λίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος ἵσταται ἀκόμη ἐπὶ μικρόν, διπλῶνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιλωμένον χαρτίον καὶ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς εἰς τὸν κόλπον του :

— Ψεῦτες, ὑποτονθορίζει ἐν νέου μεταξὺ τῶν ὁδόντων του θυμωδῶς, ψεῦτες ! . . .

ΑΧ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ

47. ΑΝΥΠΟΜΟΝΗΣΙΑ

Κυλίστε γρηγορότερα, ἡμέρες καρφωμένες,
Καὶ φέрте, φέрте τὴ στιγμὴ,
Ποὺ θ' ἀναπνέω γιασεμὶ
Σὲ χῶρες μυρωμένες

Δὲν εἶμ' ἐγὼ γιὰ ξενιτιά, δὲν εἶμ' ἐγὼ γιὰ ξένα,
Παιδὶ τοῦ ἡλίου, τῆς φωτιᾶς,
Δὲν θέλω χιόνια ξενιτιᾶς
Καὶ χνῶτα παγωμένα.

Ἔχω μανούλα τὴν αὐγή, τὸν ἥλιο γιὰ πατέρα.
Λημέρι, πράσινα κλαδιά,
Πνοή, τοῦ ρόδου μυρωδιά·
Καὶ νύκτα, τὴν ἡμέρα.

Εἶναι μητρὶς ἡ ξένη γῆ, κακὴ μητρὶς σὺν ξένο
Δίνει φαρμάκι γιὰ νερό,
Ψωμί, ὥσάν αὐτή, πικρό.
Μὲ δάκρυ ζυμωμένο.

Ποῦ, μύρη μοῖρα, μ' ἔρριξες ; Στὴ χώρ' αὐτὴ μαυρίζει
Γῆ, θάλασσα καὶ οὐρανός·
Ὁ ἥλιος μαῦρος, σκοτεινός,
Καὶ τ' ἄστρο δὲν φωτίζει.

Ἐνὸς πουλιοῦ δὲν ἄκουσα ὥς τώρα τὸ τραγούδι
Δὲν κάθησα σ' ἓνα βουνό,
Δὲν εἶδα κῦμα γαλανό,
Δὲν μύρισα λουλούδι !

Ἐχτὲς τ' ἀστέρια ἐκκίταζα καὶ πονεμένες εἶδα
Ματιὲς ἀράπικες . . .
Τ' ἀστέρια εἶναι σὰν σβηστὰ
Δὲν ἔχουν φῶς κι ἐλπίδα.

Ἄχ, μόν' ἀπ' τῆς πατρίδας μου τ' ἀνθρώπιστα λημέρια
Βλέπει τὸ κῦμα γαλανὸ
Καὶ πρασινίζει τὸ βουνὸ
Καὶ λάμπουνε τ' ἀστέρια

Ἐκεῖ θ' ἀκούσω τὰ πουλιά, λουλούδια θὰ μυρίσω
Καὶ ἡλιοφώτιστη φωλιά,
Μέσ' τῆς στοργῆς τὴν ἀγκαλιά,
Τὸ φῶς θὰ χαιρετήσω !

48. ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάνα μου, καὶ τ' ἄσπρο τῆς τ' ἀχείλι.
 σὰν φύλλο τρεμοσείνεται, σὰν ψάρι πὺν σπαράζει·
 ἡ ἀδελφούλα μου «ἔχε γειά», μοῦ λέει μὲ τὴ μαντήλι,
 μιὰ τὸ σαλεύει κι ἔπειτα στὰ μάτια τῆς τὸ βάζει.
 Κι' ὁ ἀδελφός μου ὧς τὴ γωνιά τοῦ δρόμου μὲ πηγαίνει
 μὲ πρόσωπο σὰ χαρωπό, μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια,
 μὰ νοιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πὼς βράζει κι ἀνασαίνει,
 πὼς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται κομμάτια.

ΘΑΝΑΤΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

49. Ο ΧΑΡΟΣ

Ποιὸς ἔχει πέτρινη καρδιά, θέλω νὰ μὴ ραγίσῃ,
νὰ εἰπῶ τραγουδί θλιβερὸ καὶ παραπονεμένο.
Μηδ' ἀπὸ χῆρες τ' ἄκουσα, μηδ' ἀπὸ παντρεμένες,
τοῦ Χάρου ἡ μάνα τ' ὅλεγε, τ' ὅσουρνε μοιρολόγι.

— Πόχουν παιδιά, ἃς τὰ κρύψουνε, κι ἀδέλφια ἃς τὰ φυλάξουν·
γυναῖκες τῶν καλῶν ἀντρῶν, νὰ κρύψουνε τοὺς ἄντρες,
γιατὶ ἔχω γιὸ κυνηγητὴ, γιατὶ ἔχω γιὸ κουρσάρο*,
ὅλες τὶς νύχτες περπατεῖ καὶ τὶς αὐγὰς κουρσεύσει
κι' ὅπου εὖρη τρεῖς παίρνει τοὺς δυό, κι ὅπου εὖρη δυὸ τὸν ἕνα,
κι ὅπου εὖρη κι ἕνα μοναχό, 'κεῖνον τὸν ξεκληρίζει».

Μὰ νάτον καὶ κατέβαινε στοὺς κάμπους καβαλλάρης.
Μαῦρος ἦταν, μαῦρα φορεῖ, μαῦρο καὶ τ' ἄλογό του,
στέλνει στιλέττα* δίκοπα, σπαθιά ξεγυμνωμένα·
στιλέττα τ' ἄχει γιὰ καρδιές, σπαθιά γιὰ τὰ κεφάλια.

50. ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΙΟΥ

Τρῶτε καὶ πίνετ' ἄρχοντες, κι ἐγὼ νὰ σᾶς δηγοῦμαι,
 κι ἐγὼ νὰ σᾶσε διηγηθῶ γιὰ ἕναν ἀνδρειωμένο,
 γιὰ ἕναν νιόν, τὸν εἶδα ἐγὼ στοὺς κάμπους κι ἐκυνήγα,
 κυνήγα κι ἐλαγώνευεν ὁ νιὸς κι ἀγριμολόγα*.
 Στὸ γλάκιο* πιάνει ὁ νιὸς λαγό, στὸ πῆδο πιάνει ἀγρίμι,
 τὴν πέρδικα τὴν πλουμιστὴ ὀπίσω τὴν ἀφήνει.

Μὰ ὁ Χάροντας ἐπέρασε κι ἦτανε μανιασμένος·
 — "Εβγαλε, νιέ, τὰ ροῦχα σου καὶ θέσε τ' ἄρματά σου,
 δέσε τὰ χέρια σου σταυρό, νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου.
 — Δὲ βγάνω ἔγώ τὰ ροῦχα μου, δὲν θέτω τ' ἄρματά μου,
 μὴδὲ τὰ χέρια μου σταυρό, νὰ πάρῃς τὴν ψυχὴ μου.
 Μὰ ἄντρας ἐσύ, ἄντρας κι ἐγώ, κι οἱ δυὸ καλὰ ἀντρειωμένοι,
 κι ἄϊντε νὰ παῖ παλαίψωμεν στὸ σιδερόν ἁλώνι,
 νὰ μὴ ραῖσουν τὰ βουνὰ καὶ νὰ χαλάσῃ ἡ χώρα·

Καὶ πᾶνε νὰ παλέψουνε στὸ σιδερόν ἁλώνι,
 Κι ἐννιὰ φορὲς τὸν ἔβανε ὁ νιὸς τὸ Χάρο κάτω,
 Μὰ πάνω στὶς ἐννιὰ φορὲς τοῦ Χάρου βαποφάνη,
 Πιάνει τὸ νιὸ ἀπὸ τὰ μαλλιά, χαμαὶ τὸν γονατίζει.

— "Αφες μου, Χάρε, τὰ μαλλιά καὶ πιάσε μ' ἀπ' τὴ μέση
 καὶ τότε δὰ σοῦ δείχνω ἐγὼ πῶς εἶν' τὰ παλικάρια.
 — "Αποκειδὰ τὰ πιάνω ἐγὼ οὔλα τὰ παλικάρια,
 πιάνω κοπέλλες ὁμορφες κι ἄντρες πολεμιστάδες,
 πιάνω καὶ τὰ μωρὰ παιδιὰ μαζὶ μὲ τὶς μανάδες.

51. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

Α'

Εἶχα μηλιά στὴν πόρτα μου καὶ δέντρο στὴν αὐλή μου
καὶ τέντα κατακόκκινη τὸ σπίτι σκεπασμένο,
καὶ κυπαρίσσι ὀλόχρυσο, κι ἤμουν ἀκουμπισμένη,
εἶχα κι' ἀσημοκάντηλο στὸ σπίτι κρεμασμένο.
Τώρα ἡ μηλιά μαράθηκε, τὸ δέντρο ξερριζώθη
κι ἡ τέντα ἡ κατακόκκινη κι ἐκείνη μαύρη ἐγίνη,
τὸ κυπαρίσσι τὸ χρυσὸ ἔπεσε κι ἔτσακίστη,
τ' ἀσημοκάντηλο ἔσβησε, τὸ σπίτι δὲ φωτάει.

Β'

Ποιὸς ἦταν κείνος πῶβανε φωτιά στὸ περιβόλι
κι ἐκάη ἡ φράχτη τ' ἀμπελιοῦ κι ἐκάη τὸ περιβόλι
κι ἐκάηκαν τὰ δυὸ δεντρά, πού ἦταν ἀδερφωμένα ;
Καὶ τὸνα κἀη κι ἔπεσε, καὶ τᾶλλο κἀη κι' ἐστάθη.
Κεῖνο πού κἀη κι ἔπεσεν ἐβγῆκε ἀπὸ τὶς ἔγνοιες,
κεῖνο πού κἀη κι ἔμεινε πολλὰ ἔχει νὰ περάση.
Θὰ τὸ φυσήξῃ κι ὁ βοριάς καὶ θὰ τὸ βρέξῃ ὁ νότος,
θὰ ρίξῃ ξεροπάγονο νὰ κάψῃ τὴν καρδιά του.

Ι. ΓΡΥΠΑΡΗ

52. Ο ΟΡΘΟΣ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ

Τ' ἀστέρια τρεμοσβήνουνε κι ἡ νύχτα εἶναι λίγη.
Μὲ φῶς χλωμὸ καὶ ἄρρωστο οἱ κάμποι ἀντιφεγγίζουν,
Κι ὀλόγυρά του ὅπου στραφῇ, τὸ μάτι σου ξανοίγει
Ἐδῶ κορμιὰ, ἐκεῖ κορμιὰ στρωμένα νὰ μαυρίζουν,
Φίλους κι ἐχθροὺς ὁ θάνατος σ' ἓνα τραπέζι σμίγει,
Ὅπου τ' ἀγρίμια ἀκάλεστα μὲ πείνα τριγυρίζουν.

Χαρά στον ὅπου γλύτωσε, χαρά στον πῶχει φύγει,
Μὰ ὅσους τὸ βόλι ξέσχισε κοράκια ξανασχίζουν.

Ἄξαφνα ὀρθὸς ὁ Σαλπικτὴς πηδάει ὁ λαβωμένος.
Στριγγὴ φωνὴ καὶ σπαραχτὴν ἢ σάλπιγγά του βγάζει,
Ποὺ λὲς τὸν ἴδιο της χαλκὸ—κι ὄχι αὐτιά—σπαράζει.
Μὰ δὲν ξυπνάει στ' ὀρθρινὸ κανένας πεθαμένος,
Μόν' τὰ κοράκια φεύγουνε κοπαδιαστά, σὰν νᾶναι
Τῶν σκοτωμένων οἱ ψυχές, ποὺ στὰ οὐράνια πᾶνε.

Α. ΠΟΡΦΥΡΑ

53. ΤΟ ΕΡΜΟ ΣΠΙΤΙ

Σπίτι βουβό, σκοτεινιασμένο,
ἅπ' τὴ πνοή μου στοιχειωμένο,
σπίτι—τοῦ τάφου ὁ ἄδερφός—
ἐγὼ σοῦ σφάλησα τὴ θύρα,
τὰ χελιδόνια ἐγὼ σοῦ πῆρα
καὶ σοῦσβησα τ' ἅγιό σου φῶς.

Τοῦ χρόνου πετροκαλύτη,
Προσμένεις, λείψανο, ἔρμο σπίτι
Τὴν πᾶσα μέρα καὶ νυχτιά,
Προσμένουν οἱ νεκροὶ σου πάλι
Μήπως κι ἐρθοῦν ἅπ' τ' ἀκρογιαλί,
Πέρ' ἅπ' τὴ μαύρη ξενιτιά.

Κι ὦμένα! οἱ νυχτερίδες μόνο,
Τριγύρω σου κλώθουν τὸν πόνο,
Καὶ τὸ σκοτάδι πὶδ πυκνό,
Κι οἱ ἀράχνες σου παντοῦ σπαρμένες,
Στοὺς ἀργαλιούς των βυθισμένες,
Σάβανα ὑφαίνουν ἅπ' ἀχνό.

ΤΑΣΟΔΙΑ

ΑΛ. ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ

54. ΑΘΩΝΑΣ

Ὅτε ποτὲ περιηγούμενος τὸ Ἅγιον Ὅρος διέβαινον ταπεινὸς προσκυνητὴς ἀπὸ Μοναστηρίου εἰς Μοναστήριον, συχνὰ ὁ ἄνεμος τῆς Χερσονήσου, ὁ ἡγιασμένος ἀπὸ τὰ τόσα καιόμενα θυμιάματα τῶν προσευχῶν, διανοίγων τῶν πυκνοφύλλων καστανεῶν τοὺς κλάδους, μοῦ ἀπεκάλυπτε μίαν τριγωνικὴν κορυφὴν, ὡς ἀσκητοῦ πολὺν κεφαλὴν προσευχομένου ἐγγὺς τῶν νεφῶν, ἓνα κῶνον πέτρινον, ὅστις σὰν νὰ μ' ἐκοίταζε, καὶ σὰν νὰ μὲ συνώδευε, πανταχοῦ παρῶν, μὲ τὸ τεφρὸν ἐκεῖνο μέτωπόν του.

Κατ' ἀρχὰς ἡσθιανόμην ἀναφρικίαςιν φόβου καὶ περιδεῆς ἀπέστρεφον ἄλλαχού τὸ βλέμμα, κλίνων τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὰ μαῦρα ἔλατα τοῦ ξηροποταμινοῦ δάσους. Ἄλλ' ἐν τῇ παρακαμπῇ τῆς ὁδοῦ, πάλιν ἰδοὺ ἐνώπιόν μου ὁ πέτρινος ἀσκητής, μὲ τὴν μολυβδίνην ἐκείνην ὄψιν του, ἱλαρῶς προσμειδιῶν μοι ἀπὸ τοῦ κρημνώδους τοῦ ὕψους. Ἄλλοτε ὡς νεφέλη καὶ ἄλλοτε ὡς πέτρα αἰωρουμένη. Κι ἔκυπτον τὴν κεφαλὴν, ἀναμένων κατὶ τί νὰ πέσῃ ἐπ' ἐμοῦ. Ἄλλ' ἔπειτα τόσον τὸν ἐσυνήθισα ὥστε τὸν ἐθεώρουν πλέον συμπροσκυνητὴν μου. Ὅπου καὶ ἂν ἦμουν, ὁ φαλακρὸς γέρων πάντοτε ἐμπρὸς μου. Ἐν ὁδῷ βαδίζοντα μὲ παρηκολούθει. Εἰς τὰς ξυλῖνας ἀπλωταρίας τῶν Μονῶν καθήμενον, μ' ἐσυντρόφευεν. Ἐν θαλάσῃ περιπλέοντα τὴν ἀπότομον ἀκτὴν μὲ κατευώδωνεν. Εἰς τὸν ὕπνον μου μ' ἐσχέπαζε. Καὶ ὅταν

ἀφυπνιζόμενος ἐπήγαινον νὰ νιφθῶ εἰς τὴν βρούσιν τὴν κρούαν, τὸν ἔβλεπον πρῶτον, πρῶτον, ὡς ἄγγελον νεφελοσκέπαστον, τὸν πέτρινον σύντροφόν μου. Ἐπρόβαινον εἶτα ἀπὸ τὸν λεμονεῶνα τῶν Ἰβήρων εἰς τοὺς ἀμπελῶνας, πέραν εἰς τοὺς Πέντε Μάρτυρας, νὰ ὁ ἐρημίτης ἐνώπιόν μου μὲ τὸ συννεφένιον τοῦ κουκούλιον. Ἀνηρχόμην ἀπὸ τὰ Παντοκρατορινὰ κελλία πρὸς τὰς Καρυάς, μοῦ ἐθώπευε τὸ βλέμμα μου ἡ στακτερὰ ὄψις του. Ἐξετρώπωνον ἀπὸ καμίαν χαράδραν τοῦ Διονυσίου, πέραν ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Ἀγίου Νήφωνος, ὅπου κρημνώδης ἡ ἀτραπός, παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ βράχου, ἰδοὺ πάλιν μ' ἐχειραγώγει ὁ σύντροφός μου ἀπὸ τὰ οὐράνια ὕψη του.

Μίαν ἡμέραν ὅμως, ἡμέραν συννεφώδη καὶ βροχεράν, τὸν ἔχασα τὸν προσφιλῆ συμπροσκυνητὴν μου, ἀφανισθέντα μέσα εἰς τὰ πυκνωθέντα νέφη, τὴν ἀγαπημένην του συντροφιάν. Εἰς τὸ Ρωσικὸν Σαράϊ* καθεζόμενος εἶδα τότε ἰσοπεδουμένην ὅλην τὴν χερσόνησον καὶ ἐκτεινομένην ὁμαλήν, ὥσάν ἐν μόνον ὁροπέδιον. Ὁ οὐρανὸς μ' ἐφάνη, ὅτι κατῆλθε μολύβδινος καὶ βαρὺς πρὸς τὰ κάτω, κι' ἔλειψαν ἐν τῷ ἅμα καὶ λόφοι καὶ κράσπεδα τῶν κορυφῶν. Ἐνόμισα πρὸς στιγμὴν, ὅτι εὗρισκόμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸ ὑψηλότερον τῆς χερσονήσου μέρος. Ἀλλ' αἴφνης μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς τρικυμίας διελύθησαν διωχθέντα ἐδῶ κι ἐκεῖ τὰ νέφη καὶ ἀνέκυψε πάλιν ἡ ἱερὰ τοῦ Ἀθωνος κορυφή, ὥσάν μία Βυζαντινοῦ Παντοκράτορος εἰκών, ἔξωσμένη γύρω γύρω τοῦ ἁγίου στήθους του ἀπὸ φαιὰ νεφελώματα, ὡς πυκνωμένου ἐκεῖ λιβανοκαπνοῦ.

Ὁ Ἀθωνας εἶναι αὐτός!

Ὁ Ἀθωνας, τὸν ὁποῖον ὁ ἀρχαῖος γλύπτης ἐσχεδίασέ ποτε νὰ μεταμορφώσῃ εἰς ἀνδριάντα τοῦ Μεγάλου Μακεδόνα, βαστάζοντα δύο πόλεις εἰς τὰς τεταμένας χεῖρας του, ἡ δὲ ὀρθοδοξία μετέβαλεν αὐτὸν χαριέστερον εἰς «Περιβόλι τῆς Παναγίας», καλλιδενδρον καὶ εὐανθές, ὁπόθεν ἀναρίθμητοι προσευχαὶ καθ' ἑκάστην ἀναπέμπονται πρὸς τὸν Θεόν, συνοδευόμεναι ἀπὸ τὰ εὐωδέστερα ἄνθη, τὰ θυμιάματα τῶν ἀσκητῶν, ἐν ἁρμονίᾳ γοητευτικῇ καλλικελάδων ἐρημικῶν πτηνῶν, τῶν ὀξυφώνων τῶν Μονῶν σημάτων ἀπὸ μέσα ἀπὸ ἀνθοβολοῦντας θάμνους, τ' ἀναρίθμητα μαρτυρικὰ καὶ ὁσιακὰ λείψανα τ' ἀποκείμενα εἰς τοὺς θησαυροὺς ἐκάστου μοναστηρίου.

— Καὶ ὅσοι ἀναβοῦν, μετανοοῦν καὶ ὅσοι δὲν ἀναβοῦν, πάλιν μετανοοῦν!...

Οὕτω ζωηρῶς χρωματίζει τὸ κοινὸν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει λόγιον τὸ μεγαλεῖον τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀθωνος, ὅστις κυρίως ὑπὸ τοῦ λαοῦ καλεῖται Ἀθωνας.

Δύο χιλιάδες περίπου μέτρων τὸ ὕψος του.

Ἡ ἀνάβασις εἰς αὐτὴν γίνεται ἀπὸ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, διότι ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος, πρὸς τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγίου Παύλου, τὸ μέγα βουνὸν κατέρχεται καθέτως, διὰ βαθυτάτων χαραδρῶν, αἵτινες καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἶναι σκεπασμένοι ἀπὸ κρυσταλλωμένας χιόνας.

Πρέπει ἀφ' ἑσπέρας νὰ ἔχη βρέξει, καὶ τότε, λίαν πρωΐ, ἐπιτυγχάνει ἡ ἀνάβασις εἰς τὴν θαυμαστὴν κορυφὴν, ὅτε ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι διανυγῆς καὶ καθαρά, ἀμειβομένων ἀπεριγράπτως τῶν κόπων τοῦ προσκυνητοῦ διὰ τοῦ ἐξελισσομένου ἐκεῖθεν μεγαλοπρεποῦς πανοράματος.

Συνήθως ὅμως γίνεται ἡ ἀνάβασις τὴν 6ην Αὐγούστου, ὅτε πανηγυρίζει τὴν ἐορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως ὁ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ναῖσκος. Τότε ἀφ' ἑσπέρας ἀφ' ὅλης τῆς Χερσονήσου μοναχοὶ ἀνέρχονται βασιτάζοντες εἰς χεῖρας ἀντὶ ράβδου ἀπὸ ἐν χονδρὸν ξύλον, ἵνα τὴν νύκτα, ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ ἀνάψωσι φωτιὰν καὶ θερμανθῶσι διὰ τὸ ψῦχος, τὸ ὁποῖον ἐπάνω ἐκεῖ εἶναι λίαν ἐπαισθητόν, ἰδίως ἐν τῇ αἰφνιδίᾳ μεταβολῇ τοῦ καιροῦ, τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τοῦ Αὐγούστου.

Φθάσαντες εἰς τὴν Κερασιάν, τὴν ὑδατόρρυτον καὶ χλοερὰν ἐκείνην κοιλάδα, ὅπου οἱ ἀμπελῶνες τῶν κελλίων τοῦ Χατζῆ Γεώργη καὶ οἱ καταπράσινοι κῆποι μὲ τὰ μικρά, μικροσκοπικὰ καζανάκια τοῦ παπᾶ Ἱεροθέου, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ ἀλάδωτος ἐρημίτης, εἰς τὰ Χιώτικα μὲ τοὺς πολλοὺς ὑποτακτικούς του, — οὗτοι εἶναι οἱ καλούμενοι ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἀλάδωτοι, ὡς εἵπομεν, οὐδέποτε ἐν τῇ ζωῇ ἐσθίοντες ἔλαιον, οὐδὲ ἐλαίας — ἀποσταλάζει εἰς μικρὰ φιαλίδια τὸ ριγανέλαιον τὸ πολύτιμον, τὸ φασκομηλέλαιον τὸ εὐῶδες καὶ τὸ φλυσκουνέλαιον τὸ κοκκινωπὸν, φάρμακα ρευστά, ἐκ βοτάνων ἱαματικῶν, ἀρχίζοντες ἐντεῦθεν τὴν ἀνάβασιν δι' ἡμιονικῆς ὁδοῦ, πότε πλαγίως καὶ πότε δι' ἐλιγμῶν, διὰ μέσου ὠραιότατου δασους ἐλάτων καὶ πευκῶν, ὧν πολλοὶ κορμοὶ καταξηροὶ ὑψοῦνται κεραυνόπληκτοι, ὡς σκελετοὶ παλαιῶν τιτάνων.

Οὕτω μετὰ τρίωρον πορείαν φθανομεν εἰς τὴν Παναγίτσαν, μικρὸν ναῖσκον, ὅπου σταθμεύουν συνήθως οἱ προσκυνηταὶ οἱ

ἀναμένοντες τὴν εὐδίαν τοῦ ὄρθρου διὰ τὴν ἀνάβασιν. Ὁ ναῖσκος οὗτος, ὥς μία ἀετοφωλεὰ διακρινόμενος ἀπὸ τὸ πέλαγος, μὲ τὸν χαμηλὸν σφαιρικὸν θόλον του, τέσσαρας μῆνας τοῦ ἔτους εἶναι ἀόρατος, σαβανωμένος ὑπὸ τὰς χιόνας μὲ τὸ μικρὸν παραρτημα του, ὅπου ἀναπαύονται οἱ Λαυριῶται πατέρες μὲ τοὺς ἡμιόνους των, οἱ ἀποστελλόμενοι ἀπὸ τὴν Λαύραν εἰς ἣν ἀνήκει ἡ κορυφή, διὰ τὴν ἐτήσιον τῆς μεταμορφώσεως πανήγυριν, δειπνοῦντες ἐδῶ ἀφ' ἑσπέρας καὶ τὴν ἐπαύριον μετὰ τὴν λειτουργίαν, ἐν τῇ καταβάσει, παραθέτοντες γεῦμα εἰς τοὺς προσκυνητάς.

Ἀπὸ τὴν Παναγίτσαν ἡ ὁδὸς πλέον εἶναι ἄβατος, ἐπὶ τοῦ βράχου, δι' ἀτραπῶν ἀποκρήμνων. Καὶ ἐδαπάνησε μὲν ἱκανὰς λίρας ἐξ ἰδίων του Ἰωακεῖμ ὁ Γ', ἵνα καταστήσῃ βατὴν εἰς τοὺς ἡμιόνους τὴν ἐπὶ τοῦ βράχου δυσχωρίαν, ἀλλὰ πάντοτε εἶναι ἐπικίνδυνος ἡ μέχρι κορυφῆς δι' ἡμιόνου ἀνάβασις, διότι τὸ μέρος εἶναι ὅλως ἄδενδρον, ὀλισθηρὸν καὶ πετρώδες.

Εἶναι αὕτῃ ἡ φαλακρὰ κορυφή πλέον, ἡ πανταχόθεν τῆς Χερσονήσου θεωρουμένη μὲ τὸ μολύβδινόν της κουκούλιον. Εἰς ἓν διάστημα ἡ ὁδὸς εἶναι σκαλιστὴ ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ εἰς ἓν αὐτῆς μέρος, ἀπόστασιν ἕως πέντε βημάτων, ἕνας ἕνας διέρχονται οἱ προσκυνηταὶ ἔντρομοι θεωροῦντες τὴν ἄβυσσον χαίνουσαν κάτω μὲ τοὺς δυσαναβάτους κρημνοὺς της.

Μετὰ ἡμίσειαν ἀκριβῶς ὥραν, ἀναχωροῦντες ἀπὸ τὴν Παναγίτσαν, εὐρισκόμεθα ἐπὶ τῆς κορυφῆς.

Οὐδεὶς ποιητής, οὐδεὶς ζωγράφος, κανὲν χρῶμα καὶ καμία φαντασίᾳ, καμία περωτὴ λογογράφου γραφίς δὲν ἡμπορεῖ νὰ παραστήσῃ τὸ μεγαλεῖον τοῦ θεάματος, τὸ ὅποῖον πληροὶ θάμβους βαθυτάτου τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅλη ἡ Χερσόνησος, μὲ τὰ βουνά της καὶ μὲ τοὺς λόφους της, τὰ ἀκρωτήριά της καὶ τοὺς ὄρους της, ὅλη εὐρίσκεται, θαρρεῖς, γύρω γύρω, εἰς τὴν εὐρείαν τοῦ Ἀθωνος ποδιάν. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς καὶ πολυώροφοι Μοναί, ἄλλαι μὲν ὥς καλυβάκια ἐν τῇ δάσει, ἄλλαι δὲ ὥς πεταλίδες ἐπὶ τῶν σκοπέλων. Ἐνθεν ἡ Χαλκιδικὴ ὅλη καὶ ὁ Θερμαϊκὸς λάμπων ὥς καθρέπτῃς ἀπὸ ἄργυρον, ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ βουνὰ τῆς Θεσσαλίας. Ἐκεῖθεν τὸ Θρακικὸν πέλαγος μὲ τὰς νήσους του, ὥς κύκνους κολυμβῶντας πρὸς τὰ Δαρδανέλλια. Κάτω τὸ Αἰγαῖον μὲ τὰ κύματα τὰ κάτασπρα καὶ τὰ Ἑρμονήσια, ὥς κήτη φουρτουνιασμένα, συμμαζευμένα ὥς πρὸς σωτηρίαν, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ μεγαλοπρεποῦς βου-

οὔ. Ὅπισθεν τῶν βουνῶν ἰδοὺ οἱ κάμποι τῆς Μακεδονίας, μὲν τοὺς ποταμούς της, ὥς ὄφεις ἀσημένιους, διολιουθαίνοντας μὲ γυαλιστεροὺς ἔλιγμους ὑπὸ τὴν ἀνταύγειαν τῶν πρώτων τοῦ ἡλίου ἀκτίνων. Ὅσοι δὲ τῶν προσκυνητῶν εἶναι καλῶς ἐτοιμασμένοι μὲ ἰσχυρὰς διόπτρας βλέπουν τὴν Προποντίδα ὥς ὁμίχλην ἀπλουμένην, καὶ τὸ ὀγκῶδες Ἑπταπύργιον, τὴν περίφημον τοῦ Βυζαντίου Ἀκρόπολιν, ὥς μίαν μαυρίλαν μὲ ἐπὶ στεφανωμένην κορυφάς, τοὺς ἐπὶ πύργους της.

Ἔχουν δίκαιον λοιπὸν οἱ μοναχοὶ νὰ λέγουν, ὅτι καὶ ὅσοι ἀναβοῦν εἰς τὸν Ἀθῶνα μετανοοῦν, καὶ ὅσοι δὲν ἀναβοῦν πάλιν μετανοοῦν. Μετανοοῦν οἱ πρῶτοι, διότι κατεβαίνοντες χά-
νουν μίαν τοιαύτην μυθικοῦ μεγαλείου εἰκόνα. Μετανοοῦν καὶ οἱ δεῦτεροι, διότι ἀπὸ τὴν ὀλιγοψυχίαν των δὲν ἤξιώθησαν νὰ ἀπολαύσουν μίαν ἀλησμόνητον ἡδονὴν ἀπὸ ἐκείνας, τὰς ὁποίας σπανίως χαρίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ θεία δημιουργία.

ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

55. ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

✕ Ἦτο Μάϊος τοῦ 1879, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ γαῖνα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θαυμασίους βράχους τῆς Καλαμπάκας, ὅπου φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, φεύγοντες τὴν κοινωνίαν, ἔστησαν, πρὸ πεντακοσίων καὶ πλέον ἐτῶν, τὰς ἱεράς των φωλεάς, ἀφοῦ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὰ μεγάλα ἀξιώματα, ἅτινα εἶχον εἰς αὐτόν. ✕

Ἡμεθα μὴ συντροφιά, περισσότεροι ἀπὸ δέκα πρόσωπα, μὲ ἀρχηγὸν μας τὸν μητροπολίτην Λαρίσσης Νεόφυτον, καὶ εἰ-
χομεν σκοπὸν νὰ περάσωμεν μίαν νύχτα μ' εὐθυμίαν καὶ χαρὰν ἐπάνω εἰς τὸν μεγαλοπρεπέστερον καὶ φοβερώτερον βράχον, ποῦ ἔχει ἴσως πλάσει ἡ φύσις εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὸν βράχον, ὅστις ἀνάμεσα εἰς τοὺς ὑψηλοὺς ἄλλους ἀδελφούς του, τοὺς ἀποτελοῦν-
τας τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μετεῶρα» κολοσσιαῖον ἀπὸ βράχους σύμ-

πλεγμα, ὑψώνεται ὑπερύψηλος, οὐρανομήκης, γίγας ἀληθινὸς μεταξὺ ἄλλων γιγάντων. Ὁ βράχος οὗτος φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς του τὴν μονὴν τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, ἣτις κατ' ἐξοχὴν μεταξὺ τῶν ἄλλων εἰκοσιτεσσάρων μοναστηρίων, αἵτινα εὐρίσκοντο ἄλλοτε ἐκεῖ, ὀνομάζεται «Μετέωρα». Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς εἶχεν εἰδοποιηθῆ ἀπὸ τὸ πρῶν περὶ τῆς μεταβάσεώς μας καὶ μᾶς ἐπερίμενε.

Πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν ρίζαν τοῦ βράχου, βαδίζοντας ἀνάμεσα εἰς ἐκεῖνον τὸν βραχώκοσμον, καὶ πρὶν ἴδω τὸ φοβερὸν ὕψος, ποὺ χωρίζει τὴν κορυφὴν ἀπὸ τὴν βάσιν αὐτοῦ, τὸ δίκτυ, τὸ καρροβόσχοινο ποὺ τὸ κρατεῖ καὶ τὴν ἀνεμόσκαλα, ποὺ ἔχει ἑκατὸν καὶ περισσότερα σκαλοπάτια, μοῦ ἐφαίνετο παιχνιδάκι ἢ ἀνάβασις, ἀλλ' ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ καὶ περιειργάσθην ὅλα αὐτὰ ἀπὸ κοντά, μ' ἐπίασε λιποψυχία. Καὶ δὲν εἶναι μόνον τὸ ὕψος ποὺ προξενεῖ φόβον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριωτάτη ὄψις τῆς φύσεως. Ὅλα ἐκεῖ εἶναι σκυθρωπὰ καὶ φοβερά. Τίποτε δὲν γελᾷ. Νομίζει κανεὶς ὅτι ὅλα τὸν φοβερίζουν, ὅτι ὅλα ἐπιβουλεύονται τὴν ζωὴν του. Ἡ φύσις ἀγριωτάτη. Τὸ ἔδαφος ἀνωμαλωτάτον. Πελώριοι βράχοι, ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφὴ ὑψώνεται ἀποτόμως διακόσια πενήντα καὶ πλέον μέτρα ἀπὸ τὴν βάσιν του, ἕως τὸν μικρότερον. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους. Μόλις ὀλίγος οὐρανὸς καὶ αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνεα, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ τριγύρω τὰς φωλεὰς των εἰς τὰς κρύπτας τῶν βράχων.

Εἵχομεν μαζευθῆ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συνοδείας κάτω ἀπὸ τὸν βράχον τῶν Μετεώρων καὶ ἐπεριμέναμεν τὸν Μητροπολίτην, ὅστις εἶχε καταβῆ ἀπὸ τὸ ἄλογόν του μακράν, καὶ τώρα ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ τὸ ἀνηφορικὸν μονοπάτι, ποὺ ἔφερε πρὸς τὸ μοναστήρι, ὑποβασταζόμενος ἀπὸ τὸν διάκον του. Τὸ δίκτυ ἦτο κατὰ γῆς καὶ οἱ καλόγηροι, ποὺ θὰ ἐγύριζαν τὴν ἀνέμην, ἦταν τοποθετημένοι καθένας εἰς τὴν θέσιν του, ὥσάν τὰ ἄλογα εἰς τὰ μαγκανοπήγαδα· ἄλλο δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φθάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος, διὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται, καὶ νὰ ἀνέρχεται τὸ δίκτυ σιγὰ-σιγὰ πρὸς τὰ ἐπάνω, περικλεῖον μέσα του μίαν ζωὴν ποὺ ἤμποροῦσε μιὰ χαρὰ νὰ χαθῇ κακὴ κακῶς, ἐὰν τυχὸν ἐκόπτετο τὸ σχοινὶ ἢ ἐχαλαρώνετο ἡ ἀνέμη.

Ἐπὶ τέλους ἦλθε κοντά μας καὶ ὁ Μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἤρχισε νὰ κτυπᾷ τικ-τάκ μὲ πολλὴν βίαν, τὰ πόδια μου

ἐτρεμον, ὥσάν νά εἶχε γίνει τὸ σῶμα μου δέκα φορές βαρύτερον, καὶ ἐπροσπάθησα νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφθῶ, μὴ τυχόν διατάξῃ ὁ Μητροπολίτης νὰ εἰσέλθω πρῶτος ἐγὼ εἰς τὸ δίχτυ· διότι εἶχον μάθει, σχετικῶς πρὸς τὴν εἰς τὰ Μετέωρα ἀνάβασιν, ὅτι ἀναβαίνουν πτωτοὶ οἱ μικρότεροι κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ ἔπειτα οἱ μεγαλύτεροι καὶ ὁ λόγος δὲν εἶναι μόνον ὁ φόβος, ὁ ὁποῖος φυσικὰ σιγὰ σιγὰ ἐλαττώνεται, ἐφ' ὅσον βλέπει κανεὶς ὅτι σῶσι καὶ ἀβλαβεῖς ἀνέβησαν οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἰδίως τὸ περίεργον θέαμα τῆς ἀναβάσεως, τὸ ὁποῖον ἀπολαμβάνουν ἔτσι οἱ μένοντες τελευταῖοι· διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς λοιπὸν ὁ Μητροπολίτης θ' ἀνέβαινε τελευταῖος ὅλων.

Ἄλλ' ἔπαθα, ὅ,τι ἀκριβῶς ἐφοβούμην. Ἐκεῖ πού ἐστεκόμην παράμερα, προσπαθῶν νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τὴν ἔρρινον φωνὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου νὰ κράξῃ ἐπιτακτικῶς.

— Ἐμπρός! Ἄς ἔμβῃ μέσα ὁ νεώτερος!

✕ Ὡ πού νὰ πάρῃ ἡ ὀργή! εἶπα μέσα μου. Μ' ἔπιασε ρῖγος. Ν' ἀρνηθῶ; Ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νὰ κάμω; Ἐμπρὸς βαθὺ καὶ πίσω ρέμα, κατὰ τὴν λαϊκὴν παροιμίαν. Ὅλη ἡ συνοδεία εἶχε καρφωμένα ἐπάνω μου τὰ μάτια. Τέλος ἔκαμα τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, ἐπροχώρησα ὀλίγα βήματα, ἔκλεισα τὰ μάτια καὶ ἐκάθησα μέσα στὸ δίχτυ, ὠχρός, ἄφωνος, σὰν νὰ ἐπρόκειτο ν' ἀναβῶ τὰς βαθμίδας τῆς λαιμητόμου. Ὅλον τὸ αἷμα μου ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε μαζευθῇ εἰς τὴν καρδίαν μου· ἤθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχθῶ ἔξω ἀπὸ δίχτυ· ἀλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν τὴν δύναμιν νὰ κινηθοῦν, ἡ φωνή μου εἶχε πνιγῇ μέσα στὰ στήθη μου. ✕

Μετ' ὀλίγον τὸ σχοινὶ ἐτραβήχθη ἀπότομα, ἤσθάνθη ἓνα βίαιον κλονισμόν καὶ εὗρέθη μετέωρος εἰς τὸ κενόν. Ἡ ἀνάβασις εἶχεν ἀρχίσει. Πάησε πλιά! Μοῦ ἔφάνη πρὸς στιγμὴν, ὅτι εἶχα ἀποθάνει, καὶ ὅτι ἐγκαταλείψας τὸ γήινον σαρκίον μου, ἀνηρχόμην πρὸς τοὺς οὐρανοὺς μετὰ τὴν κλίμακα τοῦ Ἰακώβ. Ἀλλὰ δυστυχῶς μετ' ὀλίγον συνῆλθον· ἡ συναίσθησις τοῦ κινδύνου διαρκῶς ἐμεγάλωνε καὶ ἐκυριάρχει εἰς τὸ πνεῦμα. Ἦκουα τώρα καθαρώτερα τὸ ἀδιάκοπο τρίζιμο τῆς ἀνέμης καὶ τὰς φλυαρίας τῶν στρεφόντων αὐτὴν καλογήρων, ἤκουα δὲ ἀκόμη καὶ τοὺς συντρόφους μου εἰς τὴν ρίζαν τοῦ βράχου, πού ὠμιλοῦσαν δι' ἐμέ. Ἴσως νὰ μὲ ἤλεγχον, διότι δὲν ἔλεγα κανένα τραγουδάκι κατὰ τὴν ἀνοδὸν μου διὰ νὰ τοὺς διασκεδάσω περισσότερον.

Ἡ ἀνέμη ἐξηκολούθει νὰ τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται, τὸ δίκτυ διαρκῶς ν' ἀναβαίνει ἀναβιβάζον συγχρόνως κι ἐμὲ συμ-
μαζευμένον μέσα του σὰν ψάρι στὴν ἀπόχη. Ὁ κίνδυνος καθί-
στατο ὅλον ἐν περισσότερον ἀποτρόπαιος. Ἐρριπτα τὰ βλέμματά
μου πρὸς τὰ κάτω, καὶ τὸ θέαμα τῆς ἀβύσσου, ποὺ ἠπλώνετο
ἐκεῖ, μ' ἔκαμνε νὰ ζαλίζωμαι καὶ νὰ λιποθυμῶ· ἔστρεψα τὸ κε-
φάλι τότε πρὸς τὰ ἐπάνω, ἀλλ' ἀντίκρυσα τὸ ξεφτισμένο ἐδῶ κι
ἐκεῖ σχοινὶ ποὺ μ' ἐτραβοῦσε. Καὶ πρὸς παρηγορίαν καὶ ἐμψύ-
χωσίν μου μοῦ ἦλθε τότε εἰς τὸν νοῦν ἓνας διάλογος, ποὺ εἶχα
κάνει ἄλλοτε μ' ἓνα καλόγηρον τῶν Μετεώρων εἰς τὰ Τρίκκαλα,
σχετικῶς μὲ τὴν ἀνάβασιν :

— Καὶ πότε ἀλλάζετε τὸ σχοινί ;

— Μά, ὅταν κόβεται· μοῦ εἶχεν ἀπαντήσῃ ἀπαθής. Θεὲ καὶ
κύριε ! Ἐχει γοῦστο νὰ ἦλθε ἡ ὥρα ν' ἀλλαχθῇ τώρα τὸ κατη-
ραμένο σχοινί ! Ἐκλείσα τὰ μάτια καὶ τὰ τρέμοντα χεῖλη μου
ῥέχισαν νὰ ψιθυρίζουν μικρὰν προσευχήν.

Ἐνας αἰὼν τρόμου καὶ ἀγωνίας, διαρκῶς ἐπιτεινομένης, ἐπέ-
ρασεν ἀκόμη· ζάλη μὲ εἶχε καταλάβει, τὰ δὲ χεῖλη μου ἀσυνα-
σθίτως πλέον ἐξηκολούθουν νὰ συλλαβίζουν τὰς λέξεις τῆς προ-
σευχῆς, ὅτε ἔξαφνα τράκ ! συγκρούομαι ἐκ τῶν κάτωθι μ' ἓνα
σκληρότατον σῶμα, καὶ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς μου βλέπω, ὅτι
ἡμην ἐπάνω εἰς τὸ μοναστήρι, μέσα εἰς τὸ δίκτυ, ἀλλὰ καθή-
μενος εἰς στερεὸν ἔδαφος, εἰς τὸν βράχον τῆς μονῆς. Εἶχα κτυ-
πήσει ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω εἰς τὸ ἔδαφος κλεισμένος,
ὅπως ἡμην· εἰς τὸ δίκτυ, τὸ ὁποῖον ἐκρατεῖτο ἀκόμη ἀπὸ τὸ
καραβόσχοινο.

Βαθὺς στεναγμὸς ἀνακουφίσεως ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸ στόμα μου,
ἐνῶ πέντε ἕξ καλόγηροι ἔσπευδον νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ
σχοινιά.

56. ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ἐχάθη πλέον ὀλοτελῶς ἡ Σμύρνη. Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἔξοδον ἀκριβῶς τοῦ Ἑρμαίου. Παραμερίσας ἀπὸ τὸν πυκνὸν ὄμιλον τῶν Ρώσων προσκυνητῶν—ὁ «Ἱμπεράτωρ» ἤρχετο ἀπὸ τὴν Ἰόπην, ἔνθα εἶχε παρᾶλάβει ἱκανοὺς προσκυνητὰς τῶν Ἀγίων Τόπων—ἠτένιζα μὲ κάποιαν λύπην ὅλως ἀνεξήγητον, τὸ πάντερπον θέαμα τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀνατολῆς, πρὶν ἐπέλθῃ ἡ νύξ καὶ πρὶν ἀπομακρυνθῇ τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἔπλεεν ὀλοταχῶς σὰν νὰ ἐβιάζετο, σὰν νὰ ἐδιώκετο. Ἡ πολυλίμενος καὶ βαθυλίμενος Μυτιλήνη δεξιὰ, διπλαρωμένη εὖμορφα πρὸς τὴν ξηράν, σὰν νὰ τὴν ἀπωθῇ πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁ ἄνεμος. Πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡ Χίος. Νησάκια, βαρκίτσες. Σπιτάκια μέσα εἰς τὰ ἀμπέλια. Χωριά ἐπάνω εἰς τὸ βουνόν. Χωριά κάτω εἰς τὸν γιालόν, κάτω εἰς τὸ περιγιάλι. Ἀσπρα, σταχτιά, χρωματιστὰ σπιτάκια. Μέσα εἰς τὰ κατσπράσινα ἀμπέλια, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ βαθύσκια δένδρα. Καὶ ἀπὸ πάνω των βράχοι ξηροί, γυμνοὶ βράχοι, ἔτοιμοι νὰ πέσουν ἐπάνω των. Βράχοι, ὅπου διαρκῶς τὰ φοβερίζουν. Σπιτάκια ἄλλα παραπέρα, κάτω εἰς τὴν ἄμμον, εἰς τὸ κῦμα. Σὰν χαλασμένα, σὰν καινούργια, σὰν ἀτέλειωτα, μὲ τοὺς μαστόρους ἐπάνω εἰς τὴν σκαλωσιάν.

Καὶ προχωρεῖ ὁλονὲν ὁ κολοσσὸς διασχίζων μεγαλοπρεπῶς τὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Βορρᾶ τὰ κύματα, ἀναταράσσων μα-
νιωδῶς μὲ τὸν ἑλικά του πίσω τὴν θύλασσαν, ἥτις ἡχεῖ, κροτεῖ καὶ τρέμει, ἐνῶ ἡ καπνοδόχος του ἀφήνει ἓνα κατάμαυρον σύννεφον καπνοῦ, ἀποφράσσοντος πρὸς στιγμὴν τὰς φλογεράς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας.

Βραδιάζει. Κοιτάξετε, ὅσον ἀκόμη φέγγει ἡ ἡμέρα. Σὰν νὰ ξανοίγω κάτω ἐκεῖ εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐκείνην τὴν ἀποστράπτουσαν Ἐκκλησίτσα, μ' ἓνα δενδράκι ἐμπρὸς τῆς, νὰ τῆς κάμνησκιάν. Παραπέρα φαίνονται πάλι μύλοι. Καὶ πανάκια λευκὰ καὶ κύματα λευκὰ. Κοιτάξετε ἀκρογιάλια εὖμορφα, καὶ εὖμορφα στολισμένα χωριουδάκια. Ἐνα χωριό. Τώρα ἔγιναν δύο. Τώρα πάλιν ἓνα. Τὰ μισὰ σπιτάκια ἐπάνω ὑψηλά, μέσα σὲ μιὰ πλαγιά, Καταπράσινα σπιτάκια. τὰ μισὰ κάτω εἰς τὸν γιालόν, κάτω εἰς τὸ περιγιάλι. Σὰν νὰ κατέβηκαν νὰ πάρουν τὸ λουτρόν των. Καὶ

πάλιν ξεχωριστά, σὰν νὰ ντρέπωνται. Καὶ ἓνας μύλος εἰς τὴν κορυφήν, σὰν φρουρός. Ἐπάνω εἰς τὸ κατακόρυφον ἓνας ἄλλος σὰν σημεῖον γεωμέτρου. Καὶ παραπέρα καὶ ἄλλοι μύλοι, καὶ ἄλλοι φρουροί.

Βραδιάζει. Ἀφήνομεν πλέον τὴν Χίον καὶ παραπλέοντες περνοῦμεν πολὺ κοντὰ ἀπὸ τὰ Ψαρά, μὲ τὴν κατάλευκον πολίχνην των, συμμαζευμένην ὡς λευκόλιθον, πέριξ ἀπὸ ἓνα κατάλευκον ἐπίσης ὄγκον, τὸν Ἅγιον Νικόλαον, τὸν ἱστορικὸν μέγαν ναόν των. Καὶ ἀποκαλυπτόμεθα ἐν ἱερᾷ συγκινήσει χαιρετίζοντες τὴν ἐθνικὴν Δόξαν, ὅπου ὡσὰν ἓνα οὐράνιον φάντασμα, κατὰ τὸν ποιητὴν, περιπατεῖ πάντοτε μονάχη, εἰς τῶν Ψαρῶν τὴν δλόμαυρη ράχη, στεφανωμένη μὲ ἓνα ἅγιον στεφάνι, τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ὀλοκαυτώσεως στεφάνι, πλεγμένον ἀπὸ λίγα χορτάρια, ὅρου εἶχαν ἀπομείνει εἰς τὴν ἀποτεφρωθεῖσαν ἔρημον γῆν . . . Ἀποκαλυφθῆτε !

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

57. Ο ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

Ἡ πλάση ἡ παντοδύναμη κι ἀπόνετη μητέρα,
γιὰ σένα δὲν ἐστάθηκε καθόλου ἀκριβοχέρα.
Ἄν ἔδωσε σ' ἄλλο βουνὸ ψῆλος καὶ περιφάνεια,
κι ἄλλο βουνὸ ἂν τὸ σκέπασε μὲ λόγγους καὶ ρουμάνια,
κι ἄλλο βουνὸ ἂν τὸ πύργωσε σὲ βράχους καὶ κοτρόνια
κι ἄλλο βουνὸ ἂν στεφάνωσε ὀλοχρονὶς μὲ χιόνια,
μάζεψε ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ τὴ μοιρασμένη χάρη,
τὴν ἔσμιξε καὶ σ' ἔπλασε Βουνὸ—βουνῶν καμάρι.
Ὅταν ὁ πόνος μυστικὰ τὰ σπλάχνα σου σπαράξῃ,
τοῦ πόνου ἀχνάδα, ἡ καταχνιά, τὴν ὄψη σου σκεπάξῃ
κι ὅταν παλεύῃς μὲ στοιχεῖα κι ἀπὸ θυμὸ ξανάφτης,
θεριεύεις, ἀνταριάξῃσαι, σειέσαι, βροντᾷς, ἀστράφτης,
πανώριο στὴ νεροποντὴ καὶ στὴν ἀνεμοζάλη,
πανώριο καὶ στὴν ξαστεριά, πού σὲ φωτίζει πάλι.
Κι ὅταν ἀτόφιο καὶ βαρὺ καὶ παγωμένο χιόνι

ἀπὸ τὰ πόδια ὥς τὴν κορφή πέφτη καὶ σὲ πλακῶνῃ.
 μαρμαρωμένο φαίνεσαι, καθὼς στὰ παραμύθια . . .
 Μὰ ἔχεις κορυμμένη τὴ ζωὴ στὰ παγωμένα στήθια
 κι ἅμα προβάλλῃ ὀλόφεγγος ὁ ἥλιος ἀπ' ἀγνάντια,
 τὸ μάρμαρο σπᾶ καὶ γεννᾷ σμαράγδια καὶ διαμάντια:
 σμαράγδια τὰ ρουμάνια σου, διαμάντια τὰ νερά σου,
 ἀπλώνονται, σκορπίζονται, χύνονται ὀλόγουρά σου,
 χαρίσματα ἀξετίμητα καὶ δῶρα εὐλογημένα,
 στὰ εἰκοσιτέσσερα χωριά ποὺ κρέμονται ἀπὸ σένα.
 Καὶ δίνεις στὶς ζωὲς ζωὴ, φέρνεις στὶς χάρες χάρη,
 περήφανο καὶ σπλαχνικὸ Βουνὸ—βουνῶν καμάρι.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

58. ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΕΦΤΑ ΝΗΣΙΩΝ

Ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, ὄνειρο μέσ' στὴ χαρὰ τοῦ Μάη,
 ὥς τὸν Καβομαλιά,
 σκιάχτρο κοντὰ στὰ Κύθηρα, κάθε κορφή γελάει
 καὶ κάθε ἀκρογιαλιά.

Λάμπεις, Ἰόνιο πέλαγο, σὰν νᾶσαι ἀπὸ διαμάντια.
 Μιὰ ὁρμὴ πάντα ὀδηγεῖ,
 σὰ χαῖδια ἀπ' τὴν Ἑλλάδα σου, τὰ κύματά σου ἀγνάντια,
 ὥς τοῦ Ἰταλοῦ τὴ γῆ.

Καὶ μέσ' ἀπὸ τὸ πέλαγο τὰ Ἑφτάνησα χαράζουν
 πλασμέν' ἀπ' τὸν ἀφρό,
 καὶ ὑψώνονται καὶ πλέκονται σεμνὰ κι ἀναγκαλιάζουν,
 καὶ στήσανε χορὸ.

Κι ἡ ἑφτάδιπλη ὁμορφάδα τοὺς ἑφτάφωτη εἶναι πούλια·
 γύρω ὑποταχτικούς
 ἔχουν τοὺς χρυσοδέλφινες καὶ τὰ θαλασσοπούλια,
 κι ἓνα τραγούδι ἀκοῦς:

«Σαράντα χρόνια πέρασαν! ὦ μάνα μας, ἡ ἀγκάλη
τοῦ ξένου εἶναι βραχνάς·
αἷμα γιὰ σένα χύσαμε καὶ γίνηκε κοράλι,
γιὰ σενα· μὴν ξεχνᾷς.

Τοῦ κάκου ὁ ξένος μὲ λογῆς δολώματα καὶ βρόχια
καὶ μάγια μᾶς τραβᾷ.
Ἀπὸ τῆς γῆς τοὺς θησαυροὺς, μάνα ἡ δική σου, φτώχεια
στοιχίζει πιὸ ἀκριβά.

Παρὰ τοῦ ξένου φόρεμα κι ἀρχοντικὸ στεφάνι
μὲ λάμψη περισσή,
κάλλιο, ὦ μητέρα, νὰ εἴμαστε σὰν τὰ χοιτάρια, φτάνει
νὰ μᾶς πατῆς ἐσύ.

Ἐμεῖς τὸ πίνουμε τὸ φῶς ἀπ' τὰ δικά σου μάτια,
ποὺ εἶν' ἥλιος τῆς αὐγῆς·
Καὶ τοῦ κορμιοῦ σου τ' ἄχραντου τ' ἀχώριστα κομμάτια,
μητέρας, εἴμαστ' ἐμεῖς».

Ζάκυνθο, χαῖρε ὀλόανθη, Κεφαλλονιά δουλεύτρα,
ὦ Κύθηρα, ὦ Παξοί,
κι ἐσὺ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς, ὦ Κέρκυρα, μαγεύτρα,
καὶ Ἰθάκη ἐσὺ ἀκουστή.

Χαῖρε κι ἐσὺ τῆς Ρούμελης γειτόνισσα, ὦ Λευκάδα,
τοῦ ἀρματολοῦ φωλιά!

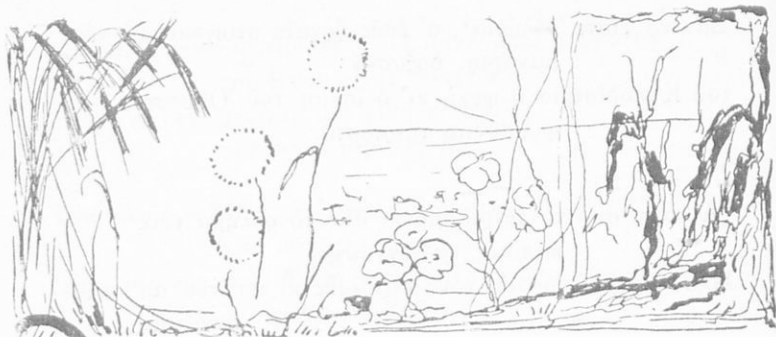
Ἀκόμη τὴν ἡρωϊκὴ σοῦ σπέρνει ἀνατριχάδα
τοῦ ψάλτη σου ἡ λαλιά.

Τ' ἄνθια τῆς πάντα ἡ λεμονιά, καὶ πάντα νὰ σᾶς ἔχη
καρποὺς ἡ ἐλιά, νησιά,
καὶ πάντα, ἡ Ἀφροδίτη σας ἐπάνω σας νὰ βρέχη
τοῦ Ἀπρίλη τὴ δροσιά!

Πάντα, καθὼς ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ θεοῦ Ὀμήρου, ὡς τώρα
ποὺ ἀνθίζει ὁ Σολωμός,
καμάρι σας νὰ τᾶχετε τοῦ τραγουδιοῦ τὰ δῶρα,
καὶ ἡ γνώμη σας, ρυθμός.

Σὰν νὰ εἶστε Ἡλύσια*, σ' ἐσᾶς ἀρχαῖα στοιχεῖα καὶ νέα,
μακάρια, δοξαστά.
τοῦ Καποδίστρια ἡ ψυχὴ κι' ὁ ἴσκιος τοῦ Ὀδυσσεά,
φιλιοῦνται ταιριαστά.

Ἄμποτε ἀπὸ τὸ ταίριασμα κι' ἀπὸ τὸ φίλημά τους
κάποιος νὰ γεννηθῇ
Πλάστης ἀπάνου ἀπ' τοὺς γκρεμοὺς κι' ἀπάνου ἀπ' τοὺς
θανάτους
μὲ λόγο ἢ μὲ σπαθί.

Χαρακτήρες καὶ τύποι

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

59. Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

Παίζανε στὸ βάθος τὸ ἱσκιερὸ τρεῖς κόρες σὰν νεράιδες ἔμορφες.

Ἡ μιὰ στὴν ἀσημένια ρεματιά, ποὺ ἐγλυκομουρμούριζε, ἔσκυφτε περήφανη κι ἔβλεπε τὸ χιονάτο της λαιμὸ καὶ τὰ χρυσὰ μαλλάκια της.

— Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ καθρέφτες μοῦ ἐτοίμασες παντοῦ καὶ βλέπω τὴν ἔμορφιά μου, ποὺ εἶναι δικό σου ἐργόχειρο.

Αὐτὰ ἔλεγε καὶ χαμογελοῦσε.

Ἡ ἄλλη ἄκουγε τοῦ ἀηδονιοῦ τὸ λάλημα τὸ γλυκὸ καὶ τὴ φλογέρα τοῦ βοσκοῦ, ποὺ ἔβοσκε ἐκεῖ σιμὰ ἀρνάκια σὰν τὸ χιόνι. Ἀκουε καὶ τὸ γλυκὸ μουρμούρισμα τῆς ρεματιάς καὶ ἔβλεπε τὰ δένδρα τὰ ψηλὰ νὰ ἐνώνουν τὶς περήφανες κορφές καὶ πότε χαμηλὰ νὰ σκύφτουνε, πότε ἀψηλὰ νὰ δείχνουν τὸ μεγαλεῖο τους. Κάθε φυλλάκι ἔφερνε σκιά καὶ χάριζε δροσιά, κάθε κλωνάκι εἶχε καὶ πουλιοῦ φωλιά.

Τὸ χέρι της πετᾷ ἀπάνω στὸ χαρτὶ καὶ γράφει τραγούδια, τὸ Θεὸ εὐχαριστεῖ γιὰ τὸ ἐργόχειρό του, τὴν ἔμορφιά τοῦ κόσμου. Τὸ χέρι γράφει καὶ τὸν ἑαυτό της νοιώθει τόσο ἐλαφρό, ποὺ θαρρεῖς φτερά τῆς ἔδωκε χέρι ἀόρατο, ψηλὰ γιὰ νὰ πετάξῃ.

Ἡ τρίτη ράφτει, ράφτει, ράφτει. Ἀπὸ καμιά φορὰ σταματᾷ τὸ βελόνι καὶ βλέπει τὴν ἀσημένια ρεματιά.

—Ἀ! πόσοι διψασμένοι ἤϋρανε δροσιὰ σ' αὐτὸ τὸ κρυσταλλένιο τὸ νερό, λέγει ἡ κόρη δακρυσμένη. Περνᾷς, ἀδιάκοπα περνᾷς, εὐλογημένη ρεματιά, καὶ χωρὶς περηφάνεια, βρέχεις τὰ χεῖλη τὰ κατάξερρα τοῦ φτωχοῦ, ποτίζεις τ' ἀρνάκια τὰ χιονάτα καὶ δίνει ἡ δροσιὰ σου ζωὴ σ' αὐτὰ τὰ λουλούδια, ποὺ δὲν τὰ φύτευσε κανεὶς. Μὰ ἐκεῖνα δὲν εἶναι ἀχάριστα, σκορπίζουने τὴ μυρωδιά τους καὶ μὲ τὰ χρώματά τους διπλὴ ἔμορφα σου δίνουνε. Εὐτυχισένος ἐδῶ κάτω, ποὺ εἶναι τόσο λίγη ἡ ζωὴ καὶ λιγώτερη ἡ εὐτυχία, εὐτυχισμένος, ὅποιος μπορεῖ ζωὴ καὶ δροσιὰ νὰ σκορπίσῃ, ὅπως αὐτὴ ἐδῶ ἡ ρεματιά.

Καὶ πάλι, ἀφοῦ εἶπε αὐτά, τὸ χέρι τὸ καματερὸ ράφτει ἀδιάκοπα.

—Ξέρεις τὶ συλλογίστηκα; εἶπεν ἡ πρώτη.

—Τὶ συλλογίστηκες;

—Νὰ πᾶμε σ' αὐτὸν τὸ βοσκό, ποὺ παίζει τὴ φλογέρα νὰ τὸν ρωτήσουμε ποιά ἀπὸ τὶς τρεῖς ἔχει χάρες περισσότερες.

—Καλὴ ἰδέα καὶ ἑλληνική, εἶπεν ἡ δευτέρα· ὁ Πάρις ἄς κρίνῃ πάλι τὶς τρεῖς θεὲς καὶ δίπλωσε τὸ χαρτὶ ποὺ ἔγραφε.

Τὸ χέρι τὸ καματερὸ ράφτει.

—Εἴστε καλύτερές μου, τὸ ξέρω ἀδελφοῦλες μου, καὶ ἂν μαζί σας ἔλθω γιὰ νὰ μετρηθῶ, θὰ πῇ πὼς ὀλοφάνερη ἀλήθεια δὲν τὴν εἶδα. Τρέξατε σεῖς οἱ δυὸ στὸ βοσκό.

Ἀφῆνει τὴ φλογέρα ὁ βοσκὸς καὶ χαιρετᾷ τὰ ἔμορφα κορίτσια.

—Ξέρεις τὶ θέλομε, βοσκέ;

—Ποῦ νὰ τὸ ξέρω;

—Νὰ μᾶς πῇς ποιά εἶναι ἡ καλύτερη ἀπὸ τὶς τρεῖς μας.

—Ἡ ἄλλη ποῦ εἶναι;

—Ἐκεῖ σιμὰ στὴ ρεματιά.

Ἀλήθεια, ἡ ξανθοῦλα, ποὺ τοῦ μίλησε, ἦταν ὦραία, ἔμοιαζε νύφη ποὺ ἐπρόβαλε ἀπὸ καμιά δροσερὴ σπηλιά.

Μὰ δὲν ἐπρόφτασε νὰ τῆς εἰπῇ λέξη καὶ νὰ τῆς προσφέρει τὸ ἄσπρο τριαντάφυλλο ποὺ ἔκοψε ἀπὸ μιὰ τριανταφυλλιά, καὶ ἄρχισεν ἡ δευτέρα μὲ φωνὴ ἀγγελική, πρόσωπο τριανταφυλλὶ ἀπὸ παρθενικὴ ντροπὴ, τὰ τραγούδια τῆς καὶ ἔλεγε:

«Θαρρεῖς, στεφάνι δλόχρυσο τὸ μέτωπό της ἔστεφάνωνε...»

Τὴ γνώμη τοῦ ὁ βοσκὸς δὲν ἐπρόφτασε νὰ πῇ· ἄκουσε κλάματα καὶ παράπονα πικρά.

Ἐνα παιδάκι φτωχὸ ἔπαιζε κι ἔπεσε μέσα στὰ αἵματα βουτήχτηκε· καὶ ἡ κόρη ποὺ ἔρραφτε στὴ ρεματιὰ σιμά, καρφώνει τὸ βελόνι τῆς στὸ ράψιμο καὶ ἀρπάζει τὸ παιδάκι τὸ φτωχό, τὸ πλένει μὲ τὸ κρυστάλλινο νερὸ καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ ἔμορφα ματάκια μὲ ἀγάπη, ποὺ θαρρεῖς, μανούλα ἦτανε.

Τὸ ἔβαλε σιμά τῆς νὰ καθήσῃ, τοῦ ἔδωκε ζαχαρωτὰ ἀπὸ τὸ πανεράκι τῆς καὶ πῆρε πάλι τὸ ταπεινὸ βελόνι τῆς.

Οἱ ἄλλες δυὸ οὔτε τὰ εἶδανε αὐτά. Ἡ μιὰ μεθυσμένη ἀπὸ τὴν ἔμορφιά τῆς, καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τὰ τραγούδια τῆς, δὲν βλέπανε καὶ δὲν ἀκούανε.

Σηκώθηκε ὁ νέος βοσκός, πλησίασε τὴν κόρη τὴν ἐργατικὴ, τῆς ἔδωκε τὸ ἄσπρο τριαντάφυλλο καὶ εἶπε :

— Σὲ προσκυνῶ μὲ σεβασμό, ἐσὺ εἶσαι ἡ βασίλισσα !

ΝΕΟΦ. ΒΑΜΒΑ

60. ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΙΑ

Ἡ ἀρετὴ αὕτη δὲν ἀφήνει τὸν ἄνθρωπον νὰ πράττῃ ἢ νὰ λέγῃ μικροπρεπῇ καὶ ἀνάξια. Ὁ μεγαλόψυχος δὲν ἐκπλήττεται εἰς τοὺς κινδύνους· δὲν δίδει ποτὲ ἀκρόασιν εἰς τὰς κολακείας τῆς φιλαντίας· δὲν ταπεινώνεται εἰς τὰς καταδρομὰς τῆς τύχης. Εἶναι πρόθυμος νὰ εὐεργετῇ· αἰσχύνεται νὰ εὐεργετῇται, ἀντευεργετῇ δὲ μεγαλύτερα. Φυλάττει πρὸς τοὺς μεγάλους χαρακτῆρα σεμνόν, πρὸς δὲ τοὺς μικροὺς συγκαταβατικόν· εἶναι φανερόμισος καὶ φανερόφιλος, παρρησιαστικός, ἀληθευτικός· δὲν εἶναι μνησίκακος, οὔτε κακόλογος, ἀλλ' οὐδὲ ἐπαινετικός μὲ εὐκολίον. Εἰς ἕνα λόγον, ὁ μεγαλόψυχος μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται πᾶσαν μικροπρέπειαν καὶ εἰς λόγους καὶ εἰς πράξεις.

Ἦτο νόμος εἰς τὰς Θήβας οἱ ἄρχοντες τοῦ Κοινοῦ, οἷτινες ὠνομάζοντο Βοιωτάρχαι, νὰ παραδίδωσι τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν των, εὐθὺς ἅμα ἤθελε τελειώσει ὁ ὥρισμένος καιρὸς τῆς Βοιω-

ταρχίας των ὅστις ἤθελε παραβῇ τὸν νόμον τοῦτον νὰ θανατώ-
νεται. Ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας στρατηγοὶ καὶ Βοιω-
τάρχαι πολεμοῦντες τοὺς Πελοποννησίους, ἐβάστασαν τὴν Βοιω-
ταρχίαν τέσσαρας μῆνας παρὰ τὸν ὠρισμένον χρόνον, διὰ νὰ μὴ
ἀφήσωσιν ἀτελῇ τὴν ἐκστρατείαν των. Ἀφοῦ ὅμως ἐπέστρεψαν,
ὁ φθόνος ἤγειρεν ἐναντίον των πολλοὺς κατηγοροὺς. Ἀλλ' ὁ
Ἐπαμεινώνδας συκοφαντούμενος ὡς παραβάτης τοῦ Βοιωταρχι-
κοῦ νόμου, δὲν κατεδέχθη οὔτε ν' ἀπολογηθῇ, οὔτε συγγνώμην
ἀναξίως νὰ ζητήσῃ, ἀλλὰ: — Δέχομαι, εἶπε, τὴν αὐστηρὰν κα-
ταδίκην τῶν νόμων· τοῦτο ὅμως σᾶς ζητῶ, Κριταί, νὰ ἐγκα-
ραχθῇ ἐπάνω εἰς τὸ μνημα μου ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη: «Ὁ Ἐπαμει-
νώνδας κατεδικάσθη εἰς θάνατον, διότι χωρὶς τὴν θέλησιν τῶν
Θηβαίων ἐλεηλάτησε τὴν γῆν τῶν ἐχθρῶν Λακεδαιμονίων, ἀνέ-
στησε τὴν Μεσσήνην ἠφανισμένην ἀπὸ τοὺς πολεμίους, εἰρήνευ-
σε τὴν Ἀρκαδίαν καὶ ἠλευθέρωσεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα». — Οἱ λό-
γοι οὗτοι ἔφεραν εἰς αἴσθησιν τοὺς κριτὰς καὶ ἀπέλυσαν εὐθὺς
τὸν Ἐπαμεινώνδαν.

Ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλεν εἰς τὸν Φωκίωνα δωρεὰν ἑκα-
τὸν τάλαντα, ἠρώτησε τοὺς φέροντας, διατὶ εἰς μόνον αὐτὸν ἀπ'
ὅλους τοὺς Ἀθηναίους δίδει τόσα, καὶ ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν.

— Διότι γνωρίζει σὲ μόνον ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθόν.

— Λοιπὸν ἂς μὲ ἀφήσῃ, εἶπε, νὰ φαίνωμαι πάντοτε καὶ νὰ
εἶμαι τοιοῦτος.

61. ΑΝΔΡΕΙΑ

Ἡ ἀνδρεία εἶναι δύναμις πνεύματος, ἣτις κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ καταφρονῇ ἢ νὰ ὑποφέρῃ τοὺς κινδύνους καὶ τὰς θλίψεις μετὰ λόγου καὶ φρονήσεως, ἀλλ' ὅχι ἀπὸ ἀναισθησίαν ἢ ἄγνοϊαν ἢ ἀπειρίαν ἢ ἐλπίδα, διότι δὲν εἶναι πλέον ἀρετή.

Ὁ Κλεομένης, βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, πολεμῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος του καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἦλθεν εἰς ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ βοήθειαν ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖον τὸν Φιλοπάτορα, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου, ὅστις τοῦ ὑπεσχέθη βοήθειαν μὲ τὴν συμφωνίαν ὅμως νὰ στείλῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον ὁμήρους τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα του. Ὁ Κλεομένης δὲν ἐτόλμα νὰ προβάλῃ τοιοῦτον πρᾶγμα εἰς τὴν μητέρα του. Ἐπλησίασε πολλάκις νὰ τῆς τὸ εἰπῇ καὶ πάλιν συστελλόμενος ἀνεχώρει, ἕως οὗ ἐκείνη, βλέπουσά τον κατηφῇ καὶ ζητοῦσα νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν, τὸν ἐβίασε νὰ εἰπῇ τὴν ἀλήθειαν. Τότε γελῶσα τοῦ εἶπε :

— Τοῦτο εἶναι τὸ ὁποῖον πολλάκις ὀρμήσας νὰ μὲ εἰπῆς ἐσυστάλθης ; Δὲν μὲ βάλλεις εἰς κανὲν πλοῖον νὰ μὲ στείλῃς, ὅπου νομίζεις, ὅτι τοῦτο τὸ σῶμα ἡμπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ τὴν Σπάρτην, πρὶν καθήμενον ἐδῶ διαλυθῇ ἀπὸ τὸ γῆρας ;

ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΙΓΟΥΡΟΥ

62. ΠΕΡΙ ΚΟΛΑΚΕΙΑΣ

(Ἐκ τῶν «Χαρακτήρων» τοῦ Θεοφράστου)

Ἡμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ κολακεία δὲν εἶναι ἔντιμον πρᾶγμα, ἀλλ' ὅτι συμφέρει εἰς τὸν κόλακα.

Ὅποιος τύχῃ νὰ συνοδεύεται ἀπὸ ἓνα κόλακα θὰ τὸν ἀκούσῃ εἰς τὸν δρόμον νὰ λέγῃ : «Κοίταξε πῶς σὲ παρατηροῦν, κανένα δὲν κοιτάζουν ὅπως ἐσέ. Χθὲς σὲ ἐπαινοῦσαν εἰς τὴν Στοάν,* θὰ ἦσαν τριάκοντα ἄνθρωποι καὶ ἔτυχε νὰ ἐρωτήσουν ποῖος

εἶναι ὁ ἄριστος πολίτης· ὅλοι τότε ἄρχισαν ἀπὸ σὲ καὶ εἰς σὲ ἐτελείωσαν».

Καὶ λέγει πολλά ἄλλα παρόμοια. Ξεσκονίζει καὶ τὸ ἐλάχιστον ἵχνος ἀπὸ τὸ φόρεμα τοῦ φίλου του· ἂν ὁ ἄνεμος ρίψῃ ὀλίγον ἄχυρον εἰς τὴν κόμην του, τὸ ἀφαιρεῖ καὶ λέγει μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη: «Βλέπεις; Δυὸ ἡμέρες δὲν σὲ εἶδα καὶ ἐγέμισες ἄσπρες τρίχες, ἂν καὶ ἔχῃς, διὰ τὴν ἡλικίαν σου, τὴν κόμην μαύρην περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον».

Ὅταν ὁ φίλος ὁμιλῇ, θὰ ἴδῃς τὸν κόλακα νὰ προστάξῃ τοὺς ἄλλους νὰ σιγήσουν· ὅταν ἀκούῃ, τὸν ἐπαινεῖ, καὶ ὅταν τελειώσῃ τὴν ὁμιλίαν του, χειροκροτεῖ καὶ τοῦ φωνάζει «εὖγε».

Ἄν ὁ φίλος εἴπῃ κανὲν ἀνόητον ἄστεϊον, θὰ ἴδῃς εὐθὺς τὸν κόλακα νὰ κυριεύεται ἀπὸ δυνατὸν καὶ ἀκράτητον γέλωτα καὶ νὰ βουλώνῃ τὸ στόμα του μὲ τὸ φόρεμά του, ὥς νὰ προσπαθῇ νὰ συγκρατηθῇ.

Εἰς τὸν δρόμον λέγει πρὸς τοὺς διαβάτας νὰ σταθοῦν διὰ νὰ περάσῃ ὁ φίλος.

Ἀγοράζει μῆλα καὶ ἀπίδια καὶ τὰ δίδει εἰς τὰ παιδιὰ ἔμπρὸς εἰς τὸν πατέρα, ἔπειτα τὰ φιλεῖ καὶ λέγει: «Τί καλὰ παιδάκια, σὰν τὸν πατέρα τους».

Ἄν ὁ φίλος ἀγοράσῃ ὑποδήματα, θ' ἀκούσῃ τὸν κόλακα νὰ τοῦ λέγῃ, ὅτι ἔχει τὸ πόδι ἐντελέστερον καὶ πλέον σύμμετρον ἀπὸ ὅλα τὰ δείγματα.

Εἰς τὰς ἐπισκέψεις τρέχει ἔμπρὸς διὰ νὰ τὸν προαναγγείλῃ, ὕστερα γυρίζει εὐθὺς ὀπίσω διὰ νὰ εἴπῃ: ἔδωσα τὴν εἶδησιν. Εἶναι ἀκόμη ἱκανὸς νὰ τρέξῃ εἰς τὰ καταστήματα διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ γυναικείας ἀγοράς.

Εἰς τὰς ἐορτὰς εἶναι ὁ πρῶτος, πὺν ἐπαινεῖ τὰ καλὰ κρασιά. Κάθεται κοντὰ εἰς τὸν φίλον του καὶ τοῦ λέγει: «τρώγεις χωρὶς ὀρεξιν», ἢ τοῦ προσφέρει μερίδα καὶ λέγει: «πάρε αὐτό, εἶναι ἐκλεκτόν».

Ἦμπορεῖ ἀκόμη νὰ τὸν ἐρωτήσῃ μήπως κρυώνῃ, ἂν θέλῃ τὸ ἐπανωφόρι του ἢ καὶ νὰ τὸν περισκεπάσῃ ὁ ἴδιος μὲ προσοχήν.

Ὡς νὰ μὴν ἀκοῦν αὐτά, πλησιάζει περισσότερον τὸν φίλον του, τὸν ἀτενίζει καὶ κᾶτι τοῦ ψιθυρίζει, ἀλλὰ εἰς τρόπον ὥστε νὰ τὸν ἀκοῦν καὶ οἱ ἄλλοι.

Εἰς τὸ θέατρον παίρνει τὰ προσκέφαλα ἀπὸ τὸν δοῦλον του
νὰ τὰ στρώσῃ αὐτὸς περιποιητικώτατα.

Βεβαιώνει, ὅτι τὸ σπῖτι τοῦ φίλου ἔχει οἰκοδομηθῇ μὲ ἀρί-
στην ἀρχιτεκτονικὴν, ὅτι ὁ ἀγρὸς εἶναι λαμπρὰ καλλιεργημένος
καὶ ἡ εἰκὼν ὁμοιάζει περισσότερον ἀπὸ τὸ πρωτότυπον.

Ὡστε ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ παρατηρήσῃ διὰ τὸν κόλακα, ὅτι
λέγει καὶ κάμνει ὅλα ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὅποια φαντάζεται πὼς γίνεται
εὐχάριστος.

Λατυρικά

ΕΜΜ. ΡΟΪΔΟΥ

63. ΤΟ ΞΕΣΤΟΥΠΩΜΑ

‘Ο ήλιος έμεσουράνει κάθετος επί κεφαλῆς, ἐνῶ ἀνηρχόμην μετὰ ὀμηλίκου δωδεκαετοῦς συμμαθητοῦ μου τὸν ἀνήφορον, τὸν ἄγοντα εἰς γείτονα τῆς Ἑρμουπόλεως ἔσοχὴν, τὴν καλουμένην Πισκοπειὸ ἢ Ἐπισκοπεῖον.

‘Ὡς πάντες γνωρίζουσι, τὰ βουνὰ τῆς Σύρου εἶναι γυμνότατα· τὸ χόρτον εἶναι τελείως ἄγνωστον καὶ ἡ βλάστησις περιορίζεται εἰς ψωριώσας τινὰς τὸ φθινόπωρον φασκομηλέας καὶ ἡλιοκαεῖς κατὰ τὸ θέρος ἀκάνθας.

Εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων προηγεῖτο ἡμῶν, κατάξηρος καὶ ἐκεῖνος ψωραλέος ὄνος, σύρων ἐπιμόνως βαρέλαν ὕδατος, τοποθετημένην ἐπὶ εἶδους διτροχού χειραμάξης, ὑπὸ τὴν ὁδήγίαν χωρικῆς. Τὸ πρόσωπον αὐτῆς δὲν ἐβλέπαμεν, ἀλλὰ μόνον τὴν ράχιν, ἣτις τοσοῦτον εἶχε κυρτωθῇ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν καὶ τῶν μόχθων, ὥστε ἐσχημάτιζεν ὀρθὴν σχεδὸν γωνίαν μὲ τὰ σκέλη της.

Τὸν ὄνον, τὴν βαρέλαν καὶ τὴν γραῖαν εἶχαμεν ἀκολουθήσει μηχανικῶς, ἀπὸ τὴν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου βρύσιν μέχρι τῆς ἐγγιζούσης κορυφῆς αὐτοῦ, ἀσθμαίνοντες καὶ ἄφωνοι ἐκ τῆς ζέστης καὶ τοῦ καμάτου. ‘Ο πυρακτωμένος κονιορτός ἔκαιεν ὡς θερμὴ στάκτη τὰς πτέρνας τῶν ποδῶν μας, ἐνῶ ἐτύφλωνε τοὺς ὀφθαλμούς μας τῶν λευκῶν βράχων ἢ ἀκτινοβολία.

Παντός εἶδους μυῖαι ἐβόμβουν περὶ τὴν κεφαλὴν μας καὶ αἱ ἀκρίδες ἐπερίμεναν σχεδὸν νὰ τὰς πατήσωμεν, διὰ νὰ τιναχθῶσι δι' ἑνὸς πηδήματος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, ἀνοίγουσαι ὡς ριπίδιον τὰ κόκκινα ἢ γαλανὰ των περὰ.

Ἡ γραῖα ἔσερνε πάντοτε τὸ καπίστρι, ὥς νὰ ἤθελε νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐπίπονον πρόβασιν τοῦ ἀσθμαίνοντος ὑποζυγίου της· οἱ κακῶς προσηρμοσμένοι τροχοὶ ἔτριζαν πενθίμως καὶ τὸ ἐπ' αὐτῶν βαρέλιον ἐξηκολούθει νὰ ταλαντεύεται πρὸς δεξιὰν καὶ ἀριστεράν, ὡς μεθυσμένος βρακάς.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ μεσημβρινὸς δαίμων μοῦ ἐνεφύσησεν ἰδέαν, ἣτις μ' ἔκαμε νὰ γελάσω :

— Γιαννακό, ἐπιθύρισα εἰς τὸ οὗς τοῦ συντρόφου μου, δεικνύων διὰ τοῦ δακτύλου τὸ ἐκ στουπίου πῶμα τῆς βαρέλας, δὲν θὰ ἦτο νόστιμον ν' ἀνοίζωμεν τὴν βρύσιν ;

Ἡ ἰδέα μου τόσον τοῦ ἤρεσε, ὥστε τὸν ἔκαμεν ἀμέσως νὰ λησμονήσῃ τὴν κούρασίν του· ἐπλησίασεν ἐπὶ τῆς ἄκρας τῶν ποδῶν εἰς τὸ βαρέλι, ἔθηκε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ πώματος, ἐστράφη τότε νὰ μὲ κοιτάξῃ, ἐξέφραξε μετὰ ἐνθαρρυντικὸν νεῦμα μοι τὴν ὁπὴν, καὶ τὸ νερὸν ἐξεχύθη ὡς κρυστάλλινος κρουνοὸς ἐπὶ τῆς κονιορτώδους ἀτραποῦ.

Περὶ τὸν νὰ εἴπω, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὸ πραξικόπημα εὐρέθη καὶ πάλιν πλησίον μου ὁ Γιαννακὸς ἢ ὅτι οἱ τέσσαρες πόδες μας ἦσαν ἔτοιμοι εἰς φυγὴν. Κατεσκοπεύαμεν τὴν γραῖαν, ἣτις ὁμως δὲν ἐστράφη, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἦτο βαρύνκοος ἢ δυστυχής.

Ἐφ' ὅσον ἐξηκολούθει ἡ χύσις, τὸ βῆμα τοῦ ὄνου ἀπέβαινε ταχύτερον· τὸ κενωθὲν βαρέλι, ἀντὶ νὰ βαρυταλαντεύεται ὡς μεθυσμένος, ἐχόρευεν εὐθύμως κατὰ τὰς ἀνωμαλίας τῆς ὁδοῦ μεταξὺ τῶν δύο τροχῶν, οἵτινες ἀνακουφισθέντες καὶ ἐκείνοι ἀπὸ τὸ ὑπερβολικὸν βάρος, ἔπαυσαν νὰ τρίζωσιν ἀπαισίσως.

Μετ' ὀλίγον, ἀντὶ νὰ σύρεται ὁ ὄνος ὑπὸ τῆς γραῖας, ἤρχιζε νὰ σύρῃ ἐκεῖνος τὴν γραῖαν. Τοῦτο ἦτο τόσον ἀσύνηθες, ὥστε τὴν ἔκαμεν νὰ ὑποπτεύσῃ, ὅτι καὶ ἑκτακτον εἶχε συμβῇ. Ἐσταμάτησε, ἀφῆκε τὸ κάρρον νὰ προχωρήσῃ ἕν ἢ δύο βήματα, καὶ εἶδε τὴν ἄφρακτον τρύπαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέσταζαν αἱ τελευταῖαι ρανίδες τοῦ τόσον ἐπιπόνως μετακομισθέντος ὑγροῦ. Τότε μόνον ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ μᾶς εἶδε, καὶ εἶδομεν καὶ ἡμεῖς τὸ πρόσωπόν της. Ὁμοιάζεν ἑκατοντοῦτις, ἦτο κάτισχνος, ξηρὰ καὶ μαύρη.

Ἐπεριμέναμεν φωνάς, ὕβρεις, κατάρας ἢ καὶ πετροβόλημα. Οὐδὲ λέξιν ὅμως μᾶς εἶπεν, ἀλλ' ἠροκέσθη νὰ στενάξῃ· ἀδύνατον ὅμως εἶναι νὰ λησμονήσω τὸ ἄφωνον παράπονον τοῦ βλέμμα-
τος αὐτῆς, ὅταν ἐπέρασεν ἔμπροσθέν μας ἐπιστρέφουσα νὰ με-
ταγемίση τὸ βαρέλι της εἰς τὴν μακρὰν ἀπέχουσαν βρύσιν. Τὸν
Γιαννακὸν ἔτυχε νὰ ἐπανίδω εἰς τὴν Αἴγυπτον μετὰ εἴκοσιν ὅλα
ἔτη, καὶ οὐδ' ἔκεῖνος τὸ εἶχε λησμονήσει.

Γ. ΣΟΥΡΗ

64. ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ

(Ὁ ποιητὴς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐμμέτρου αὐτοβιογραφίας του ὁμι-
λεῖ περὶ τῆς καταγωγῆς του, τῶν γονέων του καὶ τῶν πρώτων
σπουδῶν του, εἶτα δὲ συνεχίζει ὡς ἑξῆς):

Κι ἐνῶ τὸ μέλλον ἔβλεπα ἔμπρός μου μελανόν,
ἐφάνησαν στὸν ὕπνο μου δυὸ ἄνδρες σκεπτικοί,
καθὼς ἐφάνησαν ποτὲ εἰς τὸν Λουκιανόν
ἢ τῶν γραμμάτων Ἄνασσα κι ἡ Ἑρμογλυφική.

Ὁ εἷς ἐκ τούτων ἔλεγεν πὼς εἶναι ὁ Ἀπόλλων,
ὁ τῆς ποιήσεως πατὴρ μὲ βλέμμ' ἀκτινοβόλον,
ὁ ἄλλος ἦτον ὁ Ἑρμῆς μ' ἐμπορικὰ τεφτέρια,*
μὲ πῆχες, μέτρα καὶ σταθμά, καὶ ρόζους εἰς τὰ χέρια.

Λοιπὸν μὲ παίρνει ὁ Ἑρμῆς μὲ τρόπο κατὰ μέρος,
κι «ἔλα νὰ γίνῃς ἔμπορος» μοῦ λέγει ἰδιαιτέρως.
Κι ἄφοῦ μοῦ εἶπεν ἀρκετὰ μὲ τὸν γνωστόν του δόλον,
μὲ πιάνει ἀπὸ τὸ γιὰ καὶ ὁ κύριος Ἀπόλλων
καὶ ποιητὴς νὰ βαπτισθῶ κρυφίως μὲ προτρέπει,
γιατὶ νὰ γίνω ἔμπορος καθόλου δὲν μοῦ πρέλει.

Ταῦτα εἰπόντες ἔφυγαν κι οἱ δύο μὲ ὄρμην
κι ἀμέσως μὲ πυρέσσουσιν ἡγέρθην φαντασίαν.
Ἄλλ' ὅμως ἀπεφάσισα νὰ ἀκούσω τὸν Ἑρμῆν
καὶ ὥς ἐκ τούτου ἔφυγα κι ἐπῆγα εἰς Ρωσίαν.
Τὸ τί ἐτράβηξα ἐκεῖ στῆς ξενιτιᾶς τὸν δρόμον,
τὸ περιγράφω ἐκτενῶς στὸν πρῶτον μου τὸν τόμον.

Ἐπανελθὼν στὴν πάτριον ἀμέσως ἐνθυμήθην,
πὼς εἶχε μέγα δίκαιον ὁ κύριος Ἀπόλλων
καὶ τότε τὸ ἐμπόριον παρέδωκα εἰς λήθην
καὶ πρὸς τὰς Μούσας ἔστρεψα τὸν ἔρωτά μου ὅλον.

Τὰ μετὰ ταῦτα περὶ τὸν νομίζω νὰ τὰ πῶ,
καὶ ὅλα, ὥς πολὺ γνωστὰ τὰ παρασιωπῶ.
Διότι θὰ γνωρίζετε, καθὼς δὲν ἀμφιβάλλω,
πὼς ἐχρημάτισα κι ἐγὼ φαντάρος μιὰ φορὰ
καὶ συλλογὴν ἐξέδωκα εἰς τὴν ὁποίαν ψάλλω
ὅσους πολέμους ἔκαμα μὲ ἄσφαιρα πυρά.

... Καὶ τώρα βγάζω τὸν «Ρωμῆν» ἀπὸ τεσσάρων χρόνων
τιμᾶται δὲ ὁλόκληρος δραχμὰς τριάντα μόνον.
Καὶ τῆς Ἑλλάδος τραγουδῶ τὸ κλασικὸν βασίλειον
καὶ ἐμμέτρως ἀεροβατῶ περιορῶν τὸν ἥλιον.

65. ΓΙΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ

Βογγομαχοῦσεν ἀσθενής
Κατάκοιτος στήν κλίνη,
Τοῦ χάρου παίρνει, δίνει.

Καὶ λυπημένη καὶ πικρὴ
Ἦ μαύρη σύζυγός του
Θρηνοῦσε στὸ πλευρό του.

Σὲ τοῦτο μπαίνει κι ὁ γιατρὸς
Καὶ τὸ σφυγμό του πιάνει,
Τὸν ἐρωτᾷ τὶ κάνει . . .

—ὦ ! τὶ νὰ κάνω ; δὲν μπορῶ,
χειρότερα ὅσο πάνω
Φοβοῦμαι, θὰ πεθάνω.

—Μὴ δὰ τὸν θάνατον εὐτὺς
Στοχάζεσαι, δειλιάζεις,
Καὶ τοῦ πατρός σου ὁμοιάζεις.

Ὁ μακαρίτης σὰν κι ἐσὺ
Μοῦ ἔλεγε, θυμοῦμαι,
Γιατρέ, δὲν τὸν πατοῦμε

Τὸν χάρο τούτη τὴ φορὰ !
Μόν' κεῖνος ἦταν γέρος,
Καὶ τοῦ θανάτου μέρος.

— Δὲν ἔχω δύναμη, γιατρέ,
Μηδὲ γιὰ νὰ μιλήσω,
Καὶ δὲ θαρρῶ νὰ γλύσω.

— Τὸν ἴδιο εἶχε, καὶ σωστά,
Ὁ μακαρίτης θεϊός σου
Τὸ φόβο τὸ δικό σου,

Μόν' ἐσύ, φίλε μου, ἀγκαλὰ
Ἐπὶ πολλῆς στὸ στρῶμα,
Χαμοβαστιέσαι ἀκόμα.

— Καλὸ δὲ βλέπω, κὺρ γιατρέ,
Δὲν τρώγω, δὲν κοιμοῦμαι
Πῶς λὲς νὰ μὴ φαβοῦμαι ;

— Σοῦρθαν στὸ νοῦ καθῶς θαρρῶ,
Τὰ λόγια τοῦ ἀδελφοῦ σου,
Τοῦ μεγαλύτερό σου.

Ὁ μακαρίτης φαγητό,
Καὶ ὕπνον ἐποθοῦσε,
Καὶ μὲ συχνορωτοῦσε.

Μόν' ἐσύ, φίλε μου προχτὲς
Ζουμί, θαρρῶ, καμπόσο
Νὰ ρούφησες ὡς τόσο.

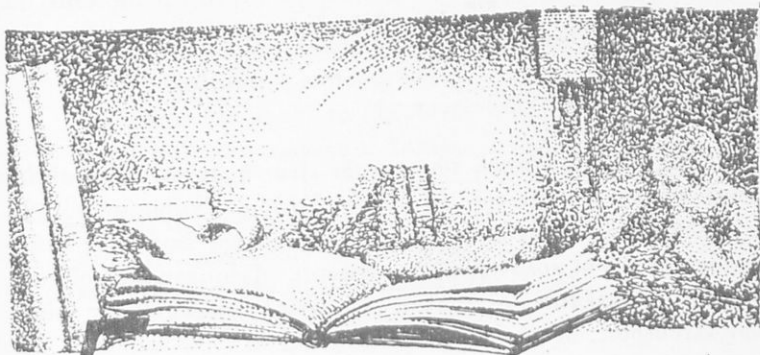
Αὐτὰ ν' ἀκούση ἡ ὀρφανὴ
Γυναίκα τοῦ ἀρχινάει
Νὰ κλαίγῃ νὰ θρηνάῃ.

ὦ! λέγει ὁ ἄντρας—Ἄμ' γιατί
Τοῦ κάκου νὰ λυπιέσαι,
Καὶ δὲν παρηγοριέσαι ;

Κἂν τὸ γιατρὸ δὲν ἀγρικᾷ,
Ποὺ λέει νὰ παντέχω,
καὶ κίντυνο δὲν ἔχω ;

— Ἄμ' μὰ τὶ θάρρος καὶ καρδιά !
Ἡ ἄτυχη φωνάζει,
Βαριά ἀναστενάζει·

Ἄφοῦ ἀκέρια φамιλιά
Τὴν ἔχει μακαρίσει.
Σ' ἐσένα θὰ εὐτυχίῃ ;

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

66. Γ Ν Ω Μ Α Ι

Ἡ ζωή.

Παρηγοροῦ με τὸν λογισμόν, ὅτι ὅλη ὅλων ἡμῶν, ἀπὸ πρώτης γενέσεως μέχρι τελευτῆς, ἡ ζωὴ ἄλλο δὲν εἶναι, πλὴν ποτήριον συγκερασμένον ἀπὸ λυπηρὰ καὶ χαρμόσυνα· καὶ ἡ σύγκρασις αὕτη εἶναι ἔργον τῆς Προνοίας, διὰ νὰ μὴν ἀηδιάζωμεν ἀπὸ τὸ μέλι τῶν χαρμολύπῳν, μηδὲ νὰ ἀγανακτῶμεν πάλιν ἀπὸ τὴν πικρίαν τῶν λυπηρῶν, ἀλλὰ νὰ κρατῶμεθα πάντοτε εἰς τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον διακρίνει τοὺς ἀληθεῖς ἄνδρας ἀπὸ τοὺς κοινούς ἀνθρώπους.

Ἡ Πρόνοια οὔτε τὰ καλὰ μᾶς χαρίζει ἄμικτα καὶ καθαρὰ ἀπὸ κάθε κακόν, οὔτε πάλιν συγχωρεῖ νὰ πάσχωμεν τὰ κακά, χωρὶς νὰ τὰ γλυκαίνει με τίποτε καλόν. Τοιαύτην διδασκαλίαν ἔπρεπε νὰ φυτεύσωμεν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὰς νεαράς μας ψυχάς, πρὶν δοκιμάσωμεν καλὰ ἢ κακά, διὰ νὰ εἴμεθα προετοιμασμένοι καὶ εἰς τὰ δύο.

Αἱ δυστυχίαι.

Αἱ δυστυχίαι εἶναι τῆς ἀρετῆς ἡ παλαιόστρα, εἰς τὴν ὁποίαν διακρίνεται ὁ ἀνδρεῖος ἀπὸ τὸν ἀνανδρον ἀθλητὴν. Πότε ἄλλοτε ἔχει τις νὰ δείξῃ με πλειοτέραν βεβαιότητα, ὅτι εἶναι φρόνιμος, ἢν δὲν τὸ δείξῃ εἰς τὴν συμφορὰν του; Τὸ νὰ βασιλεύῃ τις τὰ

καλὰ δὲν χρειάζεται μεγάλην γνῶσιν· τὸ νὰ ἐργάζεται, ὅταν ἡ
χρεία τὸ καλέσῃ, εἶναι μόνῃς ἀνδρείας καὶ φρονίμου ψυχῆς
προτέρημα.

Ἡ ἀργία.

Ἡ δαψιλεστέρα πηγὴ τῶν κακιῶν εἶναι ἡ ἀργία, διότι αὐτὴ
γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀργοῦ τὴν ὀλέθριον ἐπιθυμίαν νὰ ζῇ
ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων τοὺς κόπους, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ταύ-
την γεννῶνται οἱ κόλακες, οἱ συκοφάνται, οἱ ὠτακουσταί, οἱ κα-
ταδόται, οἱ κλέπται, οἱ λησταί, οἱ φονεῖς, οἱ πωληταὶ τῆς ἰδίας
τῶν ἐλευθερίας, οἱ προδόται τῆς πατρίδος, οἱ τύραννοι.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

67. ΠΟΙΗΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

1. Δὲ θέλω.

Δὲ θέλω τοῦ κισσοῦ τὸ πλάνο ψήλωμα
σὲ ξένα ἀναστυλώματα δεμένο.

Ἄς εἶμαι ἓνα καλάμι, ἓνα χαμόδεντρο,
μὰ ὅσο ἀνεβαίνω μόνος ν' ἀνεβαίνω.

Δὲ θέλω τοῦ γιालοῦ τὸ λαμπροφέγγισμα,
ποὺ δείχνεται ἄστρο μὲ τοῦ ἥλιου τὴ χάρη. . .

Θέλω νὰ δίνω φῶς ἀπὸ τὴν φλόγα μου
κι ἄς εἶμαι κι ἓνα ταπεινὸ λυχνάρι.

2. Ἡ ξέρα.

Στῶν κυμάτων τὸ φρένιασμα
καὶ στὴ λύσσα τοῦ ἀνέμου
μὲ μιὰ βάρκα στὸ πέλαγος
δὲ λογιᾶζω ποτέ μου.

Μὰ ἔχω πάντα τὴν ἔννοια μου
στὴν κρυμμένη φοβέρα,
στὴ βουβὴ στὴν ἀθώρητη,
στὴν προδότρα τὴν ξέρα.

3. Βλέπω.

Βλέπω τὸν κάμπο ἄπεραντο μὲ τ' ἄνθη του
σὲ μιὰ σταλαματιὰ καθάριο μέλι,
καὶ βλέπω στὸ κρασί τὸ αἱματογέννητο,
χλωρὸ καὶ πολυστάφυλο τ' ἄμπέλι.

Βλέπω τὸ δένδρο τῆς ἐλιάς ὁλόκορμο
στὸ λάδι, πὺν μικρὸ καντήλι καίει,
καὶ βλέπω σ' ἓνα ἀμίλητο παράπονο
κάποια μεγάλη συμφορὰ πὺν κλαίει.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

68. ΤΟΥ ΝΤΟΥΝΙΑ

Χαρῆτε νιοί, χαρῆτε νιές, χαρῆτε παλικάρια,
καὶ σεῖς οἱ χαμογέροντες, χαρῆτε τὰ παιδιά σας.
Σὰν τ' ὄνειρο πὺν εἶδα χτές, κοντὰ νὰ ξημερώση,
ἔτσι εἶναι τοῦτος ὁ ντουνιάς, ὁ ψεύτικος ὁ κόσμος.
Σ' αὐτὸν τὸν κόσμο ποῦμαστε ἄλλοι τὸν εἶχαν πρῶτα,
σ' ἐμᾶς τὸν παραδώσανε κι ἄλλοι τὸν καρτεροῦνε.
Καλότυχα εἶναι τὰ βουνά, ποτέ τους δὲν γερνᾶνε,
τὸ καλοκαίρι πράσινα, καὶ τὸ χειμῶνα χιόνι,
καὶ καρτεροῦν τὴν ἀνοιξη, τ' ὄμορφο καλοκαίρι,
νὰ μπουμπουκιάσουν τὰ κλαριά, ν' ἀνοίξουνε τὰ δένδρα,
νὰ βγοῦν οἱ στάνες στὰ βουνά, νὰ βγοῦν οἱ βλαχοπούλες,
νὰ βγοῦν καὶ τὰ βλαχόπουλα λαλώντας τὶς φλογέρες.

69. ΛΙΑΝΟΤΡΑΓΟΥΔΑ

1

‘Ο κόσμος εἶν’ ἓνα δενδρί, κι ἐμεῖς τὸ ὀπωρικό του.
‘Ο Χάρος εἶναι τρυγητής καὶ παίρνει τὸν ἀνθό του.

2

Μὴν τὰ πετᾶς τὰ λόγια σου σὰν τ’ ἄχερο στ’ ἁλώνι,
γιατὶ τὰ παίρνει ὁ δαίμονας καὶ ποιὸς τὰ συμμαζώνει;

3

Τὰ λόγια σου πρὶν νὰ τὰ πῆς, μέτρα τα ἓνα ἓνα
καὶ τῆς καρδιάς σου τὰ κλειδιά μὴ δίνῃς στὸν καθένα.

4

Ὅποιος ἀγαπᾷ τὰ ρόδα, πρέπει ν’ἄχῃ ὑπομονή
ὅταν τὸν τρυπᾶν τ’ ἀγκάθια, νὰ μὴ λέγῃ πὼς πονεῖ.

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΗΓΟΡΙΑΙ ΜΥΘΟΙ

X. ANNINOY

70. ΑΙ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Βρέφος ἀρτιγέννητον ἐκοιμᾶτο εἰς τὴν μικράν του κοιτίδα· ἀφρὸς πέπλων ἐκλείκων περιέβαλλεν αὐτό, ἡρέμα ἀνέπαλλε τὸ ἀπαλόν του στήθος καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων του διεγράφετο τὸ πρῶτον ἄδολον μειδίαμα, τὸ ἀνατέλλον κατὰ τὴν χαραυγὴν τῆς ζωῆς.

Παρέστησαν τότε ἐκεῖ αἱ πέντε Αἰσθήσεις, αἷς ἡ φύσις ἐδώρει πρὸς τὸν νεωστὶ ἐλθόντα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡτοιμάσθησαν, ὅπως ἀναλάβῃ ἑκάστη τὴν τεταγμένην λειτουργίαν.

Πρώτη πασῶν προυχώρησεν ἡ Ὅρασις.

— Εἶμαι τὸ πολυτιμότερον δῶρον ἐξ ὧσων σοῦ ἐχάρισεν ἡ φύσις, εἶπεν ἀποτεينوμένη πρὸς τὸ βρέφος· εἶμαι ἡ ἡγεμονὶς τῶν αἰσθήσεων. Δι' ἐμοῦ θὰ ἴδῃς φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως, δι' ἐμοῦ θὰ ἐντρυφήσῃς εἰς τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ θεάματα, δι' ἐμοῦ θὰ ἐκτιμήσῃς τὰ θαυμαστὰ προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης· τόσον θὰ σοῦ εἶμαι προσφιλεῖς καὶ τόσον ἀπαραίτητος, ὥστε ὁ ἱερώτερος ὄρκος σου θ' ἀναφέρεται εἰς τὴν διατήρησίν μου.

Προσῆλθε κατόπιν ἡ Ἀκοή.

— Καὶ ἐγὼ δὲν θὰ σοῦ εἶμαι ὀλιγώτερον τῆς ἀδελφῆς μου πολύτιμος, εἶπεν. Ὁ λόγος, τὸ τιλμαφέστερον διὰ τὸν ἄνθρωπον χάρισμα, θὰ ἦτο ἄνευ ἐμοῦ σχεδὸν ἀνωφελές· ἄνευ ἐμοῦ θὰ ζῇς ὡς ἀναίσθητος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλήθους, θὰ σὲ περιβάλλῃ

ἄστροργος καὶ θλιβερά μόνωσις. Χάρις εἰς ἐμὲ θ' ἀκούσης τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνης καὶ τὸν ψίθυρον τῆς αὔρας καὶ τὸν φλοῖσβον τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἔνθεον τῆς μουσικῆς ἁρμονίαν. Χάρις εἰς ἐμὲ θὰ γνωρίσης τὴν προσφιλῇ φωνὴν τῶν φίλων σου καὶ τῶν οἰκείων σου . . .

Εἶτα προέβη ἡ Ὅσφρησις :

—Εἰμι ἡ ποιητικωτέρα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μου, εἶπε. Τὸ κράτος μου εἶναι περιορισμένον, ἀλλὰ πόσον εὐγενές!

Ἄν ἔλειπον ἐγώ, τὰ ρόδα καὶ αἱ ἀκαλῆφαι* θὰ ἦσαν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ εἰς τὸν κόσμον. Τὸ ἄβρον ἄρωμα τῶν ἀνθέων, τὴν μεθυστικὴν ὀσμὴν τῶν βαρυτέρων μύρων, τὴν εὐωδίαν, ἣτις διαχέεται εἰς τὰς λαμπροστολίστους τῶν φαιδρῶν ἑορτῶν αἰθούσας, τὴν εὐοσμον κνίσαν, ἣν ἀναδίδουσιν ἐκλεκτὰ ἐδέσματα, ἐγὼ θὰ σὲ κάμω νὰ τ' ἀπολαύσης.

Μετ' αὐτὴν ἔλαβε τὸν λόγον ἡ Γεῦσις, ἣτις προухώρησε μὲ ὄψιν θαλερὰν καὶ εὐχαριστημένην.

—Ὅ,τι παράγει τὸ ἀπέραντον βασίλειον τῆς φύσεως πρὸς τροφὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὅσα ἐφεῦρεν ἀνέκαθεν ἡ νέχνη τῶν γαστριμάργων, εἰς ἐμὲ θὰ ὑποβληθῶσι πρὸς ἐκτίμησιν. Καὶ ὅταν αἱ ἄλλαι ἡδοναὶ τοῦ βίου θὰ σὲ ἀποχαιρετήσωσιν, ἐγὼ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ σὲ παρηγορῶ καὶ νὰ σὲ εὐφραίνω.

Τελευταία προέβη δειλὴ καὶ συνεσταλμένη ἡ Ἀφή:

—Ν' ἀκούσωμεν καὶ σὺ τί θὰ ὑποσχεθῇς καὶ τί θὰ τοῦ χαρίσης, εἶπον ἐμπαικτικῶς.

—Τίποτε δὲν ἔχω νὰ χαρίσω, εἶπε μετριοφρόνως ἡ Ἀφή, ὑπόσχομαι ὅμως νὰ παραμείνω ἕως τέλους ἡ πιστοτέρα ὅλων ὑμῶν.

Καὶ τὰ ἔτη παρῆλθον, παρῆλθον. Τὸ βρέφος βαθμηδὸν ἠλικιώθη· ἐγένετο νέος, ἐγένετο ἀνὴρ. Ἀνῆλθε μὲ πόδα σταθερὸν τὴν ἀνάντη* ὁδόν, ἣν καταυγάζει ὁ χρυσοῦς φωστὴρ τῆς ἐλπίδος, ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν σφριγῶν, ρωμαλέος καὶ χωρὶς νὰ σταματήσῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, ἤρχισε νὰ καταβαίνει. Καὶ ὅσον ἐπροχώρει, τόσον ὁ ὀρίζων ἐξοφοῦτο· αἱ τέρψεις καὶ αἱ ἡδοναὶ ἤρχισαν νὰ σπανίζωσιν· οἱ τέως στιβαροὶ ὄμοι τοῦ ἤρχισαν νὰ κυρτώνται· τὸ γῆρας ἤρχισε νὰ ἐπαργυρώνῃ τὴν κόμην του· αἱ ρυτίδες ἠυλάκωνον ἤδη τὸ λεῖον μέτωπόν του.

Καὶ ἐξηκολούθησε νὰ καταβαίνει. Αἱ πρὶν ἀκμαῖαι αἰσθήσεις τοῦ ἤρχισαν νὰ ἐξασθενοῦνται.

Πρώτη πασῶν ἀπέκαμεν ἡ Ὅρασις,

— Ἦρχισα νὰ βαρύνωμαι! εἶπεν. Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐθόλωσαν πλέον. Ποῦ εἶναι τὰ θεάματα καὶ αἱ ἑορταὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις. Ὅλα τὰ βλέπω παρηλλαγμένα· αἱ στερήσεις τοῦ γήρατος δὲν μὲ θέλγουν.

Καὶ ἤρχισε νὰ κάμνῃ συχνὸς ἐκλείψεις, ἕως ὅτου μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐξηφανίσθη πλέον.

Ὁ γέρον ἐυρέθη ἐν παντελεῖ ζόφῳ.

Ἔπειτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς Ἀκοῆς.

— Ποῦ ὁ φαιδρὸς θόρυβος τῶν πανηγύρεων, ἔλεγε, ποῦ οἱ κῶμοι καὶ τὰ ἄσματα καὶ αἱ εὐχάριστοι συνδιαλέξεις! Πολὺ ὀλίγην διάθεσιν ἔχω νὰ ἀκούω τώρα τὰς μεμψιμοιρίας τῶν συνομιλήκων του!

Καὶ τὸν ἐγκατέλειψε καὶ αὐτὴ, ὁ δὲ γέρον ἐυρέθη βυθισμένος εἰς στυγνὴν μόνωσιν καὶ σιγὴν.

Μετὰ ταῦτα ἐξανέστη ἡ Ὁσφρησις.

— Μ' ἐπνίξεν ὁ γεροντικὸς κατάρρους! ἔλεγε δυσανασχετοῦσα· ἀκοῦς ἐκεῖ, ὕστερον ἅπὸ τόσας εὐωδίας νὰ καταντήσω εἰς τὸν ταμβάκον.

Καὶ ἡ Γεῦσις ὡσαύτως ἦτο ἀπαρηγόρητος.

— Δὲν ἔχει δόντια ὁ γέρον! ἐβόα θρηνηδῶς. Χυλὸν τοῦ δίδουν νὰ τρώγῃ μοναχά. Ὅρίστε! ὕστερα ἅπὸ τὰ πλούσια συμπόσια καὶ τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, εὐχαριστήσου μὲ τὸν χυλόν, ἂν ἀγαπᾷς!

Καὶ ἀμφότεραι αἱ αἰσθήσεις αὗται ἐξησθένησαν βαθμηδὸν καὶ κατέστησαν παντελῶς σχεδὸν ἄχρηστοι εἰς τὸν ταλαίπωρον γέροντα. Ἐν τοσοῦτῳ ἐξηκολούθει αὐτὸς νὰ καταβαίνει, νὰ καταβαίνει πάντοτε, κύπτων ἔτι μᾶλλον, ὅσον προυχῶρει ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν καὶ τῶν συμφορῶν του.

Ἐφθασεν ἤδη εἰς τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς ζωῆς, πέραν τοῦ ὁποίου χαίνει σκοτεινὸν τὸ χάσμα τοῦ τάφου.

Μόνος ἐντὸς θαλάμου ἐκάθητο ἐπὶ τῆς ἑδρας του, ἐφ' ἧς πρὸ καιροῦ ἤδη ἔμενεν ἀκίνητος. Λαμπρὸς καὶ ζωογόνος ἥλιος τοῦ ἥαρος ἐφαίδρυνε τὸν θάλαμον, ἀλλὰ τὸ ἀγλαὸν ἐκεῖνο φῶς δὲν ἐφαίδρυνε καὶ τὴν χαύνην καὶ ἄτονον μορφήν τοῦ γέροντος· οἱ ἐσβεσμένοι ὀφθαλμοί του δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ τὸν ἴδωσι.

Ἦκούετο ἀπὸ τοῦ κήπου προερχομένη φαιδροτάτη συναυλία ἐωθινῶν ἁσμάτων πτηνῶν, βόμβου ἐντόμων, χαρμοσύνων κραυ-

γῶν παιδίων σκιρτώντων ἀνὰ μέσον τῶν πρασιῶν. Ἀλλὰ τὴν ἀκοὴν τοῦ γέροντος ἀπὸ καιροῦ ἐσφράγισε σιγὴ τάφου.

Τὸ τερπνὸν ἄρωμα τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου εἰσερχόμενον διὰ τῶν ἀνοιχτῶν παραθύρων διεχέτο εἰς τὸν θάλαμον· ἀλλ' εἰς τὴν νεναρκωμένην ὄσφρησίν του οὐδεμίαν ἐξήγειρε πλέον εὐφροσύνην ἐντύπωσιν.

Ἐπὶ μικρᾷ τραπέζῃ παρέκειτο τὸ πρόγευμα, τὸ ἀπλοῦν ἐκεῖνο ρόφημα, τὸ μὴ παρέχον αὐτῷ πλέον ἡδονήν, ὅπερ ἐλάβανεν ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ παρατείνει τὴν ἀθλίαν του ὑπαρξιν.

Στηριζὼν τὴν τρέμουσαν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς ἀδυνατοῦ παλάμης ὁ πρεσβύτες, ὁ ξένος ἤδη πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὰ θέληγτρα αὐτῆς, ἐφαίνετο βεβυθισμένος εἰς διαλογισμούς. Ἐκ τοῦ ἐτοιμοθανάτου ἐκείνου σαρκίου μόνον ἡ μνήμη ἔζη, προσπαθοῦσα νὰ διακρίνη μέσῳ τῆς οὐκίχλης τοῦ παρελθόντος τὰ φάσματα ἀρχαίων εὐτυχῶν ἡμερῶν.

Μικρόν, ξανθόν, εὐειδέστατον κοράσιον ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου. Εἰς τὴν εὐθαλῇ ὄψιν του καὶ εἰς τὰ γαλανὰ ὄμματα του εἰκονίζετο ἡ ἀθωότης καὶ ἡ στοργή.

Προυχώρησε μὲ βῆμα ἐλαφρὸν πρὸς τὸν πρεσβύτεν, ἀνερριχήθη ἐπὶ τῶν γονάτων του, ἐξέτεινε τοὺς μικροὺς βραχίονας καὶ περιέβαλε τὴν πολὴν κεφαλὴν του, ἔπειτα ἐπλησίασε τὰ μικρὰ ρόδινα χεῖλη ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου του.

Ὁ γέρον ἀνεσκίρτησεν αἰσθανθεὶς τὸν ἐναγκαλισμὸν τῆς μικρᾷς ἐγγονῆς του, ἣτις ἤρχετο ἀνὰ πᾶσαν πρωίαν ν' ἀποτείνει αὐτῷ τοιοῦτον φιλόστοργον χαιρετισμόν.

Καὶ ἐνῶ αἱ ἄτονοι χεῖρές του ἐπετίθεντο θωπευτικῶς ἐπὶ τῆς ξανθῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου καὶ τ' ἄχροα χεῖλη του ἡσπάζοντο τὰς ἀγνὰς παρειάς του, ἄσροτος ἰλαρότης διεχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς του. Αὕτῃ ἦτο ἡ μόνη χαρμονὴ τοῦ βίου του!

Ἡ Ἀφῆ ἐτῆρει τὴν ὑπόσχесίν της.

71. Ο ΒΡΑΧΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΜΑ

— «Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ!», τὸ κύμα ἀνδρειωμένο
 λέγει στὴν πέτρα τοῦ γιалоῦ θολό, μελανιασμένο.
 »Μέριασε· μέσ' στὰ στήθη μου ποῦσαν νεκρὰ καὶ κρύα,
 »μαῦρος βοριάς ἐφώλιασε καὶ μαύρη τρικυμία.
 »Ἄφρονς δὲν ἔχω γι' ἄρματα, κούφια βοή γι' ἀντάρα·
 »ἔχω ποτάμι αἵματα, μὲ θέρειψε ἡ κατάρα
 »τοῦ κόσμου, πὺν βαρέθηκε, τοῦ κόσμου, ποῦπε τώρα,
 »βράχε, θὰ πέσης, ἔφτασε ἡ φοβερὴ σου ὥρα.
 »Ὅταν ἐρχόμουναι σιγά, δειλό, παραδαρμένο
 »καὶ σὺ γλυφα καὶ σὺ πλενα τὰ πόδια δουλωμένο,
 »περήφανα μ' ἐκοίταζες καὶ φώναζες τοῦ κόσμου
 »νὰ ἰδῇ τὴ καταφρόνεση πὺν πάθαινε ὁ ἄφρός μου.
 »Κι ἀντὶς ἐγώ, κρυφὰ κρυφὰ, ἐκεῖ πὺν σ' ἐφιλοῦσα,
 »μέρα καὶ νύχτα σ' ἔσκαφτα, τὴ σάρκα σου ἐδαγκοῦσα
 »καὶ τὴν πληγὴ πὺν σ' ἀνοιγα, τὸ λάκκο ποῦθε κάμω
 »μὲ φύκη τὴν ἐπλάκωνα, τὸν ἔκρυβα στὴν ἄμμο.
 »Σκύψε νὰ ἰδῇς τὴ ρίζα σου στῆς θάλασσας τὰ βύθη·
 »τὰ θέμελά σου τᾶφαγα, σ' ἔκαμα κουφολίθι.
 »Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ! Τοῦ δούλου τὸ ποδάρι
 »θὰ σὲ πατήσῃ στὸ λαιμό. . . Ἐξύπνησα λιοντάρι».

Ὁ βράχος ἐκοιμότανε. Στὴν καταχνιά κρυμμένος,
 ἀναίσθητος σοῦ φαίνεται, νεκρός, σαβανωμένος.
 Τοῦ φώτιζαν τὸ μέτωπο, σχισμένο ἀπὸ ρυτίδες,
 τοῦ φεγγαριοῦ ποῦταν χλωμό, μισόσβηστες ἀχτίδες.
 Ὀλόγυρά του ὀνειράτα, κατάρες ἀνεμίζουν,
 καθὼς ἀνεμογέροννε καὶ φτεροθορυβοῦνε,
 τὴ δυσωδία τοῦ νεκροῦ τὰ ὄρνια ἂν μυριστοῦνε.
 Τὸ μούγκρισμα τοῦ κύματος, τὴν ἄσπλαχνη φοβέρα
 χίλιες φορὲς τὴν ἄκουσεν ὁ βράχος στὸν αἰθέρα
 ν' ἀντιβοᾷ τρομαχτικά, χωρὶς κἄν νὰ ξυπνήσῃ
 καὶ σήμερ' ἀνατρίχιασε, λὲς θὰ ψυχομαχήσῃ.

- «Κῦμα, τί θέλεις ἀπὸ μὲ καὶ τί μὲ φοβερίζεις;
 » Ποιὸς εἶσαι σὺ κι ἐτόλμησες, ἀντὶ νὰ μὲ δροσιζῇς,
 » ἀντὶ μὲ τὸ τραγούδι σου τὸν ὕπνο μου νὰ εὐφραίνῃς,
 » καὶ μὲ τὰ χρῶα σου νερὰ τῇ φτέρνα μου νὰ πλένῃς,
 » ἔμπρός μου στέκεις φοβερό, μ' ἄφρουὺς στεφανωμένο;
 » Ὅποιος κι ἂν εἶσαι, μάθε το, εὐκόλα δὲν πεθαίνειω».
- » Βράχε, μὲ λένε Ἐκδίκηση. Μ' ἐπότισεν ὁ χρόνος
 » χολὴ καὶ καταφρόνηση. Μ' ἀνάθρεψεν ὁ πόνος.
 » Ἡμουνά δάκρυ μιὰ φορὰ, καὶ τώρα, κοίταξέ με,
 » ἔγινε θάλασσα πλατιά, πέσε, προσκύνῃσέ με.
 » Ἐδῶ μέσα στὰ σπλάχνα μου, βλέπεις, δὲν ἔχω φύκη,
 » σέρνω ἓνα σύγνεφο ψυχῆς, ἔρμιὰ καὶ καταδίκη·
 » ξύπνησε τώρα, σὲ ζητοῦν τοῦ Ἀδῆ σου τ' ἀχνάρια. . .
 » Μ' ἔκαμες ξυλοκρέββατο. . . Μὲ φόρτωσες κουφάρια. . .
 » Σὲ ξένους μ' ἔριξες γιαλοῦς. . . Τὸ ψυχομάχημά μου
 » τὸ περιέλασαν πολλοί, καὶ τὰ παθήματά μου
 » τὰ φαρμακέψανε κρυφὰ μὲ τὴν ἐλεημοσύνη.
 » Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ, ἔπέρασε ἡ γαλήνη·
 » καταποτήρας εἰμ' ἐγώ, ὁ ἄσπονδος ἐχθρός σου.

Γίγαντας στέκω ἔμπρός σου!

Ὁ βράχος ἐβουβάθηκε. Τὸ κῦμα στὴν ὁρμή του,
 ἐκαναπόντισε μὲ μιᾶς τὸ κούφιο τὸ κορμί του.
 Χάνεται μέσ' στὴν ἄβυσσο, τρίβεται, σβήνει, λιώνει,
 σὰν νᾶταν ἀπὸ χιόνι.

Ἐπάνωθ' του ἐβόγγησε γιὰ λίγο ἀγριωμένη
 ἡ θάλασσα κι ἐκλείστηκε. Τώρα δὲν ἀπομένει
 στὸν τόπο ποῦταν τὸ στοιχειὸ κανεῖς, παρὰ τὸ κῦμα
 ποὺ παίζει γαλανόλευκο ἐπάνω ἀπὸ τὸ μνῆμα.

72 ΛΥΠΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑ

1

Στὸ δρόμο πὺν ψηλὰ πηγαίνει
ἀπαντηθῆκαν μιὰ φορὰ
ἡ Λύπη ἡ μαυροφορεμένη
κι ἡ ἀνθοστόλιστη Χαρά.

2

Κι εἶν' ἡ Χαρὰ γεμάτη νιάτα,
ξανθομαλλοῦσα γαλανή.
Κι εἶναι ἡ Λύπη ἡ μαυρομάτα,
γλυκιὰ παρθένα, ταπεινή.

3

Μέσα στὰ χεῖλη της, στὴν ἄκρη,
κρύβει ἓνα γέλιο ἡ Χαρά.
Κρύβει κι ἡ Λύπη ἓνα δάκρυ
στὰ μάτια της τὰ φωτερά.

4

Κι εἶπ' ἡ Χαρὰ—Σὰν τὶ σοῦ λείπει
κι ἔχεις τὸ βλέμμα ταπεινό;
Καὶ τῆς ἀπάντησεν ἡ Λύπη;
—Πονῶ, αἰῶνια πονῶ!

6

Καὶ ἡ Χαρά, καλὴ παρθένα,
τὴ συμπονεῖ στ' ἀληθινά,
κι ἔνοιωσε ἀμέσως δακρυσμένα
τὰ μάτια της τὰ γαλανά.

6

Πρώτη φορὰν, ὅπου δακρύζει
αὐτὴ τοῦ γέλιου ἡ συντροφιά,
κι ἡ Λύπη πὺν τὴν ἀντικρύζει
θαμβώνει' ἀπ' τὴν ὁμοφιά.

Κι εἶπεν ἡ Λύπη: — Σ' ὁμορφαίνει
τὸ δάκρυ μου, Χαρὰ τρελλή!...
Κι εὐθὺς στὸ πλάγι της πηγαίνει
καὶ τὴ φιλεῖ καὶ τὴ φιλεῖ.

Κι ἡ Λύπη, νά, χαμογελάει,
αὐτὴ τοῦ πόνου ἢ συντροφιά,
καὶ ἡ Χαρὰ ποὺ τὴν κοιτάει
θαμβώνειτ' ἀπ' τὴν ὁμορφιά.

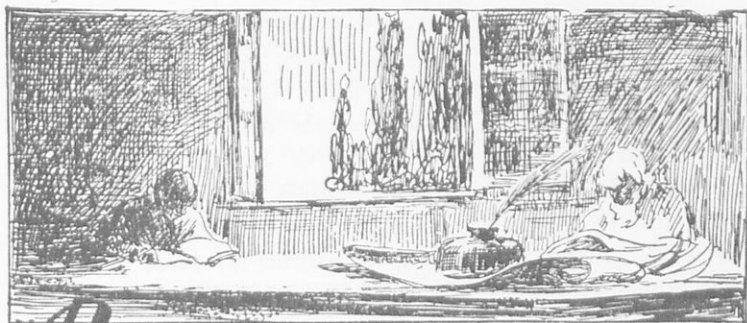
Κι εἶπ' ἡ Χαρά: — Σὲ ὁμορφαίνει
τὸ γέλιο μου, Λύπη δειλή!...
Κι εὐθὺς στὸ πλάγι της πηγαίνει
καὶ τὴ φιλεῖ καὶ τὴ φιλεῖ.

Κι ἐνῶ φιλιοῦνται καὶ χαϊδεύουν
ἡ μιὰ τῆς ἄλλης τὰ μαλλιά,
δάκρυα, γέλια ἀνακατεύουν
μέσα σ' ἐκεῖνα τὰ φιλιὰ.

Λέει ἡ Χαρὰ ἡ ζηλεμένη
στὴ Λύπη ποὺ αἰώνια ζῇ:
— Ἡ μιὰ τὴν ἄλλην ὁμορφαίνει,
ἔλα νὰ ζήσωμε μαζί.

Ἡ Λύπη πιά δὲν τὴν ἀφήνει,
μὰ κι ἡ Χαρὰ τὴν προσκαλεῖ.
Κι οἱ δύο, γυναῖκες, τὶ νὰ γίνῃ;
θέλουν ν' ἀρέσουν πιὸ πολύ.

Γι' αὐτὸ ζευγάρι πάντα ζῇ
ἡ Λύπη κι' ἡ Χαρὰ μαζί.

Βιογραφικαὶ σημειώσεις

Ἀννινος Χαραλάμπης.

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας τὸ 1852.

Ἀπὸ τοῦ 1878 ἤρχισε δημοσιογραφῶν ἐν Ἀθήναις, διεκρίθη δὲ ὡς συντάκτης καὶ συνεργάτης τῶν γνωστοτέρων ἑφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Τὰ σπουδαιότερα αὐτοῦ ἔργα εἶναι «Λυκαυγές», «Ἐδῶ κι ἐκεῖ», «Ἡ νίκη τοῦ Λεωνίδα», «Νίκαι κατὰ βαρβάρων». Μετέφρασε διάφορα ξένα φιλολογικὰ καὶ θεατρικὰ ἔργα καὶ ἐδημοσίευσε πλείστας μελέτας εἰς περιοδικά.

Τὰ περισσότερα ἔργα του εἶναι γραμμένα με ὕφος εὐχάριστον καὶ δροσερόν, τὰ διακρίνει δὲ ἐπιτυχεστάτη εἰρωνικὴ καὶ πολλάκις σατυρικὴ διάθεσις.

Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824. Κατὰ πρῶτον ἔξεπαιδεύθη ἐν Κερκύρᾳ, εἴτα δὲ ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ.

Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠγάπησε τὴν ποίησιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφοσιώθη μέχρι τοῦ θανάτου του. Τοῦτο δὲν τὸν ἠμπόδισε ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν πολιτικὴν, κινούμενος κυρίως ὑπὸ τῆς φλογερᾶς του φιλοπατρίας. Πρὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑλτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου καὶ ἠγωνίσθη εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως. Ὅταν δὲ

τέλος τὸ 1864 ἡ Ἑπτανήσος ἠνώθη μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρώτων βουλευτῶν, οἵτινες ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλευθέρως πλέον Ἑπτανήσου εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν πατριωτικὴν εὐγλωττίαν του καὶ τὰ φιλελεύθερα φρονήματά του. Μετὰ τινὰ ὅμως χρόνον ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἔμεινε σχεδὸν διαρκῶς εἰς τὸ κτῆμά του Μαδουρῆ, εἰς τὴν Λευκάδα, συνεχίζων τὴν ποιητικὴν του παραγωγὴν καὶ καταγινόμενος ἐπίσης εἰς μελέτας ἱστορικὰς ἐπὶ διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ ἐλευθερωτικοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος.

Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἔργα του εἶναι: 1) «Στιχουργήματα», συλλογὴ τῶν πρώτων αὐτοῦ ποιημάτων. 2) «Μνημόσυνα», μὲ τὰ ὅποια ἤρchiσε νὰ γίνεται πανελληνίως γνωστός. 3) «Κυρὰ Φρυσίνη», μακρὸν ἐπικὸν ποίημα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς διάφορα τραγικὰ γεγονότα τῆς σκληρᾶς τυραννίας τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ ἐν Ἡπείρῳ. 4) «Ἀθανάσιος Διάκος», ἐπικολυρικὸν ποίημα, τοῦ ὁποίου εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην δημοσιεύομεν τὴν ἀρχὴν μὲ τὴν τόσῃ συγκινητικὴν προσειχὴν τοῦ Διακού. Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο παρελαύνουν καὶ ἐξυμνοῦνται οἱ ἀγῶνες καὶ ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἥρωος τούτου, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν Ἀλαμάναν προτάξας τὰ στήθη του ἔσωσε τὴν Ἑπανάστασιν. 5) «Φωτεινός», ποίημα ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἑνετοκρατίας τῆς Ἑπτανήσου, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἀσυμπλήρωτον λόγῳ τοῦ ἐπελθόντος ἐν τῷ μεταξὺ θανάτου του (1879).

Γνωστὰ εἰς ὅλους ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου εἶναι ὁ «Δῆμος καὶ τὸ καριοφύλλι του», «ἡ Φυγὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ», ὁ «Βράχος καὶ τὸ κῦμα», ἡ προσφώνησις «εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε΄», ὁ «Κίττος καὶ τὸ Γεράκι» κλπ.

Τὰ «Ἄπαντα» τοῦ Ἀρ. Βαλαωρίτου, ἔμμετρα καὶ πεζὰ ἔδημοσιεύθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην Μαρασλῇ εἰς τρεῖς τόμους.

Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῆς ποιήσεώς του εἶναι ζωηροτάτη φαντασία, θαυμασία παραστατικότης καὶ ἀσυγκράτητος πατριωτισμός.

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλους ὡς εἰς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος μετὰ τὸν κορυφαῖον Διονύσιον Σολωμόν.

Βάμβας Νεόφυτος

Εἷς τῶν λογίων κληρικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Χίον τὸ 1770. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1855. Ἡ πρώτη δρᾷσις αὐτοῦ ἤρχισεν εἰς Παρισίους, ὅπου συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ πρὸς ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων του. Ἀργότερον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα καὶ διηύθυνε τὴν ἐκεῖ Σχολὴν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἔσπευσεν εἰς Ὑδραν, ὅπως διὰ τῶν λόγων του ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀγωνιζομένους. Βραδύτερον διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Κερκύρᾳ Ἰονίου Ἀκαδημίας καὶ τέλος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ρητορικῆς εἰς τὸ ἀρτισύστατον τότε ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον.

Ἐγραψε πολλὰ ἔργα φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ, ὡς «Στοιχεῖα Φιλοσοφικῆς ἠθικῆς», «Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης», «Στοιχεῖα Φιλοσοφίας», «Ἐγχειρίδιον ἠθικῆς» κ.ἄ.

Ὁ Νεόφυτος Βάμβας εἰς τὰ ἔργα του, ὅπως ὅλοι οἱ λόγιοι κληρικοὶ τῆς προγενεστέρας καὶ τῆς συγχρόνου του γενεᾶς, συνενώνει τὴν θρησκευτικὴν πίστιν μὲ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν κλασσικὴν παιδείαν.

Βηλαρὰς Ἰωάννης

Ἐγεννήθη τὸ 1771 εἰς τὰ Ἰωάννινα. Τὸ 1789 μετέβη εἰς Πατάβιον ὅπου ἐσπούδασε τὴν Ἱατρικὴν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα προσελήφθη ὡς ἱατρὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βελῆ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς Ἰωάννινα τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων ἡ οἰκία του κατεστράφη καὶ κατέφυγεν εἰς Ζαγόριον, ὅπου μετὰ δύο ἔτη ἀπέθανεν ἐν πενίᾳ (1823). Τὸ 1814 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἔργον του «Ρομέικη Γλῶσσα», τὸ ὁποῖον περιέχει διαφόρους στίχους καὶ μετάφρασιν τοῦ Πλατωνικοῦ «Κρίτωνος».

Ἡ γλῶσσα τοῦ ἔργου τούτου εἶναι δημοτικὴ μὲ τοπικοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ μὲ πλήρη κατάργησιν τῆς ἰσχνούσης ἱστορικῆς ὀρθογραφίας. Τὸ 1827 ἐν Κερκύρᾳ ἐξεδόθησαν τὰ «Ποιήματα καὶ Πεζοὶ» μὲ μετάφρασιν τῆς «Βατραχομουμαχίας», τοῦ μικροῦ ἀρχαίου ἔπους, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ παρωδίαν τῆς Ἰλιάδος. Τὰ περισσότερα ποιήματά του εἶναι ἔμμετροι ἀποδόσεις ἢ ἀπομιμή-

σεις τῶν αἰσωπειῶν μύθων καὶ τῶν «Χαρακτήρων» τοῦ Θεοφράστου.

Ὁ Βηλαρὰς ὑπῆρξεν ἐπιτυχὴς καὶ χαρίεις στιχουργός, προσέφερε δὲ μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν ποίησιν, διότι εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους, οἱ ὅποιοι ἔγραψαν τὰ ποιήματά των εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ διότι οἱ στίχοι του ὑπῆρξαν ὑποδείγματα εἰς τὸν σύγχρονόν του Σολωμόν εἰς τρόπον, ὥστε ὁ Βηλαρὰς (ὅπως ἐπίσης ὁ σύγχρονός του Χριστόπουλος) θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τοῦ μεγάλου μας Σολωμοῦ.

Βικέλας Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἐρμούπολιν τὸ 1835 καταγόμενος ἀπὸ πατρὸς μὲν ἐκ Βερροίας, ἀπὸ μητρὸς δὲ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξε μεγάλην κλίσιν εἰς τὰ γράμματα. Τὸ 1852 μετέβη εἰς Λονδίνον καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀσχολούμενος εἰς τὸ ἐμπόριον ἐπὶ 24 ἔτη. Εἶτα ἐγκατεστάθη ἐπ’

ἀρχετὸν εἰς Παρισίους καὶ τέλος τὸ 1900 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀνέπτυξε πρὸς τοῖς ἄλλοις μεγάλην κοινωνικὴν δρασιν. Ἰδρυσε τὸν «Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», τὸν Οἶκον τῶν Τυφλῶν, τὴν Σιβιτανίδειον Ἐπαγγελματικὴν Σχολὴν κλπ. Ἀπέθανε τὸ 1908.

Ἔργα του εἶναι: «Στίχοι», ἥτοι Συλλογὴ ποιημάτων, «Λουκῆς Λάρας», μακρὸν διήγημα μεταφρασθὲν καὶ εἰς ξένας γλώσσας, «Διηγήματα», «Σουηδία», «Γυναικεία ἀγωγή». Πλὴν τούτων ἐξεπόνησεν ἑμμέτρους μεταφράσεις εἰς ἀπλὴν καὶ ὁμαλὴν γλῶσσαν τμημάτων τῆς «Ὀδυσσεΐας» καὶ τῶν δραμάτων τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ δραματικοῦ Σαίξπηρ, ἐπίσης δὲ ἔγραψε καὶ τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὰ ὅποια ἐξεδόθησαν μετὰ θάνατον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ζωὴ μου».

Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Βικέλα καὶ ἰδίως τὰ διηγήματά του χαρακτηρίζονται διὰ τὰς ἡθικὰς ἰδέας των, τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς ἐκφράσεως.

Βλαχογιάννης Γιάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1868. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας κατέγινεν εἰς ἱστοριοδιφικὰς μελέτας· Κυρίως ἡσχολήθη καὶ ἠρεύνησεν λεπτομερείας, ἔγγραφα, ἐπεισόδια καὶ ἀνέκδοτα τῶν προεπαναστατικῶν καὶ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνων. Μὲ τὰς ἐρεῦνας αὐτὰς συνετέλεσεν, ὥστε νὰ συμπληρωθῇ καὶ νὰ διαφωτισθῇ ἐν πολλοῖς ἡ ἱστορία τῶν χρόνων τούτων. Τὰ προϊόντα δὲ τῶν ἐρευνῶν του ἐδημοσίευσεν εἰς ἐπιστημονικὰς ἱστοριοδιφικὰς μελέτα, ἀνέλαβε δὲ ὡς εἰδικός, τὴν διεύθυνσιν τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, εἰς ἣν διατελεῖ μέχρι σήμερον. Πλὴν ὅμως τῶν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν μελετῶν του ἔγραψε ἔργα λογοτεχνικὰ ἐμπνευσμένα καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς, τὴν ὁποίαν ἠρεύνησε. Τοιοῦτοτρόπως ἔξεδόθησαν ὑπ' αὐτοῦ: «Ἱστορίαι τοῦ Γιάννου Ἐπαχτίτη», Ἀθῆναι 1894. «Ἐρμος κόσμος», διήγημα Ἀθῆναι 1923. «Τοῦ χάρου ὁ χαλασμός», πεζὴ σάτυρα 1923, καὶ τέλος τὰ ἐκλεκτότερα διηγήματα του ὑπὸ τὸν τίτλον «Μεγάλα Χρόνια» εἰς πρώτην ἔκδοσιν τὸ 1910 καὶ δευτέραν συμπεληρωμένην ἔκδοσιν τὸ 1930.

Εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον τόμον περιέχονται διηγήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σουλίου, τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Μεσολογγίου, εἶναι δὲ ὑποδείγματα ὕψους καὶ γλώσσης.

Βουτυράς Δημοσθένης

Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1871. Ἐνωρίτατα ἡσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, διακριθεὶς ὡς διηγηματογράφος. Τὰ θέματα τῶν διηγημάτων του ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ λαοῦ. Εἶναι εἰς ἕκ τῶν διαπρεπεστέρων συγχρόνων διηγηματογράφων. Ἐδημοσίευσεν πολλὰ μεγάλα καὶ μικρὰ διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Λαγκάς», «Παπὰς εἰδωλολάτρης», «Ζωὴ ἀρρωστημένη», «Φῶς στὸ σκοτάδι», «Ὁ νέος Μωϋσῆς», «32 διηγήματα», «Μέσα στὴν κόλαση», «Ἀνάστασι νεκρῶν», «Στοὺς ἀγνώστους Θεοὺς» καὶ ἄλλα.

Γρουπάρης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη εἰς Σίφνον τὸ 1872. Τὴν πρώτην μόρφωσίν του ἔλαβεν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατόπιν δὲ ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Συμπληρώσας τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Ἑσπερίαν ὑπηρετήσε ἐπὶ πολὺ ὡς καθηγητὴς καὶ γυμνασιάρχης, διετέλεσεν ἔπειτα Διευθυντὴς τοῦ τμήματος τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τελευταίως δὲ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἡσχολήθη εἰς τὰ γράμματα, δημοσιεύσας τὰ πρῶτα ποιηματά του εἰς τὴν φιλολυγικὴν «Ἑστίαν». Τὸ 1919 ἐδημοσίευσεν συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακότες». Ἐπίσης μετέφρασεν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὴν «Ὁρέστειαν», τοὺς «Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας», τὸν «Προθητῆ Δεσμώτην» καὶ τὰς «Ἰκέτιδας» τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἄλλα. Ὁ Γρουπάρης καὶ μὲ τὴν πρωτότυπον καὶ μὲ τὴν μεταφραστικὴν ἐργασίαν του κατέλαβεν μίαν ἀπὸ τὰς πρῶτας θέσεις εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν, τῆς ὁποίας διήνοιξεν νέους δρόμους.

Δροσίνης Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1859 ἐκ γονέων Μεσολογγιτῶν. Νέος ἔτι ἐχορημάτισε συνδιευθυντὴς μετὰ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτη τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τῆς «Ἑστίας».

Ἐπειτα ἱδρύσας καὶ διηύθυνε τὴν πολιτικὴν ἐφημερίδα «Ἑστία». Ἐξέδωσεν ἐπίσης τὰ περιοδικὰ «Μελέτη» καὶ «Ἑθνικὴ Ἀγωγή». Βραδύτερον διετέλεσεν Τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ τελευταίως διευθυντὴς τοῦ Μουσείου Χειροτεχνημάτων. Εἶναι δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς ἔκδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων.

Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐνὸς ἐτῶν ἐδημοσίευσεν τὰ πρῶτα ποιήματά του. Ἡ ποίησις ὑπῆρξεν ἡ κυριωτέρα ἀσχολία του. Εἶναι ὁμως καὶ πεζογράφος μὲ πλουσίαν παραγωγὴν.

Ἔργα του ποιητικὰ εἶναι: «Ἰστοὶ Ἀράχνης», «Γαλήνη», «Φωτερὰ Σκοτάδια», «Σταλακτῖται», «Εἰδύλλια», «Κλειστὰ Βλέ-

φαρα», «Θὰ βραδυάζη». Πεζὰ δὲ εἶναι: «Αγροτικαὶ ἐπιστολαί», «Διηγήματα καὶ ἀναμνήσεις», Διηγήματα τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως», «Ἀμαρυλλίς» καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ εἰς τὴν σειρὰν τῆς βιβλιοθήκης τῶν «Ὡφελίμων Βιβλίων» τὰ ἑξῆς: «Αἱ μέλισσαι», «Τὸ ψάρευμα», «Οἱ Τυφλοὶ», «ὁ κυνηγός», κ. ἄ.

Τὰ ποιήματά του, εἰς στίχους πλαστικούς καὶ γλυκεῖς, μὲ διαφόρων εἰδῶν ρυθμούς, εἶναι ἐμπνευσμένα, ὅπως καὶ τὰ διηγήματά του ἀπὸ τὸ γλυκὺ περιβάλλον τῆς ἑλληνικῆς φύσεως. Ἀπὸ τὰ ὠραιότερα διηγήματά του εἶναι ἡ «Ἀμαρυλλίς», ἡ ὁποία ἔχει μεταφρασθῇ εἰς ἑξὺ εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἑφταλιώτης Ἀργύρης

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ λογίου Κλεάνθους Μιχαηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μυτιλήνην τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924.

Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἔδημοσίευσεν διηγήματα εἰς τελείαν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐπίσης δὲ καὶ ποιήματα. Τὰ ἔργα του ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του, ἀπὸ ἀναμνήσεις καὶ λαϊκὰς παραδόσεις, φέρουν τοὺς τίτλους: «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου», «Νησιώτικες Ἱστορίες», «Παλαιοὶ σκοποὶ» κλπ.

Θεοτόκης Νικηφόρος

Εἰς ἓκ τῶν διαπρεπεστέρων λογίων κληρικῶν τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1736. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Μόσχαν τῆς Ρωσίας τὸ 1800. Ἐσπούδασεν φιλοσοφικὰ καὶ μαθηματικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα ἐχειροτονήθη ἱερομόναχος καὶ ἐ χρημάτισεν διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν μαθηματικῶν. Βραδύτερον μετέβη εἰς τὸ Ἱάσιον τῆς Ρουμανίας καὶ ἐγένετο διευθυντὴς τῆς ἐκεῖ Σχολῆς. Τέλος προεχειρίσθη ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιεπίσκοπος.

Ἐγραψε πολλά, ἐξ ὧν σπουδαιότερα εἶναι: 1) Κυριακοδρομία (Ἑρμηνεία τῶν Κυριακῶν Εὐαγγελίων) καὶ 2) «Στοιχεῖα μαθηματικά».

Κάλβος Ἀνδρέας

Ἐγενήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1792. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἱταλίαν, Κατόπιν μετέβη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἐχρημάτισεν ἐπὶ τινὰ ἔτη διδάσκαλος. Τὸ 1726 κατῆλθεν εἰς τὴν Κέρκυραν, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1859, διατελέσας ἐπὶ τινὰ χρόνον καθηγητῆς τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας. Τέλος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του (1867).

Πλὴν δύο τραγωδιῶν, τὰς ὁποίας συνέθεσεν εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, ἔγραψεν εἴκοσιν ᾠδὰς δημοσιευθείσας τὸ πρῶτον εἰς Παρισίους ὑπὸ τὸν τίτλον «Λύρα». Αἱ γνωστότεραι τούτων εἶναι ἡ »Ῥδὴ εἰς τὸν ἱερὸν λόχον», ὁ «Φιλόπατρις», ὁ «Ῥκεανός», τὰ «Ἡφαίστεια» κλπ., ἅπασαι ἐμπνευσμέναι ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ γλῶσσα τοῦ Κάλβου εἶναι ἀνώμαλος καὶ ἰδιόρρυθμος. Ἐχει λέξεις ἀρχαϊζούσας, δανεῖζεται ὁμως καὶ λέξεις τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Προτιμᾷ τοὺς ἀσυναϊρέτους τύπους (πετάουν, κτυπάουσιν κ.λ.π.). Ἀρέσκεται δὲ εἰς πολλὰς περιφράσεις καὶ μεταφοράς. Τὸ μέτρον τῶν στίχων του εἶναι ἐπίσης ἰδιόρρυθμον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μετρικῆς, τὴν ὁποίαν ἐπίτηδες συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν μετὰ τῶν Ῥδῶν του. Τὰ ποιήματά του ὁμως, ἂν καὶ ἄγνωστα εἰς τὸ πολὺ κοινόν, εἶναι ὑπέροχα προϊόντα ὑψηλῆς ἐμπνεύσεως καὶ μεγάλης διανοίας.

Καμπούρογλου Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1852. Ποιητὴς εἰς τὴν νεότητά του ἐξειλίχθη βραδύτερον εἰς πεζογράφον καὶ ἱστοριοδίφην. Ἡ σχολήθη εἰς ἱστορικάς, λαογραφικὰς καὶ τοπογραφικὰς ἐρεῦνας τῆς ἱστορίας κυρίως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας. Τοιοῦτοτρόπως ἐμελέτησε διαφόρους τοποθεσίας, ὀνόματα, παραδόσεις καὶ θρύλους τῆς ἐποχῆς ταύτης, κατώρθωσε δὲ νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὰ προϊόντα τῶν μελετῶν του εἰς ἔργα ὡς τὴν «Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας» εἰς τρεῖς τόμους τοὺς «Ἀρματολοὺς καὶ κλέφτες», τὸν «Ἀναδρομάρην» καὶ ἄλλα. Καθαρῶς λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι: «Μῦθοι καὶ διάλογοι», «Θρύ-

ψαλα», «Περασμένα χρόνια», «Ἀθηναϊκά Διηγήματα», ἡ «Κυρὰ Τρισεύγενη» καὶ ἄλλα.

Καρβούνης Νικόλαος

Ἐγεννήθη εἰς Ἰθάκην τὸ 1880. Ἠσχολήθη κυρίως καὶ διεκρίθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἔλαβε μέρος εἰς ὅλους τοὺς ἀπὸ τοῦ 1912 πολέμους καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας τὰς ἐξ αὐτῶν ἐντυπώσεις. Ἐκ τῶν ἔργων του ἐξεδόθη εἰς ἰδιαίτερον τόμον «Ὁ Βουλγαρικὸς πόλεμος».

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας

Ἐγεννήθη εἰς Λεχαινὰ τῆς Ἡλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ Ἀμαρούσιον τὸ 1922. Ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἔπειτα δὲ ὡς στρατιωτικὸς ἱατρός. Γνωστὸς ὅμως ἐγένετο ὡς λογοτέχνης καὶ κυρίως ὡς διηγηματογράφος. Τὰ διηγήματά του εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον παρέλαβε πλείστας παραδόσεις καὶ τοῦ ὁποῖου τὴν ζωὴν περιέγραψεν, εἶναι δὲ πλήρη ἀγάπης καὶ πίστεως πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐδημοσίευσεν πλεῖστα ἄρθρα καὶ διηγήματα εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ, ἐξέδωκε δὲ εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἐξῆς ἔργα του: «Διηγήματα», «Ἡ Λυγερή», «Ὁ Ζητιάνος», «Τὰ λόγια τῆς πλώρης», «Ὁ Ἀρχαιολόγος» καὶ ἄλλα.

Ὁ Καρκαβίτσας κατέχει μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν διηγηματογραφίαν.

Κονδυλάκης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη ἐν Βιάνῳ τῆς Κρήτης τὸ 1862, ἀπέθανε τὸ 1920 ἐν Ἡρακλείῳ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς Κρητικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1877 καὶ 1896. Διετέλεσεν ἐπὶ τινα χρόνον διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα δὲ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Διεκρίθη κυρίως ὡς χρονογράφος εἰς τὴν ἐφη-

μερίδα «Ἐμπρός», εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραφεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Διαβάτης. Ἀνήγαγε τὸ χρονογράφημα εἰς λογοτεχνικὸν εἶδος καὶ ἀνεδείχθη δι' αὐτοῦ ἔξοχος φιλοσοφικὸς παρατηρητὴς τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ λεπτὸς σατυρικός, καυτηριάζων τὰ ἐλαττώματα τῶν συγχρόνων του. Ἐξ ἴσου ὁμως διεκρίθη καὶ ὡς διηγηματογράφος, ἀντλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ θέματά του ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Κορίθης. Ἔργα του ἐκδοθέντα ἰδιαίτερώς εἶναι ὁ «Πατούχας», «Ὅταν ἦμουν δάσκαλος», «Ἐνῶ διέβαινα» (ἐκλογή ἀπὸ τὰ χρονογραφήματά του) καὶ ἄλλα.

Κοραῆς Ἀδαμάντιος

Ὁ διαπρεπέστερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας λογίους τοῦ 18ου αἰῶνος. Κατήγετο ἐκ Χίου, ἀλλ' ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1748. Ἀπέθανεν εἰς Παρισίους τὸ 1833. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἠγάπησε τὰ γράμματα. Εἰς τὴν Σμύρνην, ὅπου ἔλαβε τὴν πρώτην του μόρφωσιν, ἔμαθε τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ μὲ τὴν βοήθειαν καθολικοῦ ἱερέως. Ὁ πατὴρ του ὁμως, ἔμπορος ὑφασμάτων, προώριζεν αὐτὸν διὰ τὸ ἐμπόριον. Διὰ τοῦτο τὸν ἀπέστειλεν εἰς Ἀμστελλόδαμον τῆς Ὁλλανδίας δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ὁ Κοραῆς ὁμως εἰς Ἀμστελλόδαμον εὕρισκόμενος ἠσχολήθη περισσότερο εἰς τὰ γράμματα παρὰ εἰς τὸ ἐμπόριον. Τέλος ὁ πατὴρ του ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν κλίσιν του καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας, ἵνα σπουδάσῃ τὴν ἱατρικὴν. Ὁ Κοραῆς ἀνεκηρύχθη διδάκτωρ τῆς ἱατρικῆς καὶ ἔπειτα ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου κυρίως κατέγινεν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἐμελέτησε τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας συγγραφεῖς καὶ ἐξέδωκεν αὐτοὺς μὲ περισπούδαστα σχόλια καὶ ἐρμηνείας πρὸς φωτισμὸν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ὁμογενῶν του. Τοιοῦτοτρόπως ἐξέδωκε: 1) Τὸν Ἰσοκράτην, μὲ πολλὰς σημειώσεις καὶ μακρὰ προλεγόμενα, 2) τοὺς παραλλήλους βίους τοῦ Πλουτάρχου, 3) Τὰ γεωγραφικὰ τοῦ Στράβωνος, 4) Τμῆμα τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου, 5) Τὰ Πολιτικά καὶ ἠθικά Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους.

6) Πλήρη συλλογὴν τῶν Αἰσωπείων μύθων, συμπληρωθεῖσαν μὲ ἀρκετοὺς ἰδικoὺς του, καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἐν ὧν 66 τόμους. Ἀξιομνημόνευτον ἔργον του εἶναι καὶ ἡ «Ἀδελφικὴ διδασκαλία», μὲ τὴν ὁποῖαν ἠθέλησε νὰ φρονηματίσῃ τοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ἐπίσης εἰς τὰ μετὰ θάνατον ἐκδοθέντα ἔργα του περιέχονται 3 τόμοι ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας ἔγραψεν εἰς διαφόρους περιστάσεις.

Ὁ Κοραῖς διὰ τὴν ἐργασίαν του ὑπὲρ τῆς μορφώσεως καὶ ἀφυπνίσεως τοῦ Ἑθνους θεωρεῖται ὡς εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων προδρόμων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Κατέχει ὅμως πολὺ σπουδαίαν θέσιν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων διὰ τὴν σοβαρὰν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποῖαν ἥσκησεν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης.

Κρυστάλλης Κώστας

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1868. Ἀπὸ πολὺ νεαρᾷ ἡλικίας ἔδειξε τὸ ποιητικόν του ἄλαντον. Τὸ πρῶτον ποίημά του ἐδημοσίευσεν, ἐνῶ ἦτο ἀκόμη μαθητὴς εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιαὶ τοῦ Ἄδου», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξύμνει τοὺς ἀγῶνας τῶν ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐνεκα τούτου κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἔζησε βίον πλήρη στερησεων. Εἰργάσθη ὡς στοιχειοθέτης τυπογραφείου καὶ ὡς ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν βιοπάλην ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ὁ καλόγηρος τῆς Κλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου», «Τ' ἀγροτικά», «Ὁ τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης», «Πεζογραφήματα».

Αἱ στερήσεις ὅμως, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν του, ἐκλόνισαν τὴν ὑγείαν του. Ἀναχωρήσας δὲ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀπέθανεν ἐν Ἀργεὶ τὸ 1894.

Εἰς τὰ ποιήματά του ὁ Κρυστάλλης ἐξύμνησε τὴν ἐλευθέραν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος, ὅπως εἰς τὰ ποιήματά του «Ἡλιοβασίλεμα», ὁ «τρύγος», ὁ «κοῦρος», κλπ. Ἡ νοσταλγία τῆς ζωῆς αὐτῆς τὸν ἐνέπνευσε νὰ γράψῃ

τὰ ὑπέροχα ποιήματά του «Στὸ σταυραῖτό» καὶ «Τὸ τραγούδι τῆς ξενιτιάς». Οἱ στίχοι του ὁμοιάζουν πολὺ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα ἐπιτυχῶς ἐμιμήθη.

Λυκούδης Ἐμμανουήλ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1849. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1924. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπερέτησεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν διατελέσας ἐφέτης καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Ἐξεπόνησε πλεῖστα νομικὰ συγγράμματα. Πα-

ραλλήλως ὅμως ἀνεδείχθη ὡς λογοτέχνης δημοσιεύσας πλῆθος διηγημάτων μικρῶν καὶ ἐκτεταμένων εἰς ἡμερολόγια καὶ περιοδικά. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς: 1) Δύο συλλογὰς διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Διηγήματα» καὶ «Γύρω εἰς τὸν τόπον μας», 2) δύο μυθιστορήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Κίμων Ἀν-

δρεάδης» καὶ τὸ σπιτάκι τοῦ γιालοῦ». Ἐντυπώσεις ὑπὸ τοὺς τίτλους «Σελίδες» καὶ «Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις» κ. ἄ. Ἐπίσης εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων ἐδημοσίευσεν τὰ «Καθήκοντα τοῦ πολίτου» καὶ τοὺς «Μετανάστας».

Μαβίλης Λαυρέντιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1858. Νέος μετέβη εἰς τὸ Μόναχον ὅπου ἐσπούδασε φιλολογίαν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρέμεινεν εἰς τὴν Κέρκυραν ἀσχολούμενος περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Φλεγόμενος ὑπὸ φιλοπατρίας ἔλαβε μέρος εἰς τὰς τελευταίας ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης καὶ εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Τέλος κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 κατετάχθη ὡς ἐθελοντὴς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν Γαριβαλδινῶν, μαχόμενος δὲ εἰς τὸν Δρίσκον τῆς Ἡπείρου ἐφονεύθη. Τὰ «Ἔργα» αὐτοῦ (κατὰ τὸ πλεῖστον πρωτότυπα ποιήματα καὶ μεταφράσεις) ἐξεδόθησαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 1915.

Μαλακάσης Μιλτιάδης

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Μεσολόγγιον τὸ 1870. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἡσχολήθη εἰς τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ποιήματα εἰς περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας. Ἐξέδωκε δὲ διαφόρους συλλογὰς ποιημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους : «Συντρίμματα», «Ὡρες», «Ἀσφόμελοι», «Πεπρωμένα». «Ὁ Μπαταριάς», «Ὁ Τάκης Πλούμας», «Μπαῦρον». Ἐπίσης δὲ τὸ δραματικὸν ποίημα : «Ἡ κυρὰ τοῦ Πύργου».

Μελάς Σπύρος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1883. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν διετέλεσε συντάκτης πολλῶν Ἀθηναϊκῶν ἑφημερίδων. Διεκρίθη δὲ ὡς χρονογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς. Ἐδημοσίευσε πλῆθος διηγημάτων, ἡθοιογραφιῶν, χρονογραφημάτων, ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων. Ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς : 1) «Πολεμικαὶ Σελίδες» (ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1913). 2) «Ταξίδια» (ἐντυπώσεις ἀπὸ διάφορα ταξίδια εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, τὴν ὁποίαν περιώδευσε ὡς ἀνταποκριτὴς ἑφημερίδων), 3) «Σφυρίγματα» (ἀπάνθισμα χρονογραφημάτων), 4) «Ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ», εἰς δύο τόμους, ἥτοι ἱστορικὴ βιογραφία τοῦ μεγάλου ἥρωος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως Θ. Κολοκοτρώνη, γραμμὴν μὲ λογοτεχνικὴν χάριν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, 5) Δράματα : Ὁ «Γιὸς τοῦ Ἰσκιου», τὸ «Κόκκινον Πουκάμισο», τὸ «Χαλασμένο Σπίτι», τὸ «Ἀσπρο καὶ τὸ Μαῦρο».

Μητσάκης Μιχαὴλ

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Μέγαρα τὸ 1868. Ἀπέθανε τὸ 1916 ἐν Ἀθήναις κατόπιν μακροτάτης φρενικῆς ἀσθενείας. Νεώτατος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκίαθον τὸ 1850. Ὑπῆρξε σύγχρονος, συμμαθητῆς καὶ φίλος τοῦ ἐπίσης ἐξόχου διηγηματογράφου συμπατριώτου καὶ συνωνύμου του Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ὁποίου ἠκολούθησε. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Κατὰ τὸ πρῶτον ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος» τοῦ Κορομηλά. Ὑπηρέτησεν ἔπειτα ἐπὶ μακρόν ὡς καθηγητῆς. Συνέγραψε δράματα, διηγήματα, χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἔφημερίδας. Πάντοτε φιλόθρησκος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὰ θεῖα περιεβλήθη ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του (1929) τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Τὰ ἔργα του διαπνέονται ὅλα ἀπὸ τὸ φιλόθρησκον πνεῦμα του καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς παραδόσεις. Τὰ θέματα τῶν περισσοτέρων διηγημάτων του ἀντλεῖ καὶ αὐτός, ὅπως ὁ Παπαδιαμάντης, ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) δύο δράματα: ἡ «Καταστροφή τῶν Ψαρῶν» καὶ ὁ «Βάρδας Καλλέργης», 2) Διηγήματα ὑπὸ τοῦ τίτλου «Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς» καὶ «Διηγήματα» (εἰς 5 τόμους). 3) Ταξειδιωτικαὶ ἐντυπώσεις: «Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα» (τόμος 6).

Νιρβάνας Παῦλος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Πέτρου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μαριανούπολιν τῆς Ρωσίας τὸ 1866. Ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ διετέλεσεν ἀρχίατρος τοῦ πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Διεκρίθη ὡς διηγηματογράφος καὶ ἰδίᾳ ὡς χρονογράφος. Ὅπως ὁ Κονδυλάκης (ἴδρα βιογραφίαν του), τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Νιρβάνας, ἀντλῶν τὰ θέματά του ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν, ἔγραψε πλῆθος χρονογραφημάτων, τελειοποιήσας τὸ λογοτεχνικὸν τοῦτο εἶδος τοῦ γραπτοῦ λόγου, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν ἐδημιούργησε ὁ Λουκιανὸς καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἐνεφανίσθη καὶ ἤνθισεν εἰς τὰς στήλας τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων. Ὁ Νιρβάνας ἐξακολουθεῖ νὰ γράφῃ εἰς τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἐστίαν». Ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Λογοτεχνικὰ ἔργα ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Διηγῆματα εἰς 4 τόμους. 2) Ἀπανθίσματα χρονογραφημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν», «Ἡ ζωὴ τοῦ δρόμου», «Ἀθηναῖκοι περίπατοι», 3) «Γλωσσικὴ Αὐτοβιογραφία», 4) «Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀσόφου», 5) Δράματα: Τὸ χελιδόνι», «Μαρία Πενταγιώτισσα», ὁ «Ἀρχιτέκτων Μάρθας» κλπ.

Ξενόπουλος Γρηγόριος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1867 ἐκ πατρὸς Ζακυνθίου. Ἀνετράφη καὶ ἔλαβε γυμνασιακὴν μόρφωσιν εἰς Ζάκυνθον, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε καὶ πολλὰχῶς ἐξύμνησεν ἀργότερον εἰς τὰ ἔργα του. Ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ φιλολογίαν. Ἀπὸ ἡλικίας εἴκοσιν ἐτῶν ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐκαλλιέργησε πάντα τὰ εἶδη τοῦ γραπτοῦ λόγου. Εἶναι εἰς τῶν πολυγραφοτέρων συγγραφέων. Ἐγραψε μυθιστορήματα, διηγῆματα, κριτικὰς καὶ αἰσθητικὰς μελέτας, χρονογραφήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα. Τὰ θέματα πολλῶν θεατρι-

κῶν ἔργων του ἔλαβεν ἀπὸ τὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματά του, μετὰ τέχνης διασκευάζων ταῦτα εἰς δράματα.

Ἔργα του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐκδοθέντα εἶναι: 1) Εἴκοσι περίπου τόμοι διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων, 2) «Θέατρον» εἰς τρεῖς τόμους μὲ πλεῖστα θεατρικὰ ἔργα, 3) «Παιδικὸν Θέατρον» μὲ δράματα, κωμωδίας καὶ διαλόγους διὰ τοὺς μαθητάς, 4) Διάφοροι αἰσθητικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται, ὅπως οἱ «Παράσχοι» κλπ.

Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος

Εἰς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων νεοελλήνων διηγηματογράφων ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1851. Ἀπέθανεν τὸ 1911.

Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἀσχοληθεὶς ἰδίᾳ εἰς τὸ διήγημα. Τὰ θέματά του ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν ζωὴν, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς πατρίδος του καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις, ὅπως ὁ συμπατριώτης του Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης (ᾧρα βιογραφίαν του). Ὁ Παπαδιαμάντης ἔζησε ζωὴν ἡσυχον καὶ φημιζεται διὰ τὴν εὐσέβειάν του, τὴν πραότητα καὶ τὴν εἰρηνικότητα τοῦ χαρακτῆρος

του, ὃ ὁποῖος φαίνεται καὶ εἰς τὰ διηγήματά του. Ἐργαζόμενος εἰς διαφόρους ἐφημερίδας ἐδημοσίευσε πολλὰ διηγήματα, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Χριστουγεννιάτικα», «Πρωτοχρονιάτικα», καὶ «Πασχαλινὰ» διηγήματα. Ἄλλα ἔργα του εἶναι ἡ «Γυφτοπούλα», οἱ «Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν», Φόνισσα κλπ.

Παπαδοπούλου Ἀλεξάνδρα

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Χάσκιοϊ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1876. Ἀπέθανε τὸ 1906. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Πέραν Ἑλληνικὸν Παρθεναγωγεῖον τῆς «Παλλάδος». Εἰργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς διδασκάλισσα. Ἐδημοσίευσεν εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ πολλὰ διηγήματα, ποιήματα καὶ χρονογραφήματα. Ἔργα της ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους εἶναι: 1) «Δεσμὶς διηγημάτων», 2) «Περιπέτεια μιᾶς διδασκαλίσσης».

Παλαμάς Κωστής

Ὁ ὀνομαστότερος καὶ ἐνδοξότερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν μας. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859 ἀπὸ οἰκογένειαν καταγομένην ἐκ Μεσολογγίου. Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἤλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα σπουδάσῃ τὰ νομικά, ἀλλ' ἐγκαταλείψας τὴν νομικὴν, ἣ ὁποία ἦτο ξένη πρὸς τὸν χαρακτῆρά του ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ποίησιν, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε μετὰ πάθους. Τὸ 1897 διωρίσθη γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην παρέμεινε ἐπὶ 32 ἔτη, ἥτοι μέχρι τοῦ 1929, ὅτε παρητήθη. Τὸ 1926 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας διετέλεσε καὶ πρόεδρος. Γόνιμος καὶ πολυγράφος ἔχει μέχρι τοῦδε ἐκδώσει τὰ ἑξῆς: 1) Ποιήματα λυρικά: 14 συλλογαί, μετὰ τῶν ὁποίων ὀνομαστότερα εἶναι ὁ «Ὑμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν», «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», «Ὁ Τάφος» (ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ τέκνου του), ἡ «Ἀσάλευτη ζωὴ», «Οἱ Βωμοί», «Τὰ Παράκαιρα» κλπ.

2) Δύο ἐπικολυρικά ποιήματα: «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» καὶ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ».

3) Πεζά: «Ὁ θάνατος τοῦ παλικάριου», «Διηγήματα», «Τὰ πρῶτα κριτικά», «Γράμματα» (δύο τόμοι) καὶ κριτικὰς μελέτας διὰ τὸν Βιζυηνόν, Κρυστάλλην, Τυπάλδον, Σολωμὸν καὶ Βαλαωρίτην.

4) Δράματα: «Ἡ Τρισεύγενη» καὶ μετάφρασις τῆς «Ἑλένης τῆς Σπάρτης» τοῦ Βεράρεν.

Πάλλης Ἀλέξανδρος

Ἐγεννήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ τὸ 1851. Ἀπέθανεν εἰς Λίβερπουλ τῆς Ἀγγλίας τὸ 1935. Νέος ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπηρετήσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸν ἐν Λίβερπουλ ἐμπορικὸν οἶκον Ράλλη. Παραλλήλως ὅμως ἠσχολήθη εἰς τὰ γράμματα. Πρωτεργάτης τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἔγραψε τὰ ἑξῆς: 1) Τραγουδάκια γιὰ παιδιὰ, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα εἶναι πρω-

τότυπα, ἄλλα διασκευαὶ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ. Εἶναι τὰ πρῶτα παιδικὰ τραγούδια, τὰ ὅποια ἐγράφησαν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, 2) Λυρικά ποιήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ταμπουράς καὶ Κόπανος» (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μερικά σατυρικά ἐπιγράμματα), 3) Μετάφρασις τῆς Ἰλιάδος εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἥ ὁποία ἐβρεβεύθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου «Πρὸς ἐνθάρρουνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν» ἐν Παρισίοις. Ἐπίσης μετέφρασε τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, τὰ πρῶτα βιβλία τοῦ Θουκυδίδου, τὸν «Κύκλωμα» τοῦ Εὐριπίδου, τὸν «Ἐμπορον τῆς Βενετίας» τοῦ Σαίκσπηρ, 4) «Μπρουνσὸς» (ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις) κλπ.

Παπαντωνίου Ζαχαρίας

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Καρπενήσιον τὸ 1875. Διεκρίθη ὡς διηγηματογράφος καὶ τεχνοκρίτης. Τὰ πρῶτα ποιήματά του ἦσαν τὰ «Πολεμικὰ τραγούδια» ἐκδοθέντα τὸ 1897. Ἐκτοτε ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας διάφορα ποιήματα, διηγήματα, χρονογραφήματα καὶ κριτικὰς μελέτας. Διετέλεσε συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων», διευθυντὴς τοῦ «Ἀσπεως», καὶ φιλολογικὸς ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἐμπρὸς» εἰς Παρισίους.

Σήμερον εἶναι διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης. Ἐκ τῶν ἔργων του ἐξεδόθησαν εἰς συλλογὰς, τὰ ὡς ἄνω μνημονευθέντα «Πολεμικὰ τραγούδια» καὶ τὰ «Τὰ χελιδόνια» (ποιήματα διὰ παιδιὰ), πεζὰ, οἱ «Πεζοὶ ρυθμοὶ» (διάφοροι στοχασμοὶ) «Διηγήματα» κλπ.

Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντῖνος

Ὁ μεγαλύτερος ἱστορικὸς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγενήθη τὸ 1815 εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1891. Ὁ πατὴρ του Δημήτριος ἐφονεύθη ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰς σφαγὰς τοῦ 1821, ἡ δὲ οἰκογένειά του κατέφυγεν εἰς τὴν Ὁδησσόν. Ἐκεῖθεν ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος μετὰ τὴν

ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἦλθεν εἰς Αἴγινα. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν, ὁπόθεν ἐπιστρέψας διωρίσθη ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης· εἶτα διετέλεσε καθηγητὴς Γυμνασίου καὶ τὸ 1851 ἐξελέγη Καθηγητὴς τῆς ἐλληνικῆς Ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Πλὴν πολλῶν ἄλλων ἱστορικῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ μνημειῶδες σύγγραμμά του εἶναι ἡ «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» (ἐξάτομος μετὰ τοῦ ἐπιλόγου).

Παρασχος Ἀχιλλεὺς

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1838. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1895. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἡσυχλήθη εἰς τὴν ποίησιν, διακριθεὶς καὶ γενόμενος εἰς ἕκ τῶν γνωστοτέρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του. Τὰ πρῶτά του ποιήματα εἶναι ὁ «Ἰππότης», ὁ «Ἄγνωστος ποιητὴς» καὶ ἡ «Λυδία, δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς. Ταῦτα ἐπηκολούθησε γόνιμος παραγωγή ποιημάτων ἐκδοθέντων εἰς τρεῖς τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήματα».

Πολέμης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ὑπὲρ ῥέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὡς γραμματεὺς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν, ἐνωρίτατα γενόμενος πανελληνίως γνωστὸς διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν διαύγειαν τῶν ποιημάτων του. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων, ἔξ ὧν σπουδαιότεραι εἶναι: «Χειμῶνανθοι», τὸ «Παλιὸ Βιολί», «Σπασμένα μάρμαρα» κλπ. Ἐξέδωκεν εἰδικὰς συλλογὰς ποιημάτων διὰ παιδιὰ, ὡς «Τὰ πρῶτα βήματα» καὶ τὴν «παιδικὴν λύραν». Ἐγραψε καὶ ποιητικὰ δράματα, ἕκ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς: «Ὁ Τραγουδιστής», ὁ «Βα-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σιλίας ἀνήλιαγος», ἡ «Γυναῖκα» κλπ. Ἐπίσης μετέφρασεν ἐμμέτρως τὰ «Εἰδυλῖα» τοῦ Θεοκρίτου.

Πορφύρας Λάμπρος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι Δημήτριος Σύψωμος. Ἐγεννήθη εἰς Χίον τὸ 1879. Ἐνωρίτατα ἤρchiσε δημοσιεύων εἰς διάφορα περιοδικὰ ποιήματά του. Ἡ γλυκύτης καὶ ἡ χάρις τῶν στίχων του ἀνέδειξαν τὸν Πορφύραν ἓνα τῶν συμπαθεστέρων νεοελλήνων ποιητῶν τῆς τελευταίας γενεᾶς. Τὰ ἐκλεκτότερα τῶν ποιημάτων περιλαμβάνονται εἰς τὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιές».

Προβελέγγιος Ἀριστομένης

Ἐγεννήθη ἐν Σίφνῳ τὸ 1850. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νεώτατος ἠσχολήθη μὲ τὰ γράμματα. Ἐπὶ τινα χρόνον ἀνέμιχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκλεγείς βουλευτὴς τῆς ἰδιαίτερας αὐτοῦ πατρίδος. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδίους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Ποιητικὰ δράματα, ὡς ὁ «Ρήγας», ὁ «Νικηφόρος Φωκᾶς», ἡ «Φαίδρα» κ.ἄ. 2) Ποιητικαὶ συλλογαὶ ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα», «Ποιήματα» κλπ.

3) Μεταφράσεις ξένων ἔργων, ὡς τοῦ «Ἀμλέτου» τοῦ Σαίκσπηρ, καὶ ἄλλα.

Ροῦθης Ἐμμανουὴλ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον τὸ 1835. Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὴν ἰδιαίτεράν του πατρίδα μετέβη εἰς τὸ Βερολῖνον πρὸς φιλολογικὰς σπουδὰς. Διακόψας ὅμως ταύτας λόγῳ ἀσθενείας ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐγκατεστάθη ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἀφοσιωθείς εἰς τὰ γράμματα. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη Διευθυντὴς τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἀπέθανε τὸ 1904.

Ἔργα του εἶναι 1) Δύο τόμοι διηγημάτων, 2) Κριτικαὶ Με-

λέται, 3) Γλωσσική μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἷδωλα», 4) Φιλο-
λογικαί, καλλιτεχνικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ μελέται, 5) Ἐντυπώσεις,
ἀναμνήσεις καὶ ἱστορικαὶ μελέται ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τὸν τίτλον
«Πάρεργα καὶ Παραλειπόμενα» κ.λ.π.

Σιγοῦρος Μαρίνος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1885. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν
ὕπηρετεῖ ὡς διπλωματικὸς ὑπάλληλος. Ἠσχολήθη εἰς ἱστορικὰς
μελέτας καὶ ἐδημοσίευσε διάφορα ποιήματα πρωτότυπα καὶ με-
ταφράσεις, ὡς καὶ κριτικὰς μελέτας περὶ τοῦ Ἠλία Μηνιάτη,
Ι. Πολυλᾶ καὶ Α. Λασκαράτου.

Σκίπης Σωτήριος

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1881, καταγόμενος ἐκ Σου-
λιώτικης οἰκογενείας. Νεώτατος ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ
τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα
ποιήματα καὶ πεζά, ἐξ ὧν σπουδαιότερα τὰ
ἐξῆς: 1) Ποιητικαὶ συλλογαὶ «Μεγάλη Αὔ-
ρα», ἡ «Ἀγία Βαρβάρα», ὁ «Ἀπέθαντος»,
«Αἰολικὴ Ἄρπα» κ.τ.λ. 2) Μεταφράσεις
τῶν «Ἔργων καὶ Ἡμερῶν» τοῦ Ἡσιόδου,
ποιημάτων τοῦ Μωρεᾶς καὶ τοῦ Πέρσου ποιητοῦ Ὁμάρ Καγιάμ,
3) Ἐν δράμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστὸς Ἀνέστη» κ.λ.π.

Σολωμὸς Διονύσιος

Ἡ μεγαλυτέρα δόξα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ κορυφαῖος
τῶν νεοελλήνων ποιητῶν. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798. Οἱ
πρόγονοί του εἶχον ἔλθει ἐκ Κρήτης. Εἰς ἡλικίαν 9 ἐτῶν ἔμεινεν
ὀρφανὸς πατρός, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐκληρονόμησε πλουσίαν πε-
ριουσίαν. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοί του ἦσαν Ἰταλοί, ἔτρεφε δὲ πρὸς
αὐτοὺς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του μεγάλην εὐγνωμοσύνην. Εἰς
ἡλικίαν 10 ἐτῶν ὠδηγήθη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἤρχισε μελετῶν
τὴν ἰταλικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν. Δεκαπενταετὴς ἦλθεν
εἰς τὴν Πάδοβον καὶ ἐσπούδασε τὴν νομικὴν εἰς τὸ ἐκεῖ Πανε-
πιστήμιον. Ἐκ φύσεως ὁμῶς ἔκλινε παρὸς τὴν ποίησιν, πρὸς
τὴν ὁποίαν «μικρόθεν αἰσθάνθηκε σφοδρὰ τὰ πρῶτα ὀρμήματα

τῆς ψυχῆς του», ὅπως γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ φίλος του καὶ μαθητὴς εἰς τὴν τέχνην Ἰάκωβος Πολυλάς. Τὰ πρῶτα ποιήματά του ὁ Σολωμὸς ἔγραψεν εἰς τὴν ἰταλικήν. Ἐπιστρέψας ἔξ Ἰταλίας καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν Κερκυραν, διέμεινεν ἐκεῖ διαρκῶς σχεδὸν μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν Κερκύρᾳ ἐπεδόθη εἰς τὴν συστηματικὴν μελέτην τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἤρχισε γράφων τὰ ποιήματά του. Ὅταν δὲ βραδύτερον ἐξεργάγῃ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις

ἐξεδηλώθη τὸ ποιητικόν του ἄλγαντον ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει ὥς συνέπεια τοῦ πατριωτικοῦ του ἐνθουσιασμοῦ. Ἐκδηλῶν τὸν θαυμασμόν του πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας ἔγραψε τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», ὁ ὁποῖος τονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου ὠρίσθη βραδύτερον ὡς ἐθνικὸς ὕμνος. Πλὴν τούτου συνέθεσε τὴν «Ὠδὴν εἰς τὸν θάνατον τοῦ

Λόρδου Μπάϋρον» καὶ τοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ποίημα, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ ἀποσπάσματα, ἀποτελεῖ ὕμνον πρὸς τὸν ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ἡρωϊκὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. Πλὴν τούτων ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν «Κρητικόν», τὸν «Λάμπρον», τὴν «Ξανθοῦλαν», τὴν «Φαρμακωμένην» κ.λ.π. Ταχύτατα ἔγινε γνωστὸς εἰς τὸν λαόν, πολλὰ δὲ ποιήματά του κατέστησαν κοινὸν λαϊκὸν κτῆμα. Διὰ τοῦτο ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ (9 Νοεμβρίου 1859) ἐβύθισε τὸν λαὸν τῆς Κερκύρας εἰς βαθυτάτην λύπην. Ἡ Ἐπιανησιακὴ Βουλὴ ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου του διέκοψε τὴν συνεδριάσιν της καὶ ἐκέρυξε δημόσιον πένθος. Βραδύτερον δὲ ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς ἐτίμησε τὸν Σολωμὸν ἀνακηρύξασα αὐτὸν ἐθνικόν της ποιητὴν. Δυστυχῶς πολλὰ τῶν ἔργων του ἀπωλέσθησαν, μὴ εὑρεθέντα μετὰ θάνατον, τινῶν δὲ δὲν διεσώθησαν παρὰ ἀποσπάσματα. Τὰ «Ἀπαντα» τῶν διασωθέντων ἔργων του, ἐτακτοποιήθησαν καὶ ἐξεδόθησαν μετὰ προλόγου ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Πολυλά ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1859.

Σουρῆς Γεώργιος.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον τὸ 1853, Χῖος τὴν καταγωγὴν. Ἐπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1919. Ἐπεδόθη εἰς τὴν σατυρικὴν ποίησιν τὴν ὁποῖαν ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐκαλλιέργησεν. Ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ θανάτου του ἐξέδιδε τὴν σατυρικὴν ἑβδομαδιαίαν ἐφημερίδα ὁ «Ρωμηός», ἣ ὁποῖα ἀφῆκεν ἐποχὴν.

Τὰ ποιήματά του ἐξεδόθησαν εἰς ἑξ τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων δύο τόμοι φέρουν τὸν τίτλον : «Φασουλῆς φιλόσοφος». Ἐπίσης ἔγραψεν ἑμμέτρους κωμωδίας καὶ μετέφρασε τὰς «Νεφέλας» τοῦ Ἀριστοφάνους.

Στρατήγης Γεώργιος.

Ἐγεννήθη εἰς Σπέτσας τὸ 1860. Ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν. Ἐξεδόθησαν δὲ ποιητικαὶ αὐτοῦ συλλογαὶ ἡ «Ροδοδάφνη», «Νέα ποιήματα», «Τραγοῦδια τοῦ σπιτιοῦ», «Τί λὲν τὰ κύματα» κλπ.

Σωτηριάδης Γεώργιος.

Κατάγεται ἐκ Σιδηροκάστρου τῆς Μακεδονίας. Τὸ 1912 διωρίσθη Καθηγητὴς τῆς Γενικῆς Ἱστορίας εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην παρέμεινε μέχρι πρὸ δλίγων ἐτῶν, ὅτε καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ὀρίου ἡλικίας ἀπεχώρησε. Τελευταίως ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ νεοσυστάτου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ἐγραψε πολλὰς περισπουδάστους ἱστορικὰς μελέτας, κυρίως ἀναφερομένας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ ἀρχαιολογίαν. Ἐξεδόθησαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἰδιαιτέρους τόμους 1) Ἡ Ἱστορία τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν καὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, 2) Ἡ Ἀκρόπολις καὶ τὸ Μουσεῖον αὐτῆς, 3) Χρονολογίαι τῆς ἀρχαίας, μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας ἱστορίας, 4) Χῶραι καὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, 5) ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κλπ.

Ἐπίσης εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μαρασλῆ μετέφρασε τὴν Ἱστορίαν τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας τοῦ Κρουμβάχερ κλπ.

Τερτσέτης Γεώργιος.

Ἐγεννήθη τὸ 1800 εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1874. Διετέλεσε δικαστὴς, διακριθεὶς διὰ τὸν τίμιον χαρακτῆρα του. Κατὰ τὴν δίκην τοῦ στρατάρχου Κολοκοτρώνη μόνος αὐτὸς μετὰ τοῦ συναδέλφου του Πολυζωΐδου ἠρνήθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του, παρ' ὅλας τὰς ἀσκηθείσας ἐπ' αὐτοῦ πιέσεις. Ἐπίσης ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

Ἐγραψε τὰ «Συμβάντα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς» καὶ ποιήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀπλὴ Γλῶσσα», «Κόριννα καὶ Πίνδαρος», «Οἱ Γάμοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου».

Φωτιάδης Ἀλέκος.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 1870 καταγόμενος ἐκ Σμύρνης. Νεώτατος ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσεν πολλὰ λυρικά ποιήματα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια. Ἐπίσης μετέφρασε ἐμμέτρως τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι» τοῦ Εὐριπίδου. Πολλὰ ποιήματά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνοικτὰ μυστικά».

Χριστοβασίλης Χρῖστος.

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Σούλι Χριστοβασίλη τῆς Ἠπείρου ἐκ γονέων Σουλιωτῶν. Μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ εἰς τὴν ὑπόδουλον τότε πατρίδα του, ἦλθε νέος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἠσχολήθη καὶ διεκρίθη εἰς τὰ γράμματα : Διηύθυνεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ γραφεῖα τῆς Ἐταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ». Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἠπείρου ἐγκατεστάθη εἰς Ἰωάννινα. Ἐγραψε πολλὰ ἱστορικά ἔργα. Ἐκ τῶν λογοτεχνημάτων αὐτοῦ ἐξεδόθησαν 1) Διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους τῆς «Στάνης», τῆς «Ξενιτιάς», «Θεσσαλικά», «Ἠπειρωτικά Παραμύθια» καὶ ἄλλα δράματα ἔμμετρα : οἱ «Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου», «Γιὰ τὴν τιμὴν», 3) Ποιήματα «Ὁ Μαρμαρωμένος Βασιλιάς» κ. ἄ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α

ἀγριμολογῶ=κυνηγῶ τὰ ἀγρίμια, τὰ ἄγρια ζῷα.

ἀδαπάνητος. Ἐδῶ σημαίνει ἀνεξάντλητος.

ἀδελφοποιτὸς=θετὸς ἀδελφός. Κατ' ἀρχαῖον ἔθιμον πρόσωπα συνδεόμενα μὲ μεγάλην μεταξύ των ἀγάπην ἀπεφάσιζαν νὰ θεωροῦνται μεταξύ των ὡς ἀδελφοί, λεγόμενοι ἀδελφοποιτοί.

Ἡ ἀδελφοποίησις αὕτη ἐγένετο μὲ μαγικὰς ἱεροτελεστίας.

ἀθάλη (ἡ)=αἰθάλη, ἡ καπνία.

ἀκαλήφη (ἡ)=ἡ τσουκνίδα.

Ἀλμπάνκιοι=τοποθεσία ἔξω τῆς Θεσσαλονίκης.

ἀναδενῶ=ἀνακινῶ, σείω, σαλεύω.

ἀνάμαλλος=μὲ τὰ μαλλιά ἄνω κάτω, ἄχτένιστος.

ἀνεμοκυκλοπόδης=τὸ γρήγορο ἄλογο, τοῦ ὁποίου τὰ πόδια κάμνουν κύκλους εἰς τὸν ἀέρα.

ἀνάντης=ἀνηφορικός.

ἀντένα (ἡ)=ἡ κεραία ἐπὶ τῆς ὁποίας δένεται τὸ πανὶ τοῦ πλοίου.

Ἀντίοχος. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς, βασιλέως τῆς Συρίας (175—163 π.Χ.).

Ἀποσπερίτης (ὁ)=ἡ Ἀφροδίτη, ὁ γνωστὸς πλανήτης, ὁ ὁποῖος, ἀναφαινόμενος τὴν ἐσπέραν λέγεται Ἀποσπερίτης (Ἑσπερος), τὴν δὲ πρωτὴν Αὐγερινὸς (Ἑωσφόρος).

ἀπετονιά (ἡ)=εἶδος προχείρου ἁλιευτικῆς συσκευῆς.

ἄπραγος=ἀμάθητος, χωρὶς πείραν.

ἀραχνιασμένος=γεμᾶτος ἀράχνης, ἄθλιος, δυστυχής.

ἄρπα (ἡ)=ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἔχον σχῆμα τριγώνου, ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ ὁποίου φέρονται τεταμέναι αἱ χορδαί, ἐνῶ ἡ τρίτη χρησιμεύει διὰ νὰ συγκρατῇ τὸ ὄλον.

ἀσούσουμος=ἄγνώριστος, ἀλλαγμένος.

Ἀτιάλεια (ἡ)=πόλις εἰς τὰ Ν. τῆς Μ. Ἀσίας, παρὰ τὸν ὁμό-
νυμον κόλπον.

Ἀὐγερινός (ὁ)=ἴδε λέξιν Ἀποσπερίτης.

Β

βοῖβόδας (ὁ)=Λέγεται καὶ βοεβόδας καὶ βοῖβόντας=διοικητὴς
ἐπαρχίας.

Γ

Γέρων (ὁ). Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο τοῦ Κάλβου Γέρων ὀνομάζεται
μεταφορικῶς ὁ Χρόνος, τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ
ἀρχαιότερον.

γιουρούσι (τὸ), καὶ γιρούσι=ἔφοδος, ὁρμητικὴ ἐπίθεσις.

γκέγκικος=ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς Γκέκηδες. Εἶναι δὲ οὗτοι μία ἐκ
τῶν Ἀλβανικῶν φυλῶν, θεωρούμενοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων
Ἰλλυριῶν.

γλάκιο (τὸ)=τρεξιμο.

γνέφια (τὰ)=νέφη. Δίχως γνέφια=ἀνέφελος.

Δ

δάκρυα ἀργυρᾶ—μεταφορικῶς=αἱ σταγόνες τῆς δρόσου.

δριμόχολο (τὸ)—καὶ ἀνεμόχολο=δριμύς καὶ ὁρμητικὸς Βορρᾶς,

δρόλαπας (ὁ) καὶ δρολάπι (τὸ)—(ὑδρολαΐλαψ)=λεπτὴ βροχὴ μετὰ
σφοδρουῦ ἀνέμου.

Ε

ἐλυτρον (τὸ)=τὸ λεπτὸν κερατῶδες κάλυμμα τῶν πτερύγων εἰς τὰ
ἔντομα.

Ἐρμῆς=ὁ ἀρχαῖος θεός, θεωρούμενος ὡς ἀγγελιαφόρος τοῦ
Διός. Οὕτω δύναται νὰ κληθῇ κατὰ μεταφορὰν κάθε ἀγγε-
λιαφόρος καὶ κομιστὴς εἰδήσεων.

Ζ

ζάλογκο (τὸ)=δασώδης τόπος.

ζαλίκι (τὸ)=τὸ φορτίον.

Ζάπλειον=ἡ γνωστὴ τοποθεσία τῶν Ἀθηνῶν, εἰς ἐκ τῶν ὠραιο-
τέρων δενδροφύτων χώρων τῆς πόλεως, ὃ ὁποῖος ἔλαβε τὸ
ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ ἐκεῖ εὕρισκομένου ὁμωνύμου μεγάρου.

Ζέφυρος (ὁ)=δυτικὸς ἄνεμος.

Η

ἡλιακὸ (τὸ) καὶ ἡλιακωτὸ καὶ λιακωτὸ = ἡ ταράτσα, προέκτασις τῆς οἰκίας ἀστεγαστος, ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἥλιον.

Θ

θεράπειο (τὸ) = θεραπευτικὸν φάρμακον.

Θερμὰ (τὰ) = αἱ Θερμοπύλαι.

θυροδέρνω = χτυπῶ τὶς ξένες πόρτες, ζητῶ ἐλεημοσύνην.

Ι

ἰριδίζω = παρουσιάζω τὰ χρώματα τῆς ἰριδος (τοῦ οὐρανίου τόξου).

ἰριδόχρους = ὁ ἔχων τὰ χρώματα τῆς ἰριδος.

Κ

Κάλβος = Ἐδῶ ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος ἐπαναλαμβάνει τὴν ἰδίαν εὐχὴν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκφράσει εἰς παρομοίαν μὲ αὐτὸν περὶπτωσιν ὁ συμπατριώτης του ποιητῆς Κάλβος (ἴδε βιογραφίαν του) εἰς τὸ ποίημά του ὁ «Φιλόπατρις». Ἀναφέρει δὲ αὐτολεξεῖ τοὺς τελευταίους στοίχους τοῦ ποιήματος τούτου : «Ἄς μὴ μοῦ δώσῃ ἢ μοῖρά μου εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον. Εἶναι γλυκὺς ὁ θάνατος μόνον ὅταν κοιμώμεθα εἰς τὴν πατρίδα».

καλογιγλώνω = σφίγγω καλὰ τὴν γίγλαν τοῦ ἵππου (γίγλα = ἡ ζώνη, ἡ ὁποία δένεται ὑπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ἵππου καὶ στερεώνει τὴν σέλλαν).

καραούλι (τὸ) = ὁ φρουρός, ὁ σκοπὸς (καὶ ἡ φρούρησις).

καρδάρα (ἡ) καὶ καρδάρι (τὸ) = ξύλινος κάδος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀμέλγουν γάλα.

κάσαρο (τὸ) = τὸ ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου ἐστεγασμένον διαμέρισμα, εἰς τὸ ὁποῖον παραμένει ὁ κυβερνήτης.

κάτεργο = βασιλικὸν πλοῖον κινούμενον μὲ κουριά.

κατώγι (τὸ) = σκοτεινὸν διαμέρισμα.

Κιοσὲ Μεχμὲτ Πασὰς = ἀρχηγὸς μεγάλου τμήματος τουρκικοῦ στρατοῦ ἐξορμήσαντος ἐκ Λαμίας.

κρινὶ (τὸ) = ἡ κυψέλη.

κουβέρτα (ἡ) = τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου.

κουπαστὴ (ἡ) = τὸ ἀνώτατον χεῖλος τῶν δύο πλευρῶν τοῦ πλοίου ἢ τῆς λέμβου.

κουρσάρος = πειρατής.

κουρσεύω = ληστεύω ὡς πειρατής.

κουφοδρομούσα φλόγα = ἡ φλόγα ποὺ κουφοδρομάει, ποὺ καίει
κρυφὰ πρὶν μεγαλώσῃ καὶ ἀνυψωθῇ.

κρεββάτι (τὸ) = ἐκ σταυροειδῶν ξύλων ἢ καλάμων στήριγμα τῆς
κληματαριᾶς.

κρόσσι (τὸ) = ὁ θύσανος, ἡ φούντα.

Λ

λάγια (τὰ) = μαυρόμαλλα πρόβατα.

λαγωνεύω = κυνηγῶ λαγούς.

λάζος (ὁ) = εἶδος μαχαιριοῦ.

Λαμπίρης—Συνήθως δίδουν εἰς τὰ βόδια διάφορα ὀνόματα ἐκ
τοῦ χρώματός των. Τοιουτοτρόπως ἐδῶ ὀνομάζεται Λαμπί-
ρης = βόδι, τὸ ὁποῖον ἔχει χρῶμα λαμπρὸν (κόκκινο). Μελισ-
σινὸς = ποὺ ἔχει τοῦ μέλιτος.

Λαύρα—Ἐδῶ πρόκειται περὶ ἐνὸς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων μονα-
στηρίων τοῦ Ἁγίου Ὁρους (Ν. Α. αὐτοῦ).

λίβας (ὁ)—(ὁ λὶψ) = νοτιοδυτικὸς ἄνεμος.

λαγάρι (τὸ) = θησαυρός.

λόθρα = καρφάκι. Δὲν θὰ μείνῃ λόθρα = δὲν θὰ ἀπομείνῃ οὔτε
καρφάκι (ὅλα θὰ καταστραφοῦν).

λατόμος = ὑλοτόμος, ξυλοκόπος.

Μ

Μάλες (τὸ) = ὄροσειρά ἐν Μακεδονίᾳ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς περιο-
χῆς τοῦ Ἀξιοῦ. Λέγεται καὶ Δυτικὸς Ὁρβηλος.

Μελισσηνὸς — Ἴδε λέξιν Λαμπίρης.

μεταλαβιά (ἡ) = ἡ θεία Μετάληψις.

μετζιλι (τὸ) = τουρκικὸν νόμισμα ἴσον πρὸς 20 γρόσια (1 γρόσι
= 23 λεπτὰ περίπου).

Μῆτρος = ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀθανασίου Διάκου.

μόδι (τὸ) = εἶδος μέτρου διὰ τὰ σιτηρά. Εἶχε μόδια τὸ λογάρι
= εἶχε ἀμέτρητους θησαυρούς.

μπάρκο (τὸ) = εἶδος ἱστιοφόρου πλοίου (ἐξ οὗ μπαρκάρω).

μπουνγάρι (τὸ) — λέγεται καὶ μπουγαρίνι = γιασεμί.

μπρίκι = πλοῖον μὲ δύο ἱστὸν φέροντας κεραίας (λέγεται καὶ
βρίκι).

Ν

Ναβουχοδονόσορ = (604—561) ἰσχυρὸς βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων, κατακτητὴς τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης.
ναβατζής (δ) = μνηστής, ὁ ἀντίδικος.

Ξ

ξύλα (τὰ) — ἔδω μεταφορικῶς = τὰ πλοῖα.

Ο

Ὁμέρπασας Βριώνης = ἀρχηγὸς ἰσχυροῦ τμήματος τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κιοσὲ Μεχμέτ πασᾶ.
ὀμπρίζω = κοιτάζω μπροστά.
ὄχτος (δ) = ὄχθος, ὕψωμα γῆς.

Π

παλέτα (ῆ) = πλάκα ἀπὸ ξύλον ἢ ἀπὸ ὀρείχαλκον τετραγωνικὴ ἢ ῥοειδής, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ ζωγράφοι δοκιμάζουν τὰ χρώματα των.
παλιούρια (τὰ) = ἀγκαθωτὰ χαμόκλαδα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται γιὰ φράχτες.
ποριά (ῆ) = ὁ πόρος, στενὴ δίοδος.
περγολιά (ῆ) = κληματαριά.
ποτόκι (τὸ) = χωράφι ποτιζόμενον μὲ πολλὰ νερά.
πρᾶμα (τὸ) καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν τὰ πράματα = τὰ πρόβατα.
πρανές (τὸ) = ἡ κλιτὺς τοῦ ὄρου, ἡ βουνοπλαγιά.
προκριθῆν = ἤθελε προτιμηθῆν.

Ρ

ροδόπεπλος κόρη = ἡ Αὐγὴ (κατὰ τὸν Ὅμηρικὸν ροδοδάκτυλος Ἥως).
ροῦ (τὸ) = λαγίνι, τὸ ἐκ ψευδαργύρου δοχεῖον ἐλαίου, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος ἔχει στενὸν σωλῆνα διὰ τὴν ροὴν τοῦ ὑγροῦ.

Σ

σαλαγῶ = ραβδίζω τὰ ζῷα, κραυγάζω διὰ νὰ προχωρήσουν.
Σαράι (τὸ) μέγαρον ἀνάκτορον. *Ρωσικὸν σαράι* = λεγεται ἡ ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει μονὴ τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, ἡ ὁποία κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Ρώσων μοναχῶν.

σάρισσα=τὸ μακεδονικὸν ἄκόντιον.

σεφέρι (τὸ)=μακρινὸ ταξίδι, ἐκστρατεία.

σκουντὶ (τὸ)=τὸ ροῦχο, τὸ ἔνδυμα.

σπηλιάδα (ἡ)=δυνατὸν καὶ αἰφνίδιον ρεῦμα ἁέρος.

σιλέτο (τὸ) — λέγεται καὶ στελέττο = ἐγχειρίδιον, μαχαίρι (λέξις ἰταλική).

Στοά (ἡ) — ἐδῶ ἐννοεῖται ἡ λεγομένη Ποικίλη Στοά, ἡ ὥραιο-τέρα ἀπὸ τὰς στοὰς τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν· εἰς αὐτὴν ἐσύχναζον διάφοροι φιλόσοφοι, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν στοῖκοί.

στομωμένος (στομώνομαι=σκληρύνομαι) = ἐκεῖνος ὃς ὁποῖος ἔχει σκληρυνθῇ. Τὰ Ἀργαλιὰ καὶ τ' ἀργαστήρια στομωμένα κ.τ.λ. = τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ὄργανα ποὺ ἔχουν σκληρυνθῇ πλέον ἀπὸ τοῦ χρόνου τὸ ἀργὸν πέραςμα.

σύγκρυνο (τὸ)=ἀνατριχίλα.

σωτρόπι (τὸ)=ἡ ἐσωτερικὴ τρόπις, ἡ δευτέρα καρὶνα τοῦ πλοίου.

Τ

ταχτικός (ὁ)=ἀστυνομικός, ὁ χωροφύλαξ

τεφτέρι (τὸ) = σημειωματάριον, τὸ κατάστιχο, εἰς τὸ ὅποιον οἱ ἔμποροι καταγράφουν τοὺς λογαριασμούς των.

τρόχαλο (τὸ)=χαλίκι.

τσαρδάκι (τὸ)=χαγιάτι.

Φ

φελούκα (ἡ)=ἐλαφρὰ λέμβος χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ πλοίου.

φυσάτο (καὶ φουσάτο)=ὁ στρατός.

φρύδι (τό)· Ἐδῶ μεταφορικῶς=τὸ ἄνω μέρος ὑψώματος ἀπολήγοντος εἰς ὀξείαν γωνίαν.

Τ Ε Λ Ο Σ

Τι εἶναι μέρο
Τι εἶναι μέρο σουζαβα καὶ
Τι εἶναι δῦχος καὶ
εἶναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ἄννινος Χαραλάμπης :	Σελ.
Αἱ αἰσθήσεις (διήγημα)	151
2. Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης :	
× Ἡ προσευχή τοῦ Διάκου (ἐπικολυρικὸν ἀπόσπασμα)	38
× Ὁ βράχος καὶ τὸ κῦμα (ἐπικολυρικὸν ποίημα) . . .	155
3. Βάμβας Νεόφυτος :	
Μεγαλοφυχία (χαρακτηρισμὸς)	136
Ἀνδρεία (χαρακτηρισμὸς)	138
4. Βηλαρὰς Ἰωάννης :	
Γιατρικὴ παρηγορία (σατυρικὸν ποίημα)	145
5. Βηκέλας Δημήτριος :	
× Ὁ λυσσασμένος (διήγημα)	69
6. Βλαχογιάννης Γιάννης :	
Τὸ εἰκοσιένα—Τραγούδι τοῦ χειρόμυλου (πεζοτράγονδο)	29
Ἔτσι ἦτανε (διήγημα)	31
7. Βουτυρὰς Δημοσθένης :	
× Τὸ μυστικὸ τοῦ γέρο Λεβαντῆ (διήγημα)	97
8. Γρυπάρης Ἰωάννης :	
Ὁ ὀρθρος τῶν ψυχῶν (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	119
9. Δροσίνης Γεώργιος :	
× Ἡ γοργόνα (ἐπικὸν ποίημα)	24
Δύοις ἡλίου (περιγραφὴ)	44
Ὑμνος τοῦ Πηλίου (λυρικὸν ποίημα)	130
Ποιητικοὶ στοχασμοὶ	148
10. Ἐφταλιώτης Ἀργύρης :	
Πιάστηκε (διηγηματικὴ περιγραφὴ)	64
Χαλασμὸς κόσμου (διήγημα)	100
11. Θεοτόκης Νικηφόρος :	
Ἡ ἀγάπη (διδαχὴ)	67

12. Κάλβος Ἀνδρέας :	Σελ.
ᾠδὴ εἰς τὸν Ἱερὸν Δόχον (λυρικὸν ποίημα)	40
13. Καμπούρογλου Δημήτριος :	
Τὸ Λιοντάρι (διήγημα)	19
14. Καρβούνης Νικόλαος :	
Ἡ ἀναγγελία τῆς εἰρήνης (ἀπόσπασμα ἀφηγήσεων)	32
15. Καρκαβίτσας Ἀνδρέας :	
+ Ἡ γοργόνα (διήγημα)	13
× Ναυάγια (διήγημα)	60
16. Κονδυλάκης Ἰωάννης :	
+ Ἀναμνήσεις γυναικοπαίδου (διήγημα)	78
17. Κοραῆς Ἀδαμάντιος :	
Γινῶμαι	147
18. Κρυστάλλης Κώστας :	
Τὸ ἡλιοβασίλεμα (λυρικὸν ποίημα)	52
Ὁ τρύγος (λυρικὸν ποίημα)	53
19. Λυκούδης Ἐμμυνουήλ :	
Οἱ φτερωτοὶ μετανάσται (περιγραφὴ)	49
20. Μαβίλης Λαυρέντιος :	
Εἰς τὴν πατρίδα (λυρικὸν ποίημα)	36
21. Μαλακᾶσης Μιλτιάδης :	
Τὸ μαγεμένο δάσος (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	57
22. Μελᾶς Σπύρος :	
Ποιμενικὰ χρονογραφήματα	47
23. Μητσάκης Μιχαήλ :	
× Οἱ δύο μικροὶ (διηγήματα)	110
24. Μωραϊτίδης Ἀλέξανδρος :	
Ὁ Ἀθῶνας (περιγραφὴ)	121
Διὰ τοῦ Αἰγαίου (περιγραφὴ)	129
25. Νιρβάνας Παῦλος :	
× Τὸ ξένο σπίτι (διήγημα)	91
Ὁ Ἀδριανὸς καὶ αἱ Ἀθῆναι	5
Νόστιμον ἦμαρ (περιγραφὴ)	107

27. Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος :	Σελ.
× Τὸ Φλανδρὼν (διήγημα)	17
× Τὸ σπιτάκι στὸ λιβάδι (περιγραφικὸν διήγημα)	84
28. Παπαδοπούλου Ἀλεξάνδρα :	
Ἡ Βασίλισσα (διήγημα)	134
29. Παλαμὰς Κωστής :	
Τὸ τραγούδι τῶν βουνῶν (λυρικὸν ποίημα)	54
Τὸ σπῖτι πού γεννήθηκα (λυρικὸν ποίημα)	102
Τὸ τραγούδι τῶν ἐπὶ νησιῶν (λυρικὸν ποίημα)	113
30. Πάλλης Ἀλέξανδρος :	
Ὁ χωρισμὸς (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	116
31. Παπαντωνίου Ζαχαρίας :	
Ἡ κατάρα τοῦ πεύκου (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	26
32. Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντῖνος :	
Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος (ἱστορικὸν ἀπόσπασμα)	8
33. Παράσχος Ἀχιλλεύς :	
Ἀνυπομονησία (λυρικὸν ποίημα)	114
34. Πολέμης Ἰωάννης :	
× Ἡ ἐλιά (λυρικὸν ποίημα)	57
× Λύπη καὶ χαρὰ (μῦθος)	157
35. Πορφύρας Λάμπρος :	
Τὰ μάρμαρα (λυρικὸν ποίημα)	12
Τὸ ἔρμος σπῖτι (ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Χάρον») . . .	120
36. Προβελέγγιος Ἀριστομένης :	
Ἡ ἐλεημοσύνη (λυρικὸν ποίημα)	82
36. Ροῖδης Ἐμμανουήλ :	
Τὸ ξεστούπωμα (διήγημα)	141
38. Σιγοῦρος Μαρτῖνος :	
Περὶ κολακείας (Μετάφρασις ἐκ τῶν «Χαρακτήρων» τοῦ Θεοφράστου)	138
39. Σκίπης Σωτήριος :	
Τὸ τραγούδι τῶν Ἀρματολῶν (λυρικὸν ποίημα)	42

40. Σολωμός Διονύσιος :	Σελ.
✓ Ὁ ὕμνος εἰς τὴν Ἑλευθερίαν (ἐπικολυρικὸν ποίημα) .	34
✓ Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν (ἐπικολυρικὸν ποίημα) . .	43
✓ Ἡ ἡμέρα τῆς λαμπρῆς (ἐπικολυρικὸν ἀπόσπασμα) . .	83
41. Σουρῆς Γεώργιος :	
Σύντομος αὐτοβιογραφία μου (σατυρικὸν ποίημα) . .	143
42. Στρατήγης Γεώργιος :	
Τὸ σπῆν (λυρικὸν ποίημα)	104
43. Σωτηριάδης Γεώργιος :	
Τὸ τέλος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (ἱστορικὸν ἀπόσπασμα) .	3
44. Τερτσέτης Γεώργιος :	
Οἱ γάμοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (ἐπικὸν ποίημα) . .	10
45. Φωτιάδης Ἀλέκος :	
Ἡ μάνα ξαγρυπνάει (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	106
46. Χριστοβασίλης Χρῆστος :	
Ἀνάβασις εἰς τὰ μετέωρα (περιγραφή)	125
47. Δημοτικὰ τραγούδια :	
✓ Τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ (ἐπικὸν)	21
Τοῦ Κρητικοῦ στρατιώτη (ἐπικὸν)	25
✓ Τὸ τραγούδι τοῦ Κῆρ Βοριᾶ (ἐπικολυρικὸν)	65
✓ Ὁ Χάρος (ἐπικολυρικὸν)	117
✓ Τοῦ Χάρου καὶ τοῦ νιοῦ (ἐπικὸν)	118
Μοιρολόγια	119
Τὸ τραγούδι τοῦ Ντουνιά (λυρικὸν)	149
Λιανοτράγουδα (γνώμικα)	150
Βιογραφικαὶ σημειώσεις	159
Λεξιλόγιον	183

Six years with you
are like six minutes
and six minutes
without you are
like six years.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Ἰουλίου 1932

Ἀριθ. Πρωτ. 34941

Π ρ ο ς

τὸν κ. Μιχαὴλ Οἰκονόμου

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταυταρίθμου πρᾶ-
ἐκδοθείσης τὴν 10 Ἰουλίου ἐ. ἔ. καὶ δημοσιευθείσης τὴν 1
τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 89 φύλλον τοῦ τ. Β'
Ἑφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη, συμφώνως πρὸς
νόμον 3438 τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν βιβλίον
ὑπὸ τὸν τίτλον **Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα** διὰ τοὺς μα-
τὰς τῆς Β' τάξεως τῶν γυμνασίων καὶ ἡμιγυμνασίων **διὰ**
πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τὸ σχολικὸν ἔτος 1931 — 1932
τὸν ὅρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ληφθοῦν ὑπ' ὄψει καὶ
λεσθοῦν αἱ τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπεδείχθησαν ὑπὸ τῆς
κειάς ἐπιτροπῆς διὰ τῆς αἰτιολογικῆς τῆς ἐκθέσεως.

Ὁ Ὑπουργὸς
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ὁ Τμηματάρχης
Κ. ΚΑΜΠΕΡΙ

*Ἄρθρον θον τοῦ Π. Διατάγματος
«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκυκλιζόμενων
διδασκτικῶν βιβλίων».*

Τὰ διδασκτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς
σεφῶς τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρᾳ κατὰ 15 %
ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος διατάγματος κανονισθείσης ἄνευ β'
σήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶ
χυδρομικῶν τελῶν ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μ'
τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τ
ρὸν ἄρθρον.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

0020561455

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

